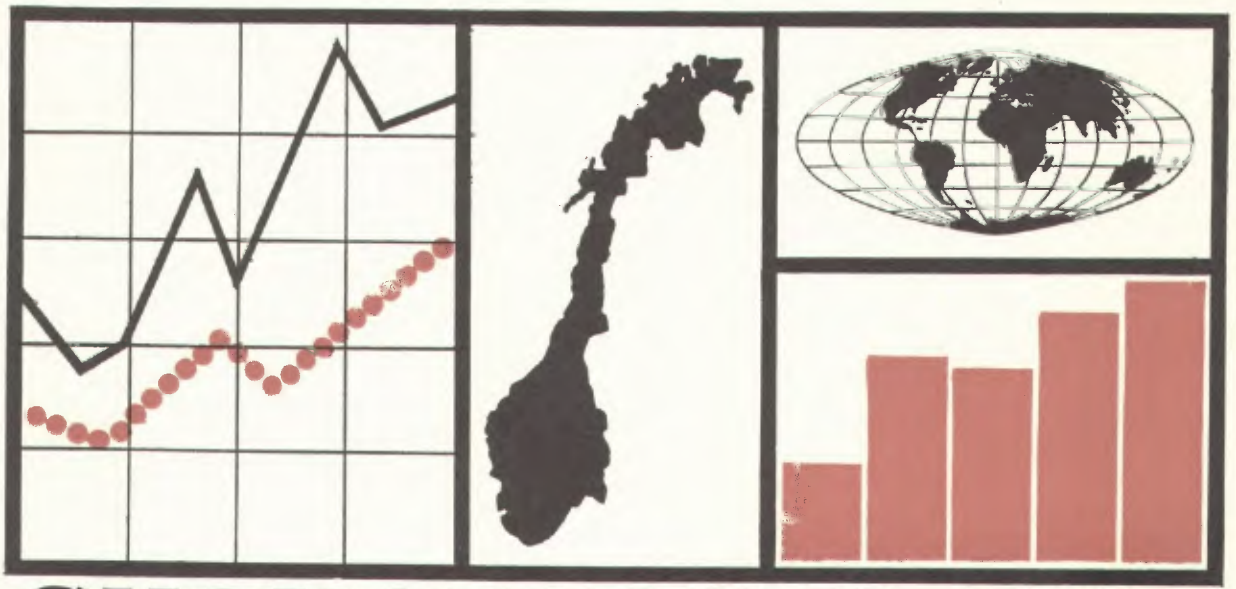
NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1973

ECONOMIC SURVEY 1973

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS
OSLO - NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XII 277

ØKONOMISK UTSYN

OVER ÅRET 1973

ECONOMIC SURVEY
1973
With a Summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1974

ISBN 82 - 537 - 0331 - 7

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO

Forord

Økonomisk utsyn over året 1973 er lagt opp etter samme retningslinjer som året før.

Publikasjonen er utarbeidd under redaksjon av forsker Kjell Wettergreen. Avsnittet om fiske og selfangst er skrevet av Fiskeridirektoratet og avsnittet om arbeidsmarkedet av Arbeidsdirektoratet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 12. februar 1974

Petter Jakob Bjerve

Odd Aukrust

Preface

Economic Survey 1973 mainly follows the same outline as for the previous year.

The publication has been edited by Mr. Kjell Wettergreen. The chapter on fisheries and sealing has been prepared by the Directorate of Fisheries and the chapter on the labour market by the Labour Directorate, while the other chapters have been prepared by the staff of the Central Bureau of Statistics.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 12 February 1974

Petter Jakob Bjerve

Odd Aukrust

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Den økonomiske utvikling i Vest-Europa	7
Sambandsstatene	19
Japan	21
Konjunkturutsiktene	23
Norge	28
Utenriksøkonomien	28
Utenriksregnskapet	28
Vareomsetningen med utlandet	29
Produksjon og sysselsetting	42
Arbeidsmarkedet	42
Jordbruk	44
Skogbruk	48
Fiske og fangst	51
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	56
Byggevirksomheten	63
Sjøfart	66
Annen samferdsel	72
Inntekter og inntektsnytting	76
Inntekter	76
Privat konsum	84
Investering	89
Finanser, kredittmarked og priser	93
Offentlige finanser	93
Kredittmarkedet	100
Prisutviklingen	111
Sluttord	123
Sammendrag på engelsk	132
Økonomisk-politisk kalender	142
Tabeller	*1

Vedlegg.

1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1973 ..... *13
2. Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH) *17

Contents.

	Page
World economic situation	5
Economic development in Western Europe.	7
United States	19
Japan	21
Current economic trends	23
Norway	28
External economy	28
Balance of payments	28
External trade	29
Production and employment	42
Labour market	42
Agriculture	44
Forestry	48
Fishing and catching	51
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	56
Construction	63
Shipping	66
Other transport and communication	72
Incomes and their disposal	76
Incomes	76
Private consumption	84
Capital formation	89
Finances, money and credit, prices	93
Public finance	93
Money and credit	100
Prices	111
Concluding remarks	123
English summary	132
Calendar of economic events	142
Tables	*1

Appendices.

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1973 ..... *13
2. Selected publications in the series Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH) *17

Standardtegn

Tall kan ikke forekomme	
Oppgave mangler	
Null	
Foreløpig tall	
Brudd i den loddrette serie	
Brudd i den vannrette serie	

Explanation of Symbols

.	Category not applicable
..	Data not available
–	Nil
*	Provisional or preliminary figure
——	Break in the homogeneity of a vertical series
|	Break in the homogeneity of a horizontal series

Verdensøkonomien

I den vestlige verden ble 1973 et høykonjunkturår. I Sambandsstatene som hadde passert bunnpunktet på konjunkturkurven høsten 1970, var økonomien i sterk oppgang fra slutten av 1971 og fram til våren 1973. I Vest-Europa ble omslaget oppover innledet vinteren 1971/72, og både der og i Sambandsstatene ble den mest ekspansive fasen av konjunkturoppgangen passert i løpet av 2. halvår 1972 og de første månedene av 1973; mangel på ledig produksjonskapasitet og til dels også etterspørselsvirkningene av ulike prisdempende tiltak førte, som en måtte vente, til en noe svakere vekst mot slutten av året 1973.

Tall for 1. halvår 1973 tyder på fortsatt sterk vekst i verdens industriproduksjon fra 1972 til 1973. Etter FN's beregninger økte verdens industriproduksjon (unntatt produksjon i land med sentraldirigert planøkonomi i Øst-Europa og Asia) med 6,8 prosent fra 1971 til 1972, mot bare 2 prosent fra 1970 til 1971. Som i de nærmest foregående årene var produksjonsveksten sterkest i utviklingslandene. Disse økte sin industriproduksjon med 7,6 prosent fra 1971 til 1972, mens industrilandene på samme tid hadde en vekst på 6,6 prosent. I land med sentraldirigert planøkonomi i Øst-Europa steg industriproduksjonen regnet fra foregående år med 8,4 prosent i 1971 og med 7,3 prosent i 1972.

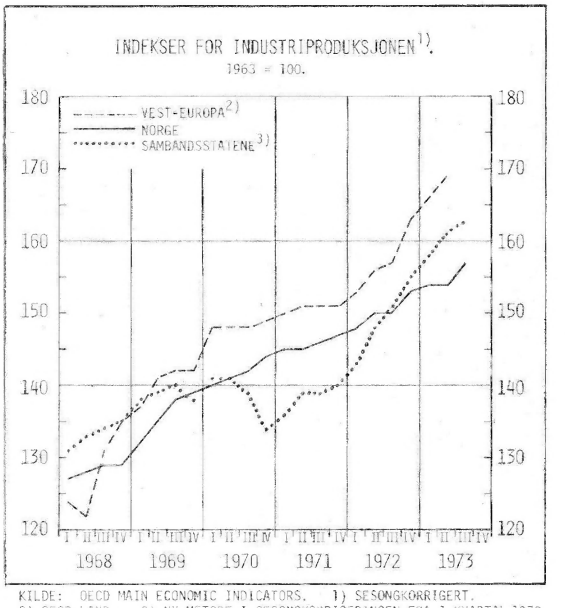

Fig. 1.

Etter FAO's (FN's organisasjon for ernæring og landbruk) beregninger viste verdens jordbruksproduksjon svak nedgang (anslagsvis 0—½ prosent) fra 1971 til 1972.

Tabell 1. *Verdenshandelen. Volumindekser for eksport. 1963 = 100*

	1967	1968	1969	1970	1971	1972	Prosentvis endring fra samme periode året før		
							1972	1. kvartal 1973	2. kvartal 1973
Verden i alt	134	151	167	183	193	212	9,8	13,9	13,6
Industrielt utviklede land	137	155	173	189	201	220	9,5	15,4	14,9
Vest-Europa....	136	156	177	193	205	226	10,2	14,0	13,5
Nord-Amerika ..	129	142	150	163	164	180	9,8	19,2	22,0
Utviklingsland ...	124	136	147	160	169	189	11,8	14,0	..

Kilde: Monthly Bulletin of Statistics (U.N.).

Dette var første gang siden 2. verdenskrig at verdens jordbruksproduksjon viste nedgang. Regnet pr. innbygger gikk produksjonen ned med 2 prosent. For den rene matvareproduksjonen var resultatet i 1972 enda dårligere; for hele verden under ett var det en produksjonsnedgang i alt på 1 prosent, og på 3 prosent regnet pr. innbygger. Dette førte til en kraftig reduksjon av verdens matvarelagre i løpet av vinteren 1972/73 og til sterk prisstigning på matvarer.

Det forelå høsten 1973 bare sparsomme opplysninger om jordbruksproduksjonen dette året. FAO regnet imidlertid med en produksjonsøking for hele verden på 2—3 prosent fra året før, og med en noe sterkere vekst i industrilandene enn i utviklingslandene. Når det gjelder kornproduksjonen, ble det ventet en markert øking fra foregående år, bl.a. som følge av gode værforhold i viktige kornproduserende land som Sovjetunionen, China og Sambandsstatene, etter de dårlige avlingene året før.

For totalproduksjonen (bruttonasjonalproduktet) i OECD-området under ett (Nord-Amerika, Vest-Europa, Japan og Australia) regnet OECD i desember med en volumvekst på 6,8 prosent fra 1972 til 1973, mot 5,7 prosent fra 1971 til 1972. I Vest-Europa ble det ventet en produksjonsstigning på 6,0 prosent, mot 4,3 prosent fra 1971 til 1972. (Se ellers avsnittet om den økonomiske utvikling i Vest-Europa, side 7). I Sambandsstatene, der oppgangen startet tidligere enn i Vest-Europa, var totalproduksjonen i 1972 hele 6,4 prosent høyere enn året før. Veksten fortsatte også i 1973, og for hele året under ett ble bruttonasjonalproduktet anslagsvis 6,0 prosent høyere enn i 1972. I Japan, der den gjennomsnittlige veksten i bruttonasjonalproduktet hadde vært svært høy (vel 11 prosent) i 1960-årene, ble vekstraten under den internasjonale lavkonjunkturen i 1971 6,4 prosent regnet fra foregående år. I 1972 var stigningen 9,2 prosent, og i desember 1973 regnet OECD med en øking i totalproduksjonen på hele 11,0 prosent fra 1972 til 1973. Fra våren 1973 ble veksttakten i de aller fleste OECD-land gradvis svakere. Dette hang først og fremst sammen med mangel på ledig produksjonskapasitet, men også med en tilstramning av den økonomiske politikken med sikte på å bremse prisstigningen. Denne hadde vært sterk i de fleste land allerede før den siste konjunkturoppgangen satte inn og ble betydelig stimulert av den etterspørselsøking som senere fant sted.

Utviklingen på råvaremarkedet representerte ellers en viktig prisstigningsimpuls, som også hang sammen med forhold på tilbuds-

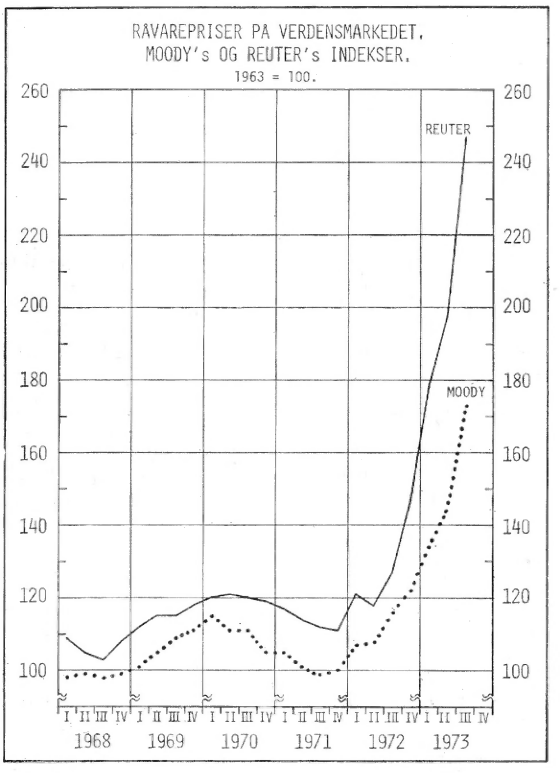

Fig. 2.

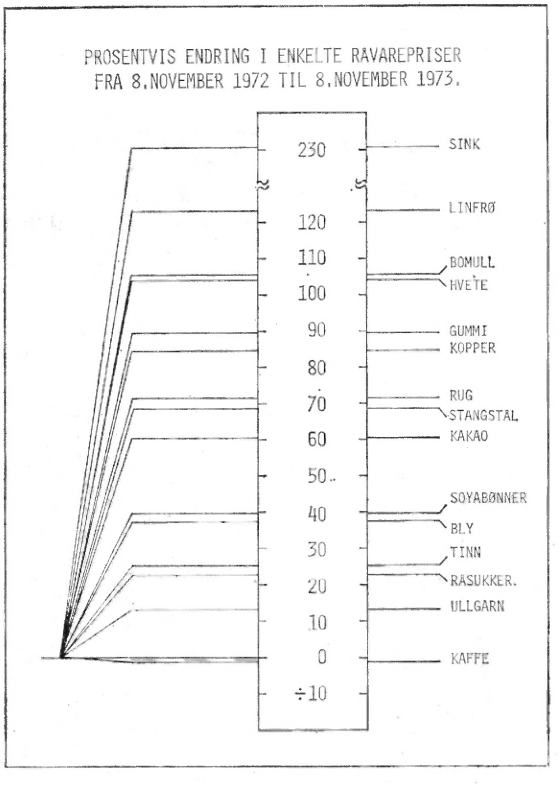

Fig. 3.

siden (bl.a. dårlige avlinger i 1972 i viktige jordbruksland). Råvareprisene passerte det siste bunnpunktet høsten 1971, og den prisstigningen som fulgte ble særlig kraftig fra høsten 1972 fram til august 1973. (Se fig. 2.) Den amerikanske Moody's indeks var i 3. kvartal 1973 49 prosent høyere enn på samme tid ett år tidligere og 75 prosent høyere enn høsten 1971. Den britiske Reuter's indeks, som vanligvis reagerer noe senere enn Moody's indeks, men med sterkere utslag, steg med 94 prosent fra 3. kvartal 1972 til 3. kvartal 1973. Den var da hele 123 prosent høyere enn høsten 1971. Fig. 3 illustrerer prisutviklingen for de enkelte vareslag.

Etter at verdenshandelen hadde vist lav stigningstakt under den internasjonale konjunkturavslappingen i 1971, tok handelen til å øke raskere igjen utover i 1972, etter hvert som konjunkturoppgangen tiltok i styrke. Fra 1971 til 1972 økte verdenshandelen med nær 10 prosent i volum, mot 5,5 prosent året før (basert på eksportoppgaver). Den betydelige veksten fortsatte også i 1. halvår 1973; verdens eksportvolum var da 13,8 prosent høyere enn i 1. halvår 1972. Landene i Vest-Europa økte sitt eksportvolum med vel 10 prosent fra 1971 til 1972 og med 13,7 prosent fra 1. halvår 1972 til 1. halvår 1973.

Valutaforholdene var relativt rolige i 1972, med unntak av en periode utover våren og sommeren. Det var da bl.a. sterkt press mot britiske pund, som ble gjort «flytende» i juni. I begynnelsen av 1973 kom dollaren under press, og ny uro oppstod på de internasjonale valutabørsene. I januar ble kursen på sveitserfrancs og kursen på italienske lire ved finansielle transaksjoner gjort «flytende», og midt i februar ble dollaren devaluert med 10 prosent. Samtidig ble kursen på japanske yen og kursen på italienske lire også ved kommersielle transaksjoner gjort «flytende», og svenske kroner og finske mark ble devaluert med om lag 5 prosent. Utpå senvinteren kom dollaren under nytt press, og vesttyske mark ble revaluert med 3 prosent i mars. EF-landene (utenom Storbritannia, Irland og Italia) gikk sammen i et valutasystem med felles «flyting» i forhold til dollar, men fortsatt med en svingningsmargin på 2,25 prosent mellom de deltakende lands valutaer. Norge og Sverige sluttet seg til denne ordningen. I juni ble kursen på finske mark gjort flytende overfor dollar, og vesttyske mark ble revaluert med 5,5 prosent. Nederlandske gylden ble revaluert med 5 prosent i september, og den norske krone ble skrevet opp med 5 prosent 15. november. Både Nederland, Norge og Vest-Tyskland fortsatte imidlertid i den felles valutaordning etter revalueringene.

Høsten 1973 begynte de største oljeproduserende land i Midt-Østen og Nord-Afrika å redusere sin eksport av olje til Japan, Sambandsstatene og Vest-Europa. Reduksjonen kom trolig for sent til i vesentlig grad å kunne endre konjunkturbildet for året 1973 sett under ett, men vil kunne få virkninger for utviklingen i 1974, se avsnittet om konjunkturutsiktene, side 23.

Den økonomiske utvikling i Vest-Europa

I lavkonjunkturåret 1971 var volumet av bruttonasjonalproduktet i Vest-Europa under ett 3,4 prosent høyere enn året før. Utover i 1972 ble veksten noe sterkere, og fra 1971 til 1972 steg bruttonasjonalproduktet med 4,3 prosent. Ved inngangen til 1973 var oppgangen svært sterk, men i løpet av året ble produksjonsveksten etter hvert atskillig avdempet; i mange land ble den bremset av mangel på ledig produksjonskapasitet, i andre land av en restriktiv økonomisk politikk som tok sikte på å begrense den uvanlig sterke prisstigningen. Sett under ett ble 1973 likevel et klart høykonjunkturår, og OECD regnet i desember med en vekst i bruttonasjonalproduktet på hele 6,0 prosent fra året før.

I innledningen av konjunkturoppgangen i 1972 var konsumetterspørselen den viktigste drivkraften bak produksjonsveksten. Men også utenlandsetterspørselen gav sterke vekstimpulser. Særlig gjaldt dette etterspørselen fra Sambandsstatene, der konjunkturoppgangen hadde startet allerede senhøstes 1970. Mot slutten av 1972 og i 1973 ble også investeringsetterspørselen et viktig vekstelement i Vest-Europa. Samtidig forsterket utenlandsetterspørselen seg ytterligere. Veksten i konsumetterspørselen var derimot svak i 1973.

Den mest ekspansive fasen av konjunkturbølgen ble, som nevnt foran, i Vest-Europa passert i løpet av høsten 1972 og månedene omkring årsskiftet 1972/73. Kapasitetsutnyttingen fortsatte å øke til utpå høsten 1973. Konjunktursituasjonen kunne da betegnes som en typisk høykonjunktur med stort sett sterk kapasitetsutnytting og med en produksjonsvekst som gjennomsnittlig svarte omtrent til kapasitetsveksten. Prisstigningen, som var høy i 1972, forsterket seg ytterligere i 1973.

Blant de større industrilandene i Vest-Europa var veksten særlig kraftig i Storbritannia, Frankrike og Vest-Tyskland. I desember ventet OECD en øking i bruttonasjonalproduktet i disse tre land på henholdsvis 6,8 prosent, 6,3 prosent og 6,3 prosent fra 1972 til 1973. For Italia, der konjunkturopp-

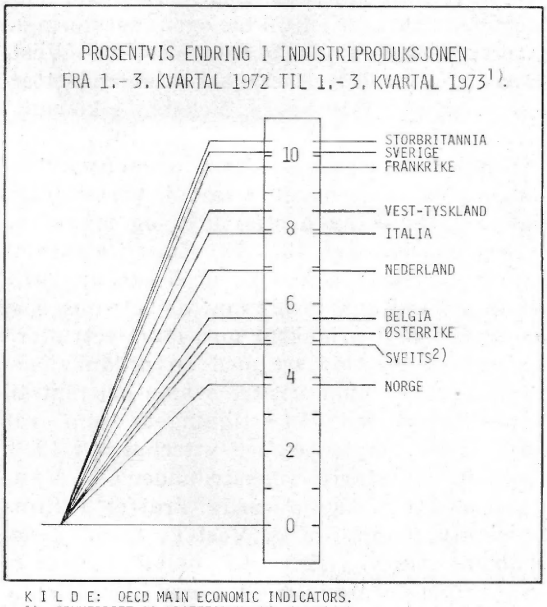
Tabell 2. *Verdien av Vest-Europas varebytte. Mill. dollar. Gjennomsnittstall pr. måned*

	1970	1971	1972	Prosentvis endring fra foregående periode[2]			
				1972	1. kvartal 1973	2. kvartal 1973	3. k
Vest-Europa:[1]							
Eksport	11 383	12 917	15 474	19,8	9,1	12,5	
Av dette til							
vesteuropeiske land	7 525	8 555	10 478	22,5	10,9	12,5	
Nord-Amerika	1 068	1 263	1 490	18,0	6,8	8,0	
tredje land	2 790	3 099	3 506	13,1	4,9	14,1	
Import	12 413	13 772	16 275	18,2	10,9	11,6	
Av dette fra							
vesteuropeiske land	7 646	8 666	10 514	21,3	11,6	11,4	
Nord-Amerika	1 555	1 530	1 607	5,0	14,5	8,6	
tredje land	3 212	3 576	4 154	16,2	8,0	13,5	
EF-land:[1]							
Eksport	9 363	10 690	12 763	19,4	8,4	13,0	
Import	9 691	10 817	12 768	18,0	10,8	13,4	

Kilde: OECD Main Economic Indicators.

[1] Innbyrdes samhandel medregnet. [2] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

gangen som følge av sosial uro og streiker ikke skjøt fart for alvor før våren 1973, ventet OECD en vekst på 5,3 prosent. Også Sverige lå fram til tidlig på høsten 1973 en

K I L D E: OECD MAIN ECONOMIC INDICATORS.
1) GRUVEDRIFT OG KRAFTFORSYNING IBEREGNET.
2) 1.- 2. KVARTAL.

Fig. 4.

del etter i den internasjonale konjunkt gangen, og det svenske Konjunkturins ventet i oktober en produksjonsoppga bare 3,8 prosent fra 1972 til 1973. F mindre landene i Vest-Europa viste d anslagene før årsskiftet sterkest vekst søreuropeiske land og for Finland og rike.

Industriproduksjonen i Vest-Europ (inklusive gruvedrift og kraftforsynin prosent større i 1972 enn i 1971. Etter s korrigerte oppgaver viste industriprod nen forbigående stagnasjon sommeren men i løpet av høsten og vinteren ste duksjonen svært kraftig. Den sesong gerte kvartalsindeksen som OECD be for industriproduksjonen (inkl. gruved kraftforsyning) i de europeiske medler under ett har hatt følgende forløp d 3 årene (1970 = 100):

1971:	1. kvartal	102
	2. kvartal	102
	3. kvartal	102
	4. kvartal	103
1972:	1. kvartal	105
	2. kvartal	106
	3. kvartal	107
	4. kvartal	111

1973: 1. kvartal 115
2. kvartal 117
3. kvartal 117

Utviklingen i industriproduksjonen i 1973 var temmelig lik i de fleste land i Vest-Europa. De viktigste land som falt utenfor det vanlige utviklingsmønsteret var Italia og Sverige. I disse to land, der konjunkturoppgangen som nevnt startet sent, var det heller ingen tegn til avdemping mot slutten av året, slik tilfellet var i de fleste andre land.

Storbritannia hadde stort sett sterk konjunkturoppgang i 1973, men veksttakten ble tydelig avdempet utover sommeren og høsten. Til en viss grad hang avdempingen sammen med arbeidskonflikter, men i flere bransjer ble produksjonsveksten også bremset av mangel på ledig kapasitet. Utover høsten var det investeringsetterspørselen og utenlandsetterspørselen som gav de sterkeste vekstimpulsene til britisk økonomi.

Bruttonasjonalproduktet økte med 2,3 prosent fra 1971 til 1972, regnet i faste priser. Kullgruvestreiken i januar/februar 1972 og havnearbeiderstreiken i juli/august samme år førte bl.a. til at de sesongkorrigerte kvartalstallene for bruttonasjonalproduktet viste sterke svingninger dette året. Det er derfor ikke lett å tidfeste konjunkturomslaget oppover, men det ser ut til at den nye konjunkturoppgangen ble innledet i løpet av våren og sommeren 1972. Omslaget må i første rekke ses på bakgrunn av den markerte omleggingen av den økonomiske politikken våren 1972, som bl.a. kom til uttrykk i statsbudsjettet for finansåret 1972/73.

Fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973 økte bruttonasjonalproduktet med hele 5,3 prosent. Denne uvanlig kraftige oppgangen henger til dels sammen med innføringen av merverdiavgiften fra 1. april 1973, som førte til en kraftig kjøpebølge i månedene før og en reaksjon i de nærmeste månedene etter; fra 1. til 2. kvartal 1973 viste bruttonasjonalproduktet en nedgang på 1,5 prosent, fulgt av en stigning på 1,5 prosent fra 2. til 3. kvartal. National Institute of Economic and Social Research regnet i november med at bruttonasjonalproduktet for hele 1973 ville ligge hele 6 prosent høyere enn året før. Vekstakten ble imidlertid som nevnt betydelig avdempet i løpet av 2. halvår.

Etter sesongkorrigerte oppgaver steg industriproduksjonen sterkt fra sommeren 1972 og fram til våren 1973. Siden da har produksjonsstigningen etter hvert blitt betydelig avdempet. Fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973 økte industriproduksjonen (sesongkorrigert) med hele 4,3 prosent, men med bare 0,6 prosent i 2. kvartal og med 1,6 prosent i 3. kvartal. Produksjonsutviklingen i 1. og 2. kvartal 1973 kan imidlertid ha sammenheng med innføringen av merverdiavgiften 1. april.

Verkstedindustrien, som bidrar med vel 40 prosent til samlet britisk industriproduksjon, har hatt kraftig produksjonsøking siden høsten 1972. Produksjonen i primær jern- og metallindustri har derimot stagnert siden årsskiftet 1972/73. I kjemisk industri har produksjonen steget sterkt siden høsten 1971, mens produksjonen i tekstilindustrien har stagnert siden våren 1973.

Arbeidsløsheten har gått betydelig ned siden vinteren 1972. Etter sesongkorrigerte oppgaver var det i 1. kvartal 1972 gjennomsnittlig 865 000 arbeidsløse. I 1. kvartal 1973 hadde tallet sunket til 664 000 og i 3. kvartal til 563 000. Arbeidsløshetsprosenten (ukorrigert)

Tabell 3. *Bruttonasjonalprodukt i Storbritannia etter anvendelse. 1970-priser*

	1972 Mill. £	Prosentvis endring fra foregående periode[1]						
		1972	1972				1973	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	34 115	5,9	1,4	1,6	1,5	1,8	2,7	—1,7
Offentlig konsum	9 786	3,8	0,8	0,7	1,9	0,2	0,5	1,1
Investering i fast kapital	9 382	—3,2	—3,9	0,3	—0,1	1,6	22,4	—6,9
Lagerendring	— 412							
Eksport	12 409	3,1	1,1	3,5	—9,8	16,1	—0,6	2,9
— **Import**	12 549	10,2	6,1	1,5	—2,4	11,9	0,8	—0,1
Bruttonasjonalprodukt	52 731	2,3	—0,8	1,7	—0,5	2,2	5,3	—1,5

Kilde: Monthly Digest of Statistics.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

lå i 1. kvartal 1973 på 3,2, i 2. kvartal på 2,7 og i 3. kvartal på 2,4, mot henholdsvis 4,1, 3,7 og 3,7 i de samme kvartaler ett år tidligere. Tallet på ledige plasser har steget jamt både i 1972 og 1973.

Etter sesongkorrigerte nasjonalregnskapstall utviklet investeringene seg svakt i de tre første kvartalene av 1972. Omslaget oppover kom først i 4. kvartal, og volumet av investeringene i fast realkapital for hele 1972 ble bare om lag 1 prosent høyere enn året før. Som følge av kraftig nedgang i lagerinvesteringene gjennom hele året gikk de totale investeringene ned med vel 3 prosent i volum fra 1971 til 1972. Omslaget høsten 1972 var kraftig, og investeringene i fast realkapital steg med 4,8 prosent (sesongkorrigert) fra 2. halvår 1972 til 1. halvår 1973. Da lagerinvesteringene begynte å øke igjen i 1. kvartal 1973, steg de totale investeringene enda sterkere.

Den svake utviklingen i de samlede investeringer i 1972 må ses på bakgrunn av sterk nedgang i industriinvesteringene, som falt med hele 10 prosent i volum fra 1971 til 1972. Omslaget oppover mot slutten av 1972 var særlig markert for industriinvesteringene og i 1. halvår 1973 lå de hele 6 prosent høyere enn i 2. halvår 1972, etter sesongkorrigerte oppgaver og regnet i faste priser. Høsten 1973 tydet imidlertid ordrestatistikken på at veksten i investeringsetterspørselen da var atskillig svakere.

Takten i prisstigningen steg betydelig fra sommeren 1972 til våren 1973. Senere har prisene stort sett fortsatt å stige i uendret, men fremdeles uvanlig høyt tempo. Den ukorrigerte konsumprisindeksen var i 3. og 4. kvartal 1972 henholdsvis 6,5 prosent og 7,7 prosent høyere enn i de samme kvartaler ett år tidligere. I de tre første kvartalene i 1973 var de tilsvarende tall 7,9 prosent, 9,3 prosent og 9,2 prosent.

Også lønningene steg sterkt i 2. halvår 1972, men stigningstakten avtok litt i 1. halvår 1973. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste for industriarbeidere var i 1. og 2. kvartal 1973 henholdsvis 13,3 prosent og 12,7 prosent høyere enn i de samme kvartaler ett år tidligere.

De personlige realdisponible inntektene lå i 1972 hele 6,3 prosent høyere enn i 1971. Skattelettelser var en vesentlig årsak til denne kraftige økingen. Volumet av det private konsumet steg med 5,9 prosent i 1972. Utviklingen av det private konsumet i 1973 var sterkt påvirket av innføringen av merverdiavgiften fra 1. april; kjøpebølgen i månedene før innføringen ble fulgt av en reduksjon i forbrukerens innkjøp i de nærmeste månedene etter. Sesongkorrigerte oppgaver viser at de personlige realinntektene bare steg ubetydelig fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973, men at konsumet økte med hele 2,7 prosent i volum. I 2. kvartal var konsumet derimot 1,7 prosent lavere enn i foregående kvartal. Innføringen av merverdiavgiften førte således til så sterke svingninger i det private konsumet at det er vanskelig å trekke ut den konjunkturbestemte utviklingen i løpet av første halvår 1973. Den sesongkorrigerte indeksen for detaljomset-

Tabell 4. *Storbritannia. Noen økonomiske hovedtall*

	1972				1973		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnstakere i alt[2] 1 000	21 601	21 660	21 717	21 849	22 064	22 002	..
» » i industri[1] 1 000	7 669	7 623	7 645	7 649	7 609	7 604	7 641
Arbeidsløse 1 000	865	836	809	754	664	602	563
Industriproduksjon .....1970 = 100	98	101	102	105	110	110	112
Eksportvolum, varer ..... »	105	109	96	120	123	126	129
Importvolum » ..... »	110	111	108	124	131	132	136
Ordretilgang, volum[3] ..... »	105	113	130	125	144	147	150
Detaljomsetningsverdi..... »	115	118	124	129	135	132	139
Konsumpris ..... »	114,0	115,3	118,2	121,4	123,2	126,1	129,0
Valutabeholdning[1], [2] .....Mill. SDR[4]	6 516	7 114	5 608	5 199	5 003	5 813	5 290

Kilde: Monthly Digest of Statistics, OECD Main Economic Indicators, Trade and Industry.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang. [3] Til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder. [4] Special Drawing Rights. 1 SDR = 0,888671 gram fint gull. 1 SDR tilsvarte 1,0 dollar fra 1. januar 1970, 1,08571 dollar fra 18. desember 1971 og 1,20635 dollar fra 13. februar 1973.

ningsvolumet i 3. kvartal tyder imidlertid på at det har funnet sted en konjunkturbestemt avdemping.

Etter havnearbeiderstreiken høsten 1972 har utenrikshandelen vært i kraftig oppgang. Etter sesongkorrigerte oppgaver steg verdien av vareeksporten med nær 7 prosent fra 1. til 2. kvartal 1973 og med vel 7 prosent i det følgende kvartal. Regnet i volum blir stigningen henholdsvis 3,0 prosent og 2,4 prosent. De tilsvarende vekstrater for vareimporten var 9 prosent og 10,8 prosent regnet i verdi, og 0,2 prosent og 3,2 prosent regnet i volum. Den gjennomsnittlige importprisindeksen var i 3. kvartal 1973 hele 31 prosent høyere enn i 3. kvartal 1972. Eksportprisindeksen økte på samme tid med 12 prosent. I de ni første månedene av 1973 var det et underskott på varebalansen på 2 300 mill. pund, mot et underskott på 1 100 mill. pund i samme periode ett år tidligere.

Som nevnt var omleggingen av finanspolitikken trolig den viktigste enkeltårsak til konjunkturomslaget oppover våren 1972; det nye statsbudsjettet for finansåret 1972/73 omfattet betydelige skatte- og avgiftsreduksjoner, og statsregnskapet for samme år viste et stort underskott. Budsjettet for 1973/74, som ble lagt fram i mars 1973, viste at myndighetene ønsket å fortsette den ekspansive finanspolitikken; det ble budsjettert med et stort underskott før lånetransaksjoner også for dette året. Sparestimulerende tiltak ble satt i verk for å redusere prisvirkningene av budsjettunderskottet.

Kredittpolitikken hadde trolig en moderat restriktiv etterspørselseffekt i 1973. Bankenes reservesatser og Englands Banks diskonto («minimum lending rate») ble gradvis hevet, både for å styrke pundets stilling og for å motvirke prisstigningen. Ved årsskiftet 1972/73 hadde diskontosatsen nådd opp i 9 prosent. Utover våren 1973 gikk den noe ned, men da britiske pund kom under sterkt press om sommeren ble den på nytt hevet til 9 prosent 20. juli og videre til 11,5 prosent en uke senere. Midt i november hadde diskontoen kommet opp i hele 13 prosent.

Den 6. november 1972 ble det innført pris- og lønnsstopp. Ved utgangen av mars 1973 ble lønnsstoppen opphevet og en måned senere også prisstoppen. Den ble fulgt av en periode med relativt strenge kontrollordninger. Fra 6. november ble et nytt og mer detaljert pris- og lønnsprogram satt i verk.

Sommeren 1972 ble pundkursen gjort «flytende», og ved utgangen av året hadde kursen falt med om lag 10 prosent i forhold til den tidligere faste kurs. I februar/mars 1973 ble også dollaren gjort flytende, og EF-landene, med unntak av Storbritannia, Irland og Italia, bestemte seg for å holde faste kurser seg imellom og la sin valuta «flyte» overfor dollar og pund. I desember 1973 lå gjennomsnittskursen[1] på britiske pund 18,7 prosent lavere enn sommeren 1972.

Etter at Storbritannia var blitt medlem av EF fra 1. januar 1973 fant den første gjensidige tollreduksjon i handelen med resten av EF sted 1. april, for industrivarer med 20 prosent.

I Vest-Tyskland ble konjunkturoppgangen betydelig dempet fra våren 1973, særlig som følge av sterk tilstramming av den økonomiske politikken; et omfattende «stabiliseringsprogram» ble lagt fram i mai. Utover høsten 1973 kom de sterkeste vekstimpulsene til vesttysk økonomi fra utenlandsetterspørselen, samtidig som det fant sted en betydelig lageroppbygging.

Bruttonasjonalproduktet økte med 3 prosent fra 1971 til 1972, regnet i faste priser. Sesongkorrigerte oppgaver viser at produksjonsveksten var svak i 1. halvår 1972, men at en periode med kraftig vekst vinteren 1972/73 brakte bruttonasjonalproduktet opp på et relativt høyt nivå. Selv om produksjonen (sesongkorrigert) senere steg betydelig svakere, kom derfor årsgjennomsnittet for 1973 til å ligge betydelig høyere enn gjennomsnittet for 1972; de fem største økonomiske forskningsinstituttene i Vest-Tyskland regnet høsten 1973 med en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 6 prosent fra året før.

Industriproduksjonen, som stagnerte i sommerhalvåret 1972, skjøt kraftig fart utover høsten og første del av vinteren. Regnet fra foregående kvartal økte produksjonen etter sesongkorrigerte oppgaver med 4,8 prosent i 4. kvartal 1972 og med 3,0 prosent i 1. kvartal 1973. Senere stoppet veksten opp; både i 2. og 3. kvartal lå produksjonsindeksen på samme nivå som kvartalet før. Stagnasjonen var i første rekke et resultat av en restriktiv økonomisk politikk, men i enkelte bransjer ble produksjonen bremset av mangel på ledig kapasitet. For hele næringslivet under ett var likevel kapasitetsutnyttingen noe lavere enn i tidligere topp-perioder etter krigen.

Også i 1973 var arbeidsmarkedet svært stramt. De sesongkorrigerte arbeidsløshetstallene steg riktignok noe i løpet av året, men fremdeles var arbeidsløsheten lav i Vest-Tyskland sammenliknet med de fleste andre land i Vest-Europa. I 3. kvartal var det i gjennomsnitt 294 000 arbeidsløse (sesongkorri-

[1] Veid gjennomsnitt med utenrikshandelen med de tjue viktigste handelspartnere nyttet som vekter.

Tabell 5. *Bruttonasjonalprodukt i Vest-Tyskland etter anvendelse. 1962-priser*

	1972 Milliarder DM	Prosentvis endring fra foregående periode[1]							
		1972	1972				1973		
			1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal
Privat konsum ..	326	3,5	—0,3	0,3	1,2	0,9	1,5	—0,3	—1,8
Offentlig konsum	77	4,1	1,3	1,3	1,3	–	1,3	–	1,3
Investering i fast kapital	148	2,0	2,8	2,0	—2,0	7,5	0,6	0,6	3,8
Lagerendring ...	3								
Eksport	167	7,7	3,3	3,2	2,5	9,0	1,7	6,0	2,0
— Import	164	8,6	1,3	3,2	0,6	5,5	4,1	1,1	1,1
Bruttonasjonalprodukt	557	3,0	1,5	0,6	1,1	3,2	1,1	1,2	0,9

Kilde: Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

gert), mot 263 000 i 2. kvartal, 218 000 i 1. kvartal og 262 000 i 4. kvartal 1972. Arbeidsløshetsprosenten var i 3. kvartal 1973 1 prosent, mot 0,9 prosent i samme kvartal ett år tidligere. Tallet på ledige plasser (sesongkorrigert) gikk noe ned i løpet av 1973 og var i 3. kvartal 589 000.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital var for 1972 under ett bare om lag 2 prosent høyere enn året før, men ordretilgangen til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder tydet høsten 1972 på at en investeringsbølge var underveis; etter sesongkorrigerte oppgaver steg investeringene i fast kapital med nær 5,5 prosent fra 3. til 4. kvartal 1972. I de tre første kvartalene i 1973 viste derimot investeringene i fast kapital stagnasjon, mens lagerinvesteringene økte sterkt. Bremsetiltakene våren 1973 virket sterkt på investeringsetterspørselen, og utover høsten viste sesongkorrigerte tall for ordretilgangen til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder gjennomgående nedgang, regnet i faste priser. For 1973 under ett ventet forskningsinstituttene i oktober en volumvekst i bruttoinvesteringene i fast kapital på bare 3 prosent fra året før — en relativt lav vekstrate under en internasjonal oppgangskonjunktur.

Lønningene har gjennomgående steget stadig sterkere siden våren 1972. Sesongkorrigert og regnet som årlig rate steg bruttolønn pr. sysselsatt med 9,6 prosent fra 1. til 2. halvår i 1972 og med 13,6 prosent i det følgende halvår. Fra 2. til 3. kvartal 1973 gikk bruttolønnen opp med 10 prosent regnet som årlig rate.

Prisstigningen ble meget sterk utover våren 1973. Den sesongkorrigerte konsumprisindeksen økte med en årlig rate på 5,7 prosent fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973, og med hele 9 prosent i det følgende kvartal. Trolig i første rekke som følge av bremsetiltakene steg prisene atskillig svakere i løpet av 3. kvartal, og i gjennomsnitt for dette kvartalet lå konsumprisindeksen vel 5 prosent høyere enn i 2. kvartal. I oktober var indeksen 6,6 prosent høyere enn på samme tid ett år tidligere.

Den restriktive økonomiske politikken bremset også konsumetterspørselen, som viste klare stagnasjonstendenser utover våren 1973, og direkte nedgang gjennom sommermånedene. Men nedgangen utover sommeren var trolig også et resultat av tilfeldige faktorer. For hele 1973 under ett regnet forskningsinstituttene i oktober med at volumet av det private konsumet ville stige med 4,5 prosent fra 1972, men etter de siste opplysninger virker det sannsynlig at vekstraten vil bli betydelig lavere.

Etter at innenlandsetterspørselen ble sterkt dempet som følge av bremsepolitikken, kom utenlandsetterspørselen til å bli den sterkeste vekstimpulsen i vesttysk økonomi utover høsten 1973. Volumet av vare- og tjenesteeksporten var i 1972 nær 8 prosent høyere enn året før, og veksttempoet ble enda høyere i 1973. Regnet fra foregående kvartal (sesongkorrigert og regnet som årlig rate) økte eksportvolumet i 1973 med 7 prosent i 1. kvartal, med hele 26 prosent i 2. kvartal og med vel 8 prosent i 3. kvartal. For hele 1973 ventet forskningsinstituttene i oktober en

eksportstigning på 16 prosent fra året før. Eksporten av varer har økt kraftig siden sommeren 1972. Regnet i verdi var oppgangen sterkest høsten 1972, men veksten var betydelig også utover i 1973. Etter sesongkorrigerte oppgaver for de tre første kvartalene av 1973 steg eksportverdien med henholdsvis 3,5 prosent, 3,7 prosent og 3 prosent fra foregående kvartal. Ordretilgangen til industrien fra utlandet tydet høsten 1973 på fortsatt god eksportvekst i de nærmeste månedene framover.

Volumet av vare- og tjenesteimporten steg i 1972 med vel 8 prosent fra året før. Importveksten var særlig kraftig vinteren 1972/73. Etter sesongkorrigerte oppgaver og regnet som årlig rate økte importvolumet med hele 7,5 prosent fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973. Avdempingen i konjunkturoppgangen førte imidlertid til sterkt redusert importvekst utover i 1973. Fra 1. til 2. kvartal og fra 2. til 3. kvartal steg importvolumet med henholdsvis 4,5 prosent og 4,4 prosent, regnet som årlige rater. For hele 1973 regnet forskningsinstituttene i oktober med en stigning i importvolumet av varer og tjenester på 11,5 prosent fra foregående år. For verdien av vareimporten viste de sesongkorrigerte tallene gjennomgående stagnasjon fra tidlig på våren 1973, etter sterk oppgang høsten 1972.

Den betydelige oppgangen i vareeksporten, sammen med stagnasjonen i vareimporten, førte til et overskott i varebalansen med utlandet på nær 23 mrd. DM i de tre første kvartalene av 1973, mot et overskott på 13 mrd. DM i samme periode ett år tidligere. Det var dermed klart at den senere tids sterke stigning i kursen på vesttyske mark, gjennomsnittlig[1] på hele 13,4 prosent fra sommeren 1972 til desember 1973, ikke hadde ført til noen reduksjon av eksportoverskottet. En av årsakene til dette kan ha vært at effekten av kursstigningen på Vest-Tysklands internasjonale konkurranseevne kan ha blitt motvirket av den relativt korte leveringstid for eksportprodukter fra Vest-Tyskland.

Den økonomiske politikken kom i 1973 i vesentlig grad til å dreie seg om tiltak for å bremse inflasjonen. Allerede i februar ble det varslet om flere tiltak som skulle settes i verk fra sommeren av. Disse tiltakene ble senere tatt inn i et omfattende «stabiliseringsprogram» som ble kunngjort i mai. Programmet omfattet bl.a. innføring av en spesiell investeringsavgift på 11 prosent, skjerpede avskrivningsregler, økt skattlegging av høye inntekter og utlegging av et offentlig «stabiliseringslån». Alt i alt var tiltakene beregnet å redusere likviditeten med om lag 15 mrd. DM. Høsten 1973 ble det regnet med at statsregnskapet for 1973 ville vise et betydelig overskott. Den 4. mai ble diskontoen hevet fra 5 til 6 prosent og den 1. juni videre til 7 prosent.

I likhet med de nærmest foregående årene ble myndighetenes penge- og kredittpolitikk utformet også under hensyn til utviklingen på valutamarkedet. Under valutauroen i februar kjøpte den vesttyske sentralbanken store mengder utenlandsk valuta for å holde kursen

[1] Se fotnote 1 side 11.

Tabell 6. *Vest-Tyskland. Noen økonomiske hovedtall*

	1972				1973		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnstakere i alt 1 000	22 330	22 330	22 340	22 360	22 440	22 480	22 480
» » i industri 1 000	8 091	8 067	8 036	8 029	8 086	8 115	8 122
Arbeidsløse 1 000	222	254	268	262	218	263	294
Industriproduksjon[1] .....1970 = 100	103	105	104	108	112	114	..
Eksportvolum, varer[2].... »	110	115	108	131	130	135	133
Importvolum » [2].... »	116	124	115	129	131	133	123
Ordretilgang [3].... »	100	104	105	113	127	128	110
Detaljomsetningsverdi .. »	117	118	122	122	131	130	128
Konsumpris ..... »	108,5	109,8	111,9	114,0	115,5	117,9	119,6
Valutabeholdning[2], [4] .....Mill. SDR[5]	18 187	20 844	22 258	21 908	26 794	26 770	29 220

Kilde: Statistische Beihefte zu den Monatsberichten der Deutschen Bundesbank, OECD Main Economic Indicators.

[1] Som følge av at OECD og de nasjonale kilder nytter ulike sesongkorrigeringsmetoder gir teksten i landavsnittet til dels et annet bilde av utviklingen enn tabellen ovenfor. [2] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [3] Til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder. [4] Ved kvartalets utgang. [5] Se fotnote 4, tabell 4, side 10.

på tyske mark stabil. Den sterke likviditetsøkingen ble søkt redusert ved forhøyelse av minstereservesatsene. Utgangen på valutauroen ble imidlertid en vesttysk revaluering på 3 prosent. Tyske mark gikk deretter med i den felles «flyting» med de fleste andre EF-valutaer, overfor bl.a. US-dollars og britiske pund. Innenfor dette systemet kom imidlertid marken under nytt press i slutten av juni, og 29. juni ble kursen igjen skrevet opp, nå med 5,5 prosent. Under en ny kortvarig uro i slutten av september ble kapitalinnstrømmingen igjen betydelig, og i oktober ble det satt i verk flere tiltak for å begrense likviditetsvirkningene, bl.a. nye forhøyelser av reservesatser.

I Frankrike økte etterspørsel og produksjon sterkt i 1973, og det var her ingen klare tegn til avdemping utover høsten. For året under ett lå bruttonasjonalproduktet etter offisielle anslag gitt i september 6,6 prosent høyere enn i 1972, regnet i volum, mot en stigning på 5,6 prosent året før.

Industriproduksjonen (inkl. gruvedrift) økte betydelig i løpet av 1972. Som følge av streik i bilindustrien våren 1973 ble den sesongkorrigerte produksjonsindeksen for 2. kvartal forholdsvis lav, men fra 4. kvartal 1972 til 3. kvartal 1973 økte indeksen med 8,5 prosent (årlig rate).

Tallet på registrerte arbeidsløse (sesongkorrigert) gikk noe opp fra tidlig på våren 1973 og lå utover sommeren og høsten noe høyere enn ett år tidligere. I 1., 2. og 3. kvartal var det henholdsvis 366 000, 376 000 og 414 000 arbeidsløse. I 3. kvartal var 2 prosent av den samlede arbeidsstyrke registrert som arbeidsløse, mot 1,9 prosent i samme kvartal i 1972.

Etter myndighetenes septemberanslag økte bruttoinvesteringene i fast kapital med 8 prosent i volum fra 1972 til 1973. Anslaget i september representerte en svak oppjustering i forhold til tidligere prognoser for 1973.

Lønnsstigningen var gjennomgående noe sterkere i 1973 enn i 1972. Tariffsatsene for timelønn i industri m.v. lå i januar, april og juli henholdsvis 12,2 prosent, 12,8 prosent og 13,8 prosent høyere enn i de tilsvarende månedene ett år tidligere. Konsumprisene steg atskillig svakere, men også disse viste økende stigningstakt gjennom året. I 1. kvartal 1973 lå konsumprisindeksen 6,4 prosent høyere enn i 1. kvartal 1972, og i 2. og 3. kvartal var de tilsvarende stigningsrater henholdsvis 7,1 prosent og 7,6 prosent.

Det private konsumet, som har steget sterkt de siste fem årene, økte med 5,6 prosent regnet i volum fra 1971 til 1972. Etter sesongkorrigerte oppgaver og regnet som årlig rate steg konsumet med 7,4 prosent fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973 og med 6,1 prosent i det følgende kvartal. For hele 1973 regnet de franske myndigheter i september med en øking på 5,8 prosent fra året før.

Som i 1972 bidrog eksporten av varer og tjenester også i fjor i betydelig grad til produksjonsveksten. Myndighetene ventet i september at eksportvolumet ville bli 13,6 prosent høyere enn året før. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) steg med 4,7 prosent fra 1. til 2. kvartal 1973, og med 2,9 prosent fra 2. til 3. kvartal.

Den høye aktiviteten i fransk økonomi i 1973 førte til at importen av varer og tjenester også viste svært kraftig vekst. Myndighetene regnet i september med en volumøking på hele 16,9 prosent fra 1972 til 1973.

Tabell 7. *Frankrike. Noen økonomiske hovedtall*

	1972				1973		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[2] ..... 1970 = 100	99,9	99,7	100,4	100,5	100,4	100,7	101,4
Sysselsatte lønnst. i industri[1] »	100,6	100,5	101,1	101,7	101,9	102,5	103,0
Arbeidsløse[2] 1 000	373	382	387	380	366	376	414
Industriproduksjon[3] .....1970 = 100	110	113	117	118	122	124	127
Eksportvolum, varer[1] .... »	119	130	111	136	134	142	125
Importvolum » [1] .... »	120	127	110	134	138	146	128
Konsumpris[1] ..... »	108,9	110,4	112,5	114,9	115,9	118,2	121,1
Valutabeholdning[1], [4] ..... Mill. SDR[5]	7 800	8 656	9 228	9 224	9 269	9 610	9 303

Kilde: **OECD Main Economic Indicators**, Bulletin Mensuel de Statistique.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Statistikkgrunnlaget revidert fra juni 1972. [3] Se fotnote 1, tabell 6, side 13. [4] Ved kvartalets utgang. [5] Se fotnote 4, tabell 4, side 10.

Den sesongkorrigerte verdien av vareimporten steg med 5,6 prosent fra 1. til 2. kvartal 1973, og med 1,3 prosent fra 2. til 3. kvartal. I de tre første kvartalene av 1973 viste varebalansen med utlandet et underskott på 4 900 mill. fr., mot et underskott på 3 100 mill. fr. i samme periode i 1972.

Som i de fleste andre land har den økonomiske politikken i Frankrike i 1973 i høy grad hatt som siktemål å bremse prisstigningen. Mot slutten av 1972 ble det satt i verk forskjellige prisdempende tiltak. I november ble bankenes minstereservesatser hevet. Diskontoen ble forhøyet to ganger i løpet av kort tid, og var i desember 1972 kommet opp i 7,5 prosent. Satsene for merverdiavgiften ble redusert for en rekke varer, og sparingen ble stimulert ved en heving av innskottsrenten. Høsten 1972 gjennomførte myndighetene en rekke kontrollordninger som tok sikte på å redusere prisstigningen på industrivarer til 3 prosent på årsbasis fram til 31. mars 1973. Ved utgangen av april ble det fastlagt nye regler, som tok sikte på å holde prisstigningen på industrivarer under 3,6 prosent i de kommende 12 måneder. Som nevnt fortsatte imidlertid konsumprisene å stige betydelig utover i 1973, og om sommeren ble det satt i verk nye bremsetiltak. Den 5. juli ble diskontoen hevet fra 7,5 prosent til 8,5 prosent, samtidig med at enkelte reservesatser ble forhøyet. Den 2. august fulgte en ny diskontoøking, nå til 9,5 prosent, som var den høyeste diskonto Frankrike til da hadde hatt i etterkrigstiden. Noen uker senere, den 20. september, ble diskontoen igjen økt, opp til hele 11 prosent. Den siste diskontoforhøyelsen tok i første rekke sikte på å redusere presset på francen. I slutten av oktober ble bankenes reservesatser hevet for å bremse likviditetsøkingen. I november varslet myndighetene om strengere priskontroll.

Statsbudsjettet for 1973 ble, som i de nærmest foregående år, gjort opp med balanse. Det viste en utgiftsøking på 11 prosent, sammenliknet med foregående års budsjett. Budsjettet omfattet bl.a. bevilgning til et motkonjunkturfond.

Frankrike gikk i mars 1973 med i den felles «valutaflytingen» i EF. Utover høsten 1973 lå franske franc i den nedre del av «slangen» (det svingningsrom som er tillatt for de valutaer som deltar i ordningen).

I desember 1973 lå gjennomsnittskursen[1] på franske franc 4,7 prosent høyere enn sommeren 1972.

I Italia kom de første tegnene til et konjunkturomslag oppover høsten 1972, men uro på arbeidsmarkedet bremset veksten utover vinteren. Først våren 1973, dvs. atskillig senere enn i de fleste andre land i Vest-Europa, ble det fart i konjunkturoppgangen i Italia, og utover sommeren og høsten var etterspørsel og produksjon i sterk vekst. I oktober regnet de italienske myndigheter med at bruttonasjonalproduktet ville bli 5 prosent høyere i 1973 enn i 1972 regnet i volum, mot en vekst på 3,2 prosent foregående år.

Industriproduksjonen viste svak nedgang i de tre første kvartalene i 1972, men i 4. kvartal kom omslaget oppover. På grunn av streiker ble imidlertid produksjonsresultatet relativt svakt i 1. kvartal 1973; produksjonen lå da litt lavere enn i foregående kvartal. Men senere har industriproduksjonen økt kraftig; den sesongkorrigerte produksjonsin-

[1] Se fotnote 1 side 11.

Tabell 8. *Italia. Noen økonomiske hovedtall*

	1972				1973		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1] ..... Mill.	18,38	18,40	18,70	18,62	18,08	18,26	18,81
Sysselsatte lønnstakere i industri[1] 1 000	4 913	4 953	4 945	4 936	4 906	4 887	5 057
Arbeidsløse 1 000	652	693	743	721	660	818	618
Industriproduksjon .....1970 = 100	103	103	102	107	104	114	116
Eksportvolum, varer[1] ... »	115	123	116	133	104	130	133
Importvolum » [1] ... »	104	109	104	121	112	133	123
Detaljomsetningsverdi .. »	113	112	121	126	131	134	..
Konsumpris[1] ..... »	108,0	109,5	111,4	114,4	117,5	121,6	123,8
Valutabeholdning[1], [2] .....Mill. SDR[3]	6 129	5 923	5 908	5 599	5 193	4 984	5 403

Kilde: OECD Main Economic Indicators.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang. [3] Se fotnote 4, tabell 4, side 10.

deksen lå i 1.—3. kvartal 1973 om lag 9 prosent (regnet som årlig rate) høyere enn i de tre siste kvartalene av 1972. For hele 1973 ventet myndighetene i oktober en stigning i industriproduksjonen på 7 prosent fra året før. Produksjonsoppgangen var i 1973 særlig sterk i kjemisk industri.

Arbeidsløsheten var i 1. halvår 1973 noe høyere enn i samme periode ett år tidligere. Men fra 2. til 3. kvartal falt det sesongkorrigerte tallet på arbeidsløse sterkt og var da lavere enn i tilsvarende kvartal både i 1972 og 1971. Arbeidsløsheten må likevel fortsatt betegnes som høy; i 3. kvartal var 606 000 personer arbeidsløse. Dette svarer til 3,1 prosent av samlet arbeidsstyrke.

Bruttoinvesteringene i fast kapital, som gikk ned både i 1971 og 1972, var i 1973 på vei oppover igjen. OECD regnet i desember med en volumvekst på 6 prosent fra 1972 til 1973. Økt boligbygging bidrog sterkt til omslaget, men det italienske industriforbundet antok høsten 1973 at også industriens investeringer ville vise betydelig oppgang fra 1972 til 1973. Ifølge forskningsinstituttet ISCO's høstrapport økte investeringsetterspørselen sterkt i 2. halvår 1973.

Lønningene steg svært raskt i 1973; det ble inngått nye tre-årige lønnsavtaler i en rekke industrigrener høsten 1972 og våren 1973. Som tidligere ble disse avtalene utformet slik at de gir sterkest lønnsøking i begynnelsen av avtaleperioden. I januar var timefortjenesten i industrien under ett 13,2 prosent høyere enn på samme tid i 1972. I august var den tilsvarende vekstraten kommet opp i hele 28,2 prosent.

Takten i prisstigningen økte i hele 1972 og fram til sensommeren 1973. Da var prisstigningen blitt svært sterk; i 2. og 3. kvartal lå konsumprisindeksen henholdsvis 11,1 prosent og 11,6 prosent høyere enn i de samme kvartaler året før, mot en stigning på 8,8 prosent i 1. kvartal. I juli ble det satt i verk prisstopp, og stigningstakten gikk noe ned utover høsten.

Som følge av betydelig vekst i de realdisponible inntektene økte volumet av det private konsumet sterkt i 1973 og bidrog i vesentlig grad til konjunkturoppgangen. I de 8 første månedene av 1973 var detaljomsetningsvolumet 7,3 prosent høyere enn i samme periode ett år tidligere. OECD regnet i desember med at det private konsumet for hele 1973 vil bli 7 prosent høyere enn foregående år.

Volumet av samlet eksport økte sterkt i 1972, med hele 14 prosent fra året før; utenlandsetterspørselen var dette året et viktig vekststimulerende element i den samlede etterspørsel. I de første månedene av 1973 ble eksporten sterkt hemmet av en rekke arbeidskonflikter. Men utover sommeren og høsten var den igjen i kraftig oppgang, og for hele 1973 under ett regnet OECD i desember med en øking på 6,5 prosent fra året før i volumet av vareeksporten.

Også importen har steget betydelig i de siste to årene. Streikene i begynnelsen av 1973 fikk ikke så stor virkning for importen som for eksporten, og i desember ventet OECD en volumøking i vareimporten på 15 prosent fra 1972 til 1973, mot en oppgang på 12 prosent fra 1971 til 1972.

Den gjennomsnittlige importprisindeksen økte i 1973 betydelig raskere enn eksportprisindeksen. Da også importvolumet steg raskere enn eksportvolumet, økte underskottet på varebalansen med utlandet sterkt. I de tre første kvartalene av 1973 under ett var underskottet 2 300 mrd. lire, mot 240 mrd. lire i samme periode året før.

Myndighetene førte en ekspansiv økonomisk politikk både i 1972 og 1973. Diskontoen lå fra våren 1972 til høsten 1973 på 4 prosent, dvs. lavere enn i de fleste andre vesteuropeiske land. Med sikte på å motvirke valutaspekulasjon ble imidlertid kredittpolitikken noe mer restriktiv utover sommeren og høsten 1973. Den 16. september ble diskontoen hevet til 6,5 prosent. Tilstrammingen hadde neppe merkbar virkning på produksjonsutviklingen.

Statsregnskapet for 1972 viste et underskott før lånetransaksjoner på 3 100 mrd. lire. Den ekspansive finanspolitikken fortsatte i 1973; budsjettet for dette året viste et underskott på 3 700 mrd. lire.

Den 1. januar ble merverdiavgiften innført i Italia. Normalsatsen er 12 prosent, men for luksusvarer er satsen 18 prosent og for de fleste matvarer og offentlige tjenester 6 prosent. Som følge av den uvanlig sterke prisstigningen i 1. halvår 1973 ble det 24. juli satt i verk prisstopp for en rekke varer. For andre varer ble det innført priskontroll. Prisstoppen skulle opprinnelig gjelde til 31. oktober, men ble i oktober forlenget på ubestemt tid.

I slutten av januar 1973 ble et dobbelt sett valutakurser («twotier»-system) innført i Italia; ved kommersielle transaksjoner ble kursen fortsatt holdt innenfor de fastsatte svingningsmarginer, mens den ved finansielle transaksjoner ble gjort «flytende». Under valutauroen i februar/mars ble imidlertid kursen gjort flytende også ved kommersielle transaksjoner, og Italia ble i likhet med Storbritannia stående utenfor EF's felles valutaordning. Fra sommeren 1972 til desember 1973 gikk gjennomsnittskursen[1] ned med 14,4 prosent.

[1] Se fotnote 1 side 11.

I Sverige ble konjunkturoppgangen i 1972—73 betydelig svakere enn i de fleste andre industriland. Vekstimpulsene kom i første rekke fra utenlandsetterspørselen, mens veksten i den innenlandske etterspørselen var temmelig moderat gjennom 1972 og fram til høsten 1973. Det var imidlertid da tegn til noe raskere vekst også i den innenlandske etterspørselen; lagerinvesteringene, som gjennomgående var lave i 1972 og i 1. halvår av 1973, begynte å stige igjen, og industriens investeringsetterspørsel var sterk. Det svenske Konjunkturinstitutet ventet at også konsumetterspørselen ville ta seg noe opp i de siste månedene av året. Konjunkturinstitutet regnet i oktober 1973 med en vekst i bruttonasjonalproduktet på 3,8 prosent fra 1972 til 1973.

Utover høsten 1972 steg industriproduksjonen betydelig som følge av den kraftige forsterkningen av utenlandsetterspørselen. Etter sesongkorrigerte oppgaver og regnet som årlig rate steg industriproduksjonen med 7,6 prosent i 1. kvartal, med 7,3 prosent i 2. kvartal og med hele 11,4 prosent i 3. kvartal.

For de tre første kvartalene av 1973 under ett lå industriproduksjonen 7,5 prosent høyere enn i samme periode i 1972. Sterkest produksjonsoppgang var det i treforedlingsindustrien. God vekst var det også i jern-, stål- og metallverk, i verkstedindustrien og i kjemisk industri. I næringsmiddelindustrien var veksten svak, mens tekstil- og bekledningsindustrien hadde produksjonsnedgang. I oktober regnet Konjunkturinstitutet med en vekst i samlet industriproduksjon på 7,6 prosent fra 1972 til 1973, mot bare 2,7 prosent fra 1971 til 1972.

Arbeidsløsheten var gjennomgående noe lavere i 1973 enn året før, men fremdeles forholdsvis høy. Tallet på registrerte arbeidsløse (sesongkorrigert) var i 1., 2. og 3. kvartal henholdsvis 66 800, 66 100 og 67 500. Etter utvalgsundersøkelser var det høsten 1973 i alt om lag 100 000 arbeidsløse (ukorrigert) og en arbeidsløshetsprosent på 2,5, mot henholdsvis 2,9 og 2,8 på samme tid i 1972 og 1971. Utover høsten 1973 var det tegn til en viss forsterking av industriens etterspørsel etter arbeidskraft, og tallet på ledige plasser viste oppgang. Regjeringens oktobertiltak for å stimulere økonomien (se senere) må ventes å virke i samme retning utover vinteren 1973/74.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital steg med 6 prosent i volum fra 1971 til 1972, etter å ha vist nedgang året før; som et ledd i motkonjunkturpolitikken ble de statlige investeringene økt kraftig, og samtidig gikk investeringene i skip uvanlig sterkt opp. I 1973 viste de statlige investeringene svak vekst, og skipsinvesteringene steg langt svakere enn året før. Konjunkturinstitutet regnet i oktober med nedgang i boliginvesteringer og kommunale investeringer fra 1972 til 1973, men ventet også en øking i industriens investeringsvolum på hele 8,5 prosent. De totale investeringene i fast realkapital var ventet å ligge på samme nivå i 1973 som året før.

Prisstigningen var i 1973 gjennomgående noe sterkere enn året før, men likevel svakere enn i mange andre land i Vest-Europa. Konsumprisindeksen viste stort sett uendret stigningstakt fra våren 1973 fram til senhøsten samme år, og i gjennomsnitt for de ti første månedene av året var indeksen 6,5 prosent høyere enn i samme periode ett år tidligere.

Mens de disponible inntektene økte med bare 6,6 prosent fra 1971 til 1972, antok Konjunkturinstitutet i oktober 1973 at stigningen fra 1972 til 1973 ville bli betydelig sterkere (10,8 prosent). På denne bakgrunn var det ventet en øking i de realdisponible inntektene

Tabell 9. *Sverige. Noen økonomiske hovedtall*

	1972				1973		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1] 1 000	3 808	3 877	3 898	3 866	3 813	3 863	3 940
Sysselsatte lønnstakere i industri[1] 1 000	1 080	1 092	1 095	1 098	1 091	1 104	1 123
Arbeidsløse 1 000	67,5	66,8	69,8	71,9	66,8	66,1	67,5
Industriproduksjon[2] .... 1970 = 100	99	101	101	105	108	109	115
Eksportvolum, varer[1] ... »	102	109	101	126	128	127	112
Importvolum » [1] ... »	98	96	90	108	110	94	100
Konsumpris[1] ..... »	111,7	113,0	114,7	116,1	118,4	120,5	122,1
Valutabeholdning[1], [3]..... Mill. SDR[4]	1 230	1 284	1 291	1 451	1 753	1 972	1 960

Kilde: Allmän månadsstatistik, Konjunkturinstitutet, OECD Main Economic Indicators.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Se fotnote 1, tabell 6, side 13. [3] Ved kvartalets utgang.
[4] Se fotnote 4, tabell 4, side 10.

på 4,3 prosent fra 1972 til 1973, mot bare 1,5 prosent foregående år.

Det private konsumet viste bare svak stigning både i 1972 og 1973. Konsumøkingen i 1972 (2,6 prosent) var likevel noe sterkere enn veksten i realdisponibel inntekt idet sparekvoten falt med 1 prosent fra året før. For 1973 ventet imidlertid Konjunkturinstitutet i oktober en så sterk øking i sparingen at konsumveksten ville bli litt svakere enn året før (2,3 prosent) til tross for sterkere stigning i de realdisponible inntektene.

Omslaget mot sterkere eksportvekst ble innledet med en betydelig stigning i råvareeksporten vinteren 1971/72, mens ferdigvareeksporten viste en markert stigning i vekstakten først i 2. halvår 1972. Fra 2. halvår 1972 til 1. halvår 1973 steg volumet av hele vareeksporten med 25 prosent etter sesongkorrigerte oppgaver og regnet som årlig rate. Verditall for eksportutviklingen utover høsten 1973 tydet på en viss avdemping av den kraftige oppgangen i eksportvolumet. For hele 1973 under ett regnet Konjunkturinstitutet i oktober med en vekst i eksportvolumet på 16,5 prosent fra året før.

Eksporten av tremasse og av jern og stål steg sterkest i 1973. Også jernmalm og verkstedprodukter (utenom skip) viste betydelig øking i eksportvolumet.

Den gjennomsnittlige eksportprisindeksen, som gikk opp med 3,5 prosent fra 1971 til 1972, ble antatt å ville øke med vel 9 prosent fra 1972 til 1973. Det var i første rekke sterk prisoppgang på trevarer, jern, stål og andre metaller som trakk indeksen oppover i 1973.

Volumet av hele vareimporten var i 1972 nær 5 prosent høyere enn året før (om lag 4 prosent utenom skipsimport). Som følge av omleggingen av arbeidsrutinene ved tollstedene fra 1. april da handelsavtalen med EF trådte i kraft, viste tallene for vareimporten uvanlig sterke månedlige svingninger i 1973. Ser vi bort fra slike tilfeldige svingninger, endret veksttempoet seg neppe vesentlig fra 2. halvår 1972 til 1. halvår 1973, men holdes skipsimporten utenfor var stigningstakten i importvolumet likevel noe høyere i 1. halvår 1973 enn i foregående halvår. For hele 1973 under ett regnet Konjunkturinstitutet i oktober med en vekst i det totale vareimportvolumet på 8,2 prosent fra foregående år. Uten skip ble veksten anslått til 7,7 prosent. Etter oktoberanslagene var det særlig sterk importøking for jern og stål og for verkstedprodukter utenom skip.

Den kraftige internasjonale prisoppgangen i 1. halvår 1973 slo sterkt ut i de svenske importprisene; mens den gjennomsnittlige importprisindeksen økte med knapt 2 prosent fra 1971 til 1972, ble det i oktober 1973 før oljekrisen regnet med en oppgang på om lag 10,5 prosent fra 1972 til 1973. Det var først og fremst prisene på petroleumsprodukter og jern og metaller som trakk importprisindeksen oppover i 1973.

Det var både i 1969 og 1970 betydelige underskott på driftsbalansen med utlandet. Senere har den imidlertid vist store overskott, 1,2 mrd. kroner i 1972 og — etter Konjunkturinstitutets oktoberanslag — 4,9 mrd. kroner i 1973.

Den økonomiske politikken var — som følge av de store driftsunderskottene — restriktiv både i 1969 og i 1970. Først høsten 1971 ble den lagt om og var klart ekspansiv både i 1972 og 1973. En rekke stimuleringstiltak ble satt i verk høsten 1972 (se Økonomisk utsyn over året 1972). Våren 1973 ble adgangen til å bruke av investeringsfondene til investeringer i bygninger forlenget til 31. mars 1974. I slutten av juni foreslo myndighetene å øke bevilgningene til spesielle sysselsettingstiltak med 500 mill. kr., og å framskynde visse statlige byggeprosjekter. Særlig tiltakene fra høsten 1972 bidrog til at statsregnskapet for finansåret 1972/73 viste et underskott på nær 6 mrd. kroner, mot 3,3 mrd. kroner i det opprinnelige budsjettforslaget.

Forslaget til statsbudsjett for finansåret 1973/74, som ble lagt fram i januar 1973, var gjort opp med et underskott på 5,7 mrd. kroner. Den 12. oktober 1973 ble det lagt fram et omfattende program for å stimulere bl.a. det private og offentlige konsum og byggevirksomheten. Programmet omfattet bl.a. økt barnetrygd, økt bostøtte, økte bevilgninger til veibygging, økt statlig bidrag til miljøverninvesteringer og 200 mill. kr. til spesielle sysselsettingstiltak i tillegg til bevilgningene i slutten av juni. Samtidig ble prisstoppen på meierivarer og kjøtt, som var blitt innført 21. desember 1972, forlenget til 1. juli 1974. Bøndene fikk fortsatt kompensasjon via budsjettet. Alle tiltakene var til sammen beregnet å koste om lag 2,5 mrd. kroner. Selv om ikke alle disse tiltakene finansieres gjennom bevilgninger for budsjettåret 1973/74, er det trolig at underskottet for inneværende budsjettår blir høyere enn forutsatt i januar.

Diskontoen lå gjennom hele 1973 på 5 prosent, dvs. lavere enn i de aller fleste andre vesteuropeiske land. Likviditetsøkingen var betydelig.

Under valutauroen i februar ble svenske kroner devaluert med 5 prosent. Senere sluttet Sverige seg til den felles valutaordningen som gjaldt de fleste EF-landene.

Sambandsstatene

Høsten 1973 var konjunkturoppgangen i Sambandsstatene blitt tydelig avdempet. Dette hadde trolig sammenheng både med etterspørselsutviklingen og forhold på tilbudssiden. Sesongkorrigerte tall for samlet ordretilgang til industrien viste klart svakere stigning utover sommeren og høsten enn i vinter- og vårmånedene. På tilbudssiden ble produksjonsveksten bremset ved at stadig flere bedrifter nådde kapasitetsgrensen.

Bruttonasjonalproduktet steg med 6,1 prosent i volum fra 1971 til 1972. Sesongkorrigerte oppgaver viser at den mest ekspansive fasen av oppgangen falt i de siste månedene av 1972 og i de første månedene av 1973. Regnet som årlig rate steg bruttonasjonalproduktet med 8,2 prosent fra 3. til 4. kvartal 1972 og med 8,7 prosent fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973. I de to følgende kvartaler gikk veksttakten ned til henholdsvis 2,4 prosent og 3,4 prosent på årsbasis.

Industriproduksjonen tok til å øke svært kraftig omkring årsskiftet 1971/72, og for hele 1972 under ett lå den nær 8,5 prosent høyere enn året før. Produksjonsøkingen fortsatte også i 1973, men etter hvert i noe lavere tempo. Etter sesongkorrigerte oppgaver og regnet som årlig rate steg industriproduksjonen med 8,2 prosent fra 1. til 2. kvartal, og med 4,5 prosent i det følgende kvartal. Fra juni til oktober var stigningen bare 3,6 prosent (årlig rate). Regnet fra foregående år ble imidlertid veksten i gjennomsnitt for hele 1973 noe sterkere enn for 1972. Produksjonsoppgangen var særlig sterk for råvarer, halvfabrikata og investeringsvarer (utenom forsvarsmateriell). Utover høsten var kapasiteten sterkt presset i bl.a. kjemisk industri, papirindustri og i trelastindustri.

Konjunkturoppgangen førte til en sterk øking i sysselsettingen; i oktober 1973 var det sysselsatt 4 prosent flere personer enn på

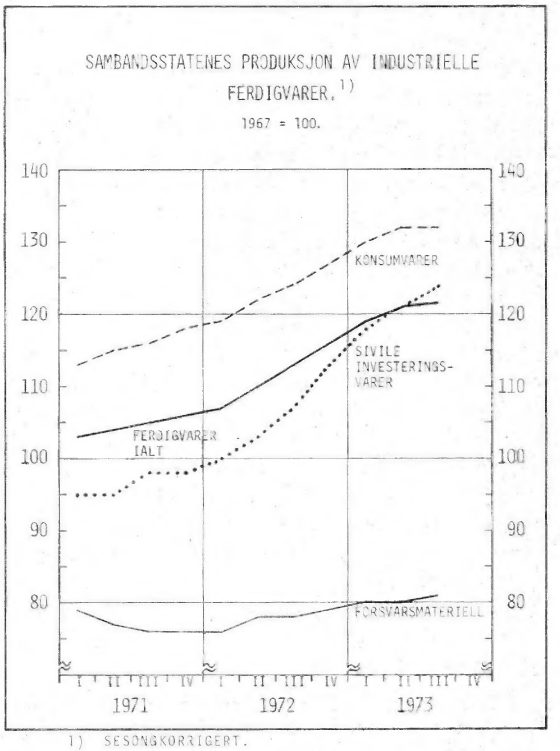

Fig. 5.

Tabell 10. *Nasjonalproduktet i Sambandsstatene etter anvendelse. 1958-priser*

	1972	Prosentvis endring fra foregående periode[1]							
		1972	1972				1973		
	Milliarder $		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Privat konsum	526,8	6,1	1,7	2,1	1,5	1,8	2,3	0,1	0,9
Offentlig bruk av varer og tjenester	143,0	3,3	0,8	0,9	— 1,5	1,2	0,6	0,6	— 0,1
Investering i fast kapital	118,3	11,4	1,5	3,9	3,1	3,4	0,9	0,1	0,3
Lagerendring	4,6								
Eksport	56,4	7,0	11,5	— 2,4	4,6	5,3	9,6	2,0	1,2
— Import	58,4	11,5	15,2	— 3,9	1,2	4,9	5,0	— 3,5	— 1,8
Bruttonasjonalprodukt	790,7	6,1	1,2	2,3	1,4	2,0	2,1	0,6	0,8

Kilde: OECD Main Economic Indicators.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

samme tid ett år tidligere. Tallet på arbeidsløse var likevel gjennomgående høyt i hele 1973, selv om det var betydelig lavere enn året før. Etter sesongkorrigerte oppgaver var det ved utgangen av 1972 4,5 mill. arbeidsløse. Utover i 1973 viste tallene stort sett nedgang, og i oktober var 4,1 mill. arbeidsløse. Arbeidsløshetsprosenten (sesongkorrigert) lå i de første månedene av 1973 på 5,0. I juli falt prosenten til 4,7 og i oktober var den 4,5, den laveste siden våren 1970.

Volumet av de private bruttoinvesteringer i fast kapital økte med hele 12,7 prosent fra 1971 til 1972. Den sterke oppgangen fortsatte et stykke inn i 1973; fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973 var stigningen 13,9 prosent (årlig rate) etter sesongkorrigerte oppgaver, men i 2. kvartal lå bruttoinvesteringene på samme nivå som kvartalet før og i 3. kvartal økte de med bare 2,4 prosent. Mens industriinvesteringene viste god vekst, gikk boliginvesteringene noe ned, og investeringene i næringslivet utenom industrien endret seg bare lite.

Industriens investeringer kom forholdsvis sent med i konjunkturoppgangen i Sambandsstatene. Først mot slutten av 1972 kom et omslag oppover, og i 1. halvår 1973 var den sesongkorrigerte verdien av industriinvesteringene hele 24,5 prosent høyere (årlig rate) enn i 2. halvår 1972. For hele 1973 ventet myndighetene i august en stigning på 19,4 prosent fra året før. Dette svarer til en betydelig volumøking. Tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien tydet høsten 1973 også på sterk, men noe avdempet vekstakt i industriens investeringsetterspørsel. Mangel på ledig produksjonskapasitet i mange bransjer var trolig den viktigste årsaken til den sterke oppgangen i industriinvesteringene i 1973.

Takten i prisstigningen forsterket seg betydelig i 1973, etter å ha vært relativt moderat i 1972. I 1. og 2. kvartal 1973 var konsumprisindeksen henholdsvis 4,1 prosent og 5,5 prosent høyere enn i de samme kvartaler ett år tidligere. En kortvarig prisstopp sommeren 1973 hadde bare forbigående bremsevirkning, og for 3. kvartal under ett lå konsumprisindeksen 6,9 prosent høyere enn i samme kvartal i 1972. I oktober var indeksen 7,9 prosent høyere enn på samme tid i 1972. Økingen i matvareprisene bidrog i betydelig grad til den sterke prisstigningen; fra oktober 1972 til oktober 1973 steg matvareprisene med 18,8 prosent.

Lønnsstigningen forsterket seg bare svakt i 1973. I 3. kvartal 1973 lå den nominelle timelønnen i næringslivet utenom jordbruk 6,9 prosent høyere enn i samme kvartal ett år tidligere. Stigningen fra 1971 til 1972 utgjorde 6,4 prosent. De privatdisponible realinntektene økte med vel 4 prosent fra 1971 til 1972. Sesongkorrigerte oppgaver viser at de disponible realinntektene steg svært kraftig mot slutten av 1972 og i de første månedene av 1973. En av årsakene til dette var en betydelig øking i de sosiale stønadene. Senere har imidlertid de disponible realinntektene steget svakere, med knapt 1 prosent (årlig rate) fra 1. til 2. kvartal og med 3,4 prosent (årlig rate) i det følgende kvartal.

Volumet av det private konsumet var hele 6,1 prosent høyere i 1972 enn i 1971. Denne betydelige konsumøkingen hadde sammenheng både med oppgangen i de realdisponible inntektene på vel 4 prosent og nedgang i sparingen; som følge av forbrukernes mer optimistiske vurdering av konjunktursituasjonen gikk sparekvoten ned til vel 6 prosent i 1972 og holdt seg stort sett på dette nivået i de tre første kvartalene i 1973. Konsumet utviklet seg derfor i 1973 omtrent i takt med de realdisponible inntektene, dvs. det økte sterkt fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973 (med hele 9,5 prosent regnet som årlig rate), men bare moderat i de to følgende kvartalene, henholdsvis med 0,5 prosent og 3,4 prosent (årlige rater). Detaljomsetningsvolumet viste utover i 1973 klare tendenser til stagnasjon.

Volumet av vare- og tjenesteeksporten økte kraftig fra 2. halvår 1972 til 1. halvår 1973, etter sesongkorrigerte oppgaver. For hele 1973 under ett ble eksportøkingen fra året før langt større enn oppgangen fra 1971 til 1972 (7 prosent). Verdien av vareeksporten begynte å stige kraftig fra sommeren 1972 da det tok til å bli fart i konjunkturoppgangen i Vest-Europa og Japan. Eksportveksten fortsatte i uvanlig høyt tempo i 1973. Mens vareeksporten steg med 13 prosent fra 1971 til 1972, var eksportverdien hele 41 prosent høyere i de ti første månedene av 1973 enn i samme periode ett år tidligere. Selv om eksportprisene har vist markert stigning —eksportprisindeksen gikk opp med om lag 20 prosent fra 3. kvartal 1972 til 3. kvartal 1973 — må også volumet av vareeksporten ha økt betydelig.

Volumet av vare- og tjenesteimporten steg sterkt fra tidlig i 1971 og var i 1972 11,5 prosent høyere enn året før. Stigningen var like sterk i de første månedene av 1973, men senere ble vekstakten betydelig avdempet. Verdien av vareimporten økte med hele 22 prosent fra 1971 til 1972. Den kraftige veksten fortsatte inn i 1973, men sesongkorrigerte tall viser at økingen i vareimporten avtok etter hvert som konjunkturoppgangen ble svakere utover i 1973. Importprisindeksen var

Tabell 11. *Sambandsstatene. Noen økonomiske hovedtall*

	1972				1973		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt .....Mill.	80,8	81,5	82,0	82,6	83,2	84,2	84,7
Sysselsatte lønnstakere i industri »	18,6	18,9	18,9	19,3	19,6	19,8	19,8
Arbeidsløse ..... »	5,0	4,9	4,8	4,6	4,4	4,4	4,2
Industriproduksjon[1] .....1970 = 100	103	107	110	114	116	119	120
Eksportvolum, varer[2].... »	106	106	102	116	128	137	126
Importvolum » [2].... »	122	123	119	129	132	132	125
Ordretilgang[3] ..... »	117	126	131	139	147	156	160
Detaljomsetningsverdi .. »	114	117	120	125	132	132	136
Konsumpris[2] ..... »	106,3	107,2	108,2	109,1	110,7	113,1	115,6
Valutabeholdning[2], [4] .....Mill. SDR[5]	12 253	12 286	12 174	12 112	11 908	11 892	11 905

Kilde: Economic Indicators, OECD Main Economic Indicators.
[1] Se fotnote 1, tabell 6, side 13. [2] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [3] Samlet ordretilgang til investeringsvareindustrien. [4] Ved kvartalets utgang. [5] Se fotnote 4, tabell 4, side 10.

i 3. kvartal 1973 hele 19 prosent høyere enn i 3. kvartal 1972.

Utviklingen av dollarkursen har bidratt betydelig til prisoppgangen for både eksport- og importvarer. Fra sommeren 1972 til desember 1973 gikk gjennomsnittskursen[1] på US dollar ned med 4,7 prosent. Dette har ført til en bedring i Sambandsstatenes internasjonale konkurranseevne, og handelsbalansen slo om fra underskott i 1972 (6,4 mrd. dollar) til et overskott på 0,7 mrd. dollar i de ti første månedene av 1973.

I løpet av 1973 ble den økonomiske politikken lagt om i restriktiv retning med sikte på å motvirke den sterke prisstigningen. Myndighetene hadde ført en klart ekspansiv budsjettpolitikk både i 1971 og 1972; regnskapet for finansåret 1972/73, som utløp 30. juni 1972, viste et underskott på vel 14 mrd. dollar. I januar 1973 ble budsjettet for 1973/74 lagt fram med et underskott på 13 mrd. dollar, men myndighetene regnet i oktober med at regnskapet ville komme til å vise balanse. Kredittpolitikken, som også må sies å ha vært ekspansiv i 1971 og 1972, ble strammet til i 1973. Diskontoen, som i hele 1972 hadde ligget på 4,5 prosent, ble i januar 1973 hevet til 5 prosent. Etter hvert som prisstigningen skjøt kraftig fart utover våren, ble diskontoen økt flere ganger. Den 8. juni var den kommet opp i 6,5 prosent, som til da var den høyeste diskonto Sambandsstatene hadde hatt på over 50 år. Den 2. juli og 13. august fulgte nye diskontoforhøyelser, siste gang til 7,5 prosent. Den 13. august ble også «fase 4» i myndighetenes lønns- og prisprogram, som fastsetter bestemte rammer for lønns- og prisstigningen, satt i verk.

Under valutauroen i februar 1973 ble kursen på dollar nedskrevet med 10 prosent.

Japan

I Japan steg bruttonasjonalproduktet med 6,5 prosent fra 1970 til 1971, enda 1971 var et internasjonalt lavkonjunkturår; etter vesteuropeisk målestokk har Japan vanligvis hatt betydelig vekst — også i lavkonjunkturår, og svært sterk vekst i oppgangsperiodene. Konjunkturomslaget oppover kom ved inngangen til 1972, og den mest ekspansive fasen av den siste konjunkturoppgangen falt i 2. halvår 1972 og i de første månedene av 1973. Fra 1971 til 1972 økte bruttonasjonalproduktet med 9,2 prosent, og etter sesongkorrigerte oppgaver var stigningen 3,3 prosent fra 4. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973. Utover sommeren og høsten ble produksjonsveksten betydelig avdempet; fra 1. til 2. kvartal gikk produksjonsvolumet opp med bare 0,7 prosent. Nedgangen i vekstraten hang bl.a. sammen med nedskjæring av offentlig bruk av varer og tjenester som ledd i prispolitikken. For hele 1973 regnet OECD i desember med en stigning i bruttonasjonalproduktet på 11 prosent fra året før.

Industriproduksjonen økte særlig kraftig utover høsten 1972 og vinteren 1972/73; den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var i 1. kvartal 1973 6,9 prosent høyere enn i kvar-

[1] Se fotnote 1 side 11.

Tabell 12. *Nasjonalproduktet i Japan etter anvendelse. 1965-priser*

	1972	Prosentvis endring fra foregående periode[1]							
	Milliarder yen	1972	1972				1973		
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Privat konsum	32 767	9,4	3,0	2,4	2,4	2,6	1,9	1,4	2,2
Offentlig bruk av varer og tjenester	11 502	16,4	10,4	1,4	4,8	4,0	5,2	—5,9	0,6
Investering i fast kapital	17 880	5,6	—1,3	9,2	2,5	4,4	6,2	12,8	—2,1
Lagerendring	1 433								
Eksport	9 440	7,4	1,2	—0,3	7,7	6,3	—0,2	—3,5	0,6
— Import	7 663	8,5	2,4	1,8	6,9	2,7	4,0	12,6	0,4
Bruttonasjonalprodukt	65 359	9,2	2,8	3,9	3,1	3,9	3,3	1,5	0,5

Kilde: OECD Main Economic Indicators.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

talet før. I de to følgende kvartalene var stigningen henholdsvis 3,2 prosent og 2,3 prosent. Fra høsten 1972 til høsten 1973 var det produksjonen av investeringsvarer og innsatsvarer som viste sterkest vekst. Stålproduksjonen var i 1973 betydelig høyere enn året før, men mangel på ledig kapasitet bremset veksten noe mot slutten av året. I årets ti første måneder var produksjonen nær 26 prosent høyere enn i samme periode i 1972.

Arbeidsmarkedet var stramt også i 1973. Når en ser bort fra vanlige sesongvariasjoner, lå arbeidsløsheten gjennomgående rundt 1 prosent.

Investeringsetterspørselen gav sterke vekstimpulser i 1973. Fra 2. halvår 1972 til 1. halvår 1973 steg bruttoinvesteringene i fast realkapital (sesongkorrigert) med 9,7 prosent. Dette svarer til en årlig vekstrate på hele 20,3 prosent. Bl.a. som følge av myndighetenes bremsetiltak er det grunn til å anta at veksten i investeringsetterspørselen var svakere i 2. halvår 1973.

Lønnsstigningen ble stadig sterkere gjennom 1973, og utover høsten lå månedsfortjenesten i industrien gjennomgående 22 prosent høyere enn ett år tidligere. Men prisene steg også meget sterkt — i 1., 2. og 3. kvartal var konsumprisindeksen henholdsvis 7,1 prosent, 10,5 prosent og 12,8 prosent høyere enn i de tilsvarende kvartaler i 1972.

Det private konsumet økte betydelig også i 1973. Etter sesongkorrigerte oppgaver var volumøkingen 4 prosent (8 prosent årlig rate) fra 2. halvår 1972 til 1. halvår 1973. For hele 1973 ventet OECD i desember en vekst på 8,8 prosent fra året før.

Etter sesongkorrigerte oppgaver steg verdien av vareeksporten med 5,9 prosent fra 1. til 2. kvartal og med 6,7 prosent fra 2. til 3. kvartal i 1973. Importverdien økte på samme tid med hele 26,0 prosent og 9,2 prosent. Regnet i volum var eksporten 6,3 prosent høyere og importen 29,0 prosent høyere i de tre første kvartalene i 1973 enn i samme periode i 1972.

Varebalansen med utlandet, som hadde vist store overskott både i 1971 og 1972, slo om til underskott sommeren 1973. For de tre første kvartalene i 1973 under ett viste varebalansen et underskott på 820 mill. dollar, mot overskott på henholdsvis 3 460 mill. dollar og 2 750 mill. dollar i samme periode i 1972 og 1971. Valutakursutviklingen var én av årsakene til omslaget; fra sommeren 1972 til desember 1973 steg gjennomsnittskursen[1] på japanske yen med 6,2 prosent. Myndighetene har også — delvis etter press fra andre land — opphevet en rekke importrestriksjoner.

Den økonomiske politikken, som hadde vært klart ekspansiv i 1972, ble betydelig strammet til i løpet av 1973 med sikte på å begrense prisstigningen. Mens utgiftene på statsregnskapet for budsjettåret 1972 viste en stigning på hele 27 prosent fra foregående år, ble budsjettet for finansåret 1973 gjort opp med en utgiftsstigning på 18 prosent. I midten av april ble blant annet flere offentlige arbeider besluttet utsatt, flere forbruksavgifter redusert og en rekke importkvoter forhøyet. I slutten av august ble flere av bevilgningene til offentlige arbeider forskjøvet til neste

[1] Se fotnote 1 side 11.

Tabell 13. *Japan. Noen økonomiske hovedtall*

		1972				1973		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1]	Mill.	49,56	51,72	52,12	51,70	51,00	52,77	52,92
Sysselsatte lønnstakere i industri	1970 = 100	98,2	96,9	96,9	97,2	97,6	98,7	98,9
Arbeidsløse	1 000	582	587	599	574	538	531	528
Industriproduksjon	1970 = 100	106	108	111	116	124	128	131
Eksportvolum, varer[1]	»	114	119	134	146	124	131	135
Importvolum, varer[1]	»	105	104	112	124	126	144	144
Detaljomsetningsverdi	»	111	114	120	124	135	139	147
Konsumpris[1]	»	108,4	110,6	111,5	113,0	116,1	122,2	125,8
Valutabeholdning[1, 2]	Mill. SDR[3]	15 349	14 503	15 187	16 915	15 024	12 599	12 264

Kilde: OECD Main Economic Indicators.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang. [3] Se fotnote 4, tabell 4, side 10.

budsjettår, som begynner 1. april 1974. Det ble også satt i verk tiltak for å bremse avbetalingshandelen.

Også kredittpolitikken ble strammere i 1973. I januar og mars ble en rekke reservesatser for banker og andre finansinstitusjoner hevet, med sikte på å redusere næringslivets likviditet. Den 2. april ble diskontoen forhøyet fra 4,25 prosent til 5 prosent, og 30. mai videre til 5,5 prosent. Da ble også enkelte reservesatser hevet på ny. Den 2. juli og 29. august ble diskontoen igjen økt til henholdsvis 6 prosent og 7 prosent. Ved utgangen av august hadde Japan sin høyeste diskontosats på 12 år.

Under valutauroen i februar 1973 ble kursen på japansk yen gjort «flytende».

Konjunkturutsiktene

Høsten 1973 — før de arabiske land hadde varslet om redusert eksport av råolje — var det ventet at produksjon og etterspørsel ville stige atskillig svakere i 1974 enn året før både i Sambandsstatene, i Japan, og i de aller fleste vesteuropeiske land. For 1974 i gjennomsnitt ventet OECD at bruttonasjonalproduktet i Vest-Europa under ett ville ligge 4 ¾ prosent høyere enn i 1973, mot en stigning på 6 prosent fra 1972 til 1973. Bare for de tre vesteuropeiske landene som klart hadde ligget etter i den internasjonale konjunkturutviklingen, nemlig Italia, Norge og Sverige, ble det ventet sterkere vekst fra 1973 til 1974 enn året før. Blant de større vesteuropeiske landene var det særlig i Storbritannia og Vest-Tyskland at vekstraten i 1974 etter OECD's prognoser ville bli betydelig lavere enn i 1973, slik det framgår av nedenstående oppstilling:

Volumøking i bruttonasjonalproduktet i utvalgte OECD-land. Prosent

	Gj.snitt 1959/60—1970/71	Fra foregående år		
		1972	1973	1974
Danmark	4,8	5,0	4½	4
Frankrike	5,8	5,5	6¼	5½
Italia	5,5	3,5	5¼	7¼
Norge	5,0	4,3	4	5½
Sverige	4,3	2,1	4¼	5½
Storbritannia	2,9	3,0	6¾	3½
Vest-Tyskland	4,9	3,0	6¼	3¼
Europeiske OECD-land i alt	4,9	4,3	6	4¾
Sambandsstatene	3,9	6,1	6	2¼
Japan	11,1	9,6	11	7½
OECD i alt	4,8	5,7	6¾	3¾

Selv om OECD's desemberprognoser ble offentliggjort etterat de oljeproduserende land i Midt-Østen hadde varslet om reduksjon i oljetilførslene, fant Organisasjonen det ikke mulig å utarbeide kvantitative anslag for «oljekrisens» virkninger på produksjon og sysselsetting. Disse virkningene er det derfor ikke tatt omsyn til ovenfor.

Flere større land (Japan, Sambandsstatene og Vest-Tyskland) har imidlertid offisielt justert sine kvantitative prognoser nedover.

Japan og Vest-Tyskland regnet i desember med at oljekrisen ville føre til full stans i produksjonsveksten; i begge disse land ble det nå antatt at bruttonasjonalproduktet neppe ville stige fra 1973 til 1974, mens det i OECD-prognosen var regnet med øking på henholdsvis 7½ prosent og 3¼. For Sambandsstatene antas oljekrisen å ville få relativt små virkninger; de siste offisielle amerikanske prognoser anslår vekstraten i 1974 til rundt 2 prosent, mot 3 prosent etter de amerikanske myndigheters opprinnelige prognose, og 2¼ prosent etter OECD's desemberprognose.

Den store forskjellen mellom den amerikanske og japanske vurdering av virkningen av oljesituasjonen avspeiler at industrien i ulike land i svært forskjellig grad er avhengig av oljeimport fra de arabiske land. Etter OECD's forsøksvise beregninger vil Sambandsstatene kunne skjære ned oljeforbruket med 15 prosent uten at industriens produksjonskapasitet blir berørt, mens den tilsvarende prosentsats for Japan ligger mellom 5 og 10 prosent. De vesteuropeiske land ligger stort sett bedre an enn Japan når det gjelder muligheten for å spare olje, men dårligere enn Sambandsstatene.

Situasjonen er imidlertid stadig uklar. Da dette ble skrevet (medio januar 1974) fortonte forsyningssituasjonen for olje seg alt i alt betydelig lysere enn da Japan og Vest-Tyskland måneden før foretok sin nedjustering av produksjonsprognosene; i mellomtiden hadde de arabiske oljeproduserende land annullert sin planlagte 5 prosent reduksjon av oljeeksporten i januar og i stedet gitt tilsagn om en 10 prosent øking samme måned. Etter dette skulle samlet reduksjon siden september bli 15 prosent, ikke 30 prosent som opprinnelig planlagt. Det rår ellers stor uvisshet om i hvilken grad Vest-Europas oljeforsyning faktisk er blitt redusert; det har vært meldt om betydelige tilførsler til de store mottakingssentra i bl. a. Nederland og Storbritannia. Dersom OECD's beregninger av de vesteuropeiske lands muligheter for å spare olje holder, og dersom forsyningssituasjonen ikke på ny blir strammere, synes det i januar ikke å være sannsynlig at vesteuropeisk industriproduksjon og sysselsetting vil bli rammet alt for hardt av oljemangelen. Derimot er det mulig at prisstigningen kan få konsekvenser for etterspørselen.

Det er likevel klart at alle kvantitative prognoser for produksjonsutviklingen i 1974 i uvanlig stor grad må innebære en rekke vurderinger av ikke-økonomisk art. Ved en foreløpig bedømmelse av konjunkturutsiktene for 1974 kan en på det nåværende tidspunkt neppe gjøre mer enn å anslå øvre og nedre grenser for den produksjonsutvikling som synes sannsynlig. Det kan være rimelig å ta OECD's desemberprognose som et maksimumsanslag for produksjonsveksten i 1974, idet virkningene av oljesituasjonen stort sett var holdt utenfor disse beregningene. På den annen side fortoner de vest-tyske og japanske nedjusteringer fra desember seg når dette skrives som svært pessimistiske; en tilsvarende nedjustering av produksjonsanslagene for andre vesteuropeiske land ville gi et anslag for produksjonsveksten i Vest-Europa under ett på 1—2 prosent fra 1973 til 1974. På grunnlag av slike overveielser synes det i øyeblikket mest rimelig å regne med en volumvekst i det samlede bruttonasjonalprodukt i intervallet 1—3 prosent for Vest-Europa og rundt 1 prosent for Sambandsstatene fra 1973 til 1974.

Det var før den sterke prisstigningen på olje satte inn i oktober i fjor utsikt til at den allmenne prisoppgang i Vest-Europa, Japan og Sambandsstatene ville bli noe avdempet i 1974 i forhold til den uvanlig sterke oppgangen i 1973. Grunnlaget for en slik vurdering var blant annet at stigningen i råvareprisene på verdensmarkedet i løpet av de tidligere høstmåneder syntes å være i ferd med å stanse opp eller avløses av fall. De arabiske lands nye oljepolitikk gav imidlertid støtet til en ny sterk stigning i råvareprisene mot slutten av 1973. Det er nå svært uvisst om en vil kunne oppnå en markert reduksjon i den allmenne prisstigningstakten i 1974; en vet lite om de arabiske lands framtidige prispolitikk, og det er også vanskelig å vurdere prisvirkningene av redusert oljetilførsel.

I Storbritannia var konjunkturutsiktene lite oppmuntrende ved inngangen til 1974. Dette hang bl. a. sammen med at en lønnstvist i kullgruveindustrien hadde ført til betydelig reduksjon av kullproduksjonen og sterk nedgang i lagrene av kull. Den energikrise dette skapte, ble noe forsterket av de arabiske lands oljeaksjon, men neppe vesentlig, og det så ved årsskiftet foreløpig ikke ut til at produksjon og sysselsetting ville bli særlig sterkt berørt av svikt i oljeforsyningene. Derimot førte knappheten på kull til at regjeringen i midten av desember besluttet seg for å sette i verk flere drastiske tiltak. Blant annet ble det innført 3-dagers arbeidsuke fra 1. januar 1974 i en rekke industrigrener. Det ble også varslet om nedskjæring i budsjettet for finansåret 1974, som starter 1. april, med i alt 2,76 mrd. pund, dvs. en reduksjon på 3,7 prosent i forhold til det opprinnelige budsjett. Nedskjæringen vil i første rekke ramme veibygging, transport, offentlig industrivirksomhet og forsvar.

Men allerede før kullkrisen satte inn var det

klart at Storbritannia sto foran en betydelig svakere økonomisk vekst i 1974 enn i 1973; OECD regnet i desember med en øking i bruttonasjonalproduktet på 3,5 prosent fra 1973 til 1974, mot en anslått vekst på 6,8 prosent året før. Etter Det britiske økonomiske forskningsinstitutts (NIESR) novemberanslag ville produksjonsøkingen i 1974 bli noe sterkere (4,2 prosent) enn etter OECD's prognoser; NIESR vurderte investeringsutviklingen i 1974 atskillig mer optimistisk enn OECD. Dersom kullkrisen skulle bli langvarig, vil imidlertid produksjonsveksten i 1974 kunne bli enda svakere enn etter OECD's prognose.

De aller fleste etterspørselskomponentene er ventet å vise svakere vekst i 1974 enn i 1973. Bruttoinvesteringene i fast realkapital var i 1973 4,5 prosent høyere enn året før. Det var da særlig boligbyggingen som bidrog til oppgangen. I 1974 ventes det imidlertid svikt i boligbyggingen, og OECD anslo i desember økingen i investeringene i fast realkapital fra 1973 til 1974 til bare 2,5 prosent. Regjeringens desembertiltak vil kunne føre til enda lavere investeringsvekst enn dette. Det private konsumet vil etter OECD's prognoser stige med 1,8 prosent fra 1973 til 1974, mot 4,3 prosent foregående år. For utenrikshandelen viser OECD's siste prognoser for 1974 en eksportstigning på 14,5 prosent (17 prosent i 1973) og en importstigning på 7 prosent (15,5 prosent i 1973) regnet i volum. Forventningen om fortsatt sterk eksportøking i 1974 må bl. a. ses på bakgrunn av det sterke fallet i pundkursen gjennom de par siste årene. Det ventes imidlertid et betydelig underskott på driftsregnskapet også i 1974.

Også i Vest-Tyskland er utsiktene for 1974 svært usikre. Etter den uvanlig kraftige konjunkturoppgangen vinteren 1972/73 var det utover sommeren og høsten 1973 klare tegn til dempet veksttakt. I oktober anslo de vest-tyske forskningsinstituttene volumøkingen i bruttonasjonalproduktet fra 1972 til 1973 til 6 prosent og ventet en stigning på bare 3 prosent fra 1973 til 1974. Som nevnt var de tilsvarende OECD-anslag henholdsvis 6¼ prosent og 3¼ prosent. Etterat de arabiske oljeproduserende land hadde varslet om eksportreduksjon, gav myndighetene i begynnelsen av desember uttrykk for at bruttonasjonalproduktet neppe ville øke i det hele tatt fra 1973 til 1974. Nye offisielle anslag etter den siste oppmyking av de arabiske lands oljepolitikk forelå ennå ikke da dette ble skrevet.

Selv før oljekrisen ble det ventet sterk nedgang i investeringsetterspørselen i 1974; forskningsinstituttene regnet i oktober med en volumøking i bruttoinvesteringene i fast kapital på bare 1 prosent fra 1973 til 1974, mot en stigning på 3 prosent året før. Prognosene for investeringsøkingen fra 1973 til 1974 må ses på bakgrunn av den markerte tilstrammingen i kredittpolitikken i 1973.

Det private konsumet var ventet å bli den sterkeste drivkraften bak veksten i bruttonasjonalproduktet i 1974. Forskningsinstituttene regnet i oktober med en konsumøking på 4 prosent fra 1973 til 1974.

Enda kursen på vest-tyske mark har steget betydelig de siste par årene, har eksporten av varer og tjenester fortsatt å øke sterkt. Eksportvolumet var i 1973 etter foreløpige anslag hele 16 prosent høyere enn året før. Blant annet som følge av den ventede avdemping i den internasjonale høykonjunkturen ble det i oktober regnet med en atskillig svakere stigning (7 prosent) fra 1973 til 1974.

Fra 1972 til 1973 steg volumet av vare- og tjenesteimporten med anslagsvis 11,5 prosent, mens det i oktober ble regnet med en vekst på 7 prosent fra 1973 til 1974. Prognosene for importutviklingen i 1974 avspeiler den ventede nedgang i veksten i det innenlandske aktivitetsnivået.

I Frankrike ble det høsten 1973, før oljekrisen, regnet med betydelig vekst i produksjon og etterspørsel også i 1974. Etter myndighetenes oktoberanslag steg bruttonasjonalproduktet med 6,6 prosent fra 1972 til 1973, mens det ble ventet en vekst på 5,5 prosent fra 1973 til 1974. En betydelig reduksjon av oljeforsyningene vil kunne føre til en lavere vekst i 1974, men etter de opplysninger som forelå i januar 1974 var Frankrike i ferd med å redusere sine oljeproblemer gjennom bilaterale forhandlinger med oljeproduserende land.

Myndighetene regnet i september med en stigning i volumet av bruttoinvesteringene i fast kapital på 7 prosent fra 1973 til 1974, mot 8 prosent året før.

Konsumetterspørselen har steget sterkt de siste fire årene og har i betydelig grad bidratt til at Frankrike har hatt en relativt jamn og kraftig produksjonsvekst i denne perioden. I september 1973 regnet myndighetene fortsatt med god vekst i konsumetterspørselen, og det private konsumet var ventet å øke med 5,6 prosent i volum fra 1973 til 1974, dvs. om lag like sterkt som året før.

Både eksporten og importen av varer og tjenester viste i 1973 sterkere oppgang enn ventet. Myndighetene regnet i september med en øking i eksportvolumet på hele 13,6 prosent fra 1972 til 1973, og med en stigning på 12,0 prosent fra 1973 til 1974. Den kraftige forsterkingen av innenlandsk etterspørsel i 1973 førte til sterk importvekst. I september

ble økingen i importvolumet fra 1972 til 1973 anslått til hele 17 prosent, mens det fra 1973 til 1974 ble ventet en oppgang på 12,5 prosent i volum.

Italia kom relativt seint med i den internasjonale konjunkturoppgangen; uro på arbeidsmarkedet dempet produksjonsveksten i store deler av 1972 og i de første månedene av 1973. Utover sommeren og høsten 1973, før oljekrisen, så det imidlertid ut til at landet stod foran en periode med sterk oppgang, og de italienske myndigheter ventet i fjor høst sterkere vekst fra 1973 til 1974 enn fra 1972 til 1973. Det samme gjorde OECD; regnet fra foregående år ventet Organisasjonen i desember en øking i bruttonasjonalproduktet på 7,3 prosent i 1974, mot 5,3 prosent i 1973. En drastisk reduksjon av oljetilførslene vil imidlertid kunne føre til en atskillig svakere vekst. Italia er mer sårbart for svikt i oljeforsyningene enn de fleste andre vesteuropeiske land; om lag 80 prosent av Italias energiforbruk er basert på olje, og hele 97 prosent av oljen importeres.

Alle etterspørselskomponentene pekte høsten 1973 klart oppover. Investeringsetterspørselen, som hadde vært svak både i 1971 og 1972, tok seg kraftig opp fra våren 1973. I desember ventet OECD en øking i volumet av bruttoinvesteringene i fast realkapital på 9,5 prosent fra 1973 til 1974, mot en stigning på 6 prosent året før.

Som følge av betydelige lønnsforhøyelser etter lønnsoppgjørene vinteren 1972/73, kom konsumetterspørselen til å bli en betydelig drivkraft bak konjunkturoppgangen i 1973. OECD ventet i desember betydelig konsumvekst også i 1974 — 5,5 prosent fra foregående år — regnet i volum.

Kursen på italienske lire var betydelig lavere ved inngangen til 1974 enn ett år tidligere, og dette var én av årsakene til at OECD regnet med en volumvekst i vareeksporten på hele 21 prosent fra 1973 til 1974, mot 6,5 prosent året før. Som følge av den ventede forsterking av innenlandsetterspørselen ble også importen antatt å ville stige betydelig, med 14 prosent fra 1973 til 1974, eller om lag like sterkt som året før.

I Sverige ble oppgangen i 1973 ikke så sterk som ventet, og Konjunkturinstitutet anslo i oktober veksten i bruttonasjonalproduktet fra 1972 til 1973 til 3,8 prosent, Utover høsten 1973 var det imidlertid tegn til stigende veksttakt, og etterat det omfattende programmet til stimulering av privat og offentlig konsum og av byggevirksomhet ble lagt fram i oktober (se foran), regnet Konjunkturinstitutet med en produksjonsvekst på om lag 5,5 prosent fra 1973 til 1974. Det foreligger ingen nye offisielle prognoser etterat de arabiske land varslet om reduksjon i oljeeksporten.

Etter oktoberprognosene vil de realdisponible inntektene stige med vel 5 prosent fra 1973 til 1974. Selv om sparekvoten, som økte kraftig i 1973, var ventet å gå litt opp også i 1974, vil dette innebære en volumøking i det private konsumet på 5 prosent fra 1973 til 1974, mot en anslått oppgang på bare 2,3 prosent året før.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital endret seg lite fra 1972 til 1973. Industriens investeringsvolum steg riktignok sterkt, men boliginvesteringene og de kommunale investeringene gikk betydelig ned. Denne utviklingen ventes å fortsette i 1974. Konjunkturinstitutet regnet i oktober med en øking på 8,5 prosent i industriens investeringer og en nedgang i boliginvesteringene og de kommunale investeringene på henholdsvis 8 prosent og 2 prosent fra 1973 til 1974. For de totale bruttoinvesteringene i fast realkapital var det ventet en stigning på om lag 1,5 prosent. Lagerinvesteringene nådde trolig et bunnpunkt sommeren 1973, og det ventes en kraftig lageroppbygging i 1974.

Utenlandsetterspørselen var en dominerende drivkraft i svensk økonomi i 1973. Eksportveksten vil etter de siste prognosene bli sterk også i 1974, men likevel noe svakere enn året før. Konjunkturinstitutet regnet i oktober med en øking i volumet av vareeksporten på 7,7 prosent fra 1973 til 1974, og en gjennomsnittlig prisoppgang på 11,8 prosent, mot en volum- og prisstigning året før på henholdsvis 16,5 prosent og 9,3 prosent. Om prognosene for den innenlandske etterspørselsutviklingen i 1974 slår til, kan det ventes sterkere vekst i vareimporten (11,4 prosent, regnet i volum) enn året før (8,2 prosent). Det var i oktober ventet at importprisene ville stige med 9,3 prosent fra 1973 til 1974, mot 10,4 prosent året før.

I Sambandsstatene ble konjunkturoppgangen betydelig dempet utover høsten 1973, og myndighetene regnet da med en vekst i bruttonasjonalproduktet på 3 prosent fra 1973 til 1974. I de to foregående årene hadde veksten ligget på 6—6,5 prosent.

OECD venter at Sambandsstatene vil klare seg bedre gjennom en akutt oljekrise enn mange andre land; Sambandsstatene importerer bare 15 prosent av råoljen fra de arabiske land, og råoljeforbruket utgjør bare 6 prosent av samlet energiforbruk. Videre er sammensetningen av oljeforbruket gunstig med hensyn til sparemuligheter; Sambandsstatene bruker relativt lite olje som energikilde i industrien, mens relativt mye olje går

til transport (bl. a. private biler) og til boligoppvarming. De amerikanske myndighetenes nedjustering av prognosene for 1974 etterat oljekrisen satte inn var derfor moderat; de regnet i desember med at bruttonasjonalproduktet ville stige med 2 prosent fra 1973 til 1974, mot som nevnt 3 prosent etter den opprinnelige prognosen.

De private bruttoinvesteringene i fast realkapital økte etter de siste anslagene med 7,5 prosent fra 1972 til 1973. I desember ventet OECD at investeringene ville bli 1 prosent lavere i 1974 enn året før. Dette henger sammen med en ventet sterk nedgang i boliginvesteringene (16,5 prosent). Andre private bruttoinvesteringer var ventet å stige med 4,8 prosent i volum.

OECD regner med at prisstigningen vil bli kraftig også i 1974, og den vil trolig bremse veksten i de realdisponible inntektene ganske betydelig. Dessuten kan sparekvoten komme til å øke fordi stadig flere konsumenter vurderer utsiktene for den nærmeste tiden framover pessimistisk. På denne bakgrunn regner OECD med en volumøking i det private konsumet på bare 1,8 prosent fra 1973 til 1974, mot anslagsvis 5,5 prosent foregående år.

Eksporten steg svært kraftig i 1973; volumet av vareeksporten var trolig hele 23,5 prosent høyere enn i 1972. Veksten vil bli betydelig også i 1974, selv om stigningstakten trolig vil avta; OECD regnet i desember med en eksportvekst på 13,5 prosent i volum fra 1973 til 1974. Volumet av vareimporten ventes å øke med bare 3 prosent fra 1973 til 1974, mot 6,5 prosent året før.

I Japan er utsiktene for 1974 svært usikre. Japansk industri er i høyere grad enn de aller fleste andre land avhengig av oljeimport fra de arabiske land. Etterat de arabiske oljeproduserende land hadde varslet om eksportreduksjon, gav de japanske myndigheter i begynnelsen av desember uttrykk for at bruttonasjonalproduktet neppe ville endre seg vesentlig fra 1973 til 1974 etter oppgangen på anslagsvis 11 prosent fra 1972 til 1973. Nye anslag etter den siste oppmykingen av de arabiske lands oljepolitikk forelå ennå ikke da dette ble skrevet. Etter OECD-prognosene fra desember i fjor, der virkningene av svikt i oljeforsyningen var holdt utenfor, ville bruttonasjonalproduktet stige med 7,5 prosent i volum fra 1973 til 1974. Om lag like sterk vekst var ventet for industriproduksjonen.

For bruttoinvesteringene i fast realkapital ventet OECD en volumøking på 9 prosent fra 1973 til 1974. Det private konsumet ble antatt å ville stige med 8 prosent og det offentlige konsumet med 6,3 prosent. Fra 1972 til 1973 økte vareimporten betydelig raskere enn vareeksporten, etter foreløpige beregninger med henholdsvis 26,5 prosent og 6,5 prosent i volum. Dette førte bl. a. til at driftsregnskapet med utlandet, som i flere år hadde vist store overskott, bare viste et lite overskott i 1973. OECD ventet i desember at volumet av vareimporten vil øke med 14 prosent fra 1973 til 1974 og eksportvolumet med 11 prosent. Driftsregnskapet ble antatt å vise underskott i 1974. Utviklingen i utenrikshandelen og driftsregnskapet de siste par årene må ses på bakgrunn av valutakursutviklingen, som har betydd en sterk revaluering av japanske yen.

Norge

Utenriksøkonomien

Utenriksregnskapet

Foreløpige beregninger for 1973 viser et samlet underskott på driftsregnskapet med utlandet på 2 milliarder kr., som fordeler seg med 350 mill. kr. på varer og tjenester og 1 650 mill. kr. på renter og stønader. (Se tabell M i tabelldelen.) I 1972 var driftsunderskottet 415 mill. kr., dvs. om lag 1,6 milliarder kr. lavere. Ser en bort fra oljevirksomheten, viser driftsregnskapet i 1973 et overskott på 790 mill. kr., mot et overskott på 632 mill. kr., i 1972.

Utviklingen i det samlede driftsunderskottet henger sammen med en betydelig oppgang både i netto import av varer (1 555 mill. kr., når eksport av nye skip regnes som vareeksport) og i nettoimport av skip til handelsflåten (import av skip minus eksport av eldre skip) på 884 mill. kr. I motsatt retning virket det at skipsfartens netto fraktinntekter gikk sterkt opp.

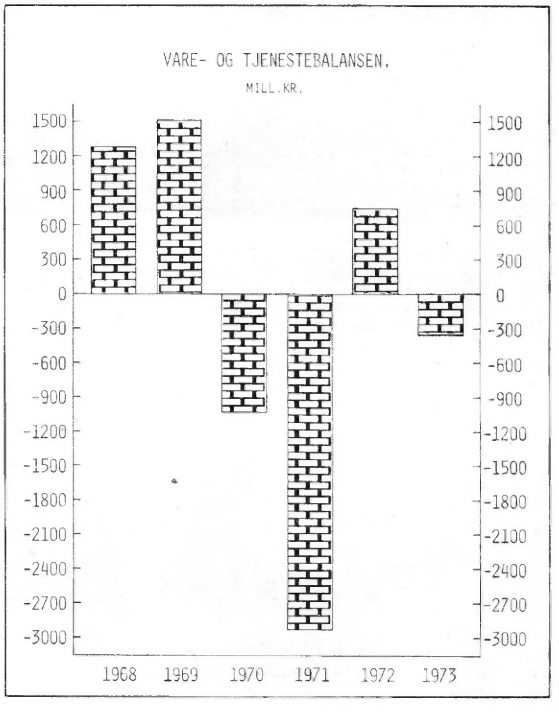

Fig. 6.

Eksporten av varer medregnet nye skip økte med hele 3,9 milliarder kr., eller med 20 prosent, fra 1972 til 1973. Den sterke stigningen må ses på bakgrunn av konjunkturoppgangen i Vest-Europa fra vinteren 1972, som førte til en markert forsterking av utenlandsetterspørselen både i 1972 og 1973. Regnet i volum steg vareeksporten med 10 prosent fra 1972 til 1973; eksportprisene begynte å ta seg opp i fjerde kvartal 1972, og fortsatte å stige i 1973.

Også verdien av vareimporten økte sterkt i 1973, med hele 5,5 milliarder kr., eller 21 prosent fra året før. Den sterke importstigningen henger blant annet sammen med import av tre boreplattformer til om lag 535 mill. kr. og ett boreskip til 180 mill. kr. (I 1972 ble det ikke importert noen boreplattformer eller boreskip). Dessuten steg annen import i forbindelse med oljevirksomheten med 740 mill. kr. Import av utstyr til oljeledningen til Storbritannia veier her tungt.

Dersom importen av boreplattformer, boreskip og annen import i forbindelse med oljevirksomheten holdes utenfor, økte vareimporten med 4 milliarder kr. fra året før, eller med 16 prosent. Oppgangen må ses på bakgrunn av eksportindustriens stigende behov for importerte innsatsvarer og en forsterking av den innenlandske investeringsetterspørselen. Regnet i volum økte samlet vareimport med 18 prosent.

Netto frakter av skip i utenriksfart økte til vel 10 milliarder kr. i 1973, eller med 1 665 mill. kr. fra året før. (Fraktmarkedet er omtalt i kapitlet om sjøfart, side 70.) Nettoimporten av andre tjenester økte med 316 mill. kr., blant annet som følge av økte nettoutgifter ved reisetrafikk (166 mill. kr.).

Rente- og stønadsunderskottet steg etter foreløpige beregninger med 495 mill. kr. fra 1972 til 1973. Av dette falt vel 120 mill. kr.

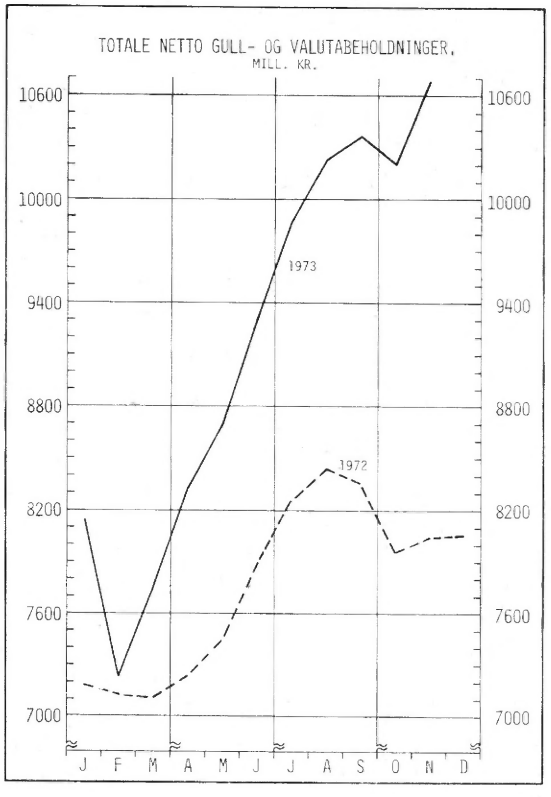

Fig. 7.

på skipsfartssektoren. Stønadene fra staten til utlandet økte med knapt 100 mill. kr.

Etter foreløpige oppgaver ser det ut til at prisene for varer og tjenester under ett gikk opp med ca. 11 prosent for eksporten og om lag 7 prosent for importen fra 1972 til 1973. Bytteforholdet — forholdet mellom eksportprisnivå og importprisnivå — viste således en bedring på 3,8 prosent. Dersom bytteforholdet hadde vært uendret fra 1972 til 1973, ville vare- og tjenestebalansen ha vist 1,7 milliarder kr. større underskott. For det rene varebyttet (uten skip) var det en bedring i bytteforholdet på 5,4 prosent.

De totale gull- og valutabeholdninger steg med 2 625 mill. kr. fra utgangen av 1972 til utgangen av november 1973.

Vareomsetningen med utlandet

Den samlede vareomsetning

Etter at vareeksporten (uten skip) gjennomgående hadde vist stagnasjon i 1971, førte konjunkturoppgangen i den vestlige verden til øking i de norske eksporttallene allerede fra årsskiftet 1971/72. Vareeksporten

Tabell 14. *Innførselen og utførselen etter handelsstatistikken. Mill. kr.*

	1972	Jan.—nov. 1972	Jan.—nov. 1973
Innførsel uten skip ..	25 331	23 148	27 548
Utførsel medregnet nye skip	19 382	17 552	21 067
Innførselsoverskott .	5 949	5 596	6 481
Innførsel med skip ..	28 808	26 462	33 476
Utførsel med skip ...	21 625	19 543	24 642
Innførselsoverskott .	7 183	6 919	8 834

viste gjennomgående klar stigning gjennom hele 1972; i høstmånedene økte den uvanlig sterkt, men dette må til dels tilskrives tilfeldige faktorer, og en forbigående nedgang vinteren og våren 1973 må ses på denne bakgrunn. Utover sommeren og høsten 1973 ble eksportoppgangen igjen svært sterk, og for de første 11 månedene av året under ett lå eksportverdien 21 prosent høyere enn i samme periode i 1972. Verdien av eksporterte nye skip økte med 5 prosent, og om denne regnes med var stigningen i den samlede vareeksport 20 prosent.

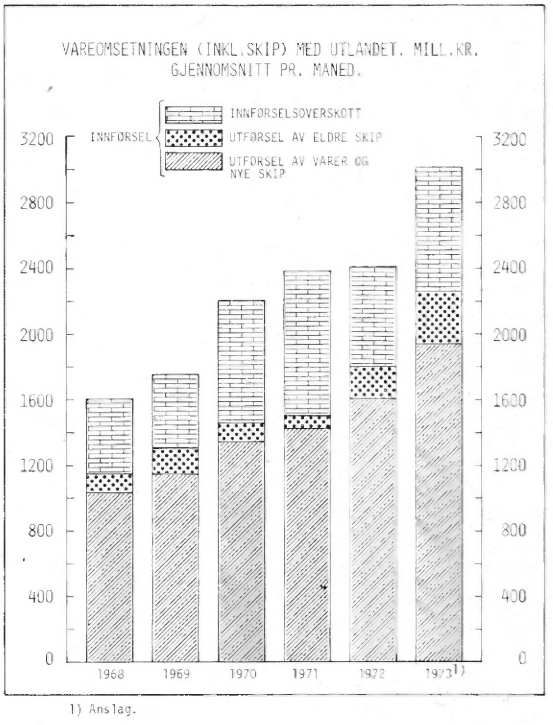

Fig. 8.

Tabell 15. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1970 = 100*

År og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1972	108	118	101	115	106	103	97
1. kv.	102	113	97	112	105	101	96
2. »	110	120	104	119	107	101	95
3. »	98	109	93	108	105	102	97
4. »	122	127	112	120	109	106	97
1973 1. »	122	136	113	128	108	106	98
2. »	120	137	110	125	109	110	101
3. »	118	133	106	117	112	114	102

[1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall. I tabellen er nyttet avrundede tall.

Også for vareimporten uten skip viste de sesongkorrigerte verditallene gjennomgående stagnasjon gjennom hele 1971. Men importverdien viste stagnasjon også gjennom storparten av det følgende år; først utover høsten 1972 tok importen til å stige raskere. Etter en kortvarig og forbigående nedgang i vårmånedene 1973, begynte importen å stige igjen på forsommeren, og importstigningen ble utover høsten enda sterkere enn stigningen i eksportveksten. — Importutviklingen i de tre siste årene må ses på bakgrunn av utviklingen av industriproduksjonen. I løpet av 1970 ble veksten i industriproduksjonen etter hvert betydelig svekket. Samtidig gikk den meget sterke stigningen i importvarelagrene gjennom storparten av 1970 over i svært moderat øking fra høsten samme år. Som følge av eksportstigningen i 1972 tok veksten i industriproduksjonen seg da noe opp igjen. Men stigningen i eksportindustriens importbehov ble først mot slutten av året så sterk at den mer enn oppveidde bremsevirkningene på importen av stagnerende innenlandsk etterspørsel og synkende importvarelagre.

Utover sommeren 1973 kunne det konstateres en markert forsterking også av den innenlandske investeringsetterspørselen, samtidig som eksportbedriftenes importbehov fortsatte å stige. Da prisstigningen i utlandet også slo stadig sterkere ut i verditallene for norsk vareimport, viste disse en rekordsterk stigning mot slutten av året. Stigningen var for kraftig til at den bare kan ha reflektert en konjunkturbestemt etterspørselsvekst; således ble én oljeplattform importert i september og to i november. Men selv om importen av oljeplattformer ikke regnes med, var importstigningen uvanlig sterk utover høsten 1973. For de første 11 månedene av året lå verdien av vareimporten (uten skip) 19 prosent høyere enn i samme periode året før. Medregnet skip økte importverdien med 27 prosent fra januar—november 1972 til januar —november 1973.

Verdien av skipsimporten (skip over 100 br.tonn) steg med hele 79 prosent fra januar —november 1972 til 5 928 mill. kr. i samme tidsrom i 1973. Utførselen av eldre skip økte samtidig med 80 prosent til 3 575 mill. kr.

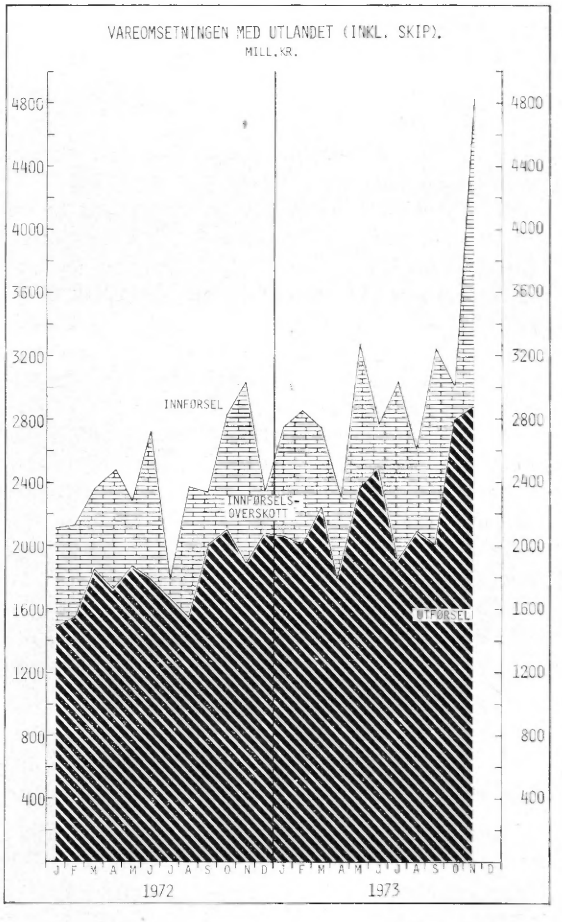

Fig. 9.

Tabell 16. *Pristall for vareinnførselen.*
1970 = 100

SITC	Varegruppe	1972				1973		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	100	101	103	112	116	120	132
04	Korn og kornvarer	101	109	101	104	120	117	133
041	Hvete	98	98	94	106	130	128	164
05	Frukt og grønnsaker	100	100	103	111	107	118	115
051	Frisk frukt	99	101	105	117	107	118	120
06	Sukker, sukkervarer og honning	144	134	133	149	175	187	190
07	Kaffe, te, kakao, krydderier	82	85	88	103	98	97	100
071	Kaffe	82	84	86	104	102	98	100
1	Drikkevarer og tobakk	103	104	108	109	103	107	110
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brensels-stoffer	100	100	99	104	104	101	106
22	Oljefrø, -nøtter og -kjerner	100	96	103	98	98	102	138
24	Tømmer, trelast og kork	107	103	108	107	110	108	119
242	Rundtømmer og rått tilskåret tømmer	109	103	106	103	106	101	106
25	Papirmasse og -avfall	97	85	83	87	85	80	92
26	Tekstilfibrer og -avfall	104	102	104	113	116	116	113
27	Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	111	111	111	111	115	110	109
28	Malmer og avfall av metall	95	100	96	106	105	100	98
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektrisk strøm, gass	111	112	104	110	112	113	119
32	Kull, koks og briketter	125	131	120	123	119	123	118
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	109	110	103	109	111	113	119
331	Mineralolje, rå	101	105	96	103	105	107	109
332	Mineraloljeprodukter	117	114	110	114	116	120	126
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	74	82	81	84	83	100	125
5	Kjemikalier	103	105	100	102	101	100	102
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	100	100	94	93	93	89	93
513	Kjemiske grunnstoffer, uorganiske oksyder og halogenider	96	96	90	87	88	82	84
53	Farge- og garvestoffer	107	101	99	107	104	102	110
54	Medisinske og farmasøytiske produkter	122	149	131	124	133	141	125
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	97	97	98	101	100	99	105
6	Bearbeidde varer, hovedsakelig gruppert etter materiale	100	100	101	102	103	105	109
62	Gummivarer	106	107	111	110	102	105	105
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	105	108	105	105	107	109	113
64	Papir og papp og varer derav	103	101	102	103	106	103	103
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	105	105	104	104	108	108	108
651	Tekstilgarn og -tråd	96	97	95	97	102	104	100
652	Vevnader av bomull	111	113	113	108	114	110	111
653	Vevn. av andre materialer enn bomull	108	103	106	105	108	104	107
657	Golvbelegg, veggtepper m.v.	102	106	103	102	102	107	103
66	Varer av ikke-metalliske mineraler	105	111	111	113	109	111	115
664	Glass	100	103	104	109	103	107	108
67	Jern og stål	99	97	97	99	100	102	110
673	Jern- og stålstenger, vinkel- og profilstål, valsetråd av jern eller stål	87	88	91	93	95	97	111
674	Universaljern og -stål, plater av jern og stål	102	98	98	101	103	104	107
675	Bånd av jern eller stål	96	97	104	99	101	113	121
678	Rør og -deler av jern eller stål	106	106	94	102	97	98	120
68	Metaller, unntatt jern og stål	80	76	80	82	85	89	95

(Fortsettes)

Tabell 16 (forts.). *Pristall for vareinnførselen.*
1970 = 100

SITC	Varegruppe	1972				1973		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
682	Kopper	75	76	75	73	76	85	97
684	Aluminium	84	72	78	88	93	86	89
69	Varer av uedle metaller i.e.n.	111	113	113	114	112	115	119
7	Maskiner og transportmidler	113	114	111	115	111	113	114
71	Maskiner, ikke-elektriske	112	111	107	111	106	105	106
712	Landbruksmaskiner og -redskap	105	103	98	110	110	110	104
714	Kontormaskiner	88	97	88	86	79	78	76
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	110	109	108	113	107	116	111
722	Elektriske kraftmaskiner og bryteranlegg	115	110	114	113	118	118	113
724	Telekommunikasjonsapparater	120	118	108	125	112	120	119
725	Elektriske husholdningsartikler	107	110	109	113	115	110	120
73	Transportmidler, unntatt skip	119	123	121	124	125	125	127
732	Motorkjøretøyer	119	124	122	124	125	125	127
8	Forskjellige ferdige varer	110	110	112	115	114	115	115
82	Møbler	105	110	107	108	109	109	109
84	Klær og hodeplagg	112	112	110	116	114	116	118
85	Skotøy	102	99	114	115	105	101	122
86	Instrumenter, fotografiske og optiske artikler, ur	118	121	121	115	127	124	116
89	Forskjellige ferdige varer	107	107	109	116	110	114	113
891	Musikkinstrumenter, apparater til opptak og gjengivelse av lyd og deler til disse	105	105	112	118	108	112	109
0–9	I alt unntatt skip	105	107	105	109	108	109	112
	Av dette:							
0–1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	100	101	104	111	115	119	130
2–4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	97	99	99	103	103	101	106
3	Brenselsstoffer	111	112	104	110	112	113	119
5–9	Bearbeidde varer, unntatt matvarer, drikkevarer, tobakk	107	108	106	109	107	109	111

Importverdien regnet uten skip og eksportverdien uten eldre skip gav et importoverskott på 6 481 mill. kr., mot 5 596 mill. kr. i samme tidsrom i 1972.

Verdi-, volum- og pristall for innførselen (uten skip) er gitt i tabell 15. Det tok også i 1973 atskillig tid før prisendringene på verdensmarkedet slo ut i de norske prisindeksene; disse er enhetsprisindekser, som ikke nødvendigvis gjenspeiler utviklingen i de øyeblikkelige markedsprisene. Én av årsakene til dette er at import og eksport av kontraherte varepartier ofte skjer lang tid etter at prisen er avtalt. Tabellen viser imidlertid at prisstigningen har bidratt stadig sterkere til økingen i verdien av utenrikshandelen. Dette gjelder særlig for eksporten. For eksportvarene var det i 1. kvartal 1973 en betydelig sterkere volum- enn prisøking fra samme periode året før, men i de to følgende kvartaler var prisstigningen sterkere enn volumøkingen. For de tre første kvartalene av 1973 under ett lå både volum og priser 9 prosent høyere enn i samme periode året før. For importvarene var volumstigningen sterkere enn prisstigningen i alle tre kvartaler, men stigningen i importprisindeksen var likevel markert sterkere i 3. kvartal enn i de to foregående kvartaler. For de tre første kvartalene av 1973 under ett lå importvolumet 11 prosent høyere enn i samme periode året før, mens pristallet viste en stigning på 4 prosent (se også tabellene 16 og 17).

Tabell 17. *Pristall for vareutførselen*

SITC	Varegruppe	1972 1. kv.	1972 2. kv.	1972 3. kv.	1972 4. kv.	1973 1. kv.	1973 2. kv.	1973 3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	116	117	115	121	132	145	155
02	Meierivarer og egg	138	136	155	137	136	138	143
03	Fisk og fiskevarer	129	131	130	132	136	142	144
031	Fisk, fersk, kjølt, fryst, tørket, saltet eller røykt	132	135	135	135	139	147	151
032	Fiskehermetikk o.a. bearbeidd fisk	119	114	115	122	128	128	123
08	Fôrstoffer for dyr	83	82	83	99	125	159	192
1	Drikkevarer og tobakk	102	104	99	82	101	103	105
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brenselsstoffer	104	102	101	104	107	112	116
21	Huder og skinn	119	123	131	157	166	159	156
24	Tømmer, trelast og kork	112	110	108	95	114	126	140
25	Papirmasse og -avfall	96	93	93	93	92	94	104
26	Tekstilfibrer og -avfall	123	129	132	136	143	146	145
27	Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	102	100	97	103	105	107	106
28	Malmer og avfall av metall	103	102	103	104	102	114	119
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektr. strøm og gass	77	83	87	95	102	101	100
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	76	82	88	96	102	105	118
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	82	85	74	84	89	93	113
41	Dyrefett og -oljer	72	75	67	83	84	90	112
43	Bearbeidd dyre- og plantefett, -olje og voks	94	89	81	85	96	97	117
5	Kjemikalier	100	101	100	102	101	102	107
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	96	96	98	98	96	102	105
53	Farge- og garvestoffer	108	108	106	106	106	107	113
56	Kunstgjødsel	101	104	100	103	100	101	110
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	97	98	99	97	99	98	103
6	Bearbeidde varer hovedsakelig gruppert etter materiale	97	95	94	96	96	98	100
61	Lær, lærvarer og beredte pelsskinn	108	117	126	136	136	139	139
62	Gummivarer	99	111	105	112	104	110	116
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	104	106	102	98	109	104	107
64	Papir og papp og varer derav	102	102	101	100	99	106	110
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	103	99	102	106	107	108	114
651	Tekstilgarn og -tråd	97	86	95	99	103	106	110
66	Varer av ikke metalliske mineraler	112	104	107	119	121	118	124
67	Jern og stål	103	102	102	103	102	105	112
671	Råjern, speiljern, jernsvamp, pulverisert jern og stål og ferrolegeringer	103	102	99	99	98	99	105
673	Jern- og stålstenger, vinkel- og profilstål, valsetråd av jern og stål	103	99	102	99	105	111	124
674	Universaljern og -stål, pl. av jern og stål	102	104	107	109	111	117	119
68	Metaller unntatt jern og stål	89	86	86	88	87	86	88
682	Kopper	73	73	69	70	76	87	102
683	Nikkel	97	95	99	106	103	98	91
684	Aluminium	86	82	81	83	80	80	83
686	Sink	116	116	117	117	120	124	134
69	Varer av uedle metaller	106	110	106	103	113	116	116
7	Maskiner og transportmidler	112	114	127	137	126	132	131
71	Maskiner, ikke-elektriske	108	120	143	154	130	150	146
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	114	111	112	119	113	109	113

(Fortsettes)

Tabell 17 (forts.). *Pristall for vareutførselen*

SITC	Varegruppe	1972 1. kv.	1972 2. kv.	1972 3. kv.	1972 4. kv.	1973 1. kv.	1973 2. kv.	1973 3. kv.
724	Telekommunikasjonsapparater	108	99	104	108	105	102	110
725	Elektriske husholdningsapparater	110	111	107	112	108	110	112
73	Transportmidler unntatt skip	115	106	129	145	146	141	139
8	Forskjellige ferdige varer	104	110	107	112	113	114	116
82	Møbler	113	114	118	126	128	126	126
84	Klær og hodeplagg	107	111	111	113	121	130	128
89	Forskjellige ferdigvarer	98	104	102	107	107	107	109
0–9	I alt unntatt skip	101	101	102	106	106	110	114
0+1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	116	117	115	120	132	144	154
2+4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	100	100	96	101	104	109	115
3	Brenselsstoffer	77	83	87	95	102	101	100
5–9	Bearbeidde varer unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	100	100	101	105	103	105	108

Innførselen av viktigere varer

Verdien av innførselen fordelt på varer til konsum, investering og vareinnsats er gitt i tabell 18. Av importverdien i januar—september 1973 gikk 22 prosent til konsum, 32 prosent til investering (18 prosent når skipsimporten ikke regnes med) og 46 prosent til vareinnsats. I januar—september 1972 var de tilsvarende andeler 24 prosent, 27 prosent (18 prosent) og 49 prosent.

Sett i forhold til samme periode i 1972 økte verdien av innførselen til konsum med 12 prosent. Med unntak for brensel og mineralolje

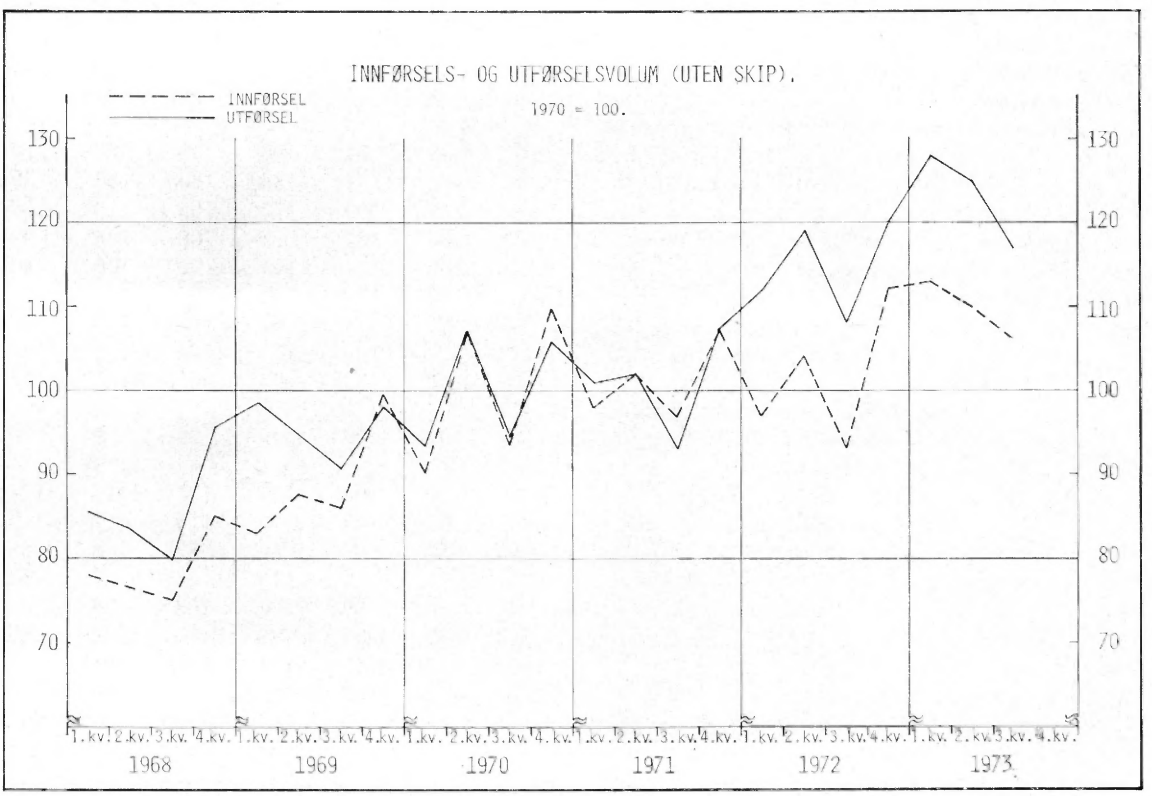

Fig. 10.

Tabell 18. *Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats*

	Jan.—sept. 1972 Mill. kr.	Jan.—sept. 1973 Mill. kr.	Endring Mill. kr.	Prosentvis endring
Konsum	4 929	5 517	+ 588	+ 12
Av dette:				
Matvarer og drikkevarer	1 035	1 197	+ 162	+ 16
Brensel, mineralolje	87	86	— 1	— 1
Kjemiske produkter	311	357	+ 46	+ 15
Tekstilgarn, -stoffer, klær og sko	1 360	1 422	+ 62	+ 5
Maskiner, apparater, instrumenter	528	565	+ 37	+ 7
Transportmidler (vesentlig personbiler)	697	840	+ 143	+ 21
Investering	5 602	8 299	+ 2 697	+ 48
Varer utenom skip:	3 192	3 790	+ 598	+ 19
Av dette:				
Maskiner, apparater, instrumenter	2 501	2 760	+ 259	+ 10
Fly	20	144	+ 124	+ 620
Lastebiler og varebiler	279	263	— 16	— 6
Skip over 100 br.tonn	2 410	4 509	+ 2 099	+ 87
Vareinnsats	10 076	11 809	+ 1 733	+ 17
Av dette:				
Korn og kornvarer	241	312	+ 71	+ 29
Oljefrø, -nøtter og -kjerner	180	201	+ 21	+ 12
Tømmer og trelast	297	281	— 16	+ 5
Malmer og avfall av metall	850	1 063	+ 213	+ 25
Brensel, mineralolje	1 463	1 696	+ 233	+ 16
Kjemiske produkter	1 480	1 673	+ 193	+ 13
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	459	513	+ 54	+ 12
Jern og stål	1 100	1 414	+ 314	+ 29
Andre metaller	432	497	+ 65	+ 15
Metallvarer	402	469	+ 67	+ 17
Maskiner, transportmidler, instrumenter	1 339	1 528	+ 189	+ 14
I alt uten skip	18 197	21 116	+ 2 919	+ 16
I alt med skip	20 607	25 625	+ 5 018	+ 24

ble det registrert økt importverdi for alle konsumvaregruppene. Størst prosentvis stigning (21 prosent) viste verdien av transportmidler (vesentlig personbiler). Matvarer og drikkevarer hadde en verdiøking på 16 prosent. Importverdien av kjemiske produkter steg med 15 prosent, vesentlig på grunn av større import av medisinske og farmasøytiske produkter.

Importverdien for investeringsvarer under ett steg med 48 prosent. For varer utenom skip var økingen 19 prosent og for skip hele 87 prosent. For lastebiler og varebiler ble det registrert en nedgang på 6 prosent i importverdien. For fly var importverdien 144 mill. kr. i januar—september 1973, mot 20 mill. kr. i samme tidsrom i 1972.

Verdien av importen til vareinnsats lå i 1.—3. kvartal 1973 gjennomsnittlig 17 prosent over nivået i samme periode året før. Alle varegrupper viste verdiøking, som varierte fra 5 prosent for tømmer og trelast til 29 prosent for korn og kornvarer og for jern og stål.

Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall for viktige varegrupper og for totalimporten (uten skip) er gitt i tabell 19.

Verdiøkingen for matvarer kan i første rekke føres tilbake til prisstigning. Importert hvetekvantum gikk betydelig ned, men som følge av sterk prisstigning (hele 36 prosent) endret importverdien seg likevel bare ubetydelig. Det ble også innført mindre kvanta av

Tabell 19. *Endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1972 til januar—september 1973*

Varegruppe	Innførsels-verdi Jan.—sept. 1973 Mill. kr.	Endring			
			Prosent		
		Mill. kr.	Verdi-indeks	Volum-indeks	Pris-indeks
Korn og kornvarer	364	+ 75	+ 26	+ 7	+ 16
Hvete	125	— 3	— 3	— 29	+ 36
Frukt og grønnsaker	448	+ 73	+ 20	+ 7	+ 12
Frisk frukt	268	+ 31	+ 14	–	+ 13
Sukker og sukkervarer	238	+ 48	+ 25	— 7	+ 35
Kaffe, te, kakao m.v.	345	+ 29	+ 9	— 6	+ 15
Kaffe	266	+ 28	+ 12	— 6	+ 19
Tømmer, trelast og kork	282	— 17	— 7	— 11	+ 7
Malmer og avfall av metall	1 063	+ 213	+ 24	+ 21	+ 4
Mineralolje og -produkter	1 603	+ 216	+ 15	+ 9	+ 7
Kjemiske grunnstoffer og forb.	818	+ 72	+ 10	+ 18	— 6
Plast, regenerert cellulose og kunst-harpikser	471	+ 81	+ 21	+ 16	+ 5
Papir og papp og varer derav	300	+ 38	+ 15	+ 13	+ 2
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	934	+ 77	+ 9	+ 5	+ 3
Tekstilgarn og -tråd	203	+ 14	+ 6	–	+ 6
Jern og stål	1 418	+ 313	+ 28	+ 21	+ 6
Metaller, unntatt jern og stål	497	+ 65	+ 15	+ 1	+ 13
Varer av uedle metaller	667	+ 74	+ 12	+ 9	+ 3
Maskiner, ikke-elektriske	2 664	+ 222	+ 9	+ 15	— 4
Elektriske maskiner, apparater og materiell	1 530	+ 196	+ 15	+ 12	+ 2
Transportmidler, unntatt skip	1 767	+ 479	+ 37	+ 33	+ 4
Møbler	209	+ 28	+ 16	+ 13	+ 1
Klær og hodeplagg	840	+ 30	+ 4	–	+ 5
Fottøy	203	+ 16	+ 8	+ 4	+ 4
I alt uten skip	21 115	+ 2 918	+ 17	+ 11	+ 4
Skip	4 509	+ 2 099	+ 87	..	..
I alt med skip	25 624	+ 5 017	+ 24	..	..

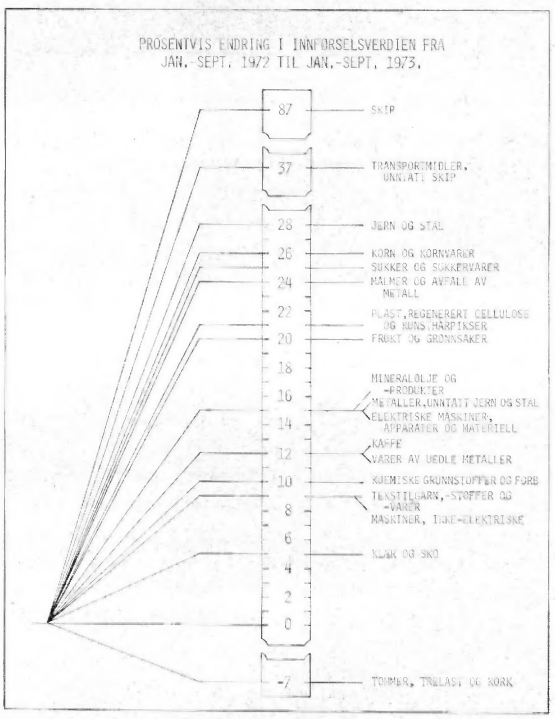

Fig. 11.

sukker og sukkervarer, men en prisøking på 35 prosent førte til at importverdien likevel steg. Også for frisk frukt og for kaffe førte høyere priser til økt importverdi. For en rekke råvarer og halvfabrikater var prisstigningen mer moderat, men her slo økt importvolum ut i relativt sterk stigning i importverdien. Dette gjelder bl.a. malmer, jern og stål og plastråstoffer. Oppgangen i importvolumet av malmer henger i første rekke sammen med større import av manganmalm. Transportmidler, unntatt skip, hadde en volumøking på 33 prosent; det ble registrert betydelig stigning både for personbiler og for fly og flydeler. Kjøp av en oljeboringsplattform var en medvirkende årsak til den store importøkingen for gruppen under ett.

Utførselen av viktigere varer

Den sterke veksten i utførselsverdien fra januar—september 1972 til samme periode

Tabell 20. *Endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1972 til januar—september 1973*

Varegruppe	Utførsels-verdi jan.—sept. 1973 Mill. kr.	Endring			
			Prosent		
		Mill. kr.	Verdi-indeks	Volum-indeks	Pris-indeks
Fisk og fiskevarer	1 382	+ 50	+ 4	— 5	+ 9
Fisk, fersk, saltet og tørket	1 079	+ 18	+ 2	— 6	+ 9
Fiskehermetikk og annen bearbeidd fisk	303	+ 32	+ 15	+ 6	+ 9
Fôrstoffer for dyr	724	+ 334	+ 86	— 2	+ 89
Papirmasse og -avfall	616	+ 145	+ 31	+ 27	+ 3
Malmer og avfall av metall	427	+ 125	+ 41	+ 31	+ 9
Brenselsstoffer, smørefett, elektrisk strøm	559	+ 46	+ 8	— 13	+ 23
Mineralolje og mineraloljeprodukter	468	+ 54	+ 12	— 15	+ 32
Dyre- og plantefett, -olje og voks	331	+ 120	+ 57	+ 26	+ 24
Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	432	+ 63	+ 17	+ 12	+ 5
Kunstgjødsel	411	+ 77	+ 23	+ 22	+ 1
Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	264	+ 39	+ 18	+ 15	+ 2
Papir og papp og varer derav	1 070	+ 118	+ 12	+ 8	+ 5
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	239	+ 5	+ 2	— 5	+ 8
Jern og stål	1 278	+ 207	+ 19	+ 16	+ 3
Metaller, unntatt jern og stål	2 702	+ 151	+ 7	+ 5	-
Nikkel	597	— 10	— 1	— 2	-
Aluminium	1 557	+ 94	+ 7	+ 10	— 2
Varer av uedle metaller	415	+ 65	+ 18	+ 11	+ 8
Maskiner, ikke-elektriske	1 056	+ 188	+ 22	+ 5	+ 16
Elektriske maskiner, apparater og materiell	776	+ 95	+ 14	+ 15	-
Transportmidler, unntatt skip	403	+ 81	+ 26	+ 1	+ 25
Transportmidler, unntatt eldre skip	1 045	— 189	— 15	..	..
I alt uten skip	15 654	+ 2 480	+ 19	+ 9	+ 9
Nye skip	642	— 270	— 29	..	..
Eldre skip	2 690	+ 1 233	+ 85	..	..
I alt medregnet nye skip	16 297	+ 2 211	+ 15	..	..
I alt medregnet nye og eldre skip	18 986	+ 3 444	+ 22	..	..

i 1973 gjaldt i første rekke fôrstoffer, treforedlingsprodukter, malmer, dyre- og plantefett og metaller og maskiner (se tabell 20), men også eksportverdien for fisk og fiskevarer, brenselsstoffer, kjemiske grunnstoffer, kunstgjødsel, varer av uedle metaller og transportmidler unntatt skip viste til dels betydelig stigning. Verdien av nybygde skip viste derimot nedgang fra året før.

Verdiøkingen for gruppen fôrstoffer kan føres tilbake til en svært sterk prisstigning på fiskemjøl. Trass i at eksportert kvantum fiskemjøl gikk ned med 9 prosent, steg verdien av eksporten fra 348 mill. kr. i januar—september 1972 til 610 mill. kr. i samme tidsrom 1973, eller med hele 75 prosent. Utførselen av papirmasse viste en verdiøking på om lag 31 prosent. Volumtallet for denne gruppen gikk opp med 27 prosent, mens pristallet bare steg med 3 prosent.

For jern og stål steg utførselen i verdi med 19 prosent. Pristallet viste liten endring, men volumtallet økte med 16 prosent. Størst vekt hadde økingen i eksporten av ferrolegeringer.

For gruppen metaller, unntatt jern og stål, viste eksportverdien en øking på 151 mill. kr., eller 7 prosent. Hele stigningen i eksportverdien var resultatet av høyere eksportkvanta; pristallet for denne gruppen viste

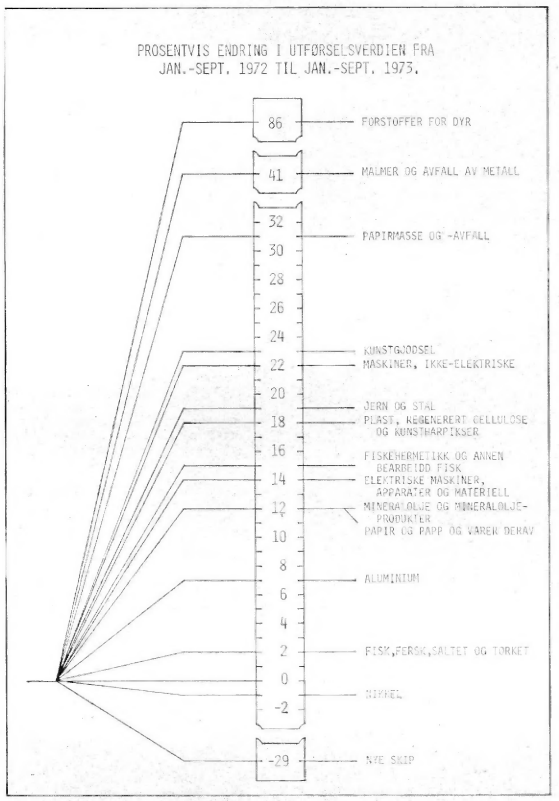

Fig. 12.

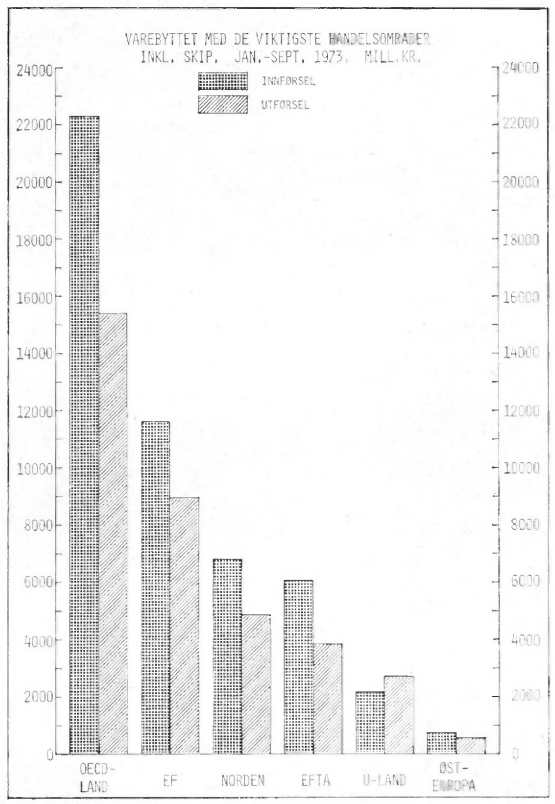

Fig. 13.

Tabell 21. *Utførsel av fisk og produkter av fisk og sjødyr*

	1972			Januar—september 1972			Januar—september 1973		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Fisk, fersk eller kjølt ..	29	83	2 842	22	66	3 001	19	60	3 213
Fisk, fryst	26	84	3 287	19	64	3 316	30	104	3 427
Fiskefileter, ferske eller kjølte.....	1	5	5 246	1	4	5 237	1	5	6 336
Fiskefileter, fryste.....	90	506	5 640	70	395	5 639	67	397	5 931
Fisk, saltet	47	212	4 479	39	176	4 543	14	64	4 574
Tørrfisk.....	14	130	9 624	9	79	9 190	8	88	10 946
Klippfisk	57	352	6 149	39	242	6 161	40	264	6 611
Fiskehermetikk	26	221	8 426	20	164	8 342	19	175	9 182
Annen tilberedt fisk ..	21	143	6 876	15	107	6 961	19	137	7 309
Andre produkter av fisk og sjødyr:									
Silde- og fiskemjøl	381	483	1 266	287	347	1 210	261	610	2 339
Tran	27	44	1 609	19	31	1 620	22	39	1 723
Herdet fett	79	124	1 560	60	94	1 570	67	125	1 868

Tabell 22. *Utførsel av viktigere malmer og ubearbeidde metaller*

	1972			Januar—september 1972			Januar—september 1973		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	2 919	221	76	2 179	166	76	2 311	177	77
Svovelkis, urøstet	572	41	72	420	31	73	379	29	76
Råjern	104	55	529	76	41	535	107	53	498
Ferrosilicium[1]	212	297	1 398	147	208	1 414	208	289	1 389
Ferrokrom	33	79	2 441	25	61	2 463	22	52	2 397
Ferromangan	210	223	1 058	160	169	1 054	163	174	1 067
Ferrosilicomangan	146	163	1 121	103	116	1 125	122	140	1 148
Kopper	33	223	6 652	25	166	6 733	26	211	8 169
Aluminium	537	1 705	3 175	406	1 291	3 180	434	1 349	3 107
Sink	58	149	2 551	44	112	2 548	49	135	2 755
Nikkel	40	813	20 226	31	606	19 786	30	597	19 874

[1] Basis 75 pst. Si.

Tabell 23. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav*

	1972			Januar—september 1972			Januar—september 1973		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk tremasse	437	227	519	329	172	523	358	201	561
Sulfatcellulose	43	41	940	20	18	930	124	120	973
Sulfittcellulose	305	347	1 137	229	260	1 137	235	276	1 178
Avispapir	452	415	917	327	300	918	341	327	958
Skrive- og trykkpapir	214	295	1 378	153	213	1 393	170	246	1 444
Sulfatpapir og -papp	79	116	1 470	60	89	1 481	60	92	1 529
Sulfittpapir	48	104	2 160	35	75	2 159	36	84	2 323
Annet papir og papp og arbeider herav	197	346	1 753	142	250	1 754	155	293	1 894

ingen endring fra januar—september året før. Det var øking i eksportverdien for de fleste viktige metaller unntatt nikkel.

Eksporten av ikke-elektriske maskiner og apparater økte i verdi med 188 mill. kr. (22 prosent). Økingen i pristallet for gruppen var 16 prosent. Verdiøkingen gjaldt blant annet kraftmaskiner og landbruksmaskiner.

Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1972 til januar—september 1973 for de viktigste varegrupper er gitt i tabell 20 (se også figur 12). Flere detaljer er gitt i tabellene 21—23.

Utenrikshandelens fordeling på land

Utenrikshandelens fordeling på handelsområder og enkelte land fra 1968 fram til januar—september 1973 er vist i tabell 24. I tallene er handelen med skip regnet med.

De nordiske lands andel av innførselsverdien gikk ned fra 28,5 prosent i 1972 til 26,6 prosent i januar—september 1973. Nordens andel av vår utførsel endret seg derimot lite. Sverige var også i 1973 vår klart viktigste vareleverandør og vårt nest viktigste kundeland. Verdien av innførselen derfra økte med 616 mill. kr. (16 prosent) fra januar—september 1972 til samme tidsrom 1973. Regnet uten skip utgjorde økingen 282 mill. kr. eller 8 prosent. Importen av nye skip økte fra 342 mill. kr. til 702 mill. kr. Samlet eksport til Sverige steg med 475 mill. kr., eller med 20 prosent. Denne sterke økingen hang i første rekke sammen med kraftig oppgang i eksporten av fôrstoffer og jern og stål.

Norges innførsel fra Danmark i de tre første kvartaler 1973 økte med 223 mill. kr. (15 prosent) fra samme tidsrom 1972. Av dette utgjorde stigningen i importen av nye skip 156 mill. kr. Utførselen til Danmark økte

Tabell 24. *Innførselen og utførselen (medregnet skip) etter landområder. Prosent*

	Innførsel						Utførsel					
	1968	1969	1970	1971	Jan.-sept. 1972	Jan.-sept. 1973	1968	1969	1970	1971	Jan.-sept. 1972	Jan.-sept. 1973
Nordiske land	27,7	27,4	28,8	28,0	28,5	26,6	24,5	25,7	26,2	27,5	25,7	25,5
Danmark	6,8	6,5	6,2	6,4	7,0	6,5	7,1	7,3	7,2	7,4	7,4	7,5
Finland	1,7	1,8	2,4	2,3	2,8	2,6	1,8	2,5	2,5	2,7	2,8	2,4
Island	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3	0,7
Sverige	19,2	19,0	20,1	19,2	18,6	17,3	15,1	15,6	16,2	17,0	15,2	15,0
EF	24,7	26,9	24,8	24,5	27,0	45,4	23,4	25,4	29,7	27,5	24,4	47,3
Danmark	.	.	.	.	.	6,5	.	.	.	.	.	7,5
Belgia; Luxembourg	2,2	2,5	2,4	2,4	3,1	2,8	1,7	2,0	2,1	2,3	1,9	1,7
Frankrike	3,4	3,8	2,9	2,8	3,5	5,2	2,5	3,2	3,6	4,5	3,2	3,4
Irland	.	.	.	.	.	0,1	.	.	.	.	.	0,3
Italia	2,1	2,1	1,9	2,2	1,8	1,4	3,3	2,6	2,8	2,2	3,3	2,2
Nederland	3,2	3,6	3,3	3,0	4,7	4,9	2,8	3,1	3,3	3,0	3,2	3,3
Storbritannia og Nord-Irland	.	.	.	.	.	10,9	.	.	.	.	.	17,5
Vest-Tyskland	13,8	14,9	14,4	14,2	14,0	13,6	13,1	14,5	17,9	15,5	12,7	11,5
Irland	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4	0,2	0,3
Storbritannia og Nord-Irland	12,4	13,3	12,3	12,0	11,8	10,9	19,3	17,2	17,9	18,7	18,7	17,5
EFTA[1]	43,1	44,2	44,5	43,7	44,1	23,7	45,4	45,0	46,5	48,8	47,0	20,4
OECD[2]	86,6	87,0	87,0	84,4	87,2	87,1	83,1	84,7	87,2	88,1	86,2	81,1
Europeiske OECD-land	68,8	72,2	70,6	69,1	72,2	69,8	73,4	76,4	80,2	79,4	76,4	72,5
Sambandsstatene	7,6	7,9	7,3	6,0	5,8	5,4	8,2	6,9	5,7	7,0	7,5	5,6
Canada	4,3	3,8	4,7	4,6	3,5	3,3	0,7	0,6	0,5	0,7	1,0	1,4
Japan	5,9	3,1	4,4	4,7	5,2	8,1	0,8	0,9	0,8	0,8	0,9	1,2
Australia	.	.	.	.	0,6	0,4	.	.	.	.	0,4	0,4
Øst-Europa[3]	2,8	2,4	2,2	4,0	3,0	2,8	2,7	2,6	2,5	2,4	2,9	3,0
Utviklingsland[4]	9,3	9,2	9,6	10,2	8,9	8,6	11,2	10,5	8,3	7,4	9,2	14,2
I Afrika	2,3	2,2	2,2	2,3	1,4	1,3	4,9	4,5	3,6	2,9	3,8	8,6
I Asia	2,7	2,5	3,0	2,4	3,4	3,6	2,5	2,2	1,7	1,8	2,5	2,6
Andre	4,3	4,5	4,4	5,5	4,1	3,7	3,8	3,8	3,0	2,7	2,9	3,1

[1] Omfatter for årene 1968—1972 Danmark, Finland, Island, Sverige, Portugal, Storbritannia, Sveits og Østerrike. [2] Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. [3] Albania, Bulgaria, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. [4] Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Israel, Japan og Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene og Canada, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

med 265 mill. kr., eller med 23 prosent. For de nordiske land under ett gikk importen opp med 935 mill. kr. (16 prosent) fra januar—september 1972 til samme tidsrom 1973, mens eksporten økte med 847 mill. kr. (21 prosent). Importoverskottet viste en øking på 88 mill. kr. Holdes skip utenfor, var importøkingen 415 mill. kr. (8 prosent) og eksportøkingen hele 871 mill. kr. (23 prosent). Importoverskottet regnet uten skip gikk således ned med 456 mill. kr.

Varebyttet med EFTA-området («rest-EFTA») viste et importoverskott på 2 194 mill. kr. i januar—september 1973. Skipsimporten utgjorde 883 mill. kr. og skipseksporten bare 106 mill. kr. Regnet uten skip var importoverskottet således 1 417 mill. kr. I de tre første kvartaler 1973 kom 23,7 prosent av samlet norsk import fra dette området, mens «rest-EFTA» på sin side hadde en andel i samlet norsk eksportverdi på 20,4 prosent.

Varebyttet med det utvidede EF resulterte i et importoverskott på 2 649 mill. kr. i de tre første kvartalene i 1973. Holdes skip utenfor, var importoverskottet 1 729 mill. kr. Skipsimporten var 1 665 mill. kr. og skipseksporten 744 mill. kr. Områdets andel av importverdien var 45,4 prosent i januar—

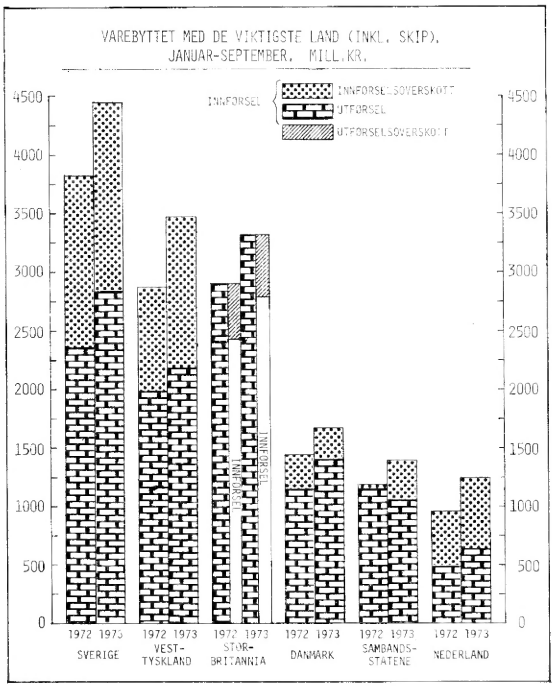

Fig. 14.

september 1973. Eksportandelen var i samme periode 47,3 prosent.

Verdien av importen fra Storbritannia i de tre første kvartalene var 2 788 mill. kr. Dette var 362 mill. kr. (15 prosent) mer enn i samme tidsrom i 1972. Eksportverdien økte samtidig med 412 mill. kr. (14 prosent) til 3 320 mill. kr. Norge hadde et eksportoverskott overfor Storbritannia på 532 mill. kr. Skipsimporten i de tre første kvartalene utgjorde 262 mill. kr. og skipseksporten 421 mill. kr.

I varebyttet med Vest-Tyskland steg importverdien fra 2 881 mill. kr. til 3 476 mill. kr. (21 prosent). Eksportverdien gikk samtidig opp fra 1 979 mill. kr. til 2 185 mill. kr. (10 prosent). Importoverskottet i de tre første kvartalene i 1973 ble 1 291 mill. kr. Det ble importert skip fra Vest-Tyskland til en verdi av 320 mill. kr., mens eksporten av skip utgjorde 101 mill. kr.

Også importen fra de fleste andre EF-landene økte ganske betydelig. Holdes skip utenfor, økte importen fra Belgia og Luxembourg med 25 prosent, fra Nederland med 18 prosent og fra Frankrike med hele 50 prosent. Den sterke økingen i importen fra Frankrike hang i første rekke sammen med kjøp av en oljeboringsplattform. Det ble kjøpt skip fra Nederland for 459 mill. kr. og fra Frankrike for 395 mill. kr. Eksporten, regnet uten skip, økte med 10 prosent til Belgia og Luxembourg, med 20 prosent til Frankrike, med 24 prosent til Nederland og med 41 prosent til Italia. Den sterke økingen i eksporten til Italia gjaldt særlig aluminium.

I alt 87 prosent av Norges samlede import i januar—september 1973 kom fra land tilsluttet OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling), og 70 prosent fra europeiske OECD-land. Av den totale eksportverdi gikk 86 prosent til OECD-land, og vel 76 prosent til europeiske OECD-land (se tabell 24).

Av OECD-land utenfor Europa er Sambandsstatene Norges viktigste handelspartner. Importen derfra steg fra 1 191 mill. kr. til 1 388 mill. kr., eller med 16,5 prosent. Eksporten gikk derimot ned fra 1 158 mill. kr. til 1 063 mill. kr., eller med 8,2 prosent.

I varebyttet med Canada ble det registrert en importøking på 18 prosent og en eksportøking på 80 prosent. Det var som tidligere innførselen av nikkelmatte og utførselen av nikkel som her var utslagsgivende.

Av importen fra Japan på 2 086 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1973 utgjorde skipsimporten 1 571 mill. kr. I forhold til samme periode året før viste varebyttet uten skip en stigning på 14 prosent for importen og 62 prosent for eksporten. Den store eksportøkingen skyldtes for en stor del utførselen av lodde.

Utviklingslandenes andel av Norges samlede import utgjorde 8,6 prosent i januar—september 1973 (8,8 prosent i året 1972). Utførselens andel, som var 9,8 prosent i året 1972, steg til hele 14,2 prosent i januar—september 1973. Sammenliknet med januar - september 1972 økte importen fra utviklingslandene fra 1 827 mill. kr. til 2 193 mill. kr., mens eksporten steg fra 1 427 mill. kr. til 2 699 mill. kr. En vesentlig del av eksporten til utviklingslandene består imidlertid av eldre skip; i 1.—3. kvartal ble det solgt skip til utviklingslandene i Afrika for 1 352 mill. kr. (353 mill. kr. i januar—september 1972) og til utviklingslandene i Asia for 266 mill. kr. (229 mill. kr. i januar—september 1972). Regnet uten eksport av skip var utviklingslandenes andel av samlet norsk vareeksport om lag 5 prosent både i januar—september 1972 og i januar—september 1973.

Produksjon og sysselsetting

Arbeidsmarkedet

Første halvår 1973 var arbeidsmarkedet noe mindre stramt enn på samme tid de foregående årene. Men fra høsten fant det sted en konjunkturbestemt tilstramming, og arbeidsmarkedet ble etter hvert meget stramt. Stramhetsindikatoren — som viser forholdet mellom antall ledige plasser og arbeidssøkere registrert ved arbeidsformidlingen — var for første halvår 1973 79, mot 85 og 91 i de samme perioder 1972 og 1971. I perioden juli—november 1973 var stramhetsindikatoren 83, mot 81 og 89 i samme tidsrom 1972 og 1971. For november alene var den henholdsvis 65, 54 og 66.

Ifølge Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser var den totale sysselsettingen i de tre første kvartaler 1973 gjennomsnittlig 1 652 000, eller 2 000 høyere enn i samme kvartaler 1972. For industrien viste arbeidskraftundersøkelsen for 3. kvartal og Arbeidsdirektoratets undersøkelse i et utvalg industribedrifter ved utgangen av oktober 1973 noe høyere sysselsettingsnivå enn ett år tidligere.

Tar en hensyn til nedsettelsen av pensjonsalderen ved årsskiftet 1972/73, var den registrerte arbeidsløshet ved arbeidskontorene høyere i de åtte første månedene av 1973 enn i samme tidsrom 1972, mens den i 4. kvartal 1973 var klart lavere. Distrikter med forholdsvis svakt utbygd næringsliv hadde fortsatt størst relativ arbeidsløshet og undersysselsetting, særlig i vinterhalvåret.

Omfanget av driftsinnskrenkinger meldt til arbeidsformidlingen var lavere i 1973 enn året før. I 1973 ble 6 080 personer berørt av driftsinnskrenkinger, mot 11 650 i 1972.

I perioden januar—november 1973 ble det ved arbeidskontorene registrert i alt 238 900 ledige plasser. Dette var en øking på 200, eller 0,1 prosent i forhold til tilsvarende periode 1972.

Etter Arbeidsdirektoratets undersøkelse pr. utgangen av oktober 1973 i et utvalg av industribedrifter, som omfattet ca. 40 prosent av den totale sysselsetting i industrien, hadde disse da 4 500 ledige plasser mot 3 000 i oktober 1972. Dette svarte til 2,8 prosent av sysselsettingen i de samme bedriftene i oktober 1973, mot 1,9 prosent ett år tidligere. Den tilsvarende undersøkelsen i byggevirksomhet, som omfattet ca. 35 prosent av sysselsettingen i næringen, viste et udekket behov på 1 200 personer, eller 4,5 prosent av sysselsettingen i de undersøkte bedriftene, mot 800 (3,0 prosent av sysselsettingen) i oktober 1972.

Sysselsettingen

Ifølge Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse var sysselsettingen i 3. kvartal 1973 1 653 000. Av dette var 1 377 000 lønnstakere og resten selvstendig næringsdrivende og familiearbeidskraft. Av samlet antall sysselsatte var 1 067 000 menn og 586 000 kvinner. Av sysselsatte i inntektsgivende arbeid hadde 81 prosent en arbeidsuke på 30 timer eller mer i 3. kvartal 1973. For menn var andelen 93 prosent og for kvinner 61. Av den totale sysselsetting falt 11 prosent på primærnæringene (jordbruk, skogbruk, fiske og fangst), 25 prosent på industri og bergverk, 9 prosent på bygge- og anleggsvirksomhet, mens over halvparten (55 prosent) var sysselsatt i de tjenesteytende næringene.

Ifølge arbeidskraftundersøkelsen for 3. kvartal 1973 var det en øking i sysselsettingen i industrien på 4 000 fra ett år tidligere. Ved vurderingen av dette beregnede endringstall må en ta hensyn til at beregningen bygger på et utvalg av befolkningen og derfor har betydelige feilmarginer.

For industri og byggevirksomhet gir Arbeidsdirektoratets undersøkelser pr. utgangen av oktober også et holdepunkt til å beregne utviklingen i sysselsettingen fra oktober 1972 til oktober 1973. I de 828 industribedrifter og 837 bedrifter i byggevirksomhet som var med i undersøkelsene både i 1972 og 1973, var det fra oktober 1972 til oktober 1973 en øking i sysselsettingen på 3 000 personer eller 1,9 prosent i industrien, og en nedgang på 450 personer eller 1,6 prosent i byggevirksomhet. Forutsatt samme prosentvise endringer i disse næringer totalt, skulle det i oktober 1973 være om lag 7 400 flere sysselsatte i industrien og 1 200 færre sysselsatte i byggevirksomhet enn i oktober 1972.

Arbeidsløsheten

Den registrerte arbeidsledighet i gjennomsnitt for hele året 1973 var 12 800, eller 0,8 prosent av den totale beregnede arbeidsstyrken. Dette var 2 000 (14 %) færre enn året før. I hvert av de tre første kvartalene i 1973 var nedgangen i ledigheten henholdsvis 100 (1 pst.), 650 (6 pst.) og 1 600 (16 pst.) i forhold til de samme kvartaler i 1972. Ved ut-

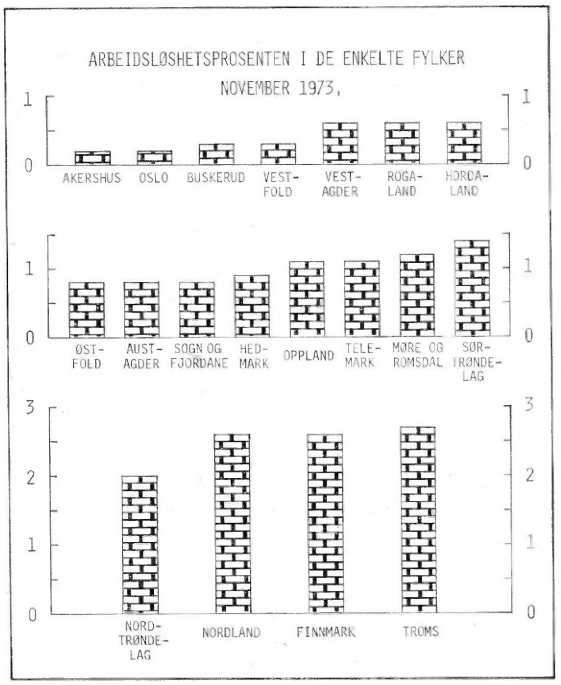

Fig. 15.

gangen av november og desember var det registrert 13 050 og 16 300 arbeidsløse, dvs. henholdsvis 27 prosent og 35[1] prosent færre enn ett år tidligere.

Ved vurdering av ledighetstallene for 1973 må en ta hensyn til nedsettelsen av pensjonsalderen til 67 år fra 1. januar 1973. En antar således at det ved utgangen av de enkelte måneder ble registrert om lag 2 000 færre arbeidsløse over 67 år enn om pensjonsalderen hadde vært uendret. Tar en hensyn til dette, skulle den totale arbeidsløshet i 1. kvartal 1973 ha vært ca. 1 900 (10 pst.) høyere, i 2. kvartal ca. 1 300 (12 pst.) høyere og i 3. kvartal ca. 400 (4 pst.) høyere enn i tilsvarende kvartaler ett år tidligere. Ved utgangen av november og desember var derimot ledigheten, korrigert for nedsettelsen i pensjonsalderen, ca. 2 800 (16 pst.) og 7 000 (28 pst.)[1] lavere enn i samme måneder 1972.

Det var også i 1973 betydelige fylkesvise variasjoner i arbeidsløshetsprosenten (se fig. 15). Som i tidligere år var den størst i de fire nordligste fylkene, mens Oslo og Akershus hadde lavest arbeidsløshetsprosent. En stor del av arbeidsløsheten falt på industri og bygge- og anleggsvirksomhet.

Av de ledige var forholdsvis mange unge.

[1] I tallet for desember 1972 var inkludert 2 660 personer permittert ved en enkelt bedrift i forbindelse med jule- og nyttårshelgen.

Tabell 25. *Meldte helt arbeidsløse ved arbeidsformidlingen. Kvartalsgjennomsnitt*

	I alt	Industri-, bygge- og anleggs-arbeidere i alt
1972. 1. kvartal.....	18 883	10 826
2. »	11 106	5 825
3. »	10 092	4 252
4. »	19 169	9 812
1973. 1. kvartal.....	18 769	10 178
2. »	10 433	5 469
3. »	8 507	2 772
4. »	13 534	5 972

I januar, juli og september 1973 ble det både for aldersgruppen under 20 år og for gruppen 20—24 år registrert flere ledige enn ett år tidligere. I november 1973 var derimot tallene for disse aldersgrupper noe lavere enn på samme tid i 1972. Ellers har det gjennom hele 1973 vært en klar tendens til økt ledighet blant kvinner i forhold til året før, og dette gjelder både gruppen under 20 år og gruppen 20—24 år.

Ifølge Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser var det i 1., 2. og 3. kvartal 1973 henholdsvis 22 000, 27 000 og 30 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette var henholdsvis 3 000 færre, 1 000 flere og 1 000 færre enn i tilsvarende tellinger 1972. Som ventet ligger ledighetstallene etter arbeidskraftundersøkelsene høyere enn den registrerte arbeidsløshet ved arbeidsformidlingen. Forskjellen er særlig stor for kvinner og for de yngre aldersklassene. Tallene på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt etter arbeidskraftundersøkelsene viser dessuten betydelig mindre sesongvariasjoner enn arbeidskraftmyndighetenes tall.

Driftsinnskrenkninger

Det ble i 1973 meldt om færre driftsinnskrenkninger enn året før (se tabell 26). I løpet av året 1973 mottok Arbeidsdirektoratet melding fra 82 bedrifter om oppsigelse av 2 130 personer, mot 135 bedrifter og 4 920 personer i samme tidsrom ett år tidligere. Det var dessuten 93 bedrifter som meldte om permittering eller innskrenkning i arbeidstiden, mot 116 bedrifter i samme tidsrom i 1972.

Tabell 26. *Antall berørte personer ved driftsinnskrenkninger meldt til Arbeidsdirektoratet*

	Oppsigelser	Permittering	Innskrenkning av arbeidstiden	Sum
1. kv. 1970.....	327	860	35	1 222
2. » 1970.....	439	1 263	90	1 792
3. » 1970.....	185	120	176	481
4. » 1970.....	1 216	1 018	46	2 280
Sum 1970.....	2 167	3 261	347	5 775
1. kv. 1971.....	626	1 049	55	1 730
2. » 1971.....	644	782	172	1 598
3. » 1971.....	683	237	30	950
4. » 1971.....	1 104	1 781	110	2 995
Sum 1971.....	3 057	3 849	367	7 273
1. kv. 1972.....	1 472	1 199	400	3 071
2. » 1972.....	937	285	366	1 588
3. » 1972.....	549	155	101	805
4. » 1972.....	1 965	[1]3 687	530	[1]6 182
Sum 1972.....	4 923	[1]5 326	1 397	[1]11 646
1. kv. 1973.....	759	742	1 353	2 854
2. » 1973.....	337	730	112	1 179
3. » 1973.....	372	67	35	474
4. » 1973.....	663	843	69	1 575
Sum 1973.....	2 131	2 382	1 569	6 082

[1] Herav 2 586 personer ved Kongsberg Våpenfabrikk med permisjon 4 dager i romjulen.

Dette berørte 3 950[1] personer i 1973, eller 2 770[2] færre enn ett år tidligere.

Av fylkene ble spesielt Rogaland (1 460 personer)[1] og Møre og Romsdal (1 200 personer) berørt av driftsinnskrenkningene i løpet av 1973. Innenfor de ulike næringsgruppene ble flest personer berørt i bekledningsindustri (1 700 personer).

Arbeidsformidlingen

Tallet på arbeidssøkere meldt til arbeidsformidlingen lå i de tre første kvartalene av 1973 4 pst. høyere enn i tilsvarende tidsrom året før, mens det var en svak nedgang i meldte ledige plasser (2 pst.) og i utførte formidlinger (0,6 pst.). I oktober og november 1973 ble det imidlertid ved arbeidskontorene registrert henholdsvis 26 250 og 25 100 ledige plasser, eller 11 prosent og 10 prosent flere enn i oktober og november 1972.

[1] Herav 1 070 personer ved en enkelt bedrift som innskrenket arbeidstiden til 4 dager i uken.
[2] Se fotnote side 43.

Tabell 27. *Arbeidssøkere, ledige plasser og formidlinger*[1]

	Arbeidssøkere	Ledige plasser	Formidlinger	Herav i samarbeid
1.–3. kv.				
1972 ...	235 618	205 770	145 602	9 125
1973 ...	245 041	201 887	144 789	9 116
Endringer 1972–73 ..	9 423	— 3 883	— 813	— 9

[1] Antall ved årets begynnelse + tilgang i periodene.

Jordbruk

Areal og avling

Samlet kornareal viste en øking på 3 prosent fra 1972 til 1973. Det var relativt stor øking i arealet av alle kornarter unntatt for bygg, som hadde en nedgang på 5 prosent. I tillegg til et samlet kornareal på 2,8 mill. dekar var det 39 000 dekar oljevekster til modning i 1973, eller 80 prosent mer enn i 1972. Både arealet av poteter og arealet av grønnfôr økte med 2 prosent, mens arealet av rotvekster gikk ned med 5 prosent. Samlet areal av åker og hage økte med 2 prosent, mens arealet av eng til slått og beite gikk ned med 3 prosent.

Vinteren 1972—73 var mild, med stort sett lite snø over hele landet. I Sør-Norge var jorda for det meste telefri bortsett fra i fjellbygdene. I Nord-Norge kom det en del regn i vinterhalvåret. Bortsett fra en del overvintringsskade på eng i Nordland og Troms, ble det ikke registrert overvintringsskader av betydning.

På Østlandet og Sørlandet kom våronna igang til normal tid eller litt tidligere. Over resten av landet ble den noe forsinket på grunn av nedbør og kjølig vær. Ved utgangen av mai måned lå forholdene godt til rette for årsveksten.

Grasavlingene ble stort sett gode over hele landet. Bergingsforholdene for engvekstene var gode, bortsett fra dårlige forhold under høybergingа i Møre og Romsdal, Trøndelag

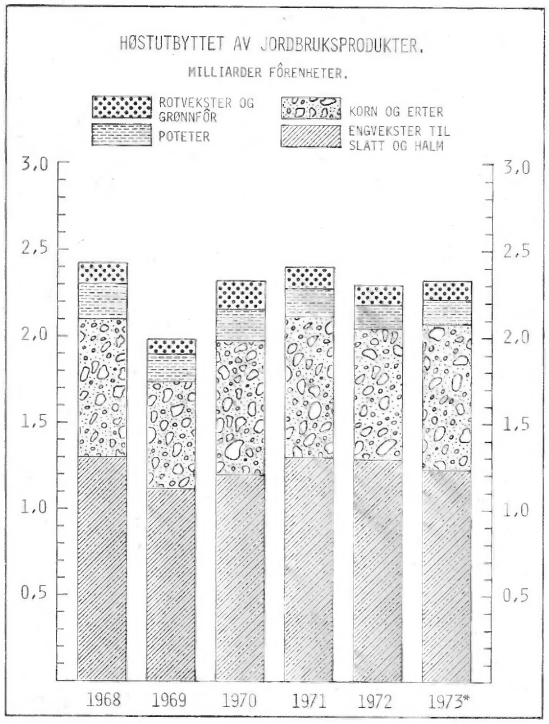

Fig. 16.

og Nord-Norge. Utover sommeren var det noe varierende forhold for planteveksten. Over Østlandet ble avlingene en del redusert av tørke på forsommeren, mens kraftig regn i juli førte til en del legde i kornåkrene på Østlandet og i Trøndelag.

Innhøstingen begynte tidlig på Østlandet og Sørlandet. Over resten av landet begynte den til normal tid. På Østlandet, på Sørlandet og på Vestlandet så langt nord som til og med Hordaland foregikk den under gunstige forhold, mens det i resten av landet var kjølig og fuktig vær. Sørlandet og Rogaland fikk gode avlinger. På Østlandet ble avlingene en del redusert på grunn av forsommertørken, mens avlingene i landet for øvrig, bortsett fra Finnmark, ble noe redusert på grunn av kjølig og fuktig vær. I Finnmark ble avlingene gode.

Ved utgangen av oktober ble samlet avling av jordbruksvekster foreløpig beregnet til 2 330 mill. fôrenheter, eller 100 prosent av et middelsår. I 1972 ble avlingen beregnet til 2 306 mill. fôrenheter, eller 99 prosent av middelsåret. (Gjennomsnittsprosenten i forhold til middelsåret for perioden 1960—1972 er 96).

Endelige tall for avling av engvekster til slått, beregnet som tørt høy, viser en nedgang fra 2,79 mill. tonn i 1972 til 2,61 mill. tonn i 1973. I forhold til middelsåret var avlingen av engvekster størst i Agderfylkene og Rogaland, og minst i Hedmark, Buskerud og Troms. Potetavlingen er foreløpig beregnet til 636 000 tonn, eller 87 prosent av et middelsår. Agderfylkene, Rogaland og Finnmark hadde størst potetavling i forhold til middelsåret, mens Trøndelag og Nordland hadde minst. Avlingene av rotvekster og grønnfôr ble noe mindre enn året før. Årets kornavling er foreløpig beregnet til 905 000 tonn, eller 102 prosent av et middelsår, mot 811 000 tonn i 1972. I forhold til middelsåret var kornavlingene størst i Akershus, Telemark og Aust-Agder, mens den var minst i Møre og Romsdal og Trøndelag.

Fruktavlingene i 1973 varierte mye fra landsdel til landsdel. Best var avlingene på Østlandet, mens de særlig i Møre og Romsdal ble dårlige. Fruktavlingene for hele landet er beregnet til 52 700 tonn, eller 61 prosent av et middelsår, mot 81 500 tonn og 96 prosent av et middelsår i 1972. Samlet bæravling ble 94 prosent av et middelsår. Avlingen av grønnsaker er foreløpig beregnet til 142 500 tonn i 1973, mot 138 800 tonn i 1972.

Husdyrhold og husdyrproduksjon

Nedgangen i hestetallet fortsatte også i 1973. Ved utvalgstellingen pr. 20. juni 1973 var det 25 000 hester i landet, eller 9 prosent færre enn året før. Tallet på storfe gikk derimot opp med 3 prosent siste år. Tallet på kyr var 413 000 i 1973, mot 414 000 i 1972.

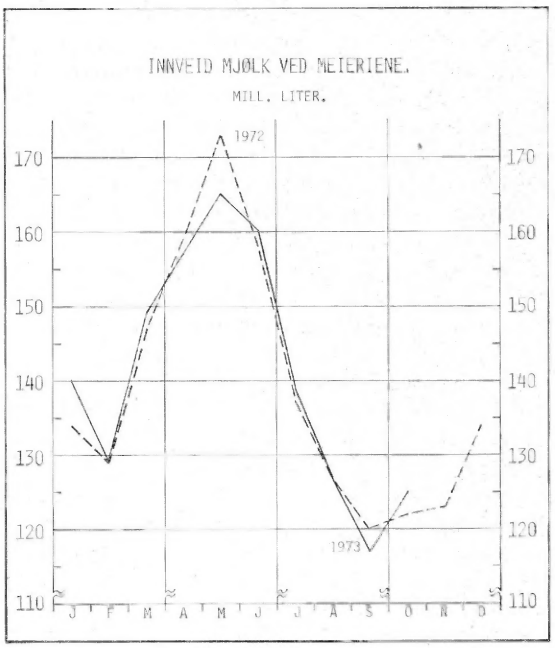

Fig. 17.

Saueholdet økte med 1 prosent, mens geiteholdet gikk tilbake med 5 prosent. Både svinetallet og hønsetallet økte med 4 prosent.

Til meieriene ble det levert 1 407 mill. liter mjølk i månedene januar—oktober 1973, en million liter mindre enn i samme tidsrom i 1972. Salget av konsummjølk og produksjonen av smør økte med henholdsvis 2 prosent og 7 prosent, mens osteproduksjonen ble redusert med 14 prosent i forhold til samme periode året før.

Oppgaver fra den offentlige kjøttkontrollen viser at det ble kontrollert 105 000 tonn husdyrslakt (fjørfe ikke regnet med) i månedene januar—oktober 1973, mot 102 000 tonn i samme tidsrom året før. Det ble levert 1,45 mill. skinn fra pelsdyrgårdene i sesongen 1972—73, mot 1,76 mill. skinn i sesongen 1971—72.

Driftsmidler

Tallet på traktorer ble beregnet til 118 900 pr. 20. juni 1973, mot 114 200 året før. Tallet på skurtreskere var 13 300, derav 8 300 selvgående. Tallet på fôrhøstere var 23 300. Det var 2 500 flere enn året før.

Forbruk av handelsgjødsel var i alt 161 000 tonn i 1972 — regnet som grunnstoff (N, P og K) — og en anslår forbruket i 1973 til å være litt større. Forbruket av kraftfôr var 1 093 000 tonn i januar—oktober 1973. Dette er en øking på 5 prosent fra samme tidsrom året før.

Priser, lønninger m.v.

Jordbruksavtalen for perioden 1. juli 1972—30. juni 1974 var beregnet å gi jordbruket en brutto inntektsøking på 245 mill. kroner første avtaleår. For annet avtaleår skulle det gjennomføres tiltak som gav jordbruket en inntektsøking på ytterligere 130 mill. kroner. Dessuten ble det gjort avtale om reguleringsbestemmelser på grunnlag av stigning eller fall i konsumprisindeksen i perioden fra 15. mars 1972 til 15. mars 1973. Stigningen i dette tidsrommet medførte en kompensasjon på 140 mill. kroner. Økingen annet avtaleår ble således 270 mill. kroner.

Tilleggsavtalen, som ble inngått 16. mai 1973 med virkning fra 1. juli samme år, inneholder bestemmelser om fordelingen av inntektsøkingen i annet avtaleår. Bruttoøkingen ble fordelt med 221,5 mill. kroner på økte priser og 51,5 mill. kroner på diverse tilskottsordninger. Fra bruttoøkingen på 273 mill. kroner går 3 mill. kroner til økte fraktkostnader for slakt.

Prisøkingen ble lagt på mjølk, kjøtt, flesk og ull. Kornprisen til produsent ble økt med

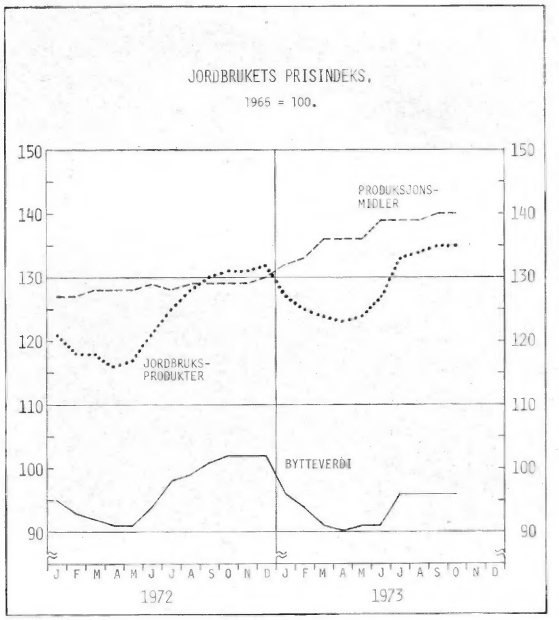

Fig. 18.

2 kroner pr. 100 kg. Til justering av normalprisene for poteter ble avsatt 16 mill. kroner som vil gi en øking på 5—6 øre pr. kilo. Prisene på grønnsaker skal justeres innenfor en ramme på 4 mill. kroner.

Beløpet til diverse tilskottsordninger skal bl.a. dekke justering av reglene for distriktstilskott for mjølk. Det er særlig mjølkeproduksjonen i Nord-Norge som her blir tilgodesett. Dessuten blir det økte bevilgninger til driftstilskott, emballasjetilskott for epler, pærer og tomater, grassilotrygd og tilskottsordningen for sau. Nytt i tilleggsavtalen er distriktstilskott for kjøtt i Nord-Norge. Inntektsgrensen for kunstgjødseltilskott er hevet fra 18 000 til 20 000 kroner. Dessuten ble det bevilget 5 mill. kroner til en ny avlingsskadetrygdordning.

Til gjennomføring av driftstilskottsordningen for bruk over 10 dekar ble det bevilget 155 mill. kroner for tilskottsåret 1972—73. 86 200 søknader om driftstilskott ble godkjent. Av søknadene fikk 70 000 fullt tilskott (brukere med minst 50 prosent av antatt inntekt som næringsinntekt).

Jordbrukets prisindeks (pris til produsent, 1965 = 100) steg fra september 1972 til september 1973 med 4 prosent. For produksjonsmidler og produksjonstjenester var stigningen 9 prosent i samme tidsrommet. Utviklingen ellers går fram av tabell 28.

Markedsprisene høsten 1973 var for poteter og flere grønnsaker lavere enn året før. I august ble det fastsatt maksimalpris på potet. Dette medførte at potetprisen lå under øvre

Tabell 28. *Jordbrukets prisindeks 1965 = 100*

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1967	105	105	104	106
1968	108	106	109	110
1969	113	115	112	115
1970	115	116	115	118
1971	119	114	120	123
1972	124	119	126	133
1972:				
1. kvartal[1]	119	114	120	127
2. »	118	124	117	128
3. »	128	118	131	129
4. »	131	118	135	129
1973:				
1. kvartal[1]	125	123	126	134
2. »	125	134	122	137
3. »	134	123	137	139

[1] Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

Tabell 29. *Regnskapsresultater i jordbruket pr. bruk*

	Areal[1]	Produksjonsinntekter	Kostnader	Driftsoversk. I alt	Driftsoversk. Av dette familiens arbeidsfortjeneste
	da.	1 000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	1 000 kr.
1967	138	68,2	48,8	19,4	15,0
1968	139	78,7	53,4	25,3	20,0
1969	140	79,6	55,4	24,2	18,6
1970	143	88,2	60,6	27,6	21,5
1971	146	98,5	67,2	31,3	24,7
1972	149	107,9	73,7	34,2	26,8
1972:					
35,0—50 da.	41	49,5	33,4	16,1	13,3
50,1—100 »	78	70,2	46,8	23,4	19,0
100,1—200 »	141	112,0	74,7	37,3	29,9
200,1—500 »	287	165,0	116,6	48,4	36,1
over 500 »	593	310,5	235,8	74,7	49,9

[1] Innmarksareal.

prisgrense. Prisen på norsk frukt lå noe høyere enn året før, men for både epler og pærer lå prisen stort sett under øvre prisgrense.

For kjøtt, flesk og egg skal jordbruksorganisasjonene sørge for å holde gjennomsnittsprisene for avtaleåret på eller under et avtalt nivå. For avtaleåret 1972—73 ble disse avtalte gjennomsnittspriser stort sett oppnådd. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser for de siste år.

	Kr. pr. kg			
Middelspris etter jordbruksavtalene	Okse kl. 1	Lam kl. 1	Gris kl,. 1	Egg kl. A
1/7 1971—30/6 1972	10,15	11,25	7,80	6,50
1/7 1972—30/6 1973	10,95	12,05	8,00	6,50
1/7 1973—30/6 1974	12,45	13,55	8,15	6,60

Etter tilleggsavtalen i 1973 ble prisen til forhandler på konsummjølk økt med 8 øre pr. liter. Prisen på ost ble satt opp med 32 øre pr. kg. Til å heve distriktstilskottene for mjølk for området fra Saltfjellet og nordover og innføring av 10 øres-sone på Vestlandet ble avsatt 11,5 mill. kroner. Utbetalingsprisen på mjølk til produsent er etter dette beregnet å øke med 4 øre pr. liter.

For alle typer pelsskinn ble det i sesongen 1972—1973 oppnådd gode priser og høy salgsprosent. Prisstigningen ved auksjonen i desember 1972 fortsatte utover i sesongen, bortsett fra litt variasjon i prisen på visse typer minkskinn. Gjennomsnittsprisen for minkskinn i 1972—1973 var 104 kroner, mot 88 kroner i sesongen før. Produksjonen av pelsskinn i sesongen 1972—1973 viste en nedgang på ca. 18 prosent fra forrige sesong.

Arbeidslønnen for månedsbetalte menn i jordbruket steg etter Byråets statistikk med 9,8 prosent fra september 1971 til september 1972. I samsvar med tariffavtalen for jordbruksarbeidere som ble inngått med virkning fra 1. juli 1972 til 30. juni 1974 ble det fra 10. april 1973 gitt et tillegg i timelønnen for arbeidere over 18 år på kr. 1,28. Timefortjenesten for voksne jordbruksarbeidere over 21 år med 4 års praksis var fra 10. april 1973 kr. 13,28.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskap for vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene går fram av tabell 29. Både inntekter og kostnader steg i 1972. Driftsoverskottet i jordbruket økte med 9,3 prosent, eller med 2 900 kroner pr. bruk fra 1971 til 1972. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett, var 41 800 kroner pr. familie i 1972, en øking på 2 800 kroner fra 1971. Den gjennomsnittlige nettoinntekt pr. årsverk var 27 900 kroner i 1972.

Tabell 30. *Totalregnskap for jordbruket. Mill. kr.*

	1969	1970	1971	1972*	1973*
Leverte husdyrprodukter	3 157	3 733	3 962	4 220	4 298
Leverte planteprodukter	1 111	1 449	1 612	1 680	1 705
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne investeringsarbeider	285	312	331	338	351
Verdi av endring i husdyrbestand og fôrbeholdninger	— 46	— 27	27	39	— 15
Jakt m. v. og tjenester i tilknytning til jordbruk	66	75	82	91	98
Bruttoinntekt i alt	4 573	5 542	6 014	6 368	6 437
Kostnader[1]	2 790	3 269	3 402	3 644	3 845
Jordbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet	1 783	2 273	2 612	2 724	2 592
+ Subsidier	467	448	543	626	663
— Indirekte skatter	9	434	485	529	505
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	2 241	2 287	2 670	2 821	2 750

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Tabell 30 viser jordbruksnæringens samlede inntekter og kostnader. Beregningene omfatter jord- og husdyrbruk, hagebruk og gartneri og pelsdyravl. Under inntekter er tatt med prisreguleringstilskott, korn- og potettrygd og statsstønad til visse jordbruksformål. Etter fradrag av kostnader til driftsmidler, vedlikehold og nedskriving av realkapital får en det beløp som næringen har til å dekke renter på lånt og egen kapital og til godtgjøring for eget arbeid. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap.

Skogbruk

På Østlandet og Sørlandet var driftsforholdene i skogen stort sett gode i hele sesongen 1972—73. Dette gjaldt særlig for hogsten, mens framkjøringen ble noe hindret av mildvær og lite snø. Nordafjells var driftsforholdene vanskelige i mange områder på grunn av mildvær og mye nedbør. Utbyggingen av skogsbilveinettet har ført til at skogsdriften ikke er så avhengig av værforholdene som før. Ifølge Skogdirektoratets foreløpige rapport om tømmerdriften pr. 30. juni 1973 var det, med unntak for Nord-Trøndelag, lite tømmer som ble liggende igjen i skogen. Avsetningsforholdene for skogsvirke var stort sett tilfredsstillende i driftssesongen 1972—73.

Etter Skogdirektoratets foreløpige rapport pr. 30. juni 1973 var det avvirket i alt 7,2 mill. m³ industrivirke (knapt 6,9 mill. m³ bartrevirke og vel 0,3 mill. m³ lauvtrevirke). Dette er om lag samme kvantum som i foregående sesong. I de fleste fylkene østafjells økte avvirkingen noe. På Vestlandet og i Trøn-

Tabell 31. *Hogst av bar- og lauvtrevirke til salg og industriell produksjon*

Driftsår	Tømmer og kubb	Ved	I alt	Verdi Mill. kr.
	Mill. m³			
1968–69	6,9	0,2	7,1	614
1969–70	7,5	0,1	7,6	703
1970–71	8,4	0,1	8,5	851
1971–72	7,4	0,1	7,5	717
1972–73*	7,4	0,1	7,5	725

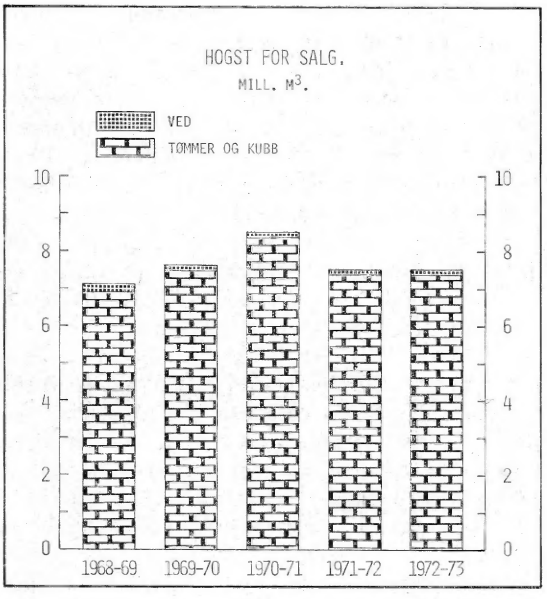

Fig. 19.

delag og Nord-Norge var derimot kvantumet mindre enn i foregående sesong. En antar at de endelige tallene for 1972—73 vil vise en samlet avvirking av industrivirke på om lag 7,4 mill. m³.

Skogdirektoratets rapport pr. 15. desember 1973 viser en avvirking av industrivirke hittil i driftsåret 1973—74 på vel 2,5 mill. m³. Dette er 0,4 mill. m³ eller 19 prosent mer enn på samme tid året før. Det var øking i alle fylkene unntatt Nord-Trøndelag der det var en viss nedgang. Men i dette fylket var avvirkingskvantumet pr. 15. desember 1972 forholdsvis stort.

I de ti første månedene av 1973 ble det innført i alt 1,32 mill. m³ rundtvirke av nordiske treslag. Av dette var 1,17 mill. m³ kubb og cellulosetømmer. I samme periode i 1972 var innførselen av nordiske treslag 1,48 mill. m³, hvorav 1,31 mill. m³ var kubb og cellulosetømmer. Det ble i de ti første måneder av 1973 også innført 0,09 mill. m³ fast mål treavfall og 0,25 mill. m³ fast mål cellulose- og tremasseflis, mot henholdsvis 0,07 mill. m³ og 0,22 mill. m³ i samme periode i 1972.

Utførselen av rundtvirke var i januar—oktober 1973 i alt 0,06 mill. m³, mot 0,13 mill. m³ i samme periode i 1972. Av treavfall og cellulose- og tremasseflis ble det utført henholdsvis 0,02 mill. m³ og 0,01 mill. m³.

Etter Skogdirektoratets oppgaver var tallet på hoggere i arbeid lavere i hele sesongen 1972—73 enn i foregående sesong. De første rapportene for sesongen 1973—74 viser derimot en oppgang på 16 prosent i forhold til de første rapportene fra foregående sesong (tabell 32).

Forholdene for skogplantingen var gode våren 1973. På grunn av omfattende tørkeskader i planteskolene i 1972, var det en viss mangel på skogplanter på Vestlandet. På Østlandet og Sørlandet var ettersommeren og høsten for tørr for skogplanting. Da det er i disse landsdelene høstplanting er mest vanlig, gikk det ut lite planter høsten 1973. Etter Skogdirektoratets anslag ble det i 1973 plantet i alt 64 mill. planter, mot 67 mill. i foregående år.

I enkelte områder var det godt frøår på gran i 1973, men det ble ikke satt i gang noen sanking av grankongler. Heller ikke furukongler er det sanket noe særlig av.

I enkelte strøk på Østlandet og i Trøndelag og søndre del av Nordland har skogen blitt betydelig skadd av barkbiller. Dette er ettervirkninger av stormherjingene høsten 1969 (Østlandet) og høsten 1971 (Trøndelag og søndre del av Nordland). I nyttårshelgen 1972–73 ble skogen i deler av Nord-Trøndelag, søndre del av Nordland og Troms utsatt for betydelige stormskader. Denne stormen rammet stort sett andre distrikter enn stormen høsten 1971, og skadene var av mindre omfang.

De avtalte prisene for skurtømmer av bartre var fra kr. 2,50 til kr. 4,40 høyere pr. m³ i driftsåret 1972—73 enn i foregående driftsår. For massevirke av bartre var prisene de samme som i foregående driftsår unntatt i det nordafjelske prisområdet, hvor prisene ble satt

Tabell 32. *Hoggere i arbeid*

	1969–70	1970–71	1971–72	1972–73	1973–74
Pr. 15. november	8 171	7 702	6 342	5 419	6 295
» 15. desember	10 214	9 359	7 940	7 151	8 312
» 15. februar	10 691	10 983	10 104	9 389	..
» 15. mars	10 124	10 708	9 388	8 719	..
» 15. april	8 540	7 158	6 222	5 351	..

ned med fra kr. 2,00 til kr. 3,00 pr. m³. For massevirke av lauvtre var prisene kr. 5,00 pr. m³ lavere i sesongen 1972—73 enn i sesongen 1971—72.

Den 11. april 1973 ble selgernes og kjøpernes organisasjoner enige om at prisene for massevirke av lauvtre skulle være de samme i sesongen 1973—74 som i foregående driftssesong. Prisene er følgende: ubarket bjørk kr. 70,00 pr. m³, slindbarket bjørk kr. 75,00 pr. m³, rundbarket og maskinbarket bjørk kr. 84,00 pr. m³ og sevjebarket bjørk kr. 88,00 pr. m³. For andre lauvtreslag omregnes prisene på vanlig måte. Prisene gjelder for virke hogd i perioden 1. mai 1973—30. april 1974.

Den 14. august 1973 ble det inngått avtale om nye priser på toppmålt skurtømmer av bartre for driftsåret 1973—74. Prisene for basisdimensjonen (10 halvmeter lengde, 20 cm topp) er følgende: spesialfuru kr. 230,00 pr. m³, prima furu kr. 170,00 pr. m³, prima gran kr. 160,00 pr. m³, sekunda furu og gran kr. 137,00 pr. m³ og furu og gran målt etter 1952/1966-reglementet kr. 142,00 pr. m³. Prisene er de samme for barket og ubarket virke. På ubarket virke skal diameteren registreres på bastfri ved.

Mens prisen på enkelte sortimenter i foregående driftsår var en krone lavere pr. m³ i det nordafjelske enn i det sønnafjelske prisområde, er det for 1973—74 avtalt samme priser i de to prisområder for alle sortimenter.

Prisene for skurtømmer målt etter 1952/1966-reglementet gjelder bare for Telemark Tømmersalgslags og Agder Skogeierlags områder. I de andre områdene som avtalen gjelder for, er det forutsetningen at alt toppmålt skurtømmer skal måles i kvalitetsklasser.

Avtalen gjelder perioden 1. august 1973—31. juli 1974.

De nye prisene er fra kr. 29,20 til kr. 50,60 høyere pr. m³ enn i foregående driftsår. For prima furu utgjør prisøkingen 40 prosent. For de andre sortimentene er økingen mellom 27 og 32 prosent.

Bakgrunnen for den tidlige prisfastsettelsen og den sterke prisøkingen var først og fremst forholdene på det internasjonale trelastmarkedet. I Europa steg prisene på trelast meget sterkt i løpet av første halvår 1973. Også prisene innenlands ble satt opp flere ganger i løpet av året.

Den 30. oktober 1973 inngikk kjøpernes og selgernes organisasjoner avtale om nye priser

Tabell 33. *Utdrag av tariffene for hogst og kjøring*

	Driftsår			
	1970—71	1971—72	1972—73	1973—74
Hogst av barket tømmer[1] .. pr. m³ kr.	17,11	18,39	19,50	20,74
tillegg pr. tre[1] ..... »	1,76	1,90	2,01	2,15
Hogst av ubarket tømmer[1],[2] pr. m³ kr.	8,85	9,52	10,11	10,75
tillegg pr. tre[1] ..... »	1,13	1,22	1,29	1,37
Vedhogst:				
1 meters reis ..... kr.	5,75	6,18	6,55	6,96
Bjørk pr. favn (0,60 m) fra rot . »	74,07	79,63	84,33	89,64
Barved pr. favn (0,60 m) fra rot »	65,33	70,23	74,37	79,06
Kjøring med hest:				
Lunning av barket tømmer pr. m³ kr.	9,47	10,18	10,78	11,46
Lunning av ubarket tømmer[1] » » »	11,16	11,99	12,70	13,50
På- og avlessing ..... » » »	4,23	4,55	4,81	5,11
Kjøring pr. km ..... » » »	4,70	5,05	5,35	5,69
Snarekjøring med jordbruks-traktor[3] .....pr.m³ kr.	13,29	14,31	14,85	15,82
Lagsakkord, stammedrift:				
Høydeklasse 1,00–1,19				
Gran, grunnsats .....pr. m³ kr.	9,25	9,94	10,53	11,19
» tillegg pr. tre..... »	1,33	1,43	1,51	1,61
Timelønt arbeid:				
Mann over 18 år..... kr.	11,00	11,94	13,00	14,85
Mann og hest ..... »	18,35	19,90	21,67	24,42

[1] Hogst, aptering og kapping. Gran høydeklasse 1,00—1,19. [2] Målt utenpå bark. [3] Snarekjøring uten forutgående lunning av tømmer kappet i fallende lengder. Beregnet etter 3,5 trær pr. m³, kjøreavstand 500—600 m og sortering av 2 til 4 sortiment.

Tabell 34. *Totalregnskap for skogbruket. Mill. kroner*

	1969	1970	1971	1972*	1973*
Levert skogprodukter i alt	742	982	1 158	1 035	1 076
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer	71	67	77	77	78
Verdi av endring i hogstkvantum	10	1	— 16	— 4	— 10
Bruttoinntekt i alt	823	1 050	1 219	1 108	1 144
Kostnader[1]	184	220	248	242	243
Skogbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet	639	830	971	866	901
+ Subsidier	53	53	71	83	90
— Indirekte skatter	7	138	155	174	206
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	685	745	887	775	785

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

for massevirke av bartre. Følgende priser ble avtalt: ubarket gran kr. 94,00 pr. m³, ubarket furu kr. 83,50 pr. m³, barket furu kr. 88,00 pr. m³ og ubarket toppmålt gran (basisdimensjonen 10 halvmeter lengde, 20 cm topp) kr. 106,50 pr. m³. Prisene for ubarket virke gjelder virke målt under bark. Avtalen gjelder for perioden 1. oktober 1973—30. september 1974. Prisene er de samme i det sønnafjelske og det nordafjelske prisområde. I foregående prisperiode var prisene kr. 1,00 pr. m³ lavere nordafjells enn sønnafjells.

De avtalte prisene er fra 14 prosent til 18 prosent høyere enn de prisene som gjaldt for det sønnafjelske prisområdet i 1972—73.

Høsten 1972 ble det inngått ny lønnsavtale for skogbruket. I samsvar med denne avtalen ble lønningene regulert fra 1. september 1973. Alle timesatser ble da forhøyd med 12,7 prosent og alle akkordsatser med 6,3 prosent. Avtalen gjelder til utgangen av april 1974.

Etter jaktstatistikkens oppgaver over regulær jakt ble det i 1973 felt om lag 7 200 elg, 3 000 villrein og 2 800 hjort, mot 6 200 elg, 2 100 villrein og 2 700 hjort i 1972. I 1973 var det igjen tillatt å jakte villrein på Hardangervidda etter fredningen i 1971 og 1972.

Østafjells var det lite nedbør sommeren 1973, og det ble meldt om stor skogbrannfare. Særlig store skog- og utmarksbranner hadde en likevel ikke. Noen oversikt over brent areal og brannskade i 1973 foreligger ikke ennå.

Tabell 34 viser totalregnskapet for skogbruket.

Fiske og fangst

De samlede fangstresultat i fiske

Årsfangsten i 1973 anslås foreløpig til 2 625 000 tonn til en førstehåndsverdi av om lag 1 750 millioner kroner. Fangstmengden lå ca. 260 000 tonn under fjorårets kvantum. Førstehåndsverdien var sannsynligvis om lag 200 millioner kroner høyere enn i 1972.

Nedgangen i fangstmengden skyldtes i første rekke et langt mindre utbytte av torskefiskeriene i 1973 enn året før. Loddefisket gav dessuten ca. 2,5 millioner hl mindre utbytte enn i rekordåret 1972.

Tabell 35. *Samlet fangstutbytte*

	Mengde i tonn	Verdi i 1 000 kr.
Gj.snitt 1959—1963	1 268 836	677 270
Gj.snitt 1964—1968	2 358 398	1 098 786
1969	2 234 592	1 100 344
1970	2 707 214	1 426 398
1971*	2 805 854	1 581 204
1972*	2 884 483	1 548 069
1973*	2 625 000	1 750 000

Sysselsetting i fiske

Etter Statistisk Sentralbyrås nye arbeidskraftundersøkelser var tallet på sysselsatte i fiske og fangst i de tre første kvartalene av 1973 gjennomsnittlig 25 700, mot 26 000 i samme periode ett år tidligere. I 1972 skulle det ifølge oppgaver til Fiskeridirektoratet fra de kommunale fiskenemndene være ca. 38 700 fiskere. Av disse hadde 19 000 fiske som eneste yrke, 9 550 fiske som hovedyrke og 10 150 fiske som biyrke. I 1971 var tallet på fiskere ifølge tilsvarende oppgaver 41 400. Statistisk Sentralbyrå foretok ny fiskeritelling i 1971. Ifølge denne var det i 1971 i alt 35 027 fiskere, derav hadde 14 680 fiske som eneste levevei, 10 042 fiske som viktigste levevei og 10 305 fiske som ikke viktigste levevei. Etter Byråets forrige telling, som ble holdt i 1960, var det i alt 60 900 fiskere.

Fiskefarkoster

Det var pr. 31. desember 1972 registrert 30 996 farkoster med maskin, mot 30 750 farkoster ved utgangen av 1971. Tallet på farkoster i 1972 fordeler seg med 23 155 på åpne fiskefarkoster, 7 029 på dekte farkoster av tre, 603 på dekte stålfarkoster og 209 på dekte farkoster av plast.

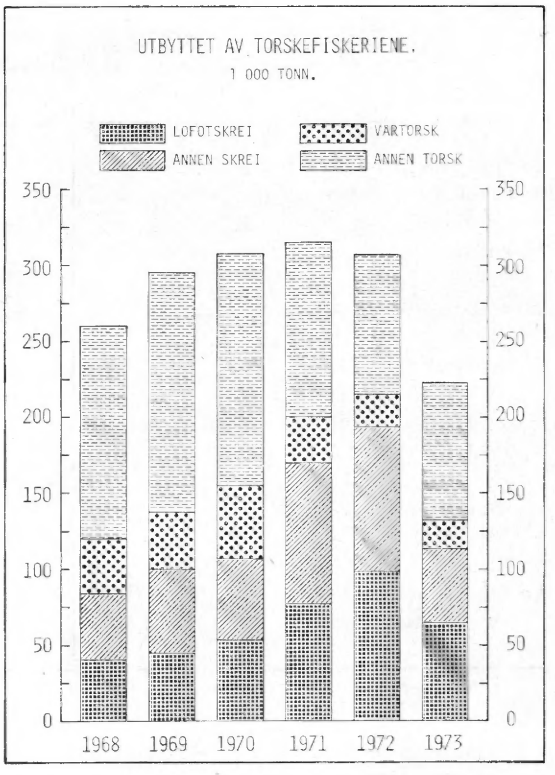

Fig. 20.

Torskefisket

L o f o t f i s k e t. I alt ble det oppfisket 64 968 tonn skrei i Lofoten i 1973. Det er ca. 23 000 tonn mindre enn året før. Ved hovedopptellingen pr. 22. mars deltok det i alt 2 078 fartøyer med en samlet besetning på 6 786 mann. I 1972 deltok 2 073 fartøyer med en samlet besetning på 6 384 mann.

Av annen skrei ble det i Finnmark tatt 10 622 tonn, i Troms 16 808 tonn, i Nordland fylke utenom Lofoten, 16 326 tonn, i Trøndelag 407 tonn og i Møre og Romsdal 4 276 tonn.

V å r t o r s k e f i s k e t i F i n n m a r k gav et fangstresultat på i alt 18 577 tonn, som er ca. 4 000 tonn mindre enn i 1972. I fisket deltok 1 087 fartøyer med en samlet besetning

Tabell 36. *Skrei og vårtorsk. Bruken av fangsten*

	Total fangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damptran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Hl	Hl	Hl
Gj.sn. 1959–1963	117 407	65 997	21 560	29 850	43 502	100 413	43 697
Gj.sn. 1964–1968	97 435	38 152	21 311	37 972	27 335	75 954	33 831
1969	137 938	52 003	24 972	[1] 60 963	34 098	88 305	41 065
1970	156 178	31 627	41 104	[2] 83 447	42 340	114 156	52 209
1971	200 204	37 188	89 043	[3] 73 973	61 263	194 849	90 518
1972*	215 658	21 284	122 792	[4] 71 582	49 750	206 280	99 550
1973*	131 984	25 373	60 847	[5] 45 764	54 213	112 284	53 669

[1] Herav 1 929 tonn til hermetikk. [2] 1 054 tonn til hermetikk og 102 tonn til oppmaling. [3] Herav 1 361 tonn til hermetikk. [4] Herav 1 146 tonn til hermetikk. [5] Herav 956 tonn til hermetikk.

Tabell 37. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl*

	Total fangst	Av dette brukt til: Fersk og frossen til eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1959–1963	2 002	488	430	812	108	117	47
Gj.sn. 1964–1968	2 945	346	164	2 316	66	19	34
1969	161	69	44	2	19	4	23
1970	218	81	103	1	10	13	10
1971	74	6	63	–	0	0	5
1972*.....	–	–	–	–	–	–	–
1973*.....	–	–	–	–	–	–	–

på 2 896 mann. Det var 196 flere fartøyer og 410 flere mann enn i 1972.

Samlet gav skrei- og vårtorskefiskeriene i 1973 et utbytte på 131 984 tonn, mot 215 658 tonn i 1972.

Fisket etter annen torsk, medregnet torskefiskeriene i fjerne farvann, er beregnet å ha gitt et utbytte på mellom 90 000 og 100 000 tonn. Samlet gav torskefiskeriene om lag 85 000 tonn mindre utbytte enn i 1972.

Sildefisket

Det var på grunn av bestandsituasjonen satt forbud mot fiske av vintersild også i 1973.

Feit- og småsildfisket gav trolig et samlet fangstresultat på om lag 83 000 hl, hvorav 66 000 hl feitsild og 17 000 hl småsild. I 1972 var utbyttet 108 000 hl feitsild og 48 000 hl småsild. Fisket var i begge år underlagt kvantumsregulering.

Det ble heller ikke i 1973 tatt islandssild.

Fisket i Nordsjøen og Skagerak etter sild og makrell gav trolig 500 000 tonn. Det er om lag 200 000 tonn mer enn i 1972. Av nordsjøsild regner en med om lag 135 000 tonn, som er omtrent det samme kvantum som året før. Av makrell, inklusive hestemakrell, regner en med om lag 360 000

Tabell 38. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl*

	Feitsild			Småsild		
	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*
Frosset...	14	4	0	0	0	–
Fersk eksport ...	5	–	–	0	0	–
Salting ..	55	78	57	0	0	1
Mjøl og olje ...	17	0	–	–	0	–
Hermetikk	4	1	0	22	46	15
Agn	38	12	3	1	0	0
Fersk innenlands	9	13	6	1	2	1
Dyrefôr ..	–	0	0	0	0	–
I alt	142	108	66	24	48	17

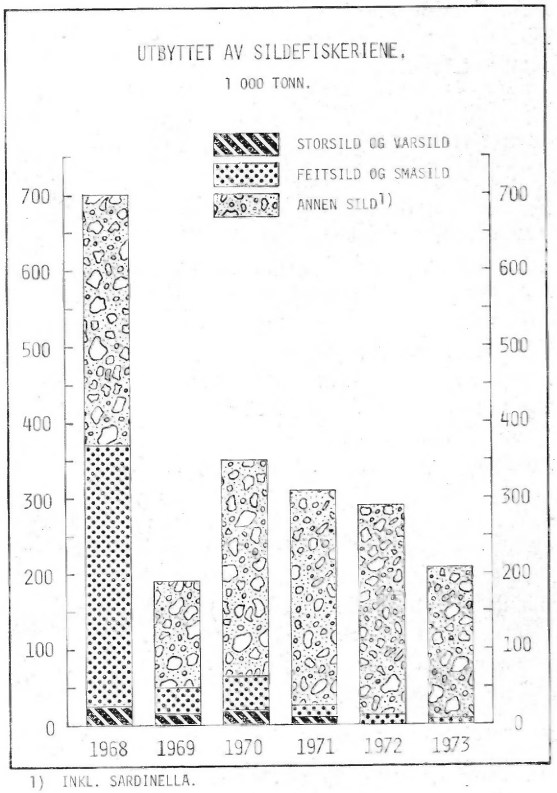

Fig. 21.

Tabell 39. *Makrell, pir og gyt. Tonn*[1]

	1971	1972*	1973*
Hjemmeforbruk og røyking ...	3 726	3 882	2 936
Eksportert fersk .	2 537	2 379	1 227
Hermetikk	3 550	2 801	776
Agn	8 087	7 511	4 904
Salting	369	1 175	496
Frysing.....	5 558	9 649	17 272
Filet	1 625	2 855	3 159
Fôrmjøl og olje .	177 492	129 934	329 200
Annet	33	43	30
I alt	202 977	160 229	360 000

[1] Eksklusive all makrell tatt ved Vest-Afrika.

tonn, mot 160 000 tonn i 1972. Det var satt i verk fangstbegrensende reguleringer i makrell- og nordsjøsildfisket.

Loddefisket

Loddefisket hadde også i 1973 et svært stort omfang. Ved utgangen av oktober var det oppfisket 13 481 474 hl, mot 16 045 040 hl under fjorårets rekordfiske. Av loddekvantumet i 1973 ble ca. 425 000 hl tatt ved Newfoundland. Loddefisket utenfor norskekysten og i Barentshavet var underlagt forskjellige reguleringstiltak.

Annet fiske

Annet industrifiske i 1973 gav trolig ca. 180 000 tonn øyepål, som er om lag det samme kvantum som i 1972.

Seifisket antas å ha gitt et fangstutbytte på ca. 118 000 tonn, mot 124 000 tonn året før.

Brislingfisket. En regner med å ha nådd opp i et fangstkvantum på ca. 17 000 tonn, mot 18 500 tonn i 1972.

Det antas at fisket etter makrell til konsum gav omtrent samme mengdeutbytte som i 1972.

Fisket ved Vest-Afrika hadde pr. utgangen av juli gitt et utbytte på ca. 66 000 tonn sardinella og hestemakrell. I 1972 ble det i alt oppfisket av norske fartøyer ved Vest-Afrika om lag 180 000 tonn sardinella og hestemakrell.

Anvendelsen av fangstene

Skrei- og vårtorskefangstens fordeling etter anvendelse går fram av tabell 36. I tabell 38 er gitt tall for anvendelsen av feit- og småsild, og i tabell 39 for anvendelsen av makrell.

Oppgaver pr. 15. november 1973 viser at 80 prosent av kvantum nordsjøsild ble anvendt til mjøl og olje.

Foreløpige totaloppgaver for 1973 viser at mengden av fisk som er anvendt til henging og frysing økte noe fra året før. Kvantum anvendt til salting gikk derimot betydelig ned fra 1972 til 1973. Det var også en sterk nedgang i anvendelsen av fisk til fersk bruk, vesentlig på grunn av svikten i torskefiskeriene. Mjøl- og oljeindustrien ble tilført noe mindre råstoff i 1973 enn i foregående år.

Priser og støttetiltak

Både i 1972 og 1973 var det sterk stigning i fiskeprisene på verdensmarkedet, i stor grad som følge av svikt i fisket i peruvianske farvann. Prisstigningen på verdensmarkedet slo også ut i førstehåndsprisene til norske fiskere, se tabell 40. Således lå f.eks. førstehåndsprisen på torsk gjennomsnittlig 10 prosent høyere i perioden januar—august 1973 enn i samme periode året før. Tabell 40 viser prisutviklingen også for en rekke andre fiskeslag.

Til støttetiltak for fiskerinæringen i 1973 er bevilget 180 millioner kroner (tilskott til støtte av torske- og sildefisket og til fiskeredskaper, agn m.m.)

Tilskottsreglene for 1973 er fastsatt i avtaler mellom Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Norges Fiskarlag. For tiden 1. juni 1972—31. mai 1973 gjaldt avtalen av 31. mai 1972. Fra 1. juni 1973 til 31. mai 1974 gjelder avtalen av 24. mai 1973. Etter avtalen får de enkelte salgslag støttemidler til disposisjon etter hvert som lagene trenger dem for gjennomføring av de godkjente støttetiltak som kanaliseres gjennom salgslagene.

Tabell 40. *Gjennomsnittspriser til fisker. Kr. pr. tonn*

	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973[1]
Kveite	5 387	4 830	5 361	6 072	6 640	7 510	8 991
Torsk..	1 305	1 260	1 188	1 303	1 683	1 799	1 975
Sei ...	634	668	640	723	867	913	978
Makrell	233	233	329	501	479	418	572
Makrell-størje .	2 898	3 039	3 221	3 390	4 108	4 644	5 824
Pigghå.	857	711	684	802	917	979	1 043

[1] Gjennomsnittspriser januar—august.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av torsk, hyse, sei, lyr, lange, brosme, blåkveite, steinbit, pigghå, uer, makrellstørje, håbrann og brugdelever som fiskes av norske fartøyer, kan salgslagene etter den någjeldende avtale bruke et beløp som svarer til 5 øre pr. kg i sløyd og hodekappet råfiskvekt. Det blir ikke gitt tilskott til fisk til oppmaling eller dyrefôr, til vesentlig kvalitetsforringet fisk, fisk som er under en fastsatt minstegrense, eller frossen fisk fra fabrikkskip.

Videre er det gitt forskjellige fraktutjamningstilskott for nærmere angitte fiskesorter i prissonene 1—4 i Norges Råfisklags distrikt og for fisk fanget i fjerne farvann. Det er dessuten en særskilt tilskottsordning som går ut på delvis dekning av merassuranseutgiftene ved fisket i fjerne farvann. Fra 1973 gjelder ordningen også for selfangst.

Det er også bestemmelser om tilskott til særlige støttetiltak ved fiske og førstehåndsomsetning av fisk.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av reker fisket av norske fartøyer og ilandbrakt i Norge til produksjon, gis et beløp som svarer til 1 kr. pr. kg. Tilsvarende ordning er også innført for omsetningen av krabbe med et beløp som svarer til 75 øre pr. kg.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av sild, brisling, makrell og lodde fisket av norske fartøyer og ilandført i Norge gis et tilskott beregnet på grunnlag av kr. 5,— pr. hl for slikt råstoff som går til annen anvendelse enn mjøl og olje. Beløpet er begrenset oppad til maksimum 5 millioner kroner. Beregningstilskottet skal ikke nyttes til direkte pristilskott for konsumråstoff når prisene til slik anvendelse er tilfredsstillende, men fortrinnsvis som tilskott til lavt betalt konsumråstoff eller til konsumfremmende formål. Beregningstilskottet for sjøtilvirket saltsild er satt til 11 øre pr. kg. Det er også bestemmelser om tilskott til særlige støttetiltak ved fisket etter sild, brisling og makrell m.v. til konsumformål.

Av statsbevilgningen til støtte for fiskerinæringen ble det også i 1973 avsatt midler til forskjellige effektiviseringsformål, slik som tilskott til kondemnering av fiske- og fangstfartøyer og av motor i slike fartøyer. Videre forutsettes det av disse midler gitt spesielle stønadslån til fiskere som ønsker å anskaffe fiskefartøy til bank- og havfiske. Av midlene kan det også gis tildeling til Fiskerinæringens Forsøksfond for anvendelse som tilskott til praktiske fiskeforsøk, fiskefartøyers søking etter nye fiskefelter og forsøksfiske på slike felter. Endelig forutsettes en del av midlene nyttet til tiltak til effektivisering av tilvirkning og omsetning og til undersøkelse av rasjonaliseringsmuligheter på disse områder. Av statsbevilgningen til støtte for fiskerinæringen disponeres dessuten i avtaleperioden de beløp som er nødvendige for å opprettholde økingen i minstelottgarantiordningen fra kr. 125,— til kr. 250,— pr. uke og for utvidelsen av garantiordningen til enmannsbåter og småhvalfangst.

Redskapssubsidieringen forutsettes opprettholdt i det vesentligste etter tidligere regler og på grunnlag av de samme tilskottssatser som i forrige avtaleperiode. Det disponeres inntil 2,5 millioner kroner til forhøyelse av subsidiene til bunnslepetrål. Også agnsubsidieordningen opprettholdes. Tilskottssatsen for sild, makrell, lodde og akkar heves fra kr. 45,— til kr. 55,— pr. kasse.

Støtteavtalen inneholder også bestemmelser om tilskott til reduksjon av trygdepremier for utøverne i fiske- og fangstnæringen. I alt er det avsatt 45 millioner kroner til Sosialfondet for fiske- og fangstnæringen for dette formål. Herav avsettes 18 millioner kroner til nedbetaling av beregnet underdekning for fiskerne i folketrygden. Bevilgningen forutsettes også nyttet til opprettholdelse av ytelsene i fiskerpensjonen.

Selfangst

I selfangsten deltok 32 fartøyer i 1973. I alt ble det innklarert fangst for 32 turer, mot 43 turer i 1972.

Tabell 41. *Utbyttet av selfangsten*

	1971	1972	1973*
Antall fartøyer	34	37	32
Besetning	531	525	445
Innklarerte fangstturer	34	43	32
Fangst:			
Dyr i alt Stk.	163 289	114 955	115 185
Av dette:			
Grønlandssel »	119 086	81 292	82 466
Klappmyss »	44 157	33 521	32 714
Storkobbe »	1	122	2
Snadd »	–	2	1
Isbjørn »	45	18	2
Spekk Tonn	2 801	2 056	2 007
Innklareringsverdi 1 000 kr.	21 736	16 300	16 600

Tabell 42. *Totalregnskap for fiske og fangst. Mill. kr.*

	1969	1970	1971	1972*	1973*
Levert fiske- og fangstprodukter i alt	1 167	1 670	1 876	1 819	2 102
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne reparasjonsarbeider	29	31	32	33	35
Bruttoinntekt i alt	1 196	1 701	1 908	1 852	2 137
Kostnader[1]	653	714	773	773	850
Fiskets bidrag til nettonasjonalproduktet	543	987	1 135	1 079	1 287
+ Subsidier	50	48	69	60	62
— Indirekte skatter	1	124	154	145	174
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	592	911	1 050	994	1 175

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Den samlede fangst utgjorde 115 185 dyr, mot 114 955 dyr i 1972. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 16,6 millioner kroner, mot 16,3 millioner kroner i 1972.

Hvalfangst

Norske fartøyer drev i 1973 bare småhvalfangst i nordlige farvann. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde om lag 15 mill. kroner, mot ca. 17 mill. kroner i 1972.

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning

Produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning var etter foreløpige beregninger vel 4 prosent større i 1973 enn i 1972. Dette var om lag samme stigning som fra 1971 til 1972, men noe lavere enn gjennomsnittet for periodene 1957/1963 og 1963/1972 (henholdsvis 4,7 og 5,0 prosent pr. år, se tabell 43.

Bergverksproduksjonen var etter foreløpige anslag bare 2 prosent større i 1973 enn året før. Dette var en vesentlig svakere øking enn i periodene 1957/1963 og 1963/1972, da den gjennomsnittlige produksjonsveksten var henholdsvis 5,2 prosent og 8,9 prosent. Den svakere veksttakt i produksjonen i bergverksdrift siste år må ses på bakgrunn av utviklingen av prøveproduksjonen av råolje på Ekofiskfeltet, som tok til i juli 1971 og som regnes med under bergverksdrift. Dette førte til en sterk øking i bergverksproduksjonen i 1971 og 1972. I 1973 lå imidlertid produksjonen av råolje på om lag samme nivå som året før, og samlet produksjon i bergverksdrift viste derfor bare svak oppgang fra 1972 til 1973. Først fra 1975 regnes det med full drift på Ekofiskfeltet.

Industriproduksjonen økte med vel 4 prosent fra 1972 til 1973. Det var om lag like sterkt som i gjennomsnitt for 1963/1972, men betydelig svakere enn gjennomsnittet for 1957/1963 (6,5 prosent). Produksjonen i kraftforsyning økte med knapt 7 prosent fra 1972 til 1973, mot henholdsvis 6,5 prosent og 5,6 prosent i gjennomsnitt for 1957/1963 og 1963/1972.

Delindeksene for produksjon etter anvendelse viste en stigning fra 1972 til 1973 på nesten 6 prosent for eksportvarer, 1 prosent for konsumvarer og rundt 4 prosent både for varer til direkte investering, for varer til bygg og anlegg og for varer til vareinnsats ellers.

Blant de industrigrupper som vesentlig produserer for eksport var stigningen fra 1972 til 1973 sterkest for cellulosefabrikker, tresliperier, karbid- og cyanamidfabrikker, kunstgjødselfabrikker, ferrolegeringsverk og aluminiumsverk, mens det var stagnasjon eller nedgang i produksjonen i fisketilvirkning og i papir-, papp- og kartongfabrikker.

Blant de grupper som vesentlig produserer for konsum var det øking i produksjonen i fiske- og kjøtthermetikkfabrikker, mens det var produksjonsnedgang i mjølkeforedling, sjokolade- og dropsfabrikker, tobakksindustri, tekstil- og bekledningsindustri og i såpe-,

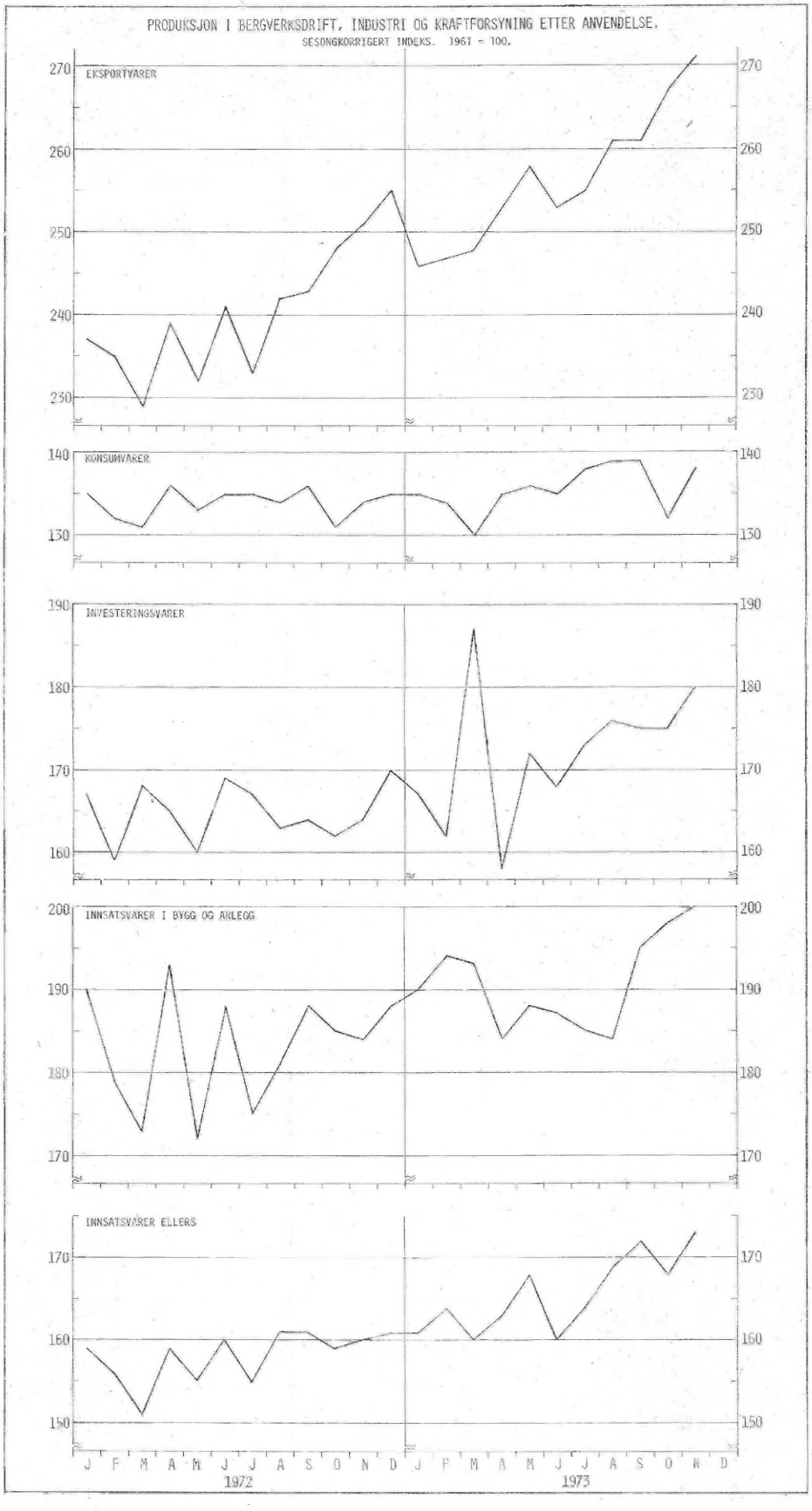

PRODUKSJON I BERGVERKSDRIFT, INDUSTRI OG KRAFTFORSYNING ETTER ANVENDELSE.
SESONGKORRIGERT INDEKS. 1961 = 100.
EKSPORTVARER
KONSUMVARER
INVESTERINGSVARER
INNSATSVARER I BYGG OG ANLEGG
INNSATSVARER ELLERS
J F M A M J J A S O N D J F M A M J J A S O N D
1972
1973

Fig. 22.

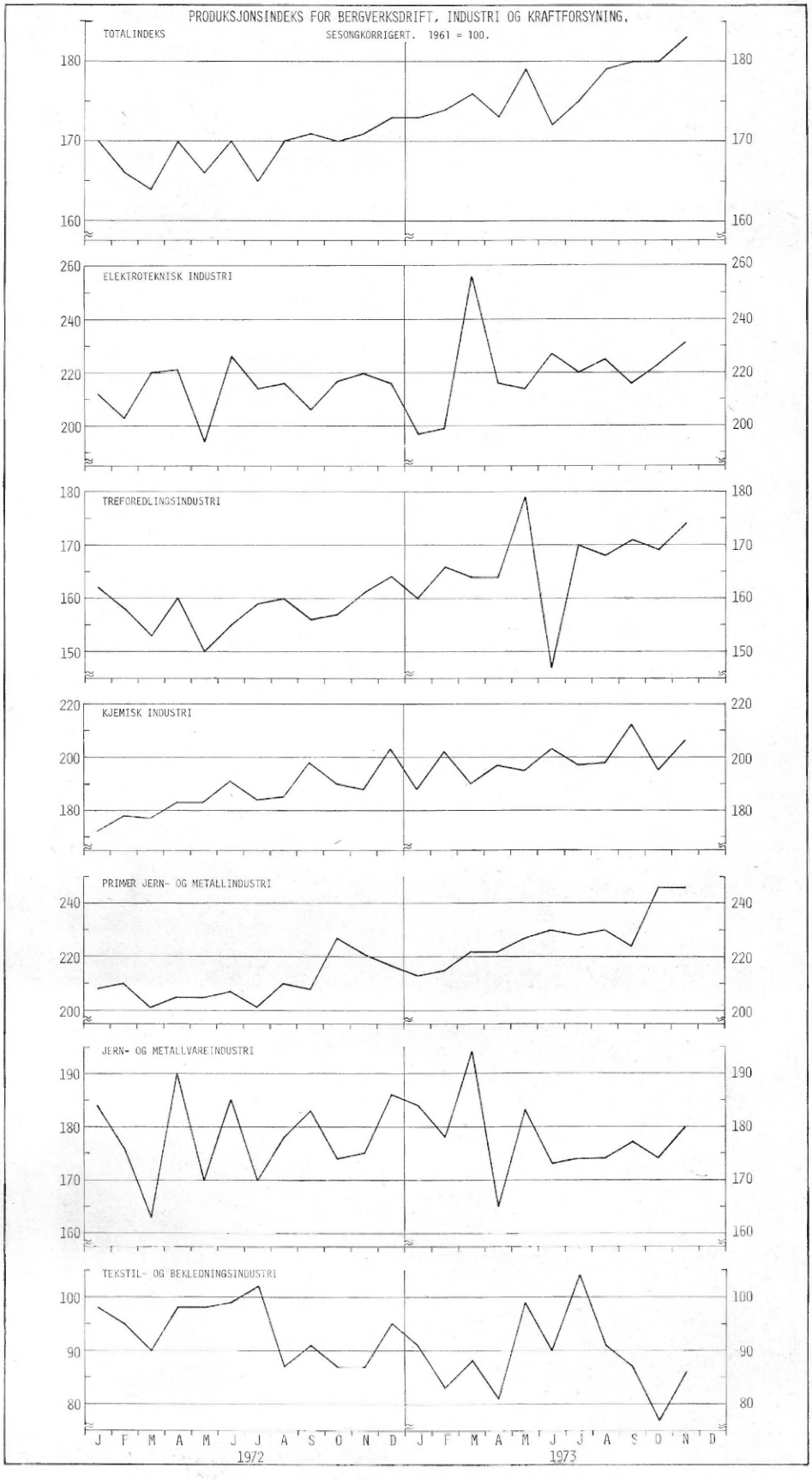

PRODUKSJONSINDEKS FOR BERGVERKSDRIFT, INDUSTRI OG KRAFTFORSYNING.
TOTALINDEKS
SESONGKORRIGERT. 1961 = 100.
ELEKTROTEKNISK INDUSTRI
TREFOREDLINGSINDUSTRI
KJEMISK INDUSTRI
PRIMÆR JERN- OG METALLINDUSTRI
JERN- OG METALLVAREINDUSTRI
TEKSTIL- OG BEKLEDNINGSINDUSTRI
J F M A M J J A S O N D J F M A M J J A S O N D
1972
1973

Fig. 23.

Tabell 43. *Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år*

	1949—1957	1957—1963	1963—1972	Jan.—okt. 1972—1973*
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning i alt	5,1	4,7	5,0	4,2
Bergverksdrift	4,3	5,2	8,9	2,2
Kullgruver	—3,9	2,4	0,9	—6,2
Malmgruver	6,4	3,4	8,0	4,6
Stein-, sand- og grusdrift	2,7	10,7	6,5	—3,7
Mineralbrott og annen ekstraktiv virksomhet			3,1	2,2
Industri	4,9	4,7	4,7	4,1
Næringsmiddelindustri	4,6	3,1	2,1	0,5
Drikkevareindustri	2,9	4,9	4,5	2,7
Tobakksindustri	0,3	1,6	—1,5	—0,8
Tekstilindustri	—0,1	0,9	0,0	—5,1
Bekledningsindustri	3,7	1,4	—2,5	—6,6
Treindustri	3,8	5,1	6,5	8,6
Møbel- og innredningsindustri			6,0	6,3
Treforedlingsindustri	4,6	3,6	4,1	5,7
Grafisk industri, forlag m.v.	3,1	6,0	4,0	—1,6
Lærindustri	—3,4	1,6	0,7	2,3
Gummivareindustri			4,3	13,4
Kjemisk industri	12,5	7,3	5,3	7,4
Kull- og mineraloljeforedling			11,0	3,6
Jord- og steinvareindustri	6,9	4,3	5,3	0,2
Primær jern- og metallindustri	7,9	6,6	7,9	8,4
Jern- og metallvareindustri	6,6	5,8	5,3	0,0
Maskinindustri			6,0	9,1
Elektroteknisk industri	9,6	11,0	6,5	3,1
Transportmiddelindustri	3,7	2,4	4,2	4,7
Diverse industri	7,5	7,1	11,7	7,1
Kraftforsyning	7,8	6,5	5,6	6,5
Produksjon etter anvendelse:				
Eksport	8,4	7,1	8,1	5,7
Konsum	2,3	3,4	2,8	1,0
Investering	6,1	4,7	4,5	4,3
Vareinnsats i bygg og anlegg	4,3	9,1	5,2	4,0
Vareinnsats ellers	4,7	2,3	5,1	4,4

kosmetikk- og lysfabrikker. I margarinfabrikker og drikkevareindustri endret produksjonen seg lite.

Framstillingen ovenfor bygger på sammenlikninger av årsgjennomsnitt for produksjonen. Fra et konjunkturanalytisk synspunkt vil det imidlertid være av større interesse ved hjelp av sesongkorrigerte tall å følge utviklingen gjennom 1972 og 1973, og særlig da for den egentlige industriproduksjonen.

Her var produksjonsøkingen — etter sesongkorrigerte oppgaver — sterk utover høsten 1972, med utenlandsetterspørselen som viktigste drivkraft. I første halvår 1973 var oppgangen betydelig svakere, men utover sensommeren og høsten i fjor ble veksten igjen svært sterk. Utenlandsetterspørselen var fortsatt en viktig drivkraft bak produksjonsoppgangen, men i motsetning til i 1972 var veksten i industriproduksjonen fra sommeren 1973 også i stor grad et resultat av stigende innenlandsk etterspørsel; bl. a. fant det sted en markert forsterkning av investeringsetterspørselen utover sommeren og høsten.

Tabell 44. *Produksjon av visse varer i bergverksdrift og industri*

Vare	Mengde-enhet	1972	Januar—oktober		
			1972	1973	Endring i prosent
Sildolje	Tonn	189 549	188 054	184 448	— 1,9
Silde- og fiskemjøl	»	375 498	369 930	438 986	18,7
Margarin	»	88 025	72 534	74 426	2,6
Sildehermetikk	»	26 313	21 355	22 531	5,5
Koke- og spisesjokolade	»	19 447	16 109	15 042	— 6,6
Mineralvann og alkoholfritt øl	1 000 liter	187 782	156 749	159 837	2,0
Øl kl. I	»	14 551	12 312	12 038	— 2,2
Øl kl. II	»	119 618	100 356	105 236	4,9
Øl kl. III	»	27 138	20 931	20 581	— 1,7
Svovelkis, urøstet	Tonn	794 548	658 237	665 566	1,1
Sement	»	2 647 647	2 183 254	2 238 150	2,5
Jernmalm	»	3 921 824	3 288 655	3 236 805	— 1,6
Titanmalm	»	608 614	496 602	623 286	25,5
Koppermalm, konsentrat	»	71 824	56 697	73 697	30,0
Sinkmalm	»	30 639	22 624	29 814	31,8
Blymalm	»	6 367	4 851	4 678	— 3,6
Kull	»	455 149	378 556	355 523	— 6,1
Koks	»	310 269	262 574	266 694	1,6
Råolje	»	1 625 702	1 435 157	1 485 190	3,4
Nitrogen	»	585 447	481 958	524 392	8,8
Tremasse, tørr beregnet	»	1 052 075	876 994	937 527	6,9
Cellulose og halvkjemisk masse, tørr beregnet	»	[1] 854 034	[1] 708 289	[1] 853 743	20,5
Sponplater	»	187 507	154 208	217 349	40,9
Trefiberplater	»	165 086	135 357	149 259	10,3
Papir og papp	»	1 353 926	1 121 303	1 144 147	2,0
Råjern	»	647 630	531 081	583 770	9,9
Ferrosilisium, beregnet 75 %	»	213 399	173 757	228 494	31,5
Andre ferrolegeringer	»	425 418	347 722	367 233	5,6
Råstål	»	915 860	747 802	797 797	6,7
Nikkel, primær	»	43 308	35 486	35 052	— 1,2
Kopper, primær uraffinert	»	33 903	27 741	27 582	— 0,6
Kopper, primær raffinert	»	26 449	21 896	21 349	— 2,4
Aluminium, primær	»	542 210	451 193	511 552	13,4
Sink, primær	»	73 347	60 571	66 788	10,3

[1] Inkl. videreforedlet importert cellulose.

De sesongkorrigerte månedlige indekstallene for produksjonen etter anvendelse i 1973 viste gjennomgående svært sterk vekst i eksportvareproduksjonen. Investeringsvareproduksjonen var i første halvår sterkt påvirket av tilfeldige faktorer, men fra halvårsskiftet og utover høsten ble de tilfeldige svingningene svakere, og produksjonen lå da 6—7 prosent høyere enn i 1972; investeringsvareproduksjonen hadde vist en nærmest stasjonær tendens gjennom 1972. Produksjonen av innsatsvarer til bygge- og anleggsvirksomhet tok seg godt opp vinteren 1972/1973, men viste så nedgang til ut på ettersommeren. I høstmånedene 1973 gikk delindeksen for denne varegruppen på ny sterkt opp. Produksjonen av varer til innsats i andre sektorer har — bortsett fra tilfeldige svingninger — gjennomgående vist en markert stigende tendens siden våren 1973. Konsumvareproduksjonen stagnerte i 1972 og stigningen i 1973 var gjennomgående svak.

Blant de enkelte industrigrupper viste produksjonen i primær jern- og metallindustri og i maskinindustri svært sterk produksjonsvekst gjennom hele 1973 etter sesongkorri-

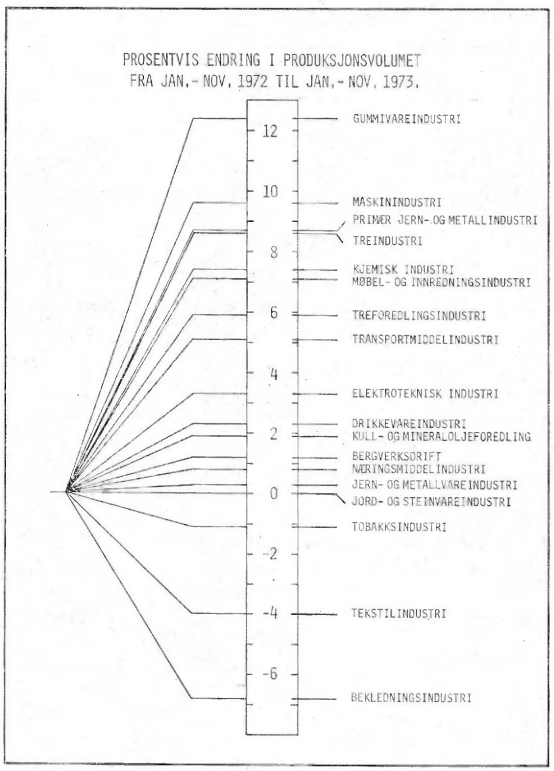

Fig. 24.

gerte oppgaver.[1] Også i transportmiddelindustrien var det gjennomgående god øking i produksjonen. Produksjonsveksten i maskinindustri og transportmiddelindustri skyldes i stor grad produksjon av oljeboringsplattformer og utstyr.[2] Jern- og metallvareindustrien viste derimot nedgang i produksjonen i 1973. Nedgangen henger delvis sammen med omlegging til produksjon av oljeboringsutstyr. I elektroteknisk industri viste produksjonen uvanlig sterke tilfeldige svingninger, men med en gjennomgående tendens til klar oppgang siden sommeren 1972. I kjemisk industri var det betydelig produksjonsstigning i 1973, selv om veksttakten ikke var fullt så høy som året før.

Etter stagnasjon eller nedgang i trevareindustrien og i møbel- og innredningsindustrien i første halvår 1973, økte produksjonen betydelig i begge disse næringene i annet halvår. Gummivareindustrien viste også stigning, særlig i 3. kvartal, men i jord- og steinvareindustrien og i tekstilindustrien var det gjennomgående nedgang i produksjonen. Det samme gjaldt bekledningsvareproduksjonen, bortsett fra et kortvarig, men sterkt oppsving på forsommeren. Grafisk industri og næringsog nytelsesmiddelindustri var preget av stagnasjon.

Den internasjonale oljekrisen mot slutten av 1973 fikk ingen betydelige virkninger for produksjonsutviklingen i norsk industri for året sett under ett. Ved inngangen til 1974 var det fortsatt uvisst i hvilken grad oljetilførslene til Norge ville bli redusert fra 1973 til 1974.

Produksjonsutviklingen i elektrisitetsverkene

Elektrisitetsproduksjonen økte med 5185 GWh til 72 800 GWh, eller med 7,7 prosent, fra 1972 til 1973. Økingen skyldes i det vesentlige en betydelig kaldere høst i 1973 enn året før. På grunn av oljekrisen var det rundt 1. desember tatt i bruk elektrokjeler med en samlet kapasitet på ca. 400 MW.

Tabell 45 viser produksjons-, forbruks- og eksportutviklingen og tabell 46 produksjonen i de enkelte elektrisitetsområder. Kvartalstall for reguleringsmagasinenes energibeholdning er gitt i tabell 48.

I 1973 ble det installert nye primære kraftmaskiner med en kapasitet på 1106 MW, mot 218 MW i 1972 (se tabell 47).

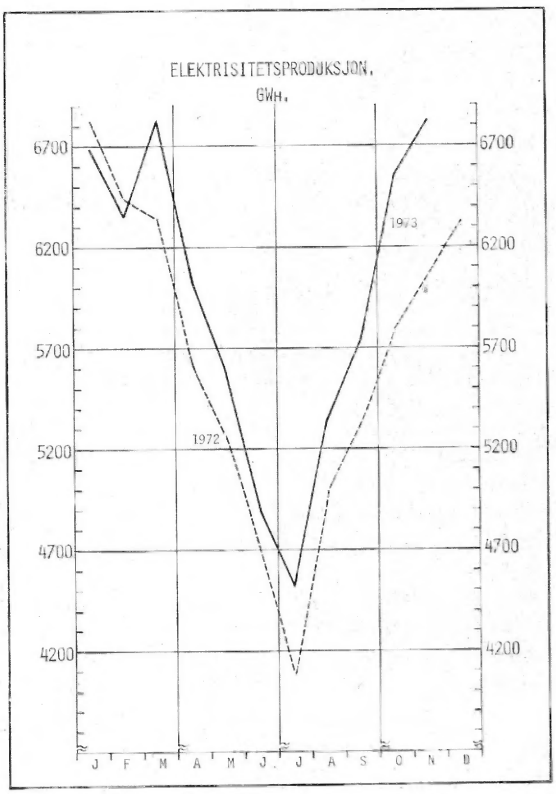

Fig. 25.

[1] Produksjonen av betongproduksjonsplattformer til oljeboring er hittil holdt utenfor beregningen av produksjonsindeksen for bergverksdrift og industri.

[2] Etter standard for næringsgruppering hører bedrifter som produserer borerigger, boreplattformer o.l. utstyr under maskinindustri.

Tabell 45. *Produksjon, forbruk og eksport av elektrisk kraft*

	1969	1970	1971	1972	1973[1]
Produksjon (GWh)	57 021	57 606	63 564	67 615	72 800
Netto eksport (GWh)	1 348	836	2 921	4 647	5 190
Brutto forbruk (GWh)	55 673	56 770	60 643	62 968	67 610
Prosentvis endring i brutto forbruk fra året før	—1,86	1,97	6,82	3,83	7,37
Forbruk tilfeldig kraft (GWh)	639	557	2 020	2 557	2 410
Brutto forbruk fastkraft (GWh)	55 034	56 213	58 623	60 411	65 200
Prosentvis endring fra året før i brutto forbruk av fastkraft	1,76	2,14	4,29	3,05	7,93

[1] Foreløpige tall.

Tabell 46. *Elektrisitetsproduksjonen i de enkelte elektrisitetsområder. GWh*[1]

Elektrisitetsområder	1972	Januar—oktober		Prosentvis endring
		1972	1973[2]	
Østlandet—Agder	33 641	27 896	25 929	—7,1
Rogaland—Hordaland	10 286	8 280	9 939	20,0
Sogn—Sunnmøre	5 700	4 808	5 558	15,6
Nordmøre—Trøndelag	7 480	5 976	7 191	20,3
Helgeland	5 288	4 256	4 913	15,4
Salten	2 524	2 062	2 348	13,9
Ofoten—Lyngen	1 677	1 298	1 704	31,4
Lyngen—Porsanger	685	552	646	17,1
Øst-Finnmark	313	256	301	17,3
Svalbard	21	17	17	–
I alt	67 615	55 400	58 546	5,7

[1] 1 GWh (gigawattime) = 1000 MWh (megawattimer) = 1000000 kWh. [2] Foreløpige tall.

Tabell 47. *Nyinstallasjoner i de enkelte elektrisitetsområder. MW*

Elektrisitetsområder	1970	1971	1972	1973[1]
Østlandet—Agder	244	950	80	314
Rogaland—Hordaland	–	80	36	160
Sogn—Sunnmøre	105	–	55	283
Nordmøre—Trøndelag	15	107	–	144
Helgeland	–	–	21	52
Salten	83	8	–	–
Ofoten—Lyngen	2	–	26	103
Lyngen—Porsanger	–	83	–	–
Øst-Finnmark	1	12	–	50
Svalbard	–	–	–	–
I alt	450	1 240	218	1 106

[1] Foreløpige tall.

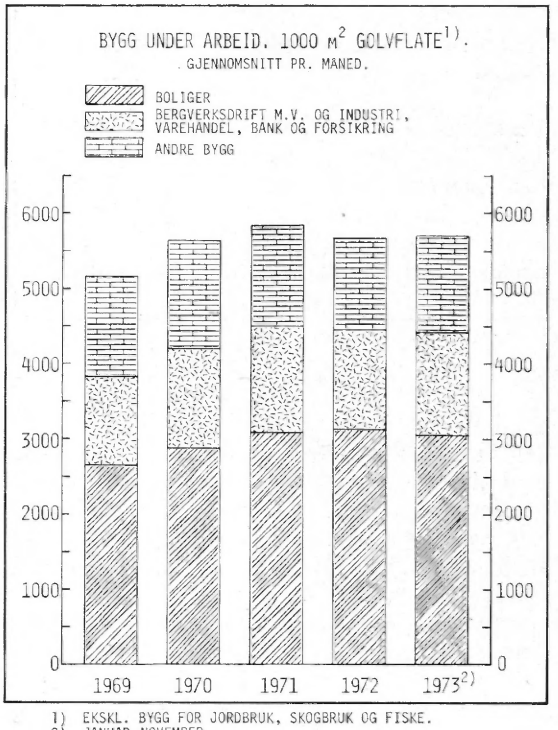
Tabell 48. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning. GWh*

	Østlandet/ Agder-området[1]	Landet ellers[1]	I alt
1971			
31. mars	4 646	8 170	12 816
30. juni	12 949	17 245	30 194
30. september.	13 736	21 763	35 499
31. desember .	12 931	21 695	34 626
1972			
31. mars	5 684	12 658	18 342
30. juni	15 650	21 792	37 442
30. september.	15 289	23 238	38 527
31. desember .	11 166	20 120	31 286
1973			
31. mars	5 436	14 410	19 846
30. juni	12 876	21 471	34 347
30. september.	15 310	25 223	40 533

[1] Sira—Kvina er tatt med i tallene for landet ellers. Aurland er tatt med i tallene for Østlandet-Agder.

Byggevirksomheten

I de ti første månedene av 1973 ble det satt i arbeid et byggeareal som var 1 prosent mindre enn i januar—oktober 1972, mens fullført areal var om lag like stort som året før. Det samlede areal under arbeid pr. 31. oktober 1973 var 5 924 000 m², dvs. 1,2 prosent mindre enn til samme tid i 1972. (Etter omleggingen av avgiftssystemet fra 1. januar 1970 ble det påvist svikt i registreringen av bygg for jordbruk, skogbruk og fiske; disse byggene er derfor holdt utenfor statistikken.)

1) EKSKL. BYGG FOR JORDBRUK, SKOGBRUK OG FISKE.
2) JANUAR-NOVEMBER.

Fig. 26.

Tabell 49. *Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m²*

	1970	1971	1972	Januar—oktober 1972[1]	Januar—oktober 1973[1]	Januar—oktober Prosent endring
Bergverksdrift m. v. og industri..	995	839	773	670	590	—11,9
Varehandel, bank og forsikring...	418	354	538	459	311	—32,2
Boliger	3 308	3 690	3 644	3 012	3 015	0,1
Undervisning	418	494	422	323	248	—23,2
Helse- og veterinærvesen	143	156	143	121	313	158,7
Annen virksomhet	410	456	474	386	443	14,8
I alt	5 692	5 989	5 994	4 971	4 920	—1,0
Leiligheter, antall	37 424	41 783	40 581	33 116	33 426	0,9
Hybler, antall	2 560	2 579	2 498	2 100	1 856	—11,6
Boliger i alt, antall	39 984	44 362	43 079	35 216	35 282	0,2

[1] Ureviderte tall.

Tabell 50. *Fullførte bygg. Areal i 1 000 m²*

	1970	1971	1972	Januar—oktober		
				1972[1]	1973[1]	Prosent endring
Bergverksdrift m. v. og industri..	840	958	820	651	633	—2,8
Varehandel, bank og forsikring...	370	397	376	318	340	6,9
Boliger	3 216	3 405	3 628	2 883	2 986	3,6
Undervisning	443	525	542	468	328	—29,9
Helse- og veterinærvesen	131	186	139	105	102	—2,9
Annen virksomhet	441	447	452	319	371	16,3
I alt	5 441	5 918	5 957	4 744	4 760	0,3
Leiligheter, antall	36 533	38 461	40 871	32 277	33 685	4,4
Hybler, antall	2 913	2 343	2 707	2 213	2 161	—2,3
Boliger i alt, antall	39 446	40 804	43 578	34 490	35 846	3,9

[1] Ureviderte tall.

I løpet av de ti første månedene i 1973 ble det satt i gang arbeid med 35 282 boliger (leiligheter og hybler), dvs. om lag like mange boliger og like stor boligflate som året før. For hele 1973 er tallet på igangsatte boliger anslått til 43 000, dvs. om lag som i 1972, men rundt 1 400 færre enn i rekordåret 1971.

Fordelingen av igangsatte bygg etter næring framgår av tabell 49.

Den sterke økingen i igangsetting av bygg for helse- og veterinærvesen skyldes vesentlig ett enkelt bygg, nemlig nybygget ved Haukeland sykehus i Bergen, som ble satt i arbeid i 1973. Bygget er beregnet helt ferdig i 1981—1982. Nedgangen i igangsetting av bygg i varehandel, bank og forsikring må ses på bakgrunn av at igangsettingen for denne gruppen var uvanlig stor i 1972; bygging av Postgirobygget i Oslo ble da satt i gang. Nedgangen for undervisningsbygg skyldes at den store byggeaktiviteten i forbindelse med gjennomføring av den 9-årige grunnskolen nå er over i de fleste av landets kommuner, og at arbeidet med utbyggingen av gymnaset ennå ikke er kommet helt i gang.

Tallet på fullførte boliger (leiligheter og hybler) i tiden januar—oktober 1973 var 35 846 (se tabell 50). Dette er 1 356, eller 3,9 prosent flere enn i samme periode 1972. Arealet av fullførte boliger økte med 3,6 prosent. For hele året 1973 er tallet på fullførte boliger anslått til 44 500, eller vel 900 flere enn i rekordåret 1972. Den sterke nedgangen for fullførte undervisningsbygg (se tabell 50) henger sammen med at fullføringsarealet for slike bygg var spesielt stort i samme periode i 1972.

Tabell 51 viser arealet av bygg under arbeid. Tallet på boliger (leiligheter og hybler) under arbeid pr. 31. oktober 1973 var 37 834, dvs. en nedgang på 2 365, eller 5,9 prosent, sammenliknet med oktober 1972. Nedgangen i boligflaten var 4,0 prosent.

Også i 1973 ble det gjennomført enkelte lettelser i mengdereguleringen for nybygg.

Ved kongelig resolusjon av 16. februar 1973 ble det bestemt at kirkelige bygg kan føres opp uten byggeløyve i alle kommuner.

Byggeløyveplikten ble opphevet for Ålesund i januar måned og fra 1. september også for alle kommuner i Hedmark og Oppland.

Ellers var byggeløyveordningen som i 1972. (Se Økonomisk Utsyn 1972, side 60).

Mengdereguleringen av ombyggings- og utbedringsarbeider, som ble innført 1. oktober 1971, ble opprettholdt også i 1973.

Byggekvoten som disponeres av Kommunaldepartementet (til såkalte andre formål) ble for 1973 redusert med 10 000 m² som en følge av at Ålesund ble fritatt for byggeløyveordningen. Den totale disponible byggekvote for 1973 på 770 000 m² ble fordelt med 490 000 m² på Kommunaldepartementet, 260 000 m² på Industridepartementet og 20 000 m² på Landbruksdepartementet.

Tilgangen på byggeklare tomter i 1973 var omtrent som året før. Kommunalbankens ramme for kontantlån til grunnervervelse og lån til grunnlagsinvesteringer og tomtetekniske arbeider m.v. ble satt til 233 mill. kroner i 1973, mot 230 mill. kroner i 1972.

Husbankens innvilgningsbudsjett ble utvidet til i alt 2 628 mill. kroner fra 1972 til 1973, eller med 222 mill. kroner. Lånebeløpet pr.

Tabell 51. *Bygg under arbeid.*[1] *Areal i 1 000 m²*

	1970	1971	1972	Januar—oktober		
				1972[2]	1973[2]	Prosent endring
Bergverksdrift m. v. og industri..	990	862	812	874	795	—9,0
Varehandel, bank og forsikring...	429	385	545	577	531	—8,0
Boliger	2 966	3 235	3 217	3 345	3 212	—4,0
Undervisning	570	536	419	396	340	—14,1
Helse- og veterinærvesen	279	249	252	258	458	77,5
Annen virksomhet	514	517	529	548	588	7,3
I alt	5 748	5 784	5 774	5 998	5 924	—1,2
Leiligheter, antall	33 898	37 061	36 410	37 507	35 684	—4,9
Hybler, antall	2 553	2 765	2 544	2 692	2 150	—20,1
Boliger i alt, antall	36 451	39 826	38 954	40 199	37 834	—5,9

[1] Ved utgangen av perioden. [2] Ureviderte tall.

bolig ble satt til 81 300 kroner, en øking fra året før på vel 6 000 kroner. Statsbankene gav til sammen lån til 31 800 boliger i 1973. Dette var samme antall som året før.

Fra 1. januar 1973 reduserte Husbanken maksimumsarealet for boliger som får tilskott til 125 m², mot tidligere 140 m². Fra samme dato innførte Husbanken også ny låneordning. I stedet for de tidligere 1. og 2. prioritetslån ble det innført et enhetslån til 5 ½ prosent rente (5 prosent i Nord-Troms og Finnmark og for boliger klausulert for uføre). Når det gjelder størrelsen på de årlige terminbeløp, (rente og avdragsutgifter), kan lånesøkerne nå velge mellom to lånetyper, nominallån og utjamningslån.

Også for eldre boliglån i Husbanken er vilkårene endret. For lån med terminforfall fra og med januar 1974 blir renter og avdrag justert opp. For bl.a. å bøte på de skjevheter som de endrede rente- og avbetalingsvilkår medfører, både for gamle og nye Husbankfinansierte boliger, ble en ny bostøtteordning satt i verk fra 1. juli 1973.

Tilskottsordningen til småhusbyggerne fortsatte også i 1973. Ordningen ble opprettet i 1968 for å stimulere sysselsettingen i byggevirksomheten i vintermånedene. Første vinteren gjaldt ordningen bare landets fire nordligste fylker, men senere har en del av kommunene i Sør-Trøndelag, Oppland og Hedmark også kommet med.

Som følge av sterk prisstigning på verdensmarkedet ble det den 4. desember 1973 satt i verk lisensordning for eksport av trelast. Ordningen ble vesentlig begrunnet med ønsket om å opprettholde boligproduksjonen.

De samlede inntekter og utgifter for bygge- og anleggsvirksomheten er tatt inn i tabell 52. I tabellen er norske oljeboringsselskapers inntekter regnet med, men i 1973 var disse inntektene ennå små. Utenlandske oljeboringsselskapers inntekter ved boring på norsk del av kontinentalsokkelen etter oppdrag fra norske rettighetshavere regnes derimot som import og er ikke med i tabellen.

Tabell 52. *Totalregnskap for bygge- og anleggvirksomhet. Mill. kr.*

	Brutto inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1969	13 164	8 488	4 676
1970	16 143	10 725	5 418
1971	18 454	12 289	6 165
1972*	20 435	13 766	6 669
1973*	22 470	15 295	7 175

Sjøfart

Nettotilveksten til den norske handelsflåten har i de senere år vært forholdsvis moderat og prosentvis mindre enn for verdensflåten. I løpet av 1972 økte den norske handelsflåten med 0,4 mill. bruttotonn eller 1,9 prosent. Økingen i 1973 var noe større, men fortsatt mindre enn økingen i verdensflåten. I løpet av de tre første kvartalene av 1973 økte handelsflåten med 3,3 prosent (mot 1,5 prosent for de samme kvartaler 1972). Det har vært store leveringer av nybygginger i de senere år, men samtidig har det også foregått store salg av skip til utlandet.

Verdensflåten (utenom Sambandsstatenes reserveflåte) økte fra 264,1 mill. bruttotonn i juni 1972 til 287,4 mill. bruttotonn i juni 1973[1] eller med 8,8 prosent. De land som hadde størst absolutt tonnasjeøking var Liberia med 5,5 mill. bruttotonn og Hellas med 4,0 mill. bruttotonn. Norges andel av verdensflåten var i juni 1969 9,3 prosent. Denne andelen var i juni 1973 redusert til 8,1 prosent.

Verdens tankflåte økte fra 105,1 mill. bruttotonn i juni 1972 til 115,4 mill. bruttotonn i juni 1973. Verdensflåten av store malm- og bulkskip økte i samme periode fra 63,5 mill. bruttotonn til 72,6 mill. bruttotonn.

Forholdene på fraktmarkedet bedret seg i løpet av siste halvår 1972 og opplagstallene både for norske skip og for verdensflåten gikk kraftig ned. I 1973, inntil virkningene av den internasjonale oljekrisen ble merkbar mot slutten av året, bedret forholdene på fraktmarkedet seg ytterligere, og opplagstallene var ubetydelige.

Som følge av det gode fraktmarkedet ble det i slutten av 1972 og i 1973 foretatt betydelige kontraheringer av nye skip både for norsk og for utenlandsk regning. Den norske kontraktsmassen var sommeren 1973 13,5 prosent av verdens kontraktsmasse.

Norges handelsflåte

Den 1. januar 1973 bestod den norske handelsflåte av 2 197 skip på til sammen 22,3 mill. bruttotonn (se tab. 53). Handelsskip på under 100 bruttotonn, fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l. er ikke regnet med.

I alt 416 skip med en tonnasje på 11,0 mill. bruttotonn, dvs. om lag halvparten av tonnasjen, var tankskip. Resten, 1781 skip på til sammen 11,3 mill. bruttotonn, var tørrlastskip av forskjellig slag. Nedenfor er gitt en oversikt over handelsflåtens fordeling på ulike skipstyper pr. 1. januar 1973.

Skipenes art	Skip	1000 brt.
Tankskip:		
Gasstankskip	42	277
Andre tankskip	374	10 704
Tørrlastskip:		
Malm/tankskip	11	900
Malmskip	20	396
Bulk/tankskip	35	1 868
Bulkskip	271	5 370
Kjøle- og fryseskip	47	122
Passasjerskip	396	414
Andre tørrlastskip	1 001	2 257
I alt	2 197	22 308

Bruttotilgangen til den norske handelsflåten har vært stor i de senere år. I løpet av de tre første kvartaler av 1973 hadde handelsflåten en bruttotilvekst på i alt 2 738 000 bruttotonn. I samme periode året før var bruttotilveksten 1 675 000 bruttotonn (se tabell 54). Tilgangen i 1973 fordelte seg med 1 555 000 bruttotonn — eller med noe over halvparten — på tankskip og med 1 183 000 bruttotonn på tørrlastskip. Nye skip fra utenlandske verft utgjorde 83 prosent av tilgangen. Norge var likevel det nest største leverandørland.

Nedenfor er gitt en oversikt over nybyggingene 1.—3. kvartal 1973 fordelt på leveringsland.

Nybyggingene 1.—3. kvartal 1973 fordelt på leveringsland

Leveringsland	Tankskip		Tørrlastskip	
	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.
Danmark	1	142	1	30
Finland	–	–	1	22
Sverige	3	296	3	132
Frankrike	1	123	3	32
Jugoslavia	–	–	2	118
Nederland	2	129	7	12
Polen	–	–	8	95
Storbritannia og Nord-Irland	–	–	1	24
Vest-Tyskland	–	–	3	133
Øst-Tyskland	–	–	3	15
Sambandsstatene	–	–	2	1
Japan	4	559	7	399
Utlandet i alt	11	1 249	41	1 013
Norge	5	305	46	136
I alt	16	1 554	87	1 149

[1] Tallene for verdensflåten er tatt fra Lloyd's Register of Shipping, Statistical Tables, 1972 og 1973.

Tabell 53. *Handelsflåten 1969—1973.*[1] *Tilgang og avgang i 1.—3. kv. 1973. 1 000 bruttotonn*

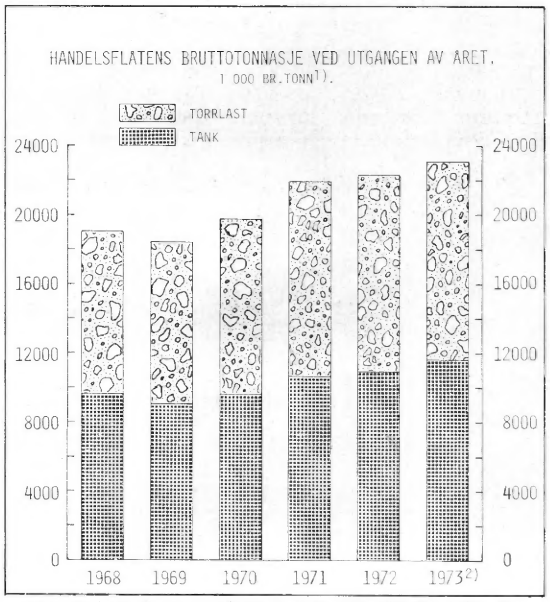
	I alt	100—4 999 br.tonn	5 000—9 999 br.tonn	10 000—19 999 br.tonn	20 000—29 999 br.tonn	30 000—49 999 br.tonn	50 000—99 999 br.tonn	100 000 br.tonn og over
Flåten 1. januar 1969	19 074	1 101	2 192	5 111	2 809	5 068	2 587	206
—»— 1970	18 418	1 049	1 937	4 853	2 418	4 557	2 843	761
—»— 1971	19 708	1 021	1 792	4 783	2 450	4 473	3 609	1 580
—»— 1972	21 898	1 049	1 759	4 852	2 630	4 575	4 386	2 647
—»— 1973	22 308	1 043	1 697	4 424	2 631	4 144	4 411	3 958
Tilgang 1/1–1/10 1973:								
Nybygg i utlandet ..	2 262	25	26	94	76	178	312	1 551
» i Norge	441	41	6	18	23	–	72	281
Annen tilgang	35	6	17	12	–	–	–	–
Tilgang i alt	2 738	72	49	124	99	178	384	1 832
Avgang 1/1–1/10 1973:								
Solgt til utlandet	1 969	133	186	589	241	548	272	–
Forlist, kondemn., hogd opp innenl. ..	32	6	–	26	–	–	–	–
Avgang i alt	2 001	139	186	615	241	548	272	–
Netto tilgang i alt ..	737	— 67	— 137	— 491	— 142	— 370	112	1 832
Flåten 1. oktober 1973	23 045	976	1 560	3 933	2 489	3 774	4 523	5 790
Av dette:								
Motor, tørrlastskip ..	10 445	800	1 340	2 565	1 790	1 535	2 180	235
Damp » ..	945	4	25	32	110	–	157	617
Motor, tankskip	7 255	169	195	1 293	497	1 928	1 763	1 410
Damp »	4 400	3	–	43	92	311	423	3 528

[1] Handelsskip på 100 br.tonn og over. Ikke medregnet fiske- og fangstbåter, hvalkokerier og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l.

Tabell 54. *Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn*[1]

År	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Annen tilgang	Avgang i alt	Forlist, kondemnert etc.	Solgt til utl.	Annen tilgang og avgang. Netto	Nettoøking i alt	Av dette tanktonnasje
1968	2 181	445	1 710	26	1 766	20	1 746	— 74	341	— 348
1969	1 512	503	933	76	2 163	37	2 126	— 5	—656	— 512
1970	2 540	464	1 762	314	1 250	83	1 167	–	1 290	597
1971	2 868	616	1 720	532	688	58	630	10	2 190	1 071
1972	2 495	565	1 828	102	2 018	52	1 966	— 67	410	210
Jan.—sept.										
1972	1 675	377	1 249	49	1 355	52	1 303	..	320	38
1973	2 738	441	2 262	35	2 001	32	1 969	..	737	674

[1] Se note til tabell 53.

1) HANDELSSKIP PÅ 100 BRUTTOTONN OG OVER, IKKE MEDREGNET FISKE- OG FANGSTSKIP, HVALKOKERIER OG ANDRE SPESIALSKIP.
2) FOR 1973 PR. 1. OKTOBER.

Fig.27.

Av nybyggingene i størrelsesgruppen 100 000 bruttotonn og over var 12 skip fra utenlandske verft og 2 skip fra norske verft. Til sammen hadde disse skipene en tonnasje på 1 832 000 bruttotonn, eller hele 68 prosent av bruttotilgangen på ny tonnasje.

Samtidig med den store tilgangen av nye skip i de senere år har det foregått store salg av skip til utlandet (se tabell 54). Avgangen fra handelsflåten i de tre første kvartaler av 1973 var 2 001 000 bruttotonn, med 1 355 000 bruttotonn i de samme kvartaler i 1972.

Brutto tilgang, avgang og netto tilgang av handelsskip i de tre første kvartaler av 1973 fordelte seg slik:

	Tilgang	Avgang	Netto tilgang
	1000 brt.	1000 brt.	1000 brt.
Motortørrlastskip ..	928	1 101	—173
Damptørrlastskip[1] ..	255	19	236
Motortankskip	654	633	21
Damptankskip[1]	901	248	653
I alt	2 738	2 001	737

Tilgangen til handelsflåten i 1973 bestod vesentlig av store skip. Skip i størrelsesgruppen 50 000 bruttotonn og over utgjorde 81 prosent av den samlede tilgang av tonnasje. Avgangen fra handelsflåten var vesentlig middelstore skip. Av avgangen i tonnasje

[1] Omfatter også turbinskip.

Tabell 55. *Bruttotonnasjen etter størrelse ved utgangen av året. Prosent*

Bruttotonn	1968	1969	1970	1971	1972	1/10 1973
100– 9 999 ..	17	16	14	13	12	11
10 000–19 999 ..	27	26	24	22	20	17
20 000–29 999 ..	15	13	13	12	12	11
30 000–39 999 ..	11	10	10	9	7	7
40 000–49 999 ..	15	15	13	12	11	9
50 000–99 999 ..	14	16	18	20	20	20
100 000 og over.	1	4	8	12	18	25
I alt	100	100	100	100	100	100

falt 14 prosent på skip i størrelsesgruppen 50 000 bruttotonn og over, 39 prosent på skip mellom 20 000 og 50 000 bruttotonn og 31 prosent på skip mellom 10 000 og 20 000 bruttotonn (se tabell 53).

Tabell 55 viser hvordan flåtens fordeling etter størrelse har endret seg siden 1968. Overgangen til større skip har vært særlig markert i tankflåten, hvor skip i størrelsesgruppen 100 000 bruttotonn og over har økt fra 2 prosent av tonnasjen ved utgangen av 1968 til 42 prosent ved utgangen av september 1973. For tørrlastflåten har skip over 100 000 bruttotonn i samme periode økt fra 0 prosent til 7 prosent.

Tabell 56 viser fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1972 og tidligere år. Det følger av den store tilgangen av nye skip og det store salget av eldre skip at mesteparten av skipene er forholdsvis nye.

Det var få kontraheringer av nye skip i 1971 og i mesteparten av 1972. Da fraktmarkedene bedret seg utover høsten 1972 var imidlertid norske rederier tidlig ute og sikret seg mange nybyggingskontrakter. Ved utenlandske verft ble det i alt kontrahert 3 669

Tabell 56. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent*

	1968	1969	1970	1971	1972
0— 4 år	55	55	54	51	47
5— 9 »	24	25	27	30	36
10—14 »	15	14	13	12	11
15—19 »	4	4	4	5	5
20—29 »	1	1	1	2	1
30 år og over	1	1	1	0	0
I alt	100	100	100	100	100

Tabell 57. *Kontrahering av norske handelsskip ved utenlandske verft. 1 000 bruttotonn*

År	I alt			Tankskip			Tørrlastskip		
	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.
1969.....	2 696	3 278	582	840	1 026	186	1 856	2 252	396
1970.....	3 732	4 800	1 068	1 876	2 254	378	1 856	2 546	690
1971.....	916	1 223	307	756	821	65	160	402	242
1972.....	3 669	3 928	259	3 338	3 403	65	331	525	194
1.—3. kv.									
1972.....	573	747	174	729	729	–	— 156	18	174
1973.....	5 295	6 315	1 020	4 134	4 814	680	1 161	1 501	340

Kilde: Handelsdepartementet.

Tabell 58. *Norske nybyggingskontrakter etter byggeland og sannsynlig leveringsår. Beregnet etter kontraktbestanden pr. 1. oktober 1973. 1 000 bruttotonn*

Land	I alt	4. kvartal 1973	1974	1975	1976 og senere
Danmark	9	–	5	4	–
Finland	319	22	16	48	233
Sverige	3 178	52	828	849	1 449
Frankrike	40	–	40	–	–
Hellas	35	1	27	7	–
Jugoslavia	123	1	121	1	–
Nederland	129	1	11	117	–
Polen	448	13	3	63	369
Romania	23	–	18	5	–
Sovjetunionen	41	21	20	–	–
Storbritannia og Nord-Irland	191	–	–	127	64
Tyskland, Vest-	1 761	165	162	518	916
Tyskland, Øst-	66	20	20	6	20
Sambandsstatene	2	–	2	–	–
Japan	5 397	319	1 050	1 254	2 774
Sum utland	11 762	615	2 323	2 999	5 825
Norge	3 210	290	620	900	1 400
Sum i alt	14 972	905	2 943	3 899	7 225

Kilde: Handelsdepartementet.

mill. bruttotonn i 1972, av dette det aller meste i 4. kvartal. De store kontraheringene fortsatte i første del av 1973. I de tre første kvartaler av 1973 ble det netto kontrahert 5 295 000 bruttotonn ved utenlandske verft, mot bare 573 000 bruttotonn i samme periode i fjor. Mesteparten av kontraheringene gjaldt tankskip (se tabell 57).

Pr. 1. oktober 1973 var den samlede kontraktbestand for norsk regning 15,0 mill.

bruttotonn, mot 8,5 mill. bruttotonn ett år tidligere. Om lag 79 prosent av kontraktbestanden falt på utenlandske verft. For 1974 er det foreløpig regnet med leveringer fra norske og utenlandske verft på i alt 2,9 mill. bruttotonn.

Fordelingen av nybyggingskontraktene på land (tabell 58) viser at de største bestillinger, regnet i tonnasje, er plassert i Japan, Norge og Sverige.

Beskjeftigelsen av Norges flåte

Opplagstallene for norske skip var store våren og sommeren 1972. Fra høsten 1972 sank opplagene raskt, og i 1973 var opplagene av norske skip ubetydelige. (Figur 28.)

Norges Rederforbund har utarbeidd en oversikt som viser hvordan norske skip i utenriksfart var beskjeftiget pr. 1. juli 1973.

	I alt pst.	Tank pst.	Linje pst.	Annet pst.
Certepartier av minst 12 måneders varighet	64	76	–	56
Kontraktsfart	12	5	–	21
Løsfart	20	19	–	23
Linjefart	4	–	100	–
Opplegg, ombygging o.l. ..	0	0	–	0
I alt	100	100	100	100

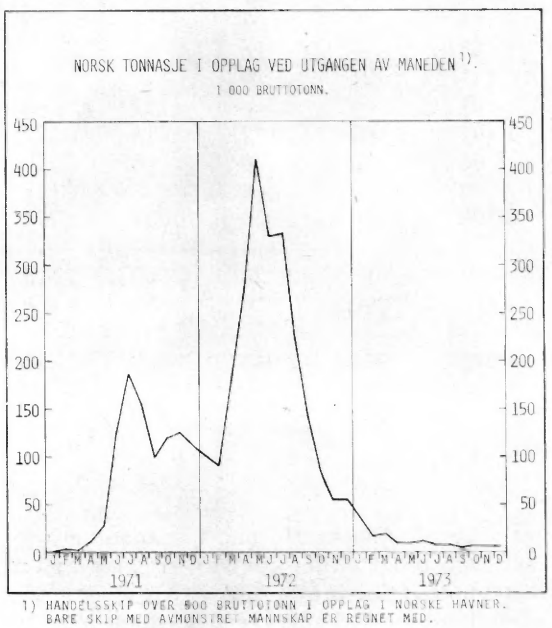

Fig. 28.

Etter Norges Rederforbunds oversikt var 76 prosent av Norges tankflåte ved utgangen av 1. halvår 1973 sluttet på certepartier av minst 12 måneders varighet. Dette var om lag samme andel som ett år tidligere. For tørrlastflåten (unntatt linjeskip) var de tilsvarende tall 56 prosent i 1973 og 50 prosent i 1972. Av hele flåten går fremdeles om lag 98 prosent av tonnasjen i utenriksfart.

Fraktmarked og lønnsomhetsforhold

Den sterke nedgangen i fraktratene på skipsfartmarkedet som tok til høsten 1970, nådde et bunnpunkt våren 1972. Det var da nesten ikke last å få for tankskip i løsfart, og selv helt nye skip på over 200 000 dvt. lå i opplag. Ratenedgangen må ses på bakgrunn av veksten i verdens handelsflåte, som var særlig sterk i de nærmest foregående årene. Den internasjonale konjunkturavslappingen i 1970 og 1971, som hadde betydelige virkninger for etterspørselen etter tonnasje, slo derfor desto sterkere ut i ratene. Den nye oppgangen i ratene utover sommeren og høsten 1972 hadde i første rekke sammenheng med den internasjonale konjunkturoppgangen i Vest-Europa og Japan fra vinteren 1972, som førte

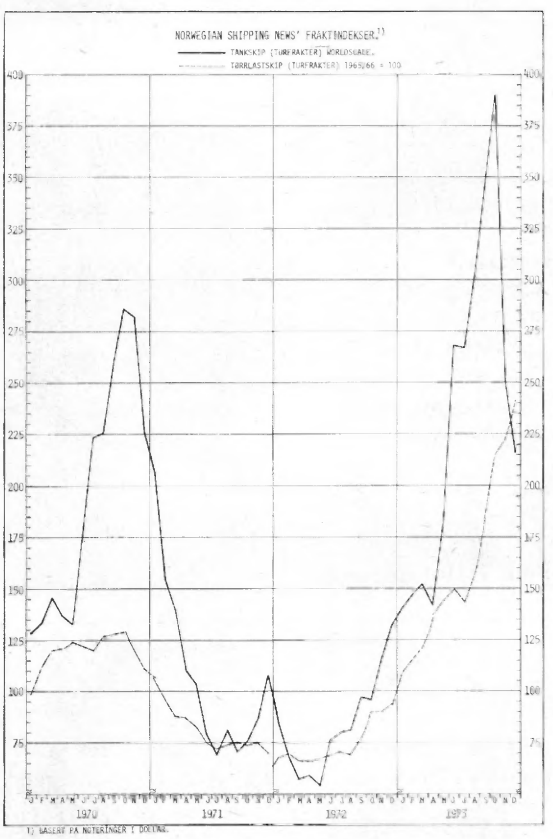

Fig. 29.

Tabell 59. *Totalregnskap for sjøfart. Mill. kr.*

	1969	1970	1971	1972*	1973*
Valutafrakter	10 550	12 490	13 990	14 175	16 800
Fraktinntekter levert innenlands	737	898	1 032	1 122	1 214
Bruttoinntekt i alt	11 287	13 388	15 022	15 297	18 014
Kostnader[1]	7 610	8 931	10 529	10 910	12 634
Av dette:					
Drifts- og reparasjonsutgifter i utlandet	3 835	4 585	5 582	5 408	6 350
Sjøfartens bidrag til nettonasjonalproduktet	3 677	4 457	4 493	4 387	5 380
+ Subsidier	109	123	149	172	204
— Indirekte skatter	24	101	119	130	145
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	3 762	4 479	4 523	4 429	5 439

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

til et sterkt oppsving i verdenshandelen. Men stigningen i fraktratene var også et resultat av forhold som ikke var bestemt av konjunkturutviklingen; tørrlastmarkedet ble stimulert av sjømannsstreiken i Japan, som varte i tre måneder fram til midt i juli 1972. De amerikanske kornleveringer til Sovjetsamveldet, som tok til i august, bidrog ytterligere til ratestigningen. Sambandsstatenes økte oljebehov, som førte til en trinnvis nedbygging av restriksjonene på oljeimport, fikk betydning for rateutviklingen på tankmarkedet. Dessuten kom oljeimporten til Sambandsstatene i større grad fra fjerne områder (Midt-Østen og Afrika). Bedringen på fraktmarkedet fortsatte i 1973 fram til utpå høsten. Tankratene steg særlig sterkt utover våren og tidlig i sommermånedene. Også for tørrlast fortsatte ratene å stige utover våren og sommeren, men stigningstakten ble etter hvert svakere. Fraktene lå sommeren 1973 på et meget høyt nivå, enda høyere enn ved den forrige høykonjunktur på fraktmarkedet sommeren og høsten 1970 (se figur 29). Som følge av reduksjonen i oljeleveransene fra Midt-Østen gikk ratene på tankmarkedet sterkt ned mot slutten av 1973 og de lå innunder jul igjen på et meget lavt nivå. Handelsflåten hadde også problemer med å skaffe bunkers.

Den oversikten over utviklingen på fraktmarkedet som er gitt ovenfor gjelder først og fremst skip som seiler i løsfart, dvs. bare ca. 20 prosent av den norske utenriksflåten. Det er først og fremst denne delen av flåten som har nydt godt av det meget gode marked i 1973. Ratene for langsiktige certepartier svinger stort sett i takt med ratene for løsfart, men på langt nær så kraftig.

Endringer i valutakursene har også hatt stor betydning for skipsfartsinntektene. Fraktene har stort sett vært notert i U.S. dollar eller britiske pund, og kursen på begge disse valutaslag, regnet i norske kroner, gikk betydelig ned både i 1972 og 1973; fra 1971 til 1972 falt både dollar- og pundkursen med om lag 5 prosent, og fra januar—oktober 1972 til samme tidsrom i 1973 var nedgangen 12 prosent for dollar og 14 prosent for pund. Samtidig har det funnet sted en sterk øking i driftsutgiftene, og driftsresultatet påvirkes også av at en betydelig del av flåten fremdeles

Tabell 60. *Totalregnskap for utenriks sjøfart. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1969	10 608	7 223	3 385
1970	12 554	8 469	4 085
1971	14 060	10 002	4 058
1972*	14 251	10 357	3 894
1973*	16 882	12 020	4 862

seiler på certepartier som ble sluttet mens fraktmarkedet ennå var dårlig; på den annen side har kursutviklingen ført til nedgang i rederienes dollar- og pundgjeld regnet i kroner, men dette har bare delvis kompensert for kurstapene på fraktinntektene.

Tabell 59 og 60 gir totalregnskap for skipsfarten.

Annen samferdsel

Veitransport

Ved utgangen av 1972 var det i Norge i alt 1 382 000 sivile motorkjøretøyer og tilhengere (se tabell 61). Dette er 6,5 prosent flere enn ett år tidligere. Tallet på personbiler (stasjonsbiler medregnet) økte med 5,9 prosent i 1972 og var ved utgangen av året på 854 000. Økingen fortsatte i 1973. I månedene januar—september 1973 ble det førstegangsregistrert 80 200 nye og 1 750 brukte biler (se tabell 62). De tilsvarende tall for samme periode i 1972 var henholdsvis 75 200 nye og 1 900 brukte biler. Det har vært en øking på 23 prosent i tallet på nye personbiler og en nedgang på hele 61 prosent i tallet på nye varebiler fra januar—september 1972 til januar—september 1973. Nedgangen for varebiler skyldes for en stor del at det ikke lenger er tillatt å ominnrede varebiler til stasjonsbiler etter 3 år. (Se tabell 62, som også gir fordelingen av nyregistrerte biler på produksjonsland.)

Rutebilene transporterte i 1972 319 mill. passasjerer og utførte et transportarbeid på 3 867 mill. passasjerkilometer. Det var en nedgang fra året før på om lag 1 prosent i passasjertallet og en oppgang på 3 prosent i tallet på passasjerkilometer. Den transporterte godsmengde gikk ned fra 4,6 mill. tonn i 1971 til 4,5 mill. tonn i 1972, mens transportarbeidet målt i tonnkilometer økte fra 241 mill. i 1971 til 256 mill. i 1972. En regner med at rutebilselskapenes transport av passasjerer og gods var omtrent like stor i 1973 som i 1972. Mot slutten av året var det trolig en viss øking som følge av at private personbiler ikke kunne nyttes i helgene.

Rutebilselskapene forhøyet ikke takstene i 1973. Stigningen i omkostningene i 1973 som følge av tariffrevisjon m.v. ble dekket ved økte statstilskott.

Trafikken med de innenlandske bilferjerutene fortsatte å stige i 1972. I alt ble det i 1972 transportert 8,8 mill. biler og 31,6 mill. passasjerer med ferjerutene. Sammenliknet med 1971 svarer dette til en øking på 7,7 prosent for biler og 4,6 prosent for passasjerer.

For 1972 er godsmengde transportert med lastebiler (biler i egen transport og i leietransport) anslått til 181 mill. tonn og transportarbeidet til 3 227 mill. tonnkilometer.

Tabell 61. *Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året*

	1968	1969	1970	1971[1]	1972	Prosent endring i 1972
Personbiler[2]	619 039	699 683	747 237	806 556	854 237	5,9
Busser	7 100	7 304	7 485	7 706	8 024	4,1
Varebiler	72 870	73 587	73 299	154 982	163 347	5,4
Lastebiler m. v.	63 572	68 905	75 243			
Biler i alt	762 581	849 479	903 264	969 244	1 025 608	5,8
Traktorer[3]	37 449	39 506	43 196	67 272	80 291	19,4
Motorsykler	46 244	43 748	41 769	39 666	37 544	—5,3
Mopeder	127 830	128 978	128 299	128 695	127 547	—0,9
Motorkjøretøyer i alt	974 104	1 061 711	1 116 528	1 204 877	1 270 990	5,5
Tilhengere	50 806	60 185	72 445	93 451	111 406	19,2
Kjøretøyer i alt	1 024 910	1 121 896	1 188 973	1 298 328	1 382 396	6,5

[1] Fra 1971 har traktorer, motorredskap og tilhengere fått generell registreringsplikt. [2] Medregnet stasjonsbiler. [3] Fra 1971 medregnet motorredskap, dvs. arbeidsmaskiner med tillatt kjørehastighet 50 km/time og mer.

Tabell 62. *Biler registrert første gang i Norge*

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september				
				Antall		Prosent endring	Prosentandel	
	1970	1971	1972	1972	1973		1972	1973
NYE BILER								
Personbiler[1]								
Vest-Tyskland ...	22 500	29 668	30 655	23 389	29 210	24,9	40,5	41,0
Storbritannia	17 774	14 999	8 442	6 805	6 787	— 0,3	11,8	9,5
Sverige	8 248	9 950	10 327	8 086	8 388	3,7	14,0	11,8
Frankrike	8 862	8 624	8 755	6 880	8 797	27,9	11,9	12,4
Italia	2 855	2 690	2 596	2 043	2 666	30,4	3,5	3,8
Japan	7 995	13 466	11 815	8 885	12 986	46,2	15,4	18,2
Tsjekkoslovakia...	749	724	473	384	383	— 0,3	0,7	0,5
Sovjetunionen	441	645	709	576	857	48,8	1,0	1,2
Sambandsstatene .	250	162	160	135	132	— 2,2	0,2	0,2
Nederland.....	538	543	413	336	276	— 17,9	0,6	0,4
Andre land	14	–	335	235	707	300,9	0,4	1,0
I alt	70 226	81 471	74 680	57 754	71 189	23,3	100,0	100,0
Varebiler[2]								
Vest-Tyskland ...	3 406	7 702	7 927	6 262	2 929	— 53,2	44,3	53,4
Storbritannia	1 281	1 908	1 701	1 331	1 152	— 13,4	9,4	21,0
Japan	1 561	1 906	2 744	2 189	575	— 73,7	15,5	10,5
Sverige	420	1 177	1 771	1 365	234	— 82,2	9,7	4,2
Frankrike	893	1 882	3 078	2 653	396	— 85,1	18,7	7,2
Andre land	272	354	424	345	202	— 41,4	2,4	3,7
I alt	7 833	14 929	17 645	14 145	5 488	— 61,2	100,0	100,0
Lastebiler[3]								
Vest-Tyskland ...	3 878	1 614	1 484	1 076	1 240	15,2	37,6	39,9
Storbritannia	1 911	1 088	785	605	570	— 5,8	21,1	18,3
Sverige	1 844	1 719	1 478	1 083	1 199	10,7	37,9	38,6
Sambandsstatene .	185	63	26	21	13	— 38,1	0,7	0,4
Italia	294	12	7	6	2	— 66,7	0,2	2,7
Andre land	48	95	85	70	85	21,4	2,5	0,1
I alt	8 160	4 591	3 865	2 861	3 109	8,7	100,0	100,0
Busser								
Sverige	339	368	431	313	267	— 14,7	75,6	64,2
Vest-Tyskland ...	79	68	87	65	87	33,8	15,7	20,9
Nederland.....	34	45	33	29	27	— 6,9	7,0	6,5
Storbritannia	16	15	14	7	15	114,3	1,7	3,6
Andre land	–	1	–	–	20	.	–	4,8
I alt	468	497	565	414	416	0,5	100,0	100,0
Nye biler i alt	86 687	101 488	96 755	75 174	80 202	6,7	.	.
BRUKTE BILER								
Personbiler	2 398	2 338	2 252	1 736	1 632	— 6,0	.	.
Varebiler.....	27	38	38	28	20	— 28,6	.	.
Lastebiler	315	219	139	111	101	— 9,0	.	.
Busser	1	2	2	2	1	— 50,0	.	.
Brukte biler i alt ...	2 741	2 597	2 431	1 877	1 754	— 6,6	.	.

Kilde: Opplysningsrådet for biltrafikken.

[1] Medregnet stasjonsbiler og drosjer. [2] Før 1971 godsbiler med lasteevne under 1 tonn. Fra 1971 godsbiler med totalvekt under 3,5 tonn. [3] Før 1971 godsbiler med lasteevne over 1 tonn. Fra 1971 godsbiler med totalvekt over 3,5 tonn. Medregnet kombinerte biler, trekk- og tankbiler.

Tabell 63. *Jernbanetransport (Norges statsbaner)*

	Enhet	Hele året			Januar—august		
		1970	1971	1972	1972	1973	Prosent endring
Driftsytelser[1]							
Vognakselkilometer i trafikktog[1]							
Med damplokomotiv	Mill.	0,1	–	–	–	–	–
» elektrisk lokomotiv	»	634,5	636,3	642,2	420,7	405,9	— 3,5
» diesellokomotiv	»	192,5	170,4	165,1	112,1	94,0	—16,1
» elektrisk motorvogn	»	75,7	76,2	76,9	51,2	49,7	— 2,9
» dieselmotorvogn	»	9,6	7,2	7,3	4,8	4,5	— 6,2
» traktorer	»	0,9	1,1	0,9	0,7	0,4	—42,9
I alt	»	913,3	891,2	892,4	589,5	554,5	— 5,9
Trafikk							
Passasjerer	»	29,2	29,2	29,4	19,4	18,9	— 2,6
Passasjerkilometer	»	1 569	1 596	1 622	1 118	1 106	— 1,1
Tonn transportert							
Malm fra Rana gruver	»	2,1	2,4	2,1	1,4	1,4	0,0
Malm på Ofotbanen	»	19,9	19,5	20,6	12,9	14,8	14,7
Annet gods (medregnet tjenestegods)	»	7,8	6,6	6,7	4,3	4,4	2,3
I alt	»	29,8	28,5	29,4	18,6	20,6	10,8
Netto tonnkilometer							
Malm fra Rana gruver	»	52	61	52	35	35	0,0
Malm på Ofotbanen	»	796	778	825	517	590	14,1
Annet gods (medregnet tjenestegods)	»	1 990	1 764	1 777	1 146	1 201	4,8
I alt	»	2 838	2 603	2 654	1 698	1 826	7,5
Økonomiske resultater							
Utgifter i alt	Mill. kr.	1 046	1 160	1 236	826	875	5,9
Inntekter i alt	»	785	818	881	577	569	— 1,4
Av dette:							
Passasjertrafikk	»	253	270	292	203	210	3,4
Godstrafikk	»	486	499	536	338	305	— 9,8

[1] Lokomotivenes og motorvognenes eget løp er ikke medregnet.

Jernbanetransport

Omfanget av jernbanetransporten (Norges statsbaner) var omtrent uforandret fra 1971 til 1972 og endret seg heller ikke mye i 1973. En oversikt over NSB's transportytelser og de økonomiske resultater av driften er gitt i tabell 63.

Fra 1. juli 1973 ble taksten for ekspress- og vognlastgods forhøyet med 10 prosent.

Sjøtransport

Fartøyer i innenlandsk rutefart transporterte i 1972 til sammen 39,0 mill. passasjerer, eller 2,0 prosent flere enn i 1971. Av passasjerene i 1972 var 0,7 mill. reisende med kystruter, 30,7 mill. med ferjeruter og 7,6 mill. med andre lokalruter. Av tallet på passasjerer med kystruter gjaldt 510 000 hurtigruten på Nord-Norge.

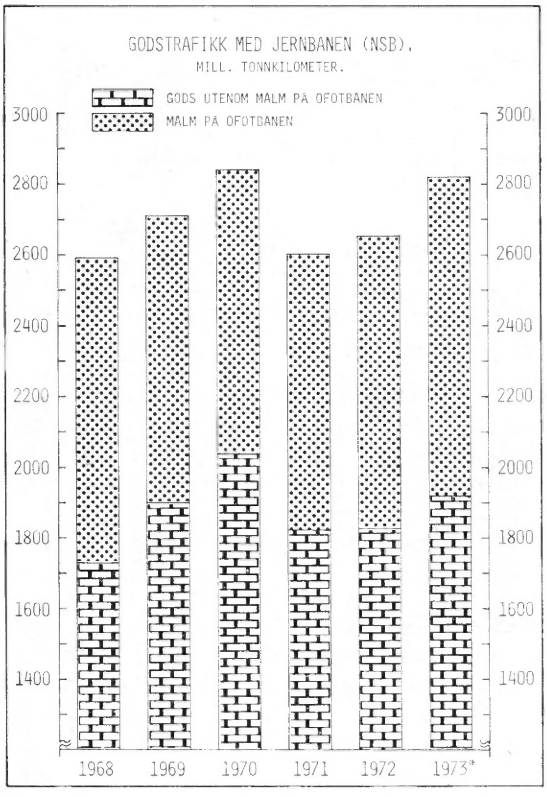

Fig. 30.

Godstransportene med kyst- og lokalruter til sammen utgjorde 2,1 mill. tonn i 1972. Dette er 9 prosent mindre enn i 1971.

Med skip mellom 25 og 500 bruttotonn i leie- og egentransport mellom norske havner ble det i 1970 transportert 23 mill. tonn gods, og transportarbeidet utgjorde 4 500 mill. tonnkilometer. En har ikke statistikk for senere år, men regner med jamn vekst i årene etter 1970. Det transporteres også betydelige godsmengder langs kysten med fiskebåter og med skip større enn 500 bruttotonn. For disse fartøyer har en ikke materiale til å anslå omfanget eller utviklingen av godstransportene. Da dette ble skrevet, forelå ennå ingen oppgaver over innenlandske sjøtransporter i 1973.

I skipsfarten mellom Norge og utlandet var tonnasjen av norske og utenlandske skip som i 1972 kom med last til Norge 18,1 mill. nettotonn, eller 11 prosent mer enn i 1971. Tonnasjen av skip som gikk med last til utlandet (skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med) var 14,9 mill. nettotonn. Dette er 12 prosent mer enn i 1971. Det forelå ved inngangen til 1974 ennå ingen oppgaver over skipsfarten mellom Norge og utlandet i 1973.

Lufttransport

Tallet på registrerte sivilfly (seilfly ikke regnet med) var ved utgangen av oktober 1973 536, mot 519 på samme tidspunkt i 1972.

I de første sju måneder av 1973 lå tallet på passasjerer både i innenlandstrafikken med rutefly og på utenlandsrutene 7 prosent over passasjertallet i tilsvarende periode i 1972.

Reiseliv

Tallet på personer som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikke-nordiske land i januar—september 1973 steg med nær 13 prosent fra samme periode året før. Økin-

Tabell 64. *Reiseliv*

	Hele året			Januar—september		
	1970	1971	1972	1972	1973	Prosent endring
Personer innreist til Norge direkte fra ikke-nordiske land.						
Med fly	396 053	428 213	527 866	426 723	477 751	12,0
Med skip	162 335	184 492	182 458	159 492	181 678	13,9
I alt	558 388	612 705	710 324	586 215	659 429	12,5
Av disse						
Nordmenn	270 838	320 830	362 826	277 898	321 988	15,9
Utlendinger	287 550	291 875	347 498	308 317	337 441	9,4
Valutaregnskap.						
Inntekter (Mill. kr.)	1 128	1 227	1 327	1 126	1 150	2,1
Utgifter (Mill. kr.)	1 014	1 194	1 361	1 087	1 252	15,2

Tabell 65. *Hotellbesøk*

	1970	1971	1972	Januar—april			Mai—september		
				1972	1973	Prosent endring	1972	1973	Prosent endring
Godkjente hoteller.									
Gjester 1 000	2 772	2 922	2 988	686	684	— 0,3	1 800	1 805	0,3
Gjestedøgn 1 000	5 492	5 761	5 836	1 599	1 575	— 1,5	3 275	3 273	— 0,1

gen var 16 prosent for nordmenn og 9 prosent for utlendinger (se tabell 64).

For de godkjente hoteller var tallet på gjester og gjestedøgn omtrent uforandret fra 1972 til 1973. Dette gjaldt både vintersesongen og sommersesongen (se tabell 65).

Postverket

I løpet av de ti første måneder av 1973 ble det bokført 61,8 mill. inn- og utbetalingskort og girokort, 6,3 mill. innskott og uttak i Postsparebanken og 10,2 andre sendinger. Dette var en øking på henholdsvis 4 prosent og 8 prosent og en nedgang på 2 prosent i forhold til samme tidsrom i 1972.

Televerket

Ved utgangen av 1972 var det installert om lag 1 262 000 telefonapparater, eller 5 prosent flere apparater enn ved utgangen av 1971. Telefontettheten økte fra 31 apparater pr. 100 innbyggere i 1971 til 32 apparater pr. 100 innbyggere i 1972.

Tallet på telegrammer sendt innenlands og til utlandet var 1,30 mill., dvs. en nedgang på om lag 14 prosent i forhold til samme tidsrom i 1972. Målt i minutter var telekstrafikken innenlands i årets første åtte måneder 12 prosent høyere enn i samme periode året før. Telekstrafikken til utlandet økte med 15 prosent i samme periode.

De samlede inntekter og utgifter i annen samferdsel enn sjøfart er tatt inn i tabell 66. For innenriks sjøfart er de samlede inntekter og utgifter tatt med i tabell 59, totalregnskap for sjøfart.

Tabell 66. *Totalregnskap for annen samferdsel. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1969	7 630	4 184	3 446
1970	8 996	5 436	3 560
1971	9 974	6 035	3 939
1972*	11 164	6 691	4 473
1973*	12 613	7 532	5 081

Inntekter og inntektsnytting

Inntekter

Etter foreløpige beregninger økte faktorinntekten, regnet i løpende priser, med 9,2 milliarder kroner, eller 13,0 prosent, fra 1972 til 1973. Av en samlet faktorinntekt i 1973 på 80,4 milliarder kroner var 79,0 milliarder kroner privat inntekt av arbeid og kapital, mens 1,4 milliarder kroner tilfalt det offentlige og utlandet i form av nettoinntekt av kapital. Utviklingen i de enkelte komponenter av faktorinntekten framgår av tabell K i tabellvedlegget.

Privat disponibel inntekt (privat inntekt av arbeid og kapital pluss stønader fra det offentlige og utlandet minus direkte skatter og trygdepremier) steg fra 1972 til 1973 med 7,1 milliarder kroner, eller med 12,0 prosent, regnet i løpende priser og etter foreløpige oppgaver. Den private disponible inntekt økte noe svakere enn privat inntekt av arbeid og kapital i alt (før skatt), se tabell 67.

Deflateres den private disponible inntekt med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum, finner en at privat disponibel realinntekt i alt økte med 3,9 prosent fra 1972

Tabell 67. *Privat disponibel inntekt*

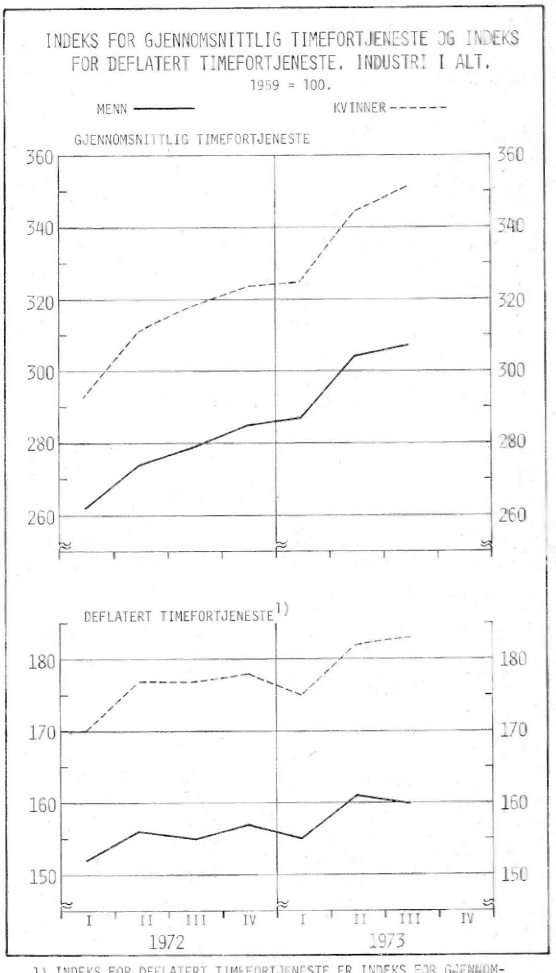
	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*	Endring 1972–73*
			Mill. kr.			Pst.
Privat inntekt av arbeid og kapital	50 711	57 166	64 084	69 979	78 979	+ 12,9
+ Stønader fra det offentlige	8 455	11 173	13 606	15 694	18 415	+ 17,3
+ Stønader fra utlandet (netto)	189	220	272	257	231	— 10,1
I alt	59 355	68 559	77 962	85 930	97 625	+ 13,6
— Direkte skatter og trygdepremier ...	17 300	18 093	22 863	27 213	31 858	+ 17,1
Privat disponibel inntekt	42 055	50 466	55 099	58 717	65 767	+ 12,0
Privat konsum	39 324	43 814	48 844	53 152	58 332	+ 9,7
Privat kapitaltilvekst	2 731	6 652	6 255	5 565	7 435	+ 33,6

til 1973. Hvis en tar hensyn til befolkningstilveksten og beregner stigningen i privat disponibel realinntekt pr. innbygger, blir stigningen fra 1972 til 1973 3,2 prosent.

En har grovt anslått fordelingen av den private disponible inntekt mellom to grupper, nemlig på den ene siden lønnstakere, pensjonister og trygdede og på den andre siden selvstendige jordbrukere, skogbrukere og fiskere og andre selvstendige næringsdrivende, selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere. Etter disse anslag steg den nominelle disponible inntekt for lønnstakere, pensjonister og trygdede under ett med 11,8 prosent fra 1972 til 1973. Økingen i disponibel realinntekt for denne gruppen var 3,7 prosent. For de øvrige grupper av inntektstakere (selvstendig næringsdrivende og selskaper) sett under ett gikk den nominelle disponible inntekten opp med 12,9 prosent fra 1972 til 1973. Dette svarer til en oppgang i disponibel realinntekt på 4,7 prosent.

Lønnsutviklingen

Det var meget få tariffoppgjør i 1973. Avtalene for de aller fleste lønnstakergrupper ble revidert i 1972 og løper ut i 1974. Avtalene inneholdt imidlertid bestemmelser om et generelt tillegg, fortjenesteutviklingsgaranti og halvautomatisk indeksregulering. De tariffavtaler mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge som sist ble revidert 1. juli 1972 eller tidligere (vårfagene) inneholdt bestemmelser om et generelt tillegg på 20 øre pr. time utbetalt fra 10. april 1973. Bestemmelsene om en fortjenesteutviklingsgaranti var knyttet til den gjennomsnittlige timefortjeneste innenfor det enkelte avtaleom-

1) INDEKS FOR DEFLATERT TIMEFORTJENESTE ER INDEKS FOR GJENNOMSNITTLIG TIMEFORTJENESTE DEFLATERT MED KONSUMPRISINDEKSEN.

Fig. 31.

råde. Med virkning fra 10. april 1973 skulle det gis et ekstra tillegg til grupper som hadde hatt en mindre lønnsglidning enn 50 øre pr. time, regnet fra 3. kvartal 1971 til 3. kvartal 1972. Den halvautomatiske indeksreguleringsbestemmelse gikk ut på at når indekstallet pr. 15. mars 1973 forelå, kunne LO i tilfelle av stigning og NAF i tilfelle av fall kreve opptatt forhandlinger om regulering av lønninger. Kravet var maksimalt begrenset til en regulering som svarer til den prosentvise endring i konsumprisindeksen siden 15. mars 1972.

I forhandlingene om indekstillegg ble resultatet — etter Regjeringens medvirkning — at partene kom fram til en «pakkeløsning» som gav en kompensasjon for prisstigningen på 45 prosent mot tidligere vanligvis 70 prosent. Samtidig ble det bevilget 250 mill. kr. i prissubsidier, og planlagte takstforhøyelser på mellom 35 og 40 mill. kr. ble sløyfet.

Med virkning fra 10. april 1974 ble det således gitt følgende direkte lønnstillegg: Generelt tillegg 20 øre, indekstillegg 58 øre og fortjenesteutviklingsgarantitillegg om lag 5 øre i gjennomsnitt.

For de andre lønnstakergruppene ble opplegget fra indeksoppgjøret mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening fulgt. Ansatte i staten fikk med virkning fra 1. mai 1973 et indekstillegg på 3,6 prosent, men slik at ingen fikk mindre enn kr. 1 280 pr. år. De innebygde tilleggene var også på 3,6 prosent. Statsansatte fikk således i alt en lønnsøking på 7,2 prosent fra 1. mai 1973, men noe mer enn dette i de laveste lønnsklassene.

Kommunale tjenestemenn fikk samme tillegg som statsansatte. I forsikringsvirksomhet var det innebygde tillegget 2,6 prosent og i bankvirksomhet 3 prosent fra 1. mai 1973. Begge disse lønnstakergrupper fikk indekstillegg som for statsansatte, nemlig 3,6 prosent fra 1. mai 1973.

I skogbruket ble med virkning fra 1. september 1973 alle akkorder hevet med 6,3 prosent, og timelønningene med 12,7 prosent. Disse prosentsatsene omfatter det innebygde 20-øres tillegget, lønnsutviklingsgarantitillegget og indekstillegget.

Ansatte i utenriks sjøfart ble med virkning fra 1. november gitt et innebygd tillegg på hyrene på kr. 135,— pr. måned. Fra samme dato ble det gitt et indekstillegg på 5,8 prosent.

Ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet fikk med virkning fra 9. november 1973 et tillegg på 7,9 prosent eller 97 øre pr. time. Tillegget fordeler seg med 58 øre pr. time i indekstillegg og 39 øre pr. time i fortjenesteutviklingsgaranti.

Tabell 68. *Tariffbestemt lønnsøking og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i bergverksdrift og industri*[1]

	Tariffbestemte tillegg	Lønnsglidning	Lønnsøking i alt
	Pst.	Pst.	Pst.
1. kvartal 1956—1. kvartal 1957	3,7	4,8	8,5
1. » 1957—1. » 1958	–	4,0	4,0
1. » 1958—1. » 1959	5,3	2,8	8,1
1. » 1959—1. » 1960	3,2	3,1	6,3
1. » 1960—1. » 1961	–	4,2	4,2
1. » 1961—1. » 1962	6,6	2,8	9,4
1. » 1962—1. » 1963	3,2	2,7	5,9
1. » 1963—1. » 1964	3,1	2,6	5,7
1. » 1964—1. » 1965	4,8	3,7	8,5
1. » 1965—1. » 1966	3,1	3,3	6,4
1. » 1966—1. » 1967	4,6	4,2	8,8
1. » 1967—1. » 1968	3,0	3,6	6,6
1. » 1968—1. » 1969	[2] 8,1	4,0	12,1
1. » 1969—1. » 1970	–	6,0	6,0
1. » 1970—1. » 1971	8,7	6,9	15,6
1. » 1971—1. » 1972	4,4	4,9	9,3
1. » 1972—1. » 1973	3,8	5,8	9,6

[1] Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. [2] Medregnet kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

Tabell 69. *Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere*

	Tids-enhet	Gjennomsnittsfortjeneste Kroner 1971	1972	1973	Prosentvis endring fra året før 1971	1972	1973
Menn:							
Jordbruk:[1]							
Månedslønte ansatte	måned	2 146	2 356	..	10,6	9,8	..
Timelønte ansatte	time	11,14	12,16	..	12,4	9,2	..
Industri:							
Voksne arbeidere	»	15,45	16,82	[2] 18,81	12,4	8,9	[3] 10,3
Tekniske funksjonærer[4]	måned	3 964	4 335	4 772	10,0	9,4	10,1
Kontorfunksjonærer[4]	»	3 646	3 985	4 410	10,7	9,3	10,7
Arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet	time	19,36	21,04	[2] 22,65	10,3	8,7	[3] 7,8
Losse- og lastearbeidere	»	18,17	19,85	[2] 22,45	10,2	9,2	[3] 11,8
Utenriksfart, voksne sjømenn[5]	måned	4 710	5 055	5 676	37,3	7,3	12,3
Innenriksfart, voksne sjømenn[6]	»	2 930	3 380	..	11,1	15,4	..
Privat landtransport, voksne arbeidere	time	13,67	15,23	[2] 17,63	11,6	11,4	[3] 12,1
Varehandel:[7]							
Kontorfunksjonærer	måned	3 346	3 701	4 024	11,3	10,6	8,7
Butikkfunksjonærer	»	2 320	2 574	2 836	10,8	10,9	10,2
Lagerfunksjonærer	»	2 383	2 629	2 893	10,7	10,3	10,0
Kvinner:							
Jordbruk:[1]							
Månedslønte ansatte	måned	1 267	1 504	..	17,6	18,7	..
Timelønte ansatte	time	10,66	11,85	..	12,8	11,2	..
Industri:							
Voksne arbeidere	»	11,65	12,82	[2] 14,48	12,9	10,0	[3] 10,4
Kontorfunksjonærer[4]	måned	2 203	2 424	2 681	10,8	10,0	10,6
Varehandel:[7]							
Kontorfunksjonærer	»	2 049	2 295	2 538	11,3	12,0	10,6
Butikkfunksjonærer	»	1 619	1 860	2 052	10,7	14,9	10,3

[1] September. [2] 3. kvartals oppgaver. [3] Stigningen fra 3. kv. 1972 til 3. kv. 1973. [4] Pr. 1. september. [5] Mars. [6] November. [7] Pr. 1. mars.

Overenskomstene mellom Handelens Arbeidsgiverforening, Den Kooperative Tariffforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund var de eneste mer omfattende overenskomster som ble revidert i 1973. Disse overenskomstene løp ut 30. september 1973. I samsvar med indeksreguleringsbestemmelsene i avtalene ble det med virkning fra 15. mai 1973 gitt et indekstillegg som utgjorde kr. 35,— pr. måned på begynnerlønnssatsene, kr. 42,— pr. måned på de midlere lønnssatser og kr. 52,— pr. måned på de høyeste satser. Høsten 1973 ble avtalene revidert, og det ble bl.a. gitt et tillegg som varierte fra 17,5 prosent på den laveste satsen til 8,3 prosent på de høyeste satsene. Fra høsten 1974 blir det gitt et tillegg på 4,8 prosent på de laveste satsene og 3,8 prosent på de fire høyeste satsene. Ansatte som har personlige tillegg vil få noe lavere prosentvis øking. Avtalene har bestemmelse om halvautomatisk indeksregulering og løper ut 30. september 1975.

Den lønnsøking som finner sted utover de tariffbestemte endringer (lønnsglidningen), beregnes for industriarbeidere som differansen mellom den totale lønnsøking og den tariffbestemte øking. Lønnsglidningen vil være bestemt av faktorer som innføring av og endringer i personlige tillegg til minstelønnsfagene, fastsetting av akkordsatser, innføring av premielønnssystemer, endringer i omfanget av overtidsarbeid o.a. Tabell 68 viser den samlede årlige lønnsøking for industriarbeidere fra 1956, fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning. Tabellen er beregnet på grunn-

lag av den gjennomsnittlige timefortjeneste, ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. Lønnsglidningen fra 1. kvartal 1972 til 1. kvartal 1973 var vesentlig sterkere enn i det foregående året.

Lønnsutviklingen for en del viktigere lønnstakergrupper i årene 1971—1973 går fram av tabell 69. Tallene gjelder ulike tidspunkter i året, og en må være varsom med å sammenlikne lønnsnivået gruppene imellom.

Disponible realinntekter

Anslag for veksten i disponible realinntekter (inntekter etter fradrag for direkte skatter og med tillegg av offentlige stønader, deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks) i 1973 for lønnstakere, trygdede og pensjonister sett under ett er gitt i innledningsavsnittet til dette kapitlet. Økingen var anslagsvis 6,4 prosent fra 1970 til 1971, 2,9 prosent fra 1971 til 1972 og 3,7 prosent siste år.

Veksten i de samlede disponible realinntekter reflekterer både utviklingen i tallet på personer (dvs. antall sysselsatte og trygdede) og i deres nominelle inntekter før skatt. Dessuten påvirkes den av endringer i skatte- og stønadsbeløpene og i konsumprisene. Hver av disse komponentene har virket med ulik styrke i de enkelte år. I hvert av disse tre årene økte de nominelle inntektene og stønadene svakere enn de direkte skattene. Årsaken til at skattene økte sterkere enn inntektene var dels at trygdeavgiftssatsene ble hevet i alle årene og dels den skatteøking som skjer automatisk når inntektene øker og skattefrie inntektsfradrag og progresjonstabeller i den direkte skattleggingen er uendret eller justeres bare delvis. Skatteøkingen var særlig sterk i 1971, men veksten i de disponible inntektene fra 1970 til 1971 var også preget av at den reelle verdien av inntekter før skatt og av stønadene økte sterkt dette året. Den svake veksten i de disponible realinntektene fra 1971 til 1972 gjenspeiler først og fremst svak stigning i de nominelle inntekter og stønader samtidig som prisstigningen fortsatt var sterk. At raten for stigningen i de disponible realinntekter fra 1972 til 1973 — til tross for en sterkere prisøking — var høyere enn året før skyldes særlig en sterkere nominell inntektsøking fra 1972 til 1973. Dessuten var skatteøkingen lavere dette året enn i de to foregående år.

Utviklingen i totale disponible realinntekter kan dekke over store variasjoner både mellom grupper av individer og mellom enkeltpersoner. For å illustrere den samlede virkningen av endringer i inntekt, i skatte- og stønadsregler og i konsumprisene for visse husholdningstyper på en del inntektstrinn har en i tabell 70 gjengitt beregninger som viser utviklingen av disponibel realinntekt fra 1970 til 1973 for utvalgte husholdninger. Resultatene må oppfattes som stiliserte regneeksempler på hvordan de enkelte års skatte-, avgifts- og stønadsregler har influert på disponibel realinntekt for de enkelte husholdninger under den gjennomsnittlige pris- og inntektsøking som har funnet sted i perioden. En kan ikke gå ut fra at den utviklingen som tabellen viser, gjelder for enhver husholdningstype på vedkommende inntektstrinn. Beregningene er basert på helt bestemte forutsetninger om utvikling i inntekt før skatt, om skattlegging og om prisutvikling, jfr. merknadene til tabellen.

Veksten i disponible realinntekter for gruppen lønnstakere, trygdede og pensjonister sett under ett ligger, som vist foran, på et høyere nivå enn den tilsvarende vekst som er registrert for de husholdningstypene som er med i tabell 70. Det er to grunner til denne nivåforskjellen. For det første kommer utviklingen i tallet på personer ikke med i veksttallene for de enkelte husholdningstyper. Det er grunn til å tro at tallet på trygdede har økt svært sterkt i enkelte år. Den annen årsak er at totaltallet også reflekterer en øking bl.a. i pensjonsutbetalinger (f.eks. tilleggspensjoner under folketrygden) og i ytelser eksempelvis under sykdom både til personer som er yrkesaktive og trygdet. Disse faktorer kommer ikke med i disponibel realinntekt, slik denne er definert for de ulike husholdninger i tabell 70.

Det generelle bildet, med svak vekst eller nedgang i de disponible realinntekter fra 1970 til 1973 for alle grupper, og særlig for de med arbeidsinntekt, preger eksemplene i tabell 70. Spesielt ugunstig var utviklingen fra 1971 til 1972, med nedgang i disponibel realinntekt for samtlige husholdninger med arbeidsinntekt, noe som først og fremst skyldes at inntekt før skatt økte mindre fra 1971 til 1972 enn i de øvrige år. For hele perioden 1970—1973 sett under ett var de disponible realinntektene for de enkelte husholdningene påvirket av den skatteskjerpelsen som fant sted, og som var en følge dels av høyere trygdeavgiftssatser og dels av den automatiske skatteskjerping som finner sted når skattesatsene og barnetrygdytelsene ikke justeres i takt med prisstigningen. Men skattepolitikken sammen med pris- og inntektsutviklingen har ikke gitt like sterke utslag for alle husholdninger. På alle inntektstrinn og i hele perioden er den ugunstige utviklingen mest markert for familier med mange barn. Et annet karakteristisk trekk er at vekstratene for disponi-

Tabell 70. *Anslått utvikling i disponibel realinntekt for utvalgte husholdningstyper. Årlig endring i prosent*

	Disponibel inntekt i 1973 kr.	1970—1971	1971—1972	1972—1973	1970—1973
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 20 000 i 1973					
Enslig	14 834	3,7	—0,5	1,9	1,7
Ektepar med 2 barn	18 066	2,2	—1,3	2,1	1,0
Ektepar med 4 barn	22 686	0,4	—1,9	1,6	0,0
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 30 000 i 1973					
Enslig	20 713	1,5	—1,5	0,7	0,2
Ektepar med 2 barn	24 785	1,6	—1,2	1,6	0,7
Ektepar med 4 barn	29 405	0,3	—1,7	1,3	0,0
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 40 000 i 1973					
Enslig	25 993	1,1	—1,8	0,1	—0,2
Ektepar med 2 barn	30 435	0,4	—1,8	0,7	—0,3
Ektepar med 4 barn	35 055	—0,5	—2,2	0,6	—0,7
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 50 000 i 1973					
Enslig	31 023	0,2	—0,8	0,1	—0,1
Ektepar med 2 barn	35 965	0,1	—0,8	0,7	0,0
Ektepar med 4 barn	40 585	—0,7	—1,2	0,6	—0,4
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 75 000 i 1973					
Enslig	42 028	—0,8	—1,6	—0,8	—1,0
Ektepar med 2 barn	48 220	—0,7	—1,5	—0,2	—0,8
Ektepar med 4 barn	52 840	—1,2	—1,8	—0,2	—1,0
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 100 000 i 1973					
Enslig	51 283	—4,1	—2,0	—1,3	—2,5
Ektepar med 2 barn	58 355	—3,6	—1,8	—1,3	—2,2
Ektepar med 4 barn	62 975	—3,7	—2,0	—1,2	—2,3
Husholdningstype med trygdeinntekt kr. 16 220 i 1973					
Ektepar	16 220	8,9	1,2	0,5	3,5

Merknader: Tabellen bygger på bestemte forutsetninger om utviklingen i inntekter før skatt, om forhold som har betydning for skattleggingen og om prisutviklingen. Inntekt før skatt til husholdningstyper med inntekter på kr. 20 000, kr. 30 000 og kr. 40 000 er forutsatt å ha steget i takt med anslått årsfortjeneste for voksne menn i industrien. For husholdningstyper med kr. 50 000, kr. 75 000 og kr. 100 000 i inntekt er forutsatt en inntektsutvikling i takt med gjennomsnittlig månedsfortjeneste for funksjonærer (menn) etter N.A.F.'s statistikk. Trygdeinntektene er i alle år satt lik folketrygdens minsteytelser til ektepar som begge er trygdet. En har brukt følgende årlige endringsprosenter:

	1970—1971	1971—1972	1972—1973
Industriarbeidere	11,0	7,9	10,4
Funksjonærer	10,2	9,0	10,8
Trygdede	15,7	8,5	8,0

De direkte skatter, som omfatter inntektsskatter og trygdepremier, er beregnet ut fra den forutsetning at det er *en* inntektstaker i husholdningen som bare har lønnsinntekt og ikke andre fradrag enn minstefradraget. Barna er forutsatt å være under 17 år, og barnetrygden er regnet som negativ skatt. Inntektene etter fradrag av direkte skatter er deflatert med den offisielle konsumprisindeks for vedkommende år. Ved beregning av realdisponibel inntekt har en for alle husholdningene deflatert med den offisielle konsumprisindeksen, som årlig har steget med følgende prosenter: 1970—71: 6,2 pst., 1971—72: 7,2 pst., 1972—73: 7,5 pst.

bel realinntekt har vært lavere jo høyere inntektene har vært. Disse fordelingsvirkningene av inntektsskatter og stønader under en generell pris- og inntektsvekst vil vi gi en mer utførlig omtale i det følgende avsnitt.

Skattevirkningstall

Når skatte- og trygdeavgiftssatser, inntektsfradrag og stønader ikke justeres under en generell pris- og inntektsstigning, vil den disponible realinntekt i alminnelighet utvikle seg forskjellig for de ulike husholdninger. Selv om inntekt før skatt og konsumprisene øker prosentvis like meget for alle husholdninger, vil prosentendringen i disponibel realinntekt variere med husholdningens størrelse og inntektstrinn. Utslagene for den enkelte husholdning blir bestemt av den skatte-, trygdeavgifts- og stønadsstruktur som gjelder. Som mål for utslagenes størrelse kan en beregne såkalte «skattevirkningstall» (skattevirkningselastisiteter) for ulike husholdningstyper og inntektstrinn, dvs. tall som viser den prosentvise endring i disponibel inntekt (inntekt etter fradrag av skatter og trygdeavgifter og med tillegg av stønader) ved én prosent øking i inntekt før skatt[1].

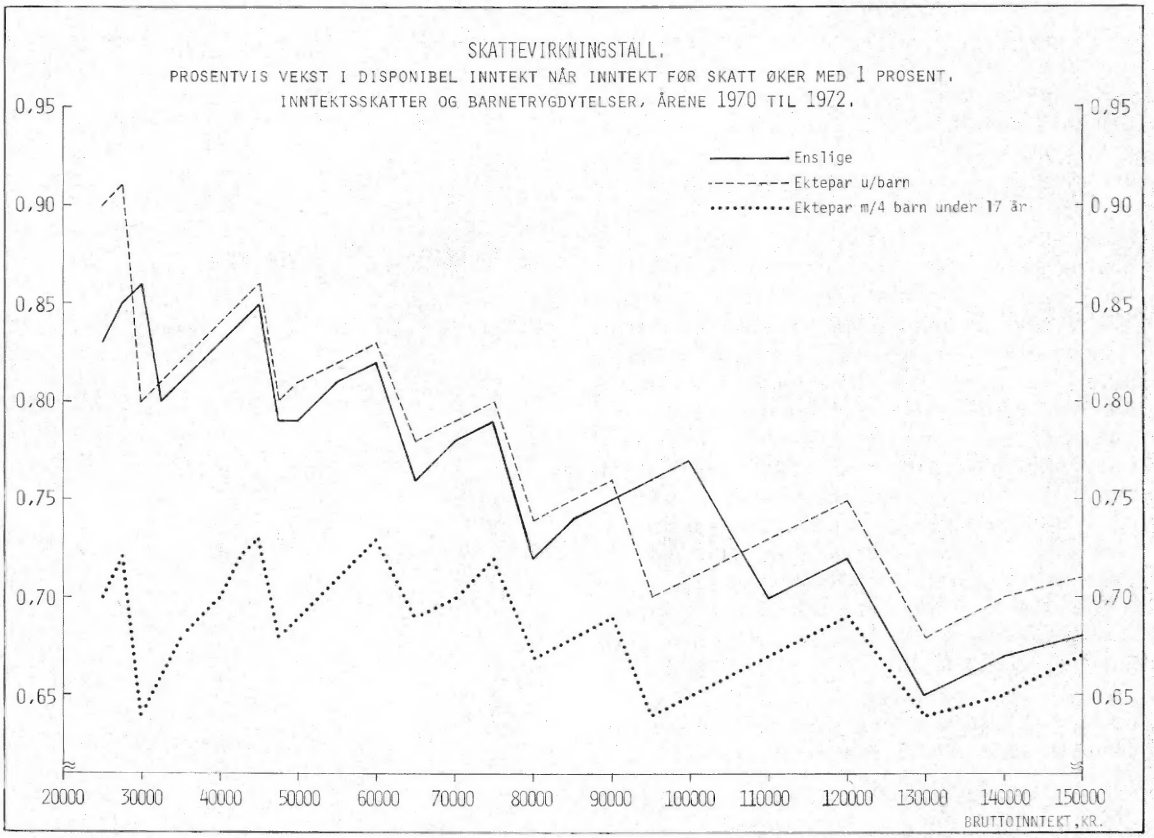
Tabell 71 viser skattevirkningstall for en del husholdningstyper og inntektstrinn beregnet på basis av satsene for inntektsskatt til stat og kommune, fellesskatt til Skattefordelingsfondet og barnetrygdytelser som ble innført i 1970 og som også gjaldt i årene 1971 og 1972. Se merknadene til tabellen. I figur 32 er de samme tall framstilt i diagramform. Det framgår av tabellen at for alle husholdningstyper og inntektstrinn er de beregnede skattevirkningstallene lavere enn 1, dvs. at den prosentvise vekst i disponibel inntekt er mindre enn den prosentvise vekst i inntekt før skatt når inntektene stiger. Dette er en følge av progressiviteten i skattesystemet. (Omvendt vil den prosentvise vekst i skattene — både for den enkelte skattyter og i de totale offentlige skatteinntekter — være større enn 1, når de private nominelle inntektene øker med én prosent og skattesatser m.v. ikke justeres.) Tabellen viser dessuten at skattevirkningstallene varierer med husholdningstype og inntektstrinn. Når inntekt før skatt øker med én prosent, vil eksempelvis disponibel inntekt for enslige øke med 0,86 prosent når bruttoinntekten er kr. 30 000, med 0,80 prosent når

Tabell 71. *Skattevirkningstall. Prosentvis øking i disponibel inntekt når inntekt før skatt øker med 1 prosent. Inntektsskatter og barnetrygdytelser, årene 1970 til 1972*

Bruttoinntekt	Husholdningstype			
	Enslige	Ektefeller uten barn	Ektefeller med 2 barn under 17 år	Ektefeller med 4 barn under 17 år
Kr.	Pst.	Pst.	Pst.	Pst.
25 000	0,83	0,90	0,82	0,70
27 500	0,85	0,91	0,84	0,72
30 000	0,86	0,80	0,74	0,64
32 500	0,80	0,81	0,76	0,66
35 000	0,81	0,82	0,77	0,68
37 500	0,82	0,83	0,78	0,69
40 000	0,83	0,84	0,79	0,70
42 500	0,84	0,85	0,80	0,72
45 000	0,85	0,86	0,81	0,73
47 500	0,79	0,80	0,76	0,68
50 000	0,79	0,81	0,77	0,69
55 000	0,81	0,82	0,78	0,71
60 000	0,82	0,83	0,80	0,73
65 000	0,76	0,78	0,75	0,69
70 000	0,78	0,79	0,76	0,70
75 000	0,79	0,80	0,77	0,72
80 000	0,72	0,74	0,72	0,67
85 000	0,74	0,75	0,73	0,68
90 000	0,75	0,76	0,74	0,69
95 000	0,76	0,70	0,68	0,64
100 000	0,77	0,71	0,69	0,65
110 000	0,70	0,73	0,71	0,67
120 000	0,72	0,75	0,73	0,69
130 000	0,65	0,68	0,67	0,64
140 000	0,67	0,70	0,68	0,65
150 000	0,68	0,71	0,70	0,67

Merknader: Ved beregning av disponibel inntekt er det gjort fradrag for inntektsskatt til stat og kommune og fellesskatt til Skattefordelingsfondet. Barnetrygdytelsene er regnet som negativ skatt. Skattene er beregnet ut fra den forutsetning at det er *en* inntektstaker i husholdningen som bare har lønnsinntekt og ikke andre fradragsposter enn minstefradraget. En har anvendt de satser for minstefradrag, skatter, kommunale klassefradrag og barnetrygdytelser som ble innført i 1970 og som også gjaldt i 1971 og 1972. (Bortsett fra at barnetrygden ble oppjustert fra 1. oktober 1972, noe som innebar at ytelsene økte med 2,5 pst. for hele 1972. Dette er det ikke tatt hensyn til i beregningene.)

[1] Prosentvis endring i disponibel inntekt når inntekt før skatt øker med én prosent, beregnes ved hjelp av formelen: $\frac{100 - M}{100 - G}$ der M er den marginale skatteprosent og G er den gjennomsnittlige skatteprosent. (M er lik skatteøking i kroner ved 100 kroners inntektsøking; G er lik sum skatter og trygdeavgifter fratrukket stønader i prosent av inntekt før skatt.)

MERKNADER: SE TABELL 71.

Fig. 32.

bruttoinntekten er 32 500 osv.[1] Av tabellen framgår det videre at for bruttoinntekter fra kr. 32 500 og opp til kr. 45 000 er skattevirkningstallene for enslige skattytere stigende. Når bruttoinntekten passerer kr. 45 000, inntreffer et fall i skattevirkningstallet; dette skyldes at statsskatten passerer et progresjonstrinn ved antatt inntekt kr. 45 000. Fra dette lavere nivå øker tallet suksessivt inntil et nytt fall inntreffer idet neste progresjonstrinn passeres, nemlig ved inntekt kr. 60 000 osv. Hvis en innen hvert progresjonstrinn tenker seg et gjennomsnittlig skattevirkningstall, dvs. en gjennomsnittlig vekstprosent for disponibel inntekt ved 1 prosent inntektsvekst, vil en finne at dette gjennomsnitt stadig synker etterhvert som inntekten blir høyere. Når øverste progresjonstrinn er passert, vil elastisiteten gå mot 1 etter som inntekten vokser.

For fellesliknede ektefeller uten barn er skattesatsene på alle inntektstrinn lavere enn for enslige (på enkelte inntektstrinn har imidlertid enslige og fellesliknede ektefeller samme marginalskatt), og den prosentvise øking i disponibel inntekt som ektefeller oppnår ved én prosents inntektsøking, ligger gjennomgående på et noe høyere nivå enn for enslige. Også for denne husholdningstype varierer skattevirkningstallet med inntekten på samme karakteristiske måte som for enslige, men fallet inntreffer ofte på andre inntektstrinn, fordi statsskattetabellene for de to skattytergrupper er forskjellige. Ved uendrede nominelle barnetrygdytelser ligger skattevirkningstallene for ektefeller med barn på alle inntektstrinn på et lavere nivå enn for ektefeller uten barn. Nivåforskjellen skyldes bare barnetrygdytelsene. Satsene for inntektsskattene er de

[1] Øker konsumprisene samtidig med f.eks. 0,7 pst., blir veksten i disponibel *real*inntekt henholdsvis 0,16 pst. og 0,10 pst. osv. Hvis inntektene øker med eksempelvis 7,9 pst. og skattevirkningstallet er 0,80, øker den disponible inntekten med 7,9 x 0,80 = 6,32 pst. Er prisstigningen samtidig 6,32 pst., blir realdisponibel inntekt uendret. M.a.o. hvis skattevirkningstallet er lik forholdet mellom prisstigning og inntektsstigning $\left(\frac{P}{I}\right)$ eller som i eksemplet $\frac{6{,}32}{7{,}9} = 0{,}80$, blir realdisponibel inntekt uendret. Er skattevirkningstallet større enn forholdet $\frac{P}{I}$ vil den realdisponible inntekten øke, og er skattevirkningstallet mindre enn forholdet $\frac{P}{I}$ blir det en nedgang i realdisponibel inntekt.

samme for ektefeller uten barn og med barn.

Variasjonene i skattevirkningstallene etter husholdningstype og inntektstrinn er karakteristisk for skatte- og stønadsstrukturer av den type som Norge nå har og som beregningene i tabell 71 er basert på. En vesentlig del av utviklingen i disponibel realinntekt for utvalgte husholdninger i tabell 70, med vekstrater som synker med stigende barnetall og med stigende inntekt, kan tilskrives disse variasjonene[1]. Oppjusteringen i 1973 av minstefradrag, kommunale klassefradrag og barnetrygdytelser bidrog isolert sett til en forskyvning i utviklingen av den disponible realinntekt til fordel for husholdninger med lave inntekter. Hevingen av barnetrygdsatsene var imidlertid ikke tilstrekkelig til å hindre at familier med mange barn gjennomgående hadde en svakere vekst i disponibel realinntekt enn familier med færre barn også fra 1972 til 1973, særlig for husholdninger med lave inntekter. Samtidig med den automatiske skatteskjerpingen som har funnet sted siden 1970, har trygdeavgiftssatsene og den øvre inntektsgrense for beregning av avgiftene blitt hevet i alle år, noe som slår relativt sterkest ut for husholdninger med høye inntekter.

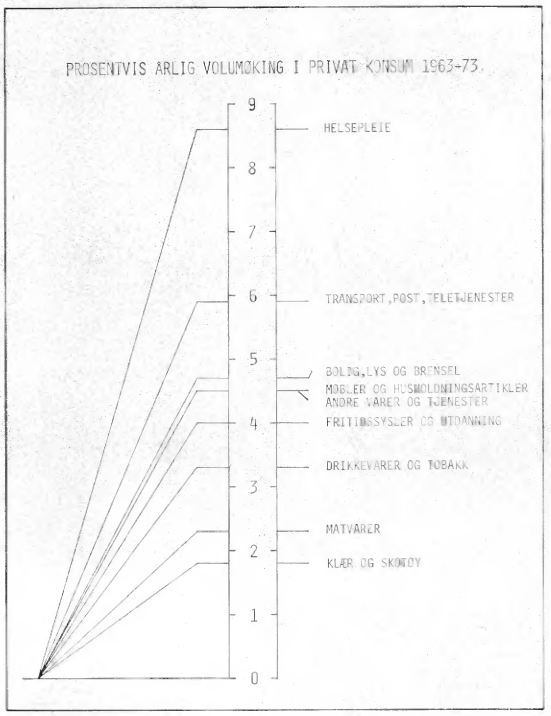

Fig. 33.

Veksten i disponibel realinntekt for husholdninger med trygdeinntekt lik grunnytelser i folketrygden i tabell 70 reflekterer bare endringer i priser og trygdeytelser. Årsaken er at de særskilte inntektsfradrag for personer med trygdeinntekt og visse andre skattytere har vært fastsatt slik at grunnytelsene til enhver tid har vært fritatt for skatt. Pensjonister med tilleggsinntekter som skattlegges, vil kunne ha hatt en annen endring i disponibel realinntekt. For et trygdet ektepar med bare grunnytelser steg den disponible realinntekt med 1,2 prosent fra 1971 til 1972 og med 0,5 prosent fra 1972 til 1973. Dette var en vesentlig svakere stigning enn fra 1970 til 1971. Den årlige gjennomsnittsvekst fra 1970 til 1973 var 3,5 prosent, dvs. vesentlig større enn tilsvarende vekst for husholdninger med arbeidsinntekt.

[1] Skattevirkningstallenes variasjon viser også at det bildet en får av utviklingen i disponibel realinntekt for utvalgte husholdninger, kan avhenge sterkt av hvilke husholdningstyper og inntektstrinn en velger for å illustrere utviklingen. Hvis en tar utgangspunkt i en inntekt som i beregningsperioden passerer et progresjonstrinn i statsskatten, vil anslaget for utviklingen i disponibel realinntekt vise et ugunstigere resultat enn om en hadde basert seg på ubetydelig lavere eller høyere inntekter som i perioden ikke passerer et progresjonstrinn.

Privat konsum

Etter foreløpige beregninger utgjorde det totale private konsum regnet i løpende priser 58 332 mill. kroner i 1973 — en øking på 5 180 mill. kroner, eller 9,7 prosent, fra 1972. Av denne utgiftsøking representerte utgifter til matvarer 1 124 mill. kroner, drikkevarer og tobakk 311 mill. kroner, klær og skotøy 229 mill. kroner, bolig, lys og brensel 785 mill. kroner, møbler og husholdningsartikler 327 mill. kroner, transport-, post- og teletjenester (medregnet utgifter til kjøp av biler) 748 mill. kroner og fritidssysler og utdanning 312 mill. kroner. Resten av utgiftsøkingen, som blant annet omfatter helsepleie, tjenesteyting ved hoteller, restauranter etc., foruten diverse andre tjenester, utgjorde 1 344 mill. kroner.

Prisstigningen for konsumvarer fra 1972 til 1973 var ekstraordinært høy, ifølge nasjonalregnskapet hele 7,8 prosent. I etterkrigstiden er det bare i to år registrert en sterkere vekst (fra 1950 til 1951 og fra 1969 til 1970, med henholdsvis 12 og 10 prosent, men i det sistnevnte år var over halvparten av stigningen en direkte følge av økingen i den indirekte beskatning i forbindelse med overgangen til merverdiavgift fra 1970). Sterkest var prisstigningen for drikkevarer og tobakk og klær og skotøy og svakest for fritidssysler og ut-

Tabell 72. *Konsumets volumutvikling*

	Nettonasjonalprodukt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. innbygger
	Gj.sn. årlig øking i prosent				
1900—1938	2,9	2,3	3,2	2,2	1,4
1938—1963	3,3	3,1	5,3	2,8	1,9
1946—1963	4,5	3,7	4,1	3,6	2,6
1963—1970	4,7	4,5	5,1	4,3	3,5
1971*[1]	5,4	5,2	7,4	4,6	3,9
1972*[1]	4,6	2,9	5,1	2,3	1,5
1973*[1]	3,6	2,4	4,4	1,8	1,1

[1] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

danning. (For nærmere detaljer, se omtalen av konsumprisindeksen i avsnittet om prisutviklingen.)

I volum økte det totale private konsum fra 1972 til 1973 med bare 1,8 prosent etter de foreløpige anslag (dvs. en øking på ca. 1 prosent regnet pr. innbygger). Dette er lavere enn vekstraten året før (2,3 prosent). For begge disse årene var veksttakten markert svakere enn gjennomsnittet for den foregående ti-års-periode. (Se tabell 72.) De opplysninger som foreligger om utviklingen i løpet av 1973, tyder på at svikten i konsumetterspørselen gjorde seg gjeldende gjennom hele året.

Regnet i løpende priser har det private konsumets andel av nettonasjonalproduktet stort sett vist en synkende tendens gjennom hele etterkrigstiden, fra ca. 75 i 1946 til ca. 62 prosent i 1973. Denne reduksjon har skjedd parallelt med en nedgang i den private disponible inntektens andel av nettonasjonalproduktet; konsumets andel av den private disponible inntekt har ikke vist noen tendens til opp- eller nedgang i denne perioden. (Se tabell 73.)

Den svake volumvekst i konsumet i 1973

Tabell 73. *Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum*

År	Privat disp. innt. i pst. av nettonasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av nettonasj.-prod. (1 × 2 : 100)	År	Privat disp. innt. i pst. av nettonasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av nettonasj.-prod. (1 × 2 : 100)
	(1)	(2)	(3)		(1)	(2)	(3)
Gj. sn. 1935—1939	87,2	87,4	76,2	1959	77,0	89,6	69,0
				1960	77,9	88,7	69,1
1946	83,3	90,1	75,0	1961	77,4	88,7	68,7
1947	81,4	92,1	74,9	1962	76,9	89,2	68,5
1948	80,9	89,1	72,1	1963	76,9	87,7	67,5
1949	80,9	92,4	74,7	1964	77,0	86,3	66,5
1950	80,0	92,3	73,8	1965	76,9	84,1	64,7
1951	79,4	83,9	66,6	1966	75,3	85,3	64,2
1952	78,9	85,8	67,7	1967	74,0	86,2	63,8
1953	78,6	89,9	70,7	1968	73,2	87,5	64,1
1954	80,8	86,2	69,6	1969*[1]	70,5	93,5	65,9
1955	80,2	86,1	69,1	1970*[1]	73,4	86,8	63,7
1956	80,1	81,6	65,3	1971*[1]	71,7	88,6	63,6
1957	77,7	84,2	65,4	1972*[1]	70,0	90,5	63,4
1958	76,0	90,4	68,7	1973*[1]	69,8	88,7	61,9

[1] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

Tabell 74. *Faktisk og beregnet utvikling av det private konsum. Prosentvis volumøking fra året før*[1]

År	Faktisk øking (1)	Beregnet øking (2)	Avvik (2)—(1)
1965	3,5	4,8	1,3
1966	4,4	4,6	0,2
1967	4,4	3,8	—0,6
1968	3,9	4,6	0,7
1969	7,8	6,6	—1,2
1970*	2,8	5,8	3,0
1971*[2]	4,6	5,4	0,8
1972*[2]	2,3	3,0	0,7
1973*[2]	1,8	4,0	2,2

[1] Beregningene for årene 1965—1970 bygger på makrokonsumfunksjonen i nasjonalbudsjettmodellen MODIS III, der endringer i lønnstakergruppens disponible realinntekt har en virkningsfaktor (marginal konsumtilbøyelighet) på 0,87 og endringer i selvstendiges disponible realinntekt en virkningsfaktor på 0,14. Fra og med 1971 er beregningsmetoden revidert. De anslag for virkningsfaktorene som nå benyttes, er henholdsvis 0,99 og 0,20. Ved beregningene er visse konsumposter, bl.a. helsepleie (for årene 1965—1970 også boligtjenester og kjøp av egne transportmidler) holdt utenfor og anslås direkte.

[2] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

må ses på bakgrunn av at det dette år, i likhet med det foregående, var beskjeden vekst i den disponible realinntekt for store grupper av inntektstakere. De foreløpige inntektsanslag viser for gruppen lønnstakere, pensjonister og trygdede en samlet øking i de disponible realinntekter på 3,7 prosent og for selvstendig næringsdrivende (inklusive selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere) en øking på 4,7 prosent fra 1972 til 1973. De tilsvarende vekstrater fra 1971 til 1972 var henholdsvis +2,9 og —9,5 prosent. (For nærmere detaljer, se avsnittet om inntektsutviklingen.) Den konsumøking som en slik inntektsøking normalt betinger, er beregnet til 3,0 prosent fra 1971 til 1972 og 4,0 prosent fra 1972 til 1973. Det vil si at den faktiske konsumvekst lå henholdsvis 0,7 og 2,2 prosentpoeng lavere enn den beregnede i de to år. (Se tabell 74.) Konsumutviklingen de to siste år synes altså — etter de foreløpige og usikre anslag å dømme — å være svak også sett i relasjon til utviklingen i de disponible realinntekter.

De foreløpige tall for relative volumendringer varierer, som i tidligere år, betydelig mellom utgiftsgruppene. (Se tabell 75.) Erfaringsmessig er så vel volum- som prisanslagene for siste år usikre, men de antyder i det minste utviklingsretningen. Sterkest volumvekst hadde utgiftsgruppene bolig, lys og brensel (3,7 prosent) og helsepleie (7,1 prosent). For den siste gruppen bidrog særlig konsumet av sykehustjenester til den sterke stigningen. Hele tre av de ni utgiftsgruppene hadde volumnedgang, nemlig klær og skotøy (4,5 prosent), drikkevarer og tobakk (1,4 prosent) og møbler og husholdningsartikler (0,3 prosent). Alt i alt var det særlig tjenestegruppene som viste oppgang (4,0 prosent); for konsumvarer sett under ett var det nærmest stagnasjon (0,4 prosent).

Tabell 75. *Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum etter utgiftsgrupper*

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1972—73
	1970–1971	1971–1972	1972–1973	1970–1971	1971–1972	1972–1973	
Matvarer	2,7	—0,3	2,2	6,0	6,8	6,8	—0,9
Drikkevarer og tobakk	2,5	4,9	—1,4	10,0	4,3	9,0	+1,1
Klær og skotøy	4,7	—5,3	—4,5	4,6	8,7	9,3	+1,4
Bolig, lys og brensel	1,1	5,7	3,7	6,6	5,5	6,8	—0,9
Møbler og husholdningsartikler	7,4	0,4	—0,3	4,7	7,6	8,0	+0,2
Helsepleie	7,1	13,6	7,1	8,3	5,5	8,9	+1,0
Transport, post, teletjenester	11,2	0,6	3,1	8,3	7,3	8,4	+0,6
Fritidssysler og utdanning	5,9	1,9	1,4	5,5	7,4	6,6	—1,1
Andre varer og tjenester	3,0	4,1	2,2	6,5	5,5	7,7	—0,1
Spesifisert konsum i alt	4,6	2,1	1,7	6,6	6,6	7,8	–
Privat konsum i alt	4,6	2,3	1,8	6,6	6,4	7,8	–

Tabell 76. *Forbruk av enkelte matvarer*

		1968	1969	1970	1971	1972*	1973*
Mjølk[1]	Mill. liter	676	678	679	682	690	694
Fløte, omregnet til helmjølk	» »	233	229	227	230	228	230
Smør	1 000 tonn	22,7	21,3	21,7	20,7	19,5	22,1
Margarin	» »	75,5	75,5	75,7	77,9	76,5	75,8
Hvit ost	» »	20,7	21,4	22,3	23,9	25,0	25,9
Brun ost	» »	12,8	12,8	12,5	12,6	12,9	13,1
Egg	» »	38,1	38,3	37,3	38,0	38,5	39,0
Kjøtt	» »	83,2	83,6	82,9	86,9	88,7	90,3
Flesk	» »	65,1	68,4	70,7	73,4	76,3	79,0
Sukker	» »	177,4	158,4	164,1	166,4	168,4	154,4
Kaffe, rå vekt	» »	34,7	35,4	34,5	34,9	37,7	36,5
Importert frukt	» »	141,4	139,0	147,4	157,0	161,5	170,6
Norsk frukt	» »	97,6	86,7	76,6	74,8	81,5	80,2
Tørket frukt, nøtter	» »	12,2	12,7	11,9	11,3	12,5	11,4
Importerte grønnsaker	» »	42,7	24,8	35,0	21,8	33,3	49,8
Norske grønnsaker	» »	138,4	129,5	132,2	138,7	138,8	137,1

[1] Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk.

Forbruket av matvarer regnet i faste priser økte med 2,2 prosent fra 1972 til 1973. Anslag for forbruket av enkelte matvarer er gitt i tabell 76, men anslagene for siste år er foreløpige, og gjengis, som vanlig, med forbehold. For de fleste av varegruppene synes det å ha vært svak vekst eller stagnasjon. De viktigste unntak er importert frukt og importerte grønnsaker. For disse to gruppene har det gjennom de senere år vært en sterk og vedvarende stigning.

Forbruket, i faste priser, av drikkevarer og tobakk gikk ned med 1,4 prosent fra 1972 til 1973. (Året før var det en oppgang på 4,9 prosent.) Nedgangen var sterkest for tobakksvarer (3,3 prosent). Etter de foreløpige anslag i tabell 77 lå forbruket av sigaretter i 1973 lavere enn i alle de fem foregående år. For drikkevarer fortsetter utviklingstendensene fra de senere år, med oppgang for alkoholfrie drikkevarer, øl og vin og stagnasjon for brennevin.

For gruppen klær og skotøy ble det fra 1972 til 1973, i likhet med året før, registrert en volumnedgang (henholdsvis 4,5 og 5,3 prosent ifølge de foreløpige nasjonalregnskapstall). Dette bryter markert med oppgangstendensen i de foregående år. Noe av, men neppe hele, forklaringen på nedgangen de to siste år ligger trolig i den sterke prisoppgangen som er registrert for denne gruppen, ca. 9 prosent i hvert av årene.

Tabell 77. *Forbruk av tobakk og drikkevarer*

		1968	1969	1970	1971	1972*	1973*
Sigarer	Tonn	130	127	98	101,1	108,7	117,6
Sigaretter	Mill. stk.	1 773	1 917	1 868	1775,3	1861,9	1741,4
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	4 513	4 631	4 512	4 430	4 715	4 715
Alkoholfrie drikkevarer	Mill. liter	139,1	155,9	163,7	184,9	188,0	193,7
Alkoholholdig øl	» »	123,6	133,1	142,1	152,4	161,5	165,9
Vin	» »	7,6	8,4	9,0	10,2	10,7	11,7
Brennevin	» »	13,0	13,1	14,1	14,3	15,1	14,7
Ren alkohol i alt	» »	12,4	13,0	13,8	14,5	15,1	15,5

Tabell 78. *Tilgang av andre forbruksvarer*

		1968	1969	1970	1971	1972*	1973*
Kjøleskap	1 000 stk.	100	127	99	87	89	94
Dypfrysere	» »	74	103	91	78	80	75
Komb. kjøleskap og dypfrysere	» »	6	11	8	10	11	13
Vaskemaskiner	» »	72	93	85	87	87	87
Varmtvannsbeholdere	» »	32	46	68	72	84	89
Varmekolber for innbygging	» »	33	22	18	13	10	20
Strykejern	» »	92	93	106	93	85	63
Universale kjøkkenmaskiner	» »	15	22	16	21	24	31
Vispe- og røremaskiner	» »	66	71	64	62	68	48
Oppvaskmaskiner	» »	6	9	8	8	9	10
Støvsugere	» »	74	104	90	93	100	104
Båndopptakere	» »	50	84	93	102	83	101
Radiomottakere	» »	194	205	188	202	201	248
Fjernsynsapparat	» »	72	75	64	80	98	94
Motorsykler[2]	» »	13	15	13	14	12	13
Personbiler[1], [2]	» »	77	110	80	98	94	97

[1] Inkl. stasjonsbiler, varebiler og drosjer. [2] Førstegangsregistrerte.

Også møbler og husholdningsartikler viste volumnedgang (0,3 prosent). En vesentlig del av denne utgiftsgruppen består av utgifter til kjøp av varige forbruksgoder, som erfaringsmessig er blant de konsumvarer hvor variasjoner i utviklingen i den disponible realinntekt gir seg sterkest utslag. At den moderate inntektsvekst må ha spilt en betydelig rolle for kjøp av varige konsumgoder i 1973, bekreftes i noen grad av tabell 78. For radioapparater og båndopptakere ble det imidlertid registrert en markert oppgang fra 1972 til 1973. Omsetningen av fjernsynsapparater lå fortsatt høyt, men lavere enn i 1972.

Gruppen transport, post- og teletjenester hadde en volumstigning på 3,1 prosent fra 1972 til 1973 (mot 0,6 prosent foregående år). Innenfor denne gruppen viste drift og vedlikehold av egne transportmidler en svak oppgang, bare ca. 1 prosent, mens bruk av offentlige transportmidler volummessig steg med over 4 prosent. Oljekrisen avspeiler seg trolig i disse tallene, men hvor sterkt utslag den har gitt, er det vanskelig å anslå. For personbiler (inkl. stasjonsbiler og varebiler) lå omsetningen på samme nivå som i de to foregående år (tabell 78). De foreløpige tall for innenlandsk personbefordring i tabell 79 tyder på at nedgangen for jernbanereiser er avløst av en svak oppgang, mens veksten for bussreiser og innenlandsk ruteflyging fortsetter i samme takt som i de foregående år.

Tabell 79. *Konsum av reiser etc.*

		1968	1969	1970	1971	1972	1973*
Jernbanereiser	Mill. personkm	1 643	1 565	1 569	1 596	1 622	1 625
Bussreiser	» »	3 600	3 707	3 726	3 770	3 867	3 950
Innenl. ruteflyging	» »	538	620	699	831	915	960
Hotellbesøk (nordmenn)	1 000	1 631	1 689	1 724	1 817	1 826	1 850

Investering

Investeringsetterspørselen var svak i 1972, og i begynnelsen av 1973 viste næringslivet stor tilbakeholdenhet med plassering av nye bestillinger på kapitalvarer. Lavere lønnsomhet i de senere år hadde svekket bedriftenes investeringsvilje, og usikkerhet omkring virkningene for norsk industri av utvidelsen av EF fra 1. januar 1973 hadde også i noen grad dempet investeringsetterspørselen. Men de ulike investeringsindikatorer viser at det i løpet av våren 1973 fant sted et moderat konjunkturbestemt omslag, og i løpet av sommeren og høsten ble investeringsetterspørselen markert sterkere, selv om vi ser bort fra investeringene i oljevirksomhet. Mot slutten av året var den en viktig drivkraft bak konjunkturoppgangen. I maskinindustri, jern- og metallvareindustri og elektroteknisk industri sett under ett (industrigrupper som vesentlig produserer investeringsvarer), gikk ordretilgangen kraftig opp i løpet av annet halvår 1973, og den lå i 4. kvartal hele 42 prosent høyere enn samme kvartal året før. (Se tabell 80.)

Bruttoinvesteringene i fast realkapital og lager økte med 17,3 prosent i volum fra 1972 til 1973, etter et fall på 11,0 prosent fra 1971 til 1972. Etter foreløpige beregninger kom de samlede bruttoinvesteringer i 1973 opp i 33,8 milliarder kr., regnet i løpende priser, eller 6,2 milliarder kr. mer enn i 1972. Totaltallene ble sterkt påvirket av utviklingen i investeringene i skip og båter og i investeringene i forbindelse med utvinning av olje og naturgass på den norske kontinentalsokkel. De samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital utenom investeringer i skip og båter og i oljevirksomhet økte med 2,0 prosent fra 1972 til 1973, regnet i volum, mot en øking på 3,6 prosent foregående år. Bruttoinvesteringene i fast realkapital utgjorde i 1973 30 prosent av bruttonasjonalproduktet regnet i løpende priser, mot 28 prosent i 1972.

Tabell 80. *Investeringsindikatorer. Prosentvis endring fra tilsvarende kvartal året før*

	1972				1973			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer[1]								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	— 2	0	— 4	4	17	15	85	45
Bergverksdrift	27	—38	—15	—38	89	190	731	529
Industri	— 3	— 9	—27	— 6	— 9	1	16	3
Kraftforsyning	— 6	18	5	4	28	— 8	95	— 9
Innenlandske ordrer i maskinindustri, jern- og metallvareindustri og elektroteknisk industri								
Ordretilgang	11	13	— 3	— 7	31	— 3	34	42
Ordrereserver	— 3	— 2	7	1	2	0	10	13
Industriproduksjon:								
Investeringsvareproduksjon	0	9	4	2	8	3	6	7
Byggevirksomhet:								
Bygg under arbeid, total golvflate	— 4	— 5	— 2	0	2	3	— 1	0
Bygg satt i gang, total golvflate	—18	7	10	1	16	— 6	12	7
Importverdi:								
Maskiner og apparater	2	6	— 8	0	13	— 1	24	13
Lastebiler, varevogner o. l.	—11	— 7	6	16	32	—17	—22	— 7
Skip	5	—20	—13	4	98	30	155	46

[1] Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal antatt investering (for 4. kv. 1973 antatt investering i forhold til antatt investering 4. kvartal året før) ellers utført investering.

Tabell 81. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt etter art (1970-priser, 1970 = 100)*

	1969	1970	1971*	1972*	1973*
Bygninger og anlegg	..	100	109	115	117
Skip og båter	..	100	158	82	124
Annet transportmateriell	..	100	112	104	111
Maskiner, redskap, inventar	..	100	117	120	122
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	..	100	212	348	816
I alt	..	100	119	114	129

De foreløpige anslag for volumendringer i bruttoinvesteringene i fast kapital etter art fra 1972 til 1973 viser at 40,3 prosent av økningen falt på skip og båter. Disse investeringene økte i volum med 50,3 prosent fra 1972 til 1973, mot en nedgang på 47,7 prosent fra 1971 til 1972. (Se tabell 81.) Regnet i løpende priser utgjorde investeringene i skip og båter 5 154 mill. kr. i 1973, en øking på 1 751 mill. kr. fra 1972. Skipsinvesteringene varierer ofte sterkt fra år til år og betyr derfor mye for utviklingen i investeringene totalt. Men variasjoner i investeringene i skip og båter betyr vanligvis lite for aktiviteten i den indre økonomien. Bruttoinvesteringene i oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m.v. økte i volum med hele 134,8 prosent fra 1972 til 1973 og utgjorde da 9,3 prosent av de samlede bruttoinvesteringer i fast kapital.

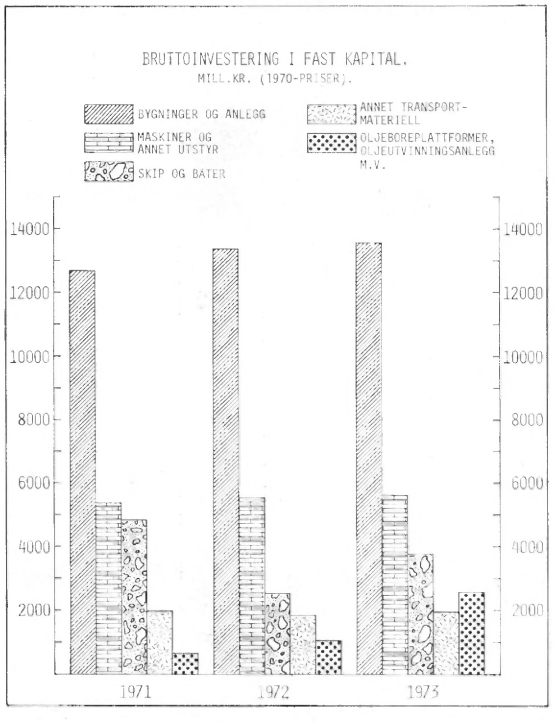

Fig. 34.

Etter en volumnedgang i bruttoinvesteringene i annet transportmateriell fra 1971

Tabell 82. *Bruttoinvestering i fast kapital etter næring*

	I løpende mill. kr.		
	Endringer fra år til år		
	1970–1971	1971–1972	1972–1973
Jordbruk	147	48	36
Skogbruk	5	9	5
Fiske og fangst	60	69	1
Bergverksdrift	41	— 24	118
Industri	533	— 225	84
Kraft- og vannforsyning	258	85	39
Bygge- og anleggsvirksomhet	71	37	73
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	343	367	322
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	190	253	83
Sjøfart	1 942	— 1 666	1 749
Annen samferdsel	123	— 91	231
Bank- og forsikringsvirksomhet	47	48	— 83
Boliger	744	567	617
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	501	580	455
Utvinning og boring etter olje og gass, olje- og gasstransport med rør	391	533	1 633
Bruttoinvestering i fast kapital	5 396	590	5 363
Av dette i:			
Private bedrifter	4 313	— 359	3 566
Offentlige bedrifter	414	99	1 283
Stats- og trygdeforvaltning	125	270	110
Kommunalforvaltning	544	580	404

til 1972 (—6,9 prosent) økte de igjen fra 1972 til 1973 (med 7,0 prosent). Bygninger og anlegg samt maskiner, redskap og inventar hadde derimot en svakere volumøking i 1973 enn i 1972.

De foreløpige anslag for endringer i bruttoinvesteringer etter næring gir et uensartet bilde. (Se tabell 82.) Sterkest volumøking fra 1972 til 1973 var det i investeringene i utvinning og boring etter olje og gass og i olje- og gasstransport med rør, med 134,7 prosent og i sjøfart, med 56,1 prosent. Investeringer i fast kapital i næringslivet utenom sjøfart og oljeutvinning (boliger og offentlig konsumkapital holdes da utenfor) har bare vist ubetydelige endringer i volum siden 1971, med en nedgang i 1972 på 1,5 prosent og en svak oppgang i 1973 (0,6 prosent); den markerte forsterkingen av investeringsetterspørselen i annet halvår i fjor kom for sent til å heve gjennomsnittstallet for investeringene i 1973 vesentlig over 1972-nivået. Bruttoinvesteringene i boliger gikk opp med 3,6 prosent fra 1972 til 1973, mot 7,8 prosent fra 1971 til 1972 og 12,3 prosent året før. Volumøkingen siste år var den minste siden 1963. Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital steg svakt fra 1972 til 1973, med bare 2,9 prosent regnet i volum, mot en kraftig øking året før (+13,6 prosent). Investeringene i industrien økte sterkt både fra 1969 til 1970 og fra 1970 til 1971, men i 1972 og i 1973 viste industriinvesteringene nedgang, henholdsvis med 7,1 prosent og 4,1 prosent, regnet i volum.

Verdien av den samlede lagerbeholdning steg, etter foreløpige anslag i nasjonalregnskapet, med hele 1 044 mill. kr. fra 1972 til 1973, mot en øking på 209 mill. kr. fra 1971 til 1972. Mye tyder på at den reduksjon av ferdigvarelagrene i eksportnæringene som pågikk i 1972, fortsatte i 1973. Ellers i nærings-

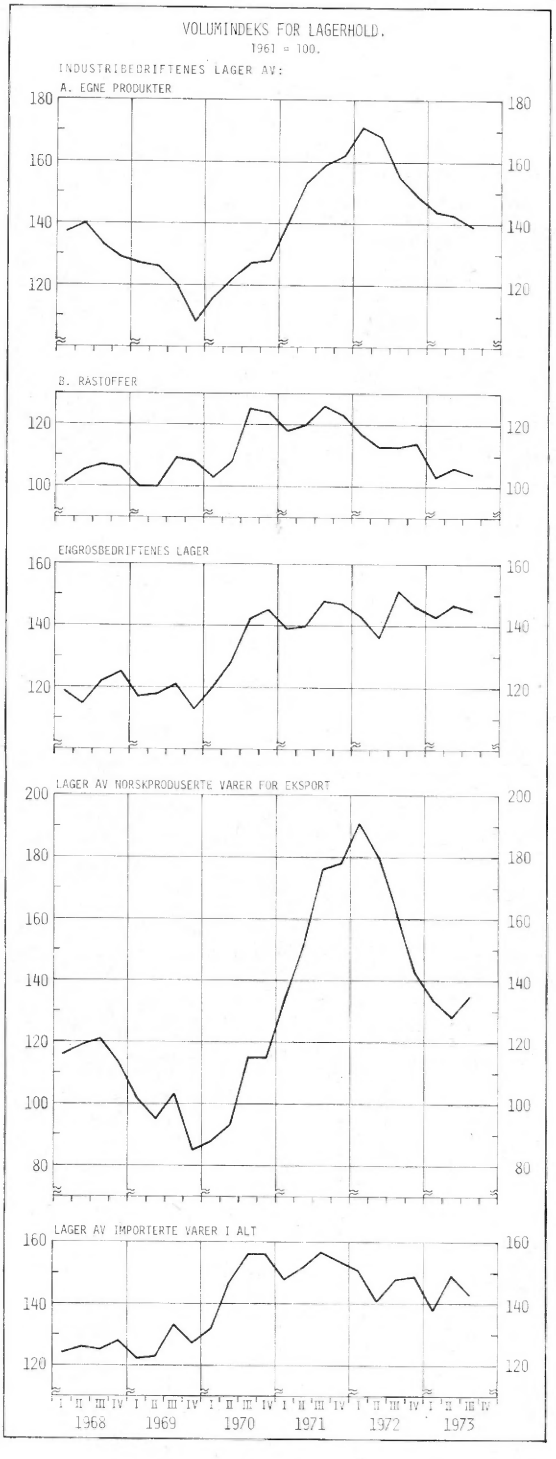

Fig. 35.

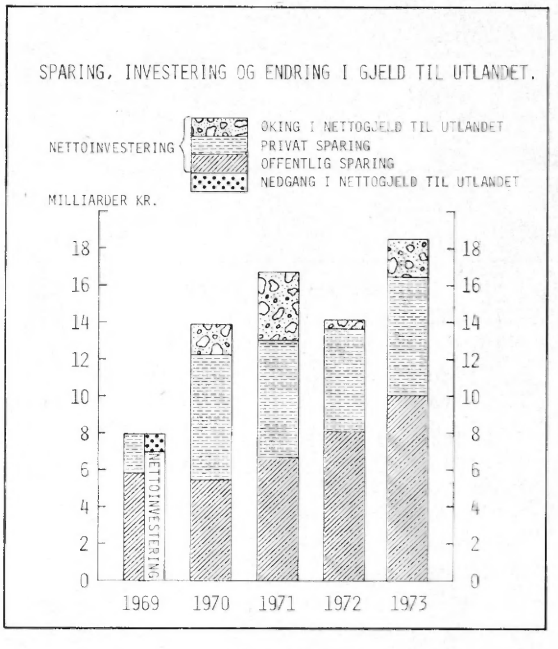

Fig. 36.

livet var det derimot en markert øking i varelagrene, særlig for importvarer.

Private bruttoinvesteringer regnet i løpende priser, økte med 19,2 prosent fra 1972 til 1973, etter en nedgang på 1,9 prosent året før. Offentlige bruttoinvesteringer økte med 20,4 prosent, regnet i løpende priser. Regnet som andel av de totale bruttoinvesteringer økte de offentlige bruttoinvesteringer fra 32,2 prosent i 1972 til 32,4 prosent i 1973.

Det samlede kapitalslit i 1973 er foreløpig beregnet til 15,3 milliarder kr. i løpende priser, eller 1,9 milliarder kr. mer enn i 1972. Nettoinvesteringene i 1973 ble dermed 18,4 milliarder kr. Nettoinvesteringenes andel av nettonasjonalproduktet økte fra 16,8 prosent i 1972 til 19,6 prosent i 1973. Ved vurdering av tallene må de store variasjoner i skipsinvesteringene og investeringene i oljevirksomhet tas i betraktning.

Tabell 83. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital ekskl. lager i løpende priser*

	1969	1970	1971*	1972*	1973*
Privat bruttoinvestering ..... mill. kr.	10 976	14 600	18 913	18 554	22 120
Offentlig bruttoinvestering ..... » »	6 086	6 778	7 861	8 810	10 607
Av dette:					
Offentlige bedrifter ..... » »	2 690	3 041	3 455	3 554	4 837
Offentlig konsumkapital ..... » »	3 396	3 737	4 406	5 256	5 770
I alt mill. kr.	17 062	21 378	26 774	27 364	32 727
Prosentvis fordeling:					
Privat bruttoinvestering	64,3	68,3	70,6	67,8	67,6
Offentlig bruttoinvestering	35,7	31,7	29,4	32,2	32,4
Av dette:					
Offentlige bedrifter	15,8	14,2	12,9	13,0	14,8
Offentlig konsumkapital	19,9	17,5	16,5	19,2	17,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 84. *Investering, kapitaltilvekst og nettooking i lån. Mill. kr.*

	1969	1970	1971*	1972*	1973*
A. Bruttoinvestering (inkl. lager)	17 661	24 925	28 965	27 573	33 771
B. Kapitalslit	9 572	11 083	12 315	13 482	15 333
C. Nettoinvestering (A—B)	8 089	13 842	16 650	14 091	18 438
1. Offentlig	4 406	4 829	5 660	6 342	7 841
2. Privat	3 683	9 013	10 990	7 749	10 597
D. Kapitaltilvekst i alt[1]	9 000	12 114	12 967	13 676	16 438
1. Offentlig	6 269	5 462	6 712	8 111	9 003
2. Privat	2 731	6 652	6 255	5 565	7 435
E. Nettoopplåning (C—D)[2]	— 911	1 728	3 683	415	2 000
1. Offentlig	—1 863	— 633	—1 052	—1 769	—1 162
2. Privat	952	2 361	4 735	2 184	3 162

[1] Medregnet netto gaver fra utlandet. [2] Samlet nettoopplåning svarer til underskottet på driftsbalansen overfor utlandet.

Finanser, kredittmarked og priser

Offentlige finanser

Finanspolitikken

En kan stort sett skille mellom to hovedgrupper av finanspolitiske virkninger: de direkte budsjettvirkningene og de konjunkturpolitiske virkningene.

Med de direkte virkningene menes de bidrag de enkelte utgifts- og inntektsposter yter til fremme av spesielle offentlige formål (undervisningsformål, forsvarsformål, virkningene på inntektsfordelingen m.v.).

De konjunkturpolitiske virkningene av finanspolitikken kan hensiktsmessig analyseres under følgende inndeling:

1. Virkningene av den offentlige forvaltnings etterspørsel etter varer og tjenester.
2. Virkningene av inntektsoverføringer mellom den private sektor og den offentlige forvaltning.
3. Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner (utlån, opptak av lån, aksjetegning m.v.).

Som en indikator for den samlede konjunkturpolitiske virkning av den offentlige forvaltnings utgifter og inntekter er det vanlig å bruke netto fordringsøkingen («overskott før lånetransaksjoner»), som er lik nettoresultatet av inntektsoverføringene mellom den offentlige forvaltning og publikum, fratrukket den offentlige forvaltnings netto utgifter til varer og tjenester. Men denne størrelsen kan ikke være mer enn en grov indikator, da den blant annet ikke tar hensyn til de offentlige lånetransaksjonene og til virkningene av totalnivået for de offentlige utgifter og inntekter.

Den offentlige forvaltnings regnskaper

Statens bevilgningsregnskap

Det vedtatte statsbudsjett for 1973 ble gjort opp med et overskott før lånetransaksjoner på 164 mill. kr. De samlede utgifter utgjorde 31 003 mill. kr. og inntektene 26 763 mill. kr. En regnet således med et finansieringsbehov på 4 240 mill. kr. (lånemidler og bruk av kontantbeholdning).

Sett i forhold til statsregnskapet for 1972 viste det vedtatte budsjett for 1973 en utgiftsøking på 11 prosent. Ved en sammenlikning av disse to årene må en imidlertid ta hensyn til at utgiftene til trygdeadministrasjonen fra og med 1973 ble overført til trygdebudsjettet. De budsjetterte utgiftene til trygdeadministrasjonen i 1973 utgjorde 365 mill. kr. Videre falt merverdiavgiften på investeringer i veier bort samme år, noe som medførte at bevilgningene til dette formål over statsbudsjettet ble 120 mill. kr. lavere enn de ellers ville ha blitt.

Da statsbudsjettet for 1973 ble saldert i desember 1972, fikk Regjeringen samtidig fullmakt til å unnlate å disponere inntil 180 mill. kr. av bevilgningene (jfr. St.meld. nr. 40, 1972—73). I forbindelse med indeksoppgjøret våren 1973 fikk Regjeringen Stortingets fullmakt til å unnlate å disponere ytterligere 100 mill. kr. av gitte bevilgninger (jfr. St. meld. nr. 100, 1972—73).

I løpet av året 1973 er det gitt en rekke tilleggsbevilgninger. Av disse gjaldt 190 mill. kr. indeks- og justeringsoppgjøret for offentlige tjenestemenn, 143 mill. kr. subsidier til regulering av forbrukerprisene og 97 mill. kr. tilskott til grunnskolen og folkehøgskolene. Videre ble det bevilget 250 mill. kr. som spesielle likviditetslån til industrien i forbindelse med valutakursendringene, 180 mill. kr. til aksjetegning i Norsk Hydro A/S og 125 mill. kr. til heving av aksjekapitalen i Den norske stats oljeselskap. Dessuten ble lånene til statsbankene satt opp med 177 mill. kr., blant annet som en følge av den store igangsetting av nye boliger i 1971 og hevingen av Husbankens innvilgningsbudsjett høsten 1972. På inntektssiden ble blant annet anslagene for den ordinære formues- og inntektsskatt økt med 200 mill. kr. og merverdiavgiften med 100 mill. kr.

Alt i alt økte de samlede utgifter, etter at budsjettet for 1973 var vedtatt, med netto 869 mill. kr. og inntektene med 184 mill. kr. På samme måte som i tidligere år regnet en imidlertid ved årsskiftet 1973—74 med visse innsparinger som følge av ubesatte stillinger og forskyvninger i statens bygge- og anleggsvirksomhet. En totalvurdering av statsbudsjettet for 1973 ved utgangen av året tydet på at overskottet før lånetransaksjoner ville bli på om lag 800 mill. kr.

I tabell 85 er hovedpostene i statens bevilgningsregnskap gruppert etter nasjonaløkonomisk art (se kolonne 2 b). Tallene for 1971 og 1972 er endelige regnskapstall, mens tallene for 1973 bygger på anslag. I denne tabellen er bevilgningsregnskapet satt opp noe annerledes enn i de oppstillinger som vanligvis brukes i de trykte statsregnskaper og statsbudsjetter. Av større avvik kan nevnes at tabellen ikke omfatter utgifter eller inntekter i forbindelse med lån, gjeldsavdrag m.v. Videre er underskott på statens forret-

Tabell 85. *Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter etter art*[1]. *Beløp i mill. kr.*

	1. I alt			2. Stats- og trygdeforvaltningen						3. Kommuneforvaltning (inkl. kommunale foretak)		
				a. I alt			b. Av dette statens bevilgningsregnskap					
	1971	1972*	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972*	1973*
Inntekter												
1. Formuesinntekt	1 839	1 934	2 170	1 189	1 357	1 594	814	945	1 066	650	577	576
a. Renter og utbytte	1 836	1 992	2 289	1 600	1 754	2 047	1 225	1 342	1 519	236	238	242
b. Inntektsført overskott av statlige foretak, eierinntekt i kommunale foretak	3	— 58	— 119	— 411	— 397	— 453	— 411	— 397	— 453	414	339	334
2. Skatter og avgifter[2]	39 644	45 502	51 901	31 367	35 985	41 033	17 844	20 538	22 901	8 277	9 517	10 868
a. Trygde- og pensjonspremier	10 132	12 469	15 223	10 132	12 469	15 223	–	–	–	–	–	–
b. Direkte skatter	12 798	14 827	16 725	4 768	5 562	6 132	2 625	3 650	4 622	8 030	9 265	10 593
c. Indirekte skatter	16 714	18 206	19 953	16 467	17 954	19 678	15 219	16 888	18 279	247	252	275
3. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	1 257	1 341	1 633	270	251	254	3 085	3 575	3 535
4. Overf. til bevilgningsregnskapet fra annen statsforvaltn.	–	–	–	–	–	–	734	911	624	–	–	–
5. Inntekter i alt	41 483	47 436	54 071	33 813	38 683	44 260	19 662	22 645	24 845	12 012	13 669	14 979
Utgifter												
6. Renteutgifter	1 684	1 919	2 221	993	1 176	1 380	983	1 160	1 364	691	743	841
7. Overføringer til private	18 433	21 189	24 570	17 394	19 956	23 058	4 118	4 620	5 418	1 039	1 233	1 512
a. Trygde- og pensjonsstønader	12 498	14 219	16 523	12 277	13 949	16 193	–	–	–	221	270	330
b. Andre stønader til konsumenter	1 108	1 475	1 892	460	687	922	452	574	809	648	788	970
c. Subsidier[3]	4 827	5 495	6 155	4 657	5 320	5 943	3 666	4 046	4 609	170	175	212
8. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	3 085	3 575	3 535	2 181	2 469	2 863	1 257	1 341	1 633
9. Overf. fra bevilgningsregnskapet til annen statsforvaltn.	–	–	–	–	–	–	3 094	3 333	3 330	–	–	–
10. Stønader til utlandet (netto)	273	384	531	273	384	531	273	384	531	–	–	–
11. Konsum (netto)	14 237	15 874	17 746	7 203	7 895	8 538	6 845	7 548	8 171	7 034	7 979	9 208
a. Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	3 036	3 217	3 426	3 031	3 212	3 421	3 031	3 212	3 421	5	5	5
b. Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål	10 533	11 903	13 502	3 939	4 420	4 829	3 581	4 073	4 462	6 594	7 483	8 673
c. Kapitalslit	668	754	818	233	263	288	233	263	288	435	491	530
12. Nettoinvestering i sivil konsumkapital og i kommunale foretak	4 749	5 521	5 963	1 181	1 421	1 506	1 124	1 315	1 407	3 568	4 100	4 457
13. Øking i kapitalinnskott i statsforetak (statens forr.-drift)	832	847	961	832	847	961	832	847	961	–	–	–
14. Annen netto fordr.øking («Oversk. før lånetransaksjoner»)	1 275	1 702	2 079	2 852	3 429	4 751	212	969	800	—1577	—1727	—2672
15. Utgifter i alt	41 483	47 436	54 071	33 813	38 683	44 260	19 662	22 645	24 845	12 012	13 669	14 979
16. Skatter og avgifter (post 2) i prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP)	44,5	46,7	47,4	35,2	36,9	37,5	20,0	21,1	20,9	9,3	9,8	9,9
a. Trygde- og pensjonspremier i prosent av BNP	11,4	12,8	13,9	11,4	12,8	13,9	–	–	–	–	–	–
b. Direkte skatter i prosent av BNP	14,4	15,2	15,3	5,4	5,7	5,6	2,9	3,7	4,2	9,0	9,5	9,7
c. Indirekte skatter i prosent av BNP	18,7	18,7	18,2	18,4	18,4	18,0	17,1	17,4	16,7	0,3	0,3	0,2

[1] Tabellen er ikke direkte sammenliknbar med tilsvarende tabeller for tidligere år, idet den nå er tilpasset til det nye nasjonalregnskapssystem. [2] I kolonne 1 og 2 a *påløpne* skatter, i kolonne 2 b og 3 *bokførte* skatter, dvs. beregnet etter kontantprinsippet. Statskassens andel av fellesskatten (fra Skatteforøelingsfondet) er tatt med under pkt. 4, kommuneforvaltningens under pkt. 3 i forspalten. [3] I kolonne 1 og 2 a *påløpne* beløp, i kolonne 2 b og 3 *utbetalte* beløp.

ningsdrift i tabell 85 ført til fradrag under posten «Formuesinntekt» på inntektssiden, mens det i vanlige oppstillinger er tatt med blant utgiftene. Bruk av varer og tjenester for konsum- og forsvarsformål er regnet netto (utgifter minus inntekter), mens det vanligvis regnes brutto. I Statistisk Sentralbyrås oppstillinger blir utgifter til nybygg og nyanlegg ved statens forretningsdrift — i likhet med aksjetegning i offentlige aksjeselskaper — regnet som fordringsøking for den offentlige forvaltning og som investering for vedkommende næring. I tabell 85 er beløpet ført opp som en egen post under betegnelsen «Øking i kapitalinnskott i statsforetak». På denne måten vil posten «Annen netto fordringsøking» svare til det som i statens bevilgningsregnskap kalles «Overskott før lånetransaksjoner».

Etter denne oppstillingsmåten var de samlede utgifter over statens bevilgningsregnskap for 1973 anslått til 23 084 mill. kr. (postene 6—12, kolonne 2 b i tabell 85). Det vil si en øking på nær 11 prosent fra året før. Fra 1971 til 1972 var den tilsvarende øking rundt nesten 12 prosent. Av utgiftene i 1973 ble 7 883 mill. kr. brukt til kjøp av varer og tjenester til konsumformål (inklusive forsvarsformål), 1 695 mill. kr. til bruttoinvesteringer i sivil konsumkapital og 6 782 mill. kr. til overføringer til private (subsidier, stønader og renteutgifter).

Inntektene på statens bevilgningsregnskap utgjorde i 1973 ifølge anslagene 24 845 mill. kr. Det vil si en stigning på 9,7 prosent fra året før, mot 15,2 prosent i 1972. De indirekte skattene steg med 8,2 prosent og utgjorde 18 279 mill. kr. i 1973. Av dette falt 12 400 mill. kr. på merverdiavgiften (inkl. investeringsavgiften) eller nær 900 mill. kr. mer enn i 1972.

De direkte skattene utenom trygde- og pensjonspremier utgjorde i 1973 4 622 mill. kr. og viste en stigning på 972 mill. kr. fra året før. I disse tallene er statens andel av fellesskatten (overført fra Skattefordelingsfondet) ikke tatt med. Dette beløp, som var anslått til 220 mill. kr. i 1973, er i tabell 85 tatt med under post 4 som overføring fra annen statsforvaltning.

De samlede inntekter på statens bevilgningsregnskap for 1973 oversteg utgiftene med 1 761 mill. kr. (summen av postene 13 og 14 i tabell 85). Det tilsvarende tall i 1972 var 1 816 mill. kr. og i 1971 1 044 mill. kr. Av beløpet i 1973 gikk 961 mill. kr. med til å dekke økingen i kapitalinnskottet i statens forretningsdrift, slik at overskottet før lånetransaksjoner på statens bevilgningsregnskap i 1973 skulle utgjøre 800 mill .kr. Dette tall må imidlertid betraktes som meget usikkert; anslagene for både inntektene og utgiftene for 1973 er svake, og relativt små feilvurderinger her vil kunne slå forholdsvis sterkt ut i tallet for overskott før lånetransaksjoner. Til dekning av utlån, gjeldsavdrag m.v. gikk det med anslagsvis 4,5 milliarder kroner, som er forutsatt dekket ved bruk av kontantbeholdning og lånemidler.

Trygdeforvaltningens regnskaper

Sammen med forslaget til statsbudsjett for 1973 (Gule bok) ble det for første gang publisert et eget bevilgningsbudsjett for folketrygden (trygdebudsjettet). Trygdebudsjettet omfatter alle utgifter som har hjemmel i lov om folketrygd eller som har hjemmel i egne lover, men dekkes av folketrygden. Også utgiftene

Fra	Medl.avgift beregnet av			Arbeidsgiveravgift	Kommunetilskott	Statstilskott	Maksimal pensjonsgivende inntekt
	Pensjonsgivende lønnsinntekt	Annen ervervsinntekt	Antatt inntekt (gjelder sykepengetrygden)				
	Prosent						Kroner
1/1—67	4,0	5,44	–	7,0	0,80	0,80	43 200
1/1—68	4,0	5,80	–	7,6	0,82	0,82	47 200
1/1—69	4,0	7,20	–	8,2	0,75	0,75	51 200
1/1—70	4,0	7,80	–	8,8	0,75	0,75	54 400
1/1—71	4,5	9,75	3,2	13,0	2,25	2,25	86 400
1/7—71	4,9	9,75	3,2	13,8	2,25	2,25	90 000
1/1—72	4,9	11,50	3,5	14,8	2,25	2,25	94 800
1/1—73	5,4	13,90	3,8	16,7	2,25	2,25	102 000
1/1—74	5,4	13,90	3,8	16,7	2,25	2,25	110 400

Tabell 86. *Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter.*[1] *Mill. kr.*

	Inntekter																		Utgifter								
	I alt			Medlems-premie			Premietilskott fra									Andre inntekter			I alt			Stønader			Andre utgifter		
							Arbeidsgivere[4]			Staten			Kommuner														
	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*
Folketrygden[2] ...	11226	13325	16412	3583	4318	5470	5237	6649	8181	1166	1268	1347	910	1026	1315	330	64	99	10780	12103	14259	10022	11575	13606	758	528	653
Folketrygdfondet[3]	198	231	290	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	198	231	290	2	2	2	–	–	–	2	2	2
Barnetrygden....	1218	1271	1361	–	–	–	–	–	–	1218	1271	1361	–	–	–	–	–	–	1218	1255	1361	1208	1243	1349	10	12	12
Pensjonstrygden for sjømenn ...	215	219	222	34	34	34	60	59	59	85	91	94	–	–	–	36	35	35	189	206	212	184	200	206	5	6	6
Pensjonstrygden for fiskere	16	16	33	2	3	6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	14	13	27	14	14	31	13	13	30	1	1	1
Pensjonstrygden for skogs-arbeidere.....	6	6	6	1	1	1	4	4	4	–	–	–	–	–	–	1	1	1	6	5	4	6	5	4	–	–	–
I alt	12879	15068	18324	3620	4356	5511	5301	6712	8244	2469	2630	2802	910	1026	1315	579	344	452	12209	13585	15869	11433	13036	15195	776	549	674

[1] Tallene er beregnet etter kontantprinsippet. [2] Omfatter alderstrygd, attføringshjelp, uføretrygd, enke- og morstrygd, forsørgertrygd for barn, krigspensjoneringene, syketrygd, arbeidsløshetstrygd og yrkesskadetrygd. [3] Inkl. Folketrygdens arbeidsmarkedsfond. [4] Inkl. statens og kommunenes utgifter til trygdeforvaltningen *som arbeidsgivere.*

til trygdeadministrasjonen blir dekket over trygdebudsjettet.

Utgiftene til folketrygden for 1973 var etter budsjettforslaget på 14 712 mill. kr., eller vel 2 600 mill. kr. høyere enn utgiftene etter regnskapet for 1972. Den sterke utgiftsstigningen hadde særlig sammenheng med nedsettelsen av pensjonsalderen til 67 år fra 1. januar 1973. Reviderte tall, som forelå i slutten av januar 1974, tydet på at de samlede utgifter til folketrygden for 1973 ville utgjøre 14 168 mill. kr. Av dette gjaldt 5 163 mill. kr. utgifter til alderspensjoner, tap av forsørger m.v., 3 229 mill. kr. alminnelig sykebehandling, 2 717 mill. kr. uførhet og attføring og 907 mill. kr. sykepenger. For 1973 er det regnet med et inntektsoverskott i folketrygden på i alt 2 155 mill. kr. På side 95 er det gitt en oversikt over avgifts- og tilskottssatsene (i prosent) til folketrygden og maksimal pensjonsgivende inntekt (i kroner) siden trygden ble opprettet.

Folketrygdens grunnbeløp ble fra og med 1. januar 1973 forhøyet til 8 500 kroner og fra 1. januar 1974 til 9 200 kroner. Økingen fra 1. januar 1974 medfører at minstepensjonen for enslig pensjonist øker fra 10 445 kroner til 11 264 kroner og for ektepar hvor begge har rett til særtillegg, fra 16 220 kroner til 17 494 kroner i året.

For barnetrygden var satsene uendret for 1973, etter at de ble hevet med 10 prosent fra 1. oktober 1972. De årlige stønadsbeløp utgjorde fra dette tidspunkt for:

ett	barn		550	kroner
to	»	i alt	2 200	»
tre	»	»	4 400	»
fire	»	»	6 820	»
fem	»	»	9 460	»

For hvert stønadsberettiget barn utover fem ytes ytterligere 2 640 kroner pr. år.

Ordningen med forsørgerstønad, som ble innført i 1970 i forbindelse med omleggingen av skatte- og avgiftssystemet, og som sammen med øking av barnetrygden gikk inn i stedet for de tidligere klassefradrag, gjelder for barn i alderen 17—19 år. Fra og med det 20. år blir det enten gitt grunnstipend på 900 kroner pr. undervisningsår til ungdom under utdanning eller særfradrag på grunn av forsørgelse.

For hele trygdeforvaltningen sett under ett er det for 1973 regnet med en samlet utbetaling av stønader på 15 195 mill. kr. (jfr. tabell 86). Av dette falt 13 606 mill. kr. på folketrygden (inkl. krigspensjonering for militærpersoner) og 1 349 mill. kr. på barnetrygden. Av de samlede inntekter på 18 324 mill. kr. utgjorde 8 244 mill. kr. premietilskott fra arbeidsgivere, 5 511 mill. kr. medlemspremie, 2 802 mill. kr. tilskott fra staten og 1 315 mill. kr. tilskott fra kommuner.

Folketrygdfondet (inkl. arbeidsmarkedsfondet) hadde ved utgangen av 1973 en forvaltningskapital på 6 971 mill. kr., eller 1 752 mill. kr. mer enn ved utgangen av 1972. Av dette var 1 052 mill. kr. plassert som bankinnskott i forretnings- og sparebanker og 5 411 mill. kr. i ihendehaverobligasjoner, hvorav ca. 4 050 mill. kr. i stats- og statsgaranterte obligasjoner.

I beløpene ovenfor inngår ikke den del av folketrygdens midler som holdes tilbake av Rikstrygdeverket i likviditetsøyemed.

Regnskapene for Annen statsforvaltning

Inntekter og utgifter for sektoren Annen statsforvaltning (statsforvaltningens fond, statens pensjonskasser, sektor for skatteinnkrevere m.v.) framgår av tabell 87. Disse tallene er også inkludert i tabell 85. I tabell 87 omfatter direkte skatter under Statsforvaltningens fond i det alt vesentlige fellesskatt til Skattefordelingsfondet. For 1973 er dette beløpet anslått til 960 mill. kr. De indirekte skattene og subsidiene under Statsforvaltningens fond gjelder for størstedelen Prisdirektoratets fond og Kraftfôrfondet. Nærmere opplysninger om hva de forskjellige undersektorene omfatter, er gitt i fotnoter til tabellen.

Kommuneforvaltningens regnskaper

I tabell 85 er kommuneforvaltningens inntekter og utgifter gruppert etter nasjonaløkonomisk art. I motsetning til i tidligere utgaver av Økonomisk utsyn omfatter sektoren «kommuneforvaltningen» nå også kommunale foretak. Tallene for 1971 bygger på endelige regnskaper, mens de for 1972 og 1973 er anslag som vesentlig er basert på budsjettoppgaver fra kommunene.

De nye regnskapsforskrifter for kommunene, som trådte i kraft fra 1. januar 1972, medførte på enkelte områder et vesentlig brudd med prinsippene i de gamle forskrifter. Anslagene over kommunenes inntekter og utgifter for 1972 og 1973 må derfor anses å være mer usikre enn vanlig.

De samlede inntekter for kommuneforvaltningen, slik den er definert ovenfor, utgjorde i 1973 14 979 mill. kr. Av dette falt 10 868 mill. kr. på skatter og avgifter, dvs. en stigning på vel 14 prosent fra året før. I 1972 var det en øking i skatteinntektene på nær 15 prosent. I tallene for skatter og avgifter er ikke

Tabell 87. *Annen statsforvaltnings*[1] *inntekter og utgifter etter art. Mill. kr.*

	I alt			Statsforvaltningens fond m. v.[2]			Statens pensjonskasser[3]			Sektor for skatteinnkrevere[4]			Annet[5]		
	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*	1971	1972	1973*
Inntekter:															
1. Formuesinntekt	111	119	120	92	100	100	19	19	20	–	–	–	–	–	–
2. Trygde- og pensjonspremier	1 211	1 401	1 468	–	–	–	748	816	880	463	585	588	–	–	–
3. Direkte skatter	2 143	1 912	1 510	1 214	1 286	960	–	–	–	928	624	548	1	2	2
4. Indirekte skatter	1 198	1 015	1 355	441	463	463	–	–	–	353	82	420	404	470	472
5. Overført fra kommuneforvaltningen	77	64	64	13	12	12	–	–	–	–	–	–	64	52	52
6. Inntekter i alt	4 740	4 511	4 517	1 760	1 861	1 535	767	835	900	1 744	1 291	1 556	469	524	526
Utgifter:															
7. Pensjonsstønader	844	913	998	–	–	–	844	913	998	–	–	–	–	–	–
8. Subsidier	991	1 274	1 327	608	761	761	–	–	–	33	130	181	350	383	385
9. Overført til kommuneforvaltningen	904	1 106	668	876	1 078	640	–	–	–	–	–	–	28	28	28
10. Netto overføring til bevilgningsregnskapet og trygdeforvaltningen	— 39	— 27	— 208	17	27	— 140	— 63	— 68	— 83	–	–	–	7	14	15
11. Andre utgifter (netto)	124	224	197	28	112	112	5	— 27	4	–	–	–	91	139	81
12. Netto fordringsøking	1 916	1 021	1 535	231	— 117	162	— 19	17	— 19	1 711	1 161	1 375	— 7	— 40	17
13. Utgifter i alt	4 740	4 511	4 517	1 760	1 861	1 535	767	835	900	1 744	1 291	1 556	469	524	526

[1] Den offentlige forvaltning eksklusive statens bevilgningsregnskap, trygde- og kommuneforvaltningen. [2] Omfatter Finansdepartementets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond, Kraftforfondet og Arbeidsløysetrygdas tiltaksfond for fylkene. Distriktenes utbyggingsfond er ikke med. [3] Omfatter også Pensjonsordningen for apoteketaten, Pensjonsordningen for statens arbeidere og Statsbanenes pensjonskasse. [4] Svarer til differansen mellom påløpne og bokførte skatter og subsidier. (I hovedsaken skatter og avgifter som næringslivet har innkrevd fra publikum, men som ved utgangen av året ikke var innbetalt til offentlige kasser.) [5] Omfatter bl. a. forskott og deposita og beløp som en av regnskapsmessige grunner har tatt med under offentlig forvaltning som indirekte skatter, resp. subsidier, med samme beløp. Dette gjelder bl. a. overskottet i Norsk Tipping A/S, korntrygden og stempelavgift på radio- og TV-materiell.

kommunenes andel av fellesskatten (fra Skattefordelingsfondet) tatt med. For 1973 var denne andel anslått til 640 mill. kr., mot 1 071 mill. kr. i 1972 (inkludert i post 3 i tabell 85).

De samlede utgifter for kommuneforvaltningen (eksklusive postene 13 og 14, jfr. tabell 85) var for 1973 anslått til 17 651 mill. kr., eller vel 14 prosent mer enn i 1972. Til sammenlikning kan nevnes at statskassens utgifter i samme tidsrom steg med 11 prosent.

Den offentlige forvaltnings etterspørsel etter varer og tjenester

Den offentlige forvaltnings samlede inntekter og utgifter, sett under ett, er gitt i kolonne 1 i tabell 85. I motsetning til i tidligere utgaver av Økonomisk utsyn er det i kolonne 1 og 2 a gitt tall for påløpne skatter og avgifter og subsidier i stedet for bokførte. I kolonne 2 b og 3 derimot er disse poster som før gitt som bokførte tall.

Det samlede nettokjøp av varer og tjenester for den offentlige forvaltning (postene 11 og 12 i tabell 85) er for 1973 anslått til 23 709 mill. kr., eller nær 11 prosent mer enn i 1972. Fra 1971 til 1972 var det en øking på nesten 12,7 prosent. Økingen i 1973 skyldes for størstedelen økte priser og lønninger, men er også en følge av en viss øking i det offentliges virksomhet, bl.a. i helsesektoren. Den offentlige forvaltnings kjøp av varer og tjenester i 1973 på i alt 23 709 mill. kr. svarer til 21,7 prosent av bruttonasjonalproduktet for 1973. De tilsvarende tall for 1972 var henholdsvis 21 395 mill. kr. og 22,0 prosent og for 1971 18 986 mill. kr. og 21,3 prosent. Også om en regner med de indirekte virkninger, er det sannsynlig at økingen i det offentliges kjøp av varer og tjenester i 1973 må ha gitt noe mindre ekspansive impulser til næringslivet enn i 1972.

Inntektsoverføringene mellom den private sektor og den offentlige forvaltning

De samlede inntektsoverføringer i 1973 fra publikum til den offentlige forvaltning, slik de er definert i tabell 85 (postene 1 og 2), er anslått til 54 071 mill. kr. I forhold til foregående år var dette en øking på 6 635 mill. kr. eller 14 prosent, mot 14,4 prosent fra 1971 til 1972. Av inntektsoverføringene til det offentlige i 1973 utgjorde påløpne skatter og avgifter (inkl. trygde- og pensjonspremier) i alt 51 901 mill. kr. Dette er 47,4 prosent av bruttonasjonalproduktet. Det tilsvarende tall for 1972 var 46,7 prosent og for 1971 44,5 prosent, jfr. tabell 85.

I tabellene 88 og 89 er det gitt en oversikt over innbetalte indirekte og direkte skatter for årene 1971—1973.

Tabell 88. *Innbetalte (bokførte) indirekte skatter. Mill. kr.*

	1971	1972	1973*
Merverdiavgift og avgift på investeringer m.v.	10 252	11 513	12 400
Avgift på motorvogner m.m.[1]	2 088	2 298	2 539
Avgifter på alkohol	1 128	1 224	1 322
Tobakksstempelavgift	617	619	690
Tollinntekter	348	356	365
Avgifter på sjokolade m. v.	147	154	160
Avgift på elektrisk kraft	93	145	160
Avgift på mineralolje	60	55	65
Andre indirekte skatter[2]	1 628	1 760	1 832
Indirekte skatter i alt	16 361	18 124	19 533

[1] Omfatter ikke årsavgift betalt av private konsumenter, da denne avgift er regnet som en direkte skatt. [2] Omfatter bl. a. avgifter til Kraftfôrfondet og til Prisdirektoratets fond og eiendomsskatt.

I tillegg til de påløpne indirekte og direkte skattene omfatter inntektsoverføringene fra publikum bl.a. påløpne trygde- og pensjonspremier. Etter de foreløpige anslag økte disse i 1973 med 2 754 mill. kr. eller vel 22 prosent mot 2 337 mill. kr. eller vel 23 prosent året før.

Tabell 89. *Innbetalte direkte skatter*[1]. *Mill. kr.*

	1971	1972	1973*
Forskottstrekk[2]	12 860	14 926	17 498
Forskottsskatt	1 991	2 334	2 699
Etterskottsskatt	1 244	1 207	1 302
Restskatt ÷ tilbakebetalinger	— 579	— 373	— 347
Andre direkte skatter	839	1 051	1 019
Direkte skatter i alt	16 355	19 145	22 171

[1] Inklusive medlemsavgift til folketrygden. Denne avgift lar seg ikke skille ut i denne oppstillingen. Summen i denne tabell stemmer derfor ikke med tallet for direkte skatter i tabell 85, hvor medlemsavgiften inngår i post 2 a.

[2] Omfatter også øking i arbeidsgivernes beholdninger av forskottstrukket skatt.

De samlede overføringer fra den offentlige forvaltning til publikum (postene 6 og 7 i tabell 85 er for 1973 anslått til 26 791 mill. kr. Det vil si en stigning på 3 683 mill. kr. eller nær 16 prosent, mot 2 991 mill. kr. eller nesten 15 prosent året før. Størstedelen av overføringene til publikum består av trygde- og pensjonsstønader. Fra 1972 til 1973 steg disse stønader med 2 304 mill. kr. eller vel 16 prosent, mens det året før var en øking på 1 721 mill. kr. eller nær 14 prosent. Av de samlede trygde- og pensjonsstønader på 16 523 mill. kr. som etter de foreløpige anslag ble utbetalt i 1973, falt 13 606 mill. kr. på folketrygden (inkl. krigspensjoneringene) og 1 349 mill. kr. på barnetrygden, jfr. tabell 86.

Alt i alt førte overføringene mellom publikum og den offentlige forvaltning, slik de er definert i tabell 85, etter de foreløpige anslag til en nominell netto inntektsinndragning fra publikum til det offentlige på 27 280 mill. kr. i 1973 (postene 5 ÷6 ÷7, kolonne 1 i tabell 85). Dette var en betydelig større netto inntektsinndragning enn i de nærmest foregående år, idet det tilsvarende tall for 1972 var 24 328 mill. kr. og for 1971 21 366 mill. kr. Regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet svarer dette til 24,9 prosent i 1973, 25,0 prosent i 1972 og 24,0 prosent i 1971.

De offentlige lånetransaksjoner

Den offentlige forvaltnings overskott før lånetransaksjoner er for 1973 anslått til 2 079 mill. kr., mot 1 702 mill. kr. i 1972. Det vil si en øking på 377 mill. kr. En netto fordringsøking for det offentlige representerer en inndragning av likvider fra publikum. En vil imidlertid understreke at tallene for nettofordringsøkingen i tabell 85 av flere grunner er meget usikre, blant annet fordi anslagene over kommunenes inntekter og utgifter i 1972 og 1973 må anses som mer usikre enn vanlig. En bør derfor vise stor varsomhet ved vurdering av tallene for den offentlige forvaltnings overskott før lånetransaksjoner i dette året.

Likviditetsvirkningen av det offentliges virksomhet vil også påvirkes av de offentlige lånetransaksjoner. Når staten og kommunene yter lån, bidrar det til å øke likviditeten hos publikum. Det samme skjer når det offentlige tegner aksjer eller øker sine kapitalinnskott i offentlige foretak. På den annen side skjer det en inndragning av likvider fra publikum til det offentlige når staten og kommuner tar opp lån innenlands.

I 1973 var det etter de foreløpige anslag en øking i kapitalinnskottet i offentlige foretak på 961 mill. kr., mot 847 mill. kr. året før. For ihendehaverobligasjonslån, opptatt innenlands av statskassen og av kommuneforvaltningen, var det en netto øking i 1973 (etter at avdrag var trukket fra) på nær 3 000 mill. kr., mot rundt 1 500 mill. kr. i 1972. Når det gjelder øking i utlån fra og vanlige innlån (utenom ihendehaverobligasjonslån) til det offentlige, var det ved årsskiftet 1973—74 ikke mulig å gi pålitelige tall for 1973. Økingen i statskassens utlån til statsbankene var en god del høyere i 1973 enn i 1972. På grunnlag av disse til dels usikre data er det vanskelig å si noe sikkert om den samlede likviditetsvirkning av de offentlige lånetransaksjoner i 1973. Alt i alt er det sannsynlig at de offentlige lånetransaksjoner i 1973 har virket i kontraktiv retning i forhold til året før.

De offentlige lånetransaksjoner kan imidlertid også ha andre, indirekte virkninger utenom likviditetsvirkningen. Dette gjelder særlig for utlånene, idet en vesentlig del av utlånsøkingen fra staten faller på statsbankene. Disse midler blir for størstedelen brukt til å finansiere privat investeringsvirksomhet (boligbygging m.v.). Økingen i kapitalinnskott i statens forretningsdrift blir i sin helhet brukt til realinvesteringer (statsbanene, statens kraftverker m.v.). Økingen i 1973 var, som nevnt foran, noe større enn i 1972. De anslag som forelå ved årsskiftet 1973—74, tydet alt i alt på at virkningene på publikums investeringsvirksomhet av de lånetransaksjoner som er nevnt ovenfor, har vært mer ekspansiv i 1973 enn året før.

Kredittmarkedet

Kredittbudsjettet for 1973

Kredittbudsjettet i Nasjonalbudsjettet bygger på den definisjonsmessige sammenheng at de samlede nettorealinvesteringer er lik summen av total innenlandsk sparing og saldoen på driftsbalansen overfor utlandet (se tab. 90 postene A, B og E). Sparing (post B) som ikke blir direkte investert i egen realkapital av sparerne (post C), kommer til uttrykk i en tilsvarende øking i sparernes fordringer, som seddelbeholdninger, bankinnskott, forsikringskrav, aksjer, utlån, obligasjoner, kapitalinnskott o.l. (post D). Denne fordringsøking danner grunnlaget for den kredittilførsel fra innenlandske kilder som sammen med lånopptak (netto) fra utlandet (postene G og H) skal dekke de såkalte kredittfinansierte nettorealinvesteringer i den private og kommunale sektor (post A2 — post C2 = post F).

En sentral målsetting for kredittpolitikken er å holde kredittilførselen fra innenlandske

og utenlandske finansieringskilder innenfor den ramme som anslagene for nettorealinvesteringene i Nasjonalbudsjettet forutsetter. I tabell 90 er gjengitt anslag for investering, sparing, kredittilførsel m.v. for 1972 og 1973 slik de er vist i Nasjonalbudsjettet for 1973, revidert Nasjonalbudsjett for 1973 og i Nasjonalbudsjettet[1] for 1974. Den definisjonsmessige sammenheng mellom komponentene går fram av tabellen. Tabellens nedre del viser hvordan myndighetene har ment at kredittilførselen burde fordele seg på tilførsel fra utlandet og på utlånsøking fra ulike innenlandske finansieringskilder.

I Nasjonalbudsjettet for 1973 — som ble lagt fram høsten 1972 — ble det regnet med en relativt sterk øking i nettorealinvesteringene fra 1972 til 1973 (post A). Av økingen i den kommunale og private sektors sparing på 560 mill. kr. (post B2) var det ventet at 460 mill. kr. ville være selvfinansierte investeringer (post C2). Etter dette ville det være et samlet behov for økt kredittilførsel til private og kommuner med 2 700 mill. kr. En beregnet øking på hele 1 850 mill. kr. (post G) i kredittilførselen fra utlandet må ses i sammenheng med en ventet betydelig øking i nettoimporten av skip.

Økingen i den innenlandske kredittilførsel ble beregnet til ca. 850 mill. kr. Utlånsøkingens fordeling på de ulike utlånskilder framgår av post H tabell 90, som bl.a. viser at den vesentligste del av økingen i kredittilførselen fra 1972 til 1973 var ventet å falle på statsbankene (se post H1). For forretnings- og sparebankene tok en sikte på å holde utlånsøkingen i 1973 innenfor om lag samme ramme som i 1972. Dette innebar en betydelig tilstramming av penge- og kredittpolitikken i forhold til 1972, som må ses på bakgrunn av den ventede konjunkturoppgangen i 1973. Statsbankenes utlånsvekst var derimot i stor utstrekning et resultat av tidligere innvilgninger.

I Regjeringens reviderte Nasjonalbudsjett for 1973 (St. meld. nr. 79), som ble lagt fram våren 1973, ble anslaget for nettorealinvesteringene satt opp fra 17 700 mill. kr. til 17 930 mill. kr. Økingen har sammenheng med nye prisforutsetninger for investeringene. Myndighetene regnet således med at investeringsetterspørselen i volum ville bli som i det opprinnelige budsjett. Anslagene for samlet sparing i 1973 ble økt med 510 mill. kr. i forhold til det opprinnelige budsjett, til 15 810 mill. kr.

De reviderte anslagene for nettorealinvestering og sparing førte til at driftsunderskottet overfor utlandet ble antatt å bli noe lavere enn opprinnelig forutsatt. Netto kredittilførsel fra utlandet til private og kommuner ble redusert med 600 mill. kr. i forhold til det tidligere budsjett. Kredittilførselen til skipsfarten ble redusert med ca. 650 mill. kr. En regnet her med mindre lånebehov som følge av større salg av brukte skip enn etter de opprinnelige forutsetninger. Likeså vil den ekstraordinære frigivingen av skattefrie fondsavsetninger bidra til større selvfinansieringsevne.

Etter dette ble måltallene for økingen i kredittilførsel fra de innenlandske lånekilder i 1973 redusert med om lag 700 mill. kr. i forhold til det opprinnelige budsjett. Det ble også anslått en betydelig mindre kredittilførsel via «andre lånytere (medregnet statistiske feil)», post H9, enn i 1972. Kredittilførselen via obligasjonsfinansierte utlånsinstitusjoner og obligasjonsmarkedet ble anslått å øke med vel 730 mill. kr. i forhold til 1972.

Da Nasjonalbudsjettet for 1974 ble utarbeidd, tydet de opplysninger som forelå om den økonomiske utvikling fram til ettersommeren 1973 på at de anslagene som ble skissert i det reviderte Nasjonalbudsjett 1973 ville holde.

Men som det framgår av tabell 90 ble det gjort betydelige endringer i tallene for investering, sparing og kredittilførsel både for 1972 og 1973. Disse endringene har vesentlig sammenheng med definisjonsendringene ved overgang til ny nasjonalregnskapsstandard. Oljevirksomheten på den norske kontinentalsokkel er inkorporert i tallene for Nasjonalbudsjettet for 1974 (St. meld. nr. 1 1973—74). Av kapitalinngangen fra utlandet utgjør nå kapitalinngang til oljeutvinning og oljeboringstjenester m.v. den overveiende del (se post G2).

Kredittpolitikken

Opplegget av kredittpolitikken for 1973 tok sikte på å unngå en for sterk øking i den kredittfinansierte investeringsetterspørsel; den internasjonale konjunkturoppgang, som en antok ville prege den økonomiske utvikling i 1973, tilsa en forholdsvis stram kredittpolitikk.

Det ble tatt sikte på et noe redusert måltall for den regulerte kapitalinngang fra utlandet. Det var ventet en sterk pågang av søknader om lånopptak i utlandet etter hvert som den internasjonale konjunkturoppgangen forster-

[1] Nasjonalbudsjettet for 1974 bygger på Statistisk Sentralbyrås nye nasjonalregnskapsdefinisjoner. Som følge av dette har en i tabell 90 for realinvestering og sparing brukt bruttobegrepene mens en tidligere brukte nettobegrepene. Dette får imidlertid ingen følger for de definisjonsmessige sammenhenger som er vist i tabellen.

Tabell 90. *Anslag for kredittbudsjett*[1] *og kredittilførsel til kommuner og private*[2] *1972—1973. Mill.kr. Løpende priser*

	St. meld. nr. 1 (1972—73)[3]			St. meld. nr. 79 (1972—73)[4]			St. meld. nr. 1 (1973—74)[5]		
	1972	1973	End-ring	1972	1973	End-ring	1972	1973	End-ring
A. Nettorealinvesteringer i alt (A = B + E)	14 400	17 700	3 300	14 746	17 930	3 184	27 533	34 909	7 376
1. Staten	2 220	2 360	140	2 184	2 230	46	3 118	3 511	393
2. Kommuner og private	12 180	15 340	3 160	12 562	15 700	3 138	24 415	31 398	6 983
B. Sparing i alt (B = C + D)	14 000	15 300	1 300	15 103	15 810	707	26 758	31 959	5 201
1. Staten	4 870	5 610	740	5 561	5 400	—161	6 685	7 378	693
2. Kommuner og private	9 130	9 690	560	9 542	10 410	868	20 073	24 581	4 508
C. Egenfinansierte realinvesteringer i alt	3 350	3 950	600	2 840	3 655	815	14 106	16 407	2 301
1. Staten	2 220	2 360	140	2 184	2 230	46	3 118	3 511	393
2. Kommuner og private[6]	1 130	1 590	460	656	1 425	769	10 988	12 896	1 908
D. Innenlandske sektorers fordringsøking i alt (D = B — C)	10 650	11 350	700	12 263	12 155	—108	12 652	15 552	2 900
1. Staten	2 650	3 250	600	3 377	3 170	—207	3 567	3 867	300
2. Kommuner og private	8 000	8 100	100	8 886	8 985	99	9 085	11 685	2 600
E. Driftsunderskott overfor utlandet (overskott —)	400	2 400	2 000	—357	2 120	2 477	775	2 950	2 175
F. Anslått samlet kredittilførsel til kommuner og private i alt (F = A — C = D + E = G + H)	11 050	13 750	2 700	11 906	14 275	2 369	13 427	18 502	5 075
G. Kredittilførsel fra utlandet (netto) til kommuner og private i alt	1 600	3 450	1 850	610	2 850	2 240	1 508	5 731	4 223
Av dette:									
1. Sjøfart	400	2 400	2 000	298	1 750	1 452	298	1 100	802
2. Oljeutvinning og oljeboringstjenester m.v.	..	..	..	..	..	..	1 081	3 445	2 364
H. Innenlandsk kredittilførsel til kommuner og private i alt	9 450	10 300	850	11 296	11 425	129	11 919	12 771	852
fra:									
1. Statsbanker[7]	3 250	3 700	450	3 507	3 950	443	3 718	4 000	282
2. Forretningsbanker	1 500	1 500	–	2 328	1 850	—478	2 328	1 850	—478
3. Sparebanker	1 300	1 350	50	1 422	1 650	228	1 422	1 650	228
4. Forsikringsselskaper[8]	760	800	40	684	700	16	670	700	30
5. Private finansieringsselskaper	250	250	–	150	250	100	123	200	77
6. Kredittforeninger o. l.	1 350	1 500	150	800	1 870	734	668	1 720	706
7. Obligasjonsmarkedet				336			346		
8. Aksjemarkedet	550	650	100	600	650	50	313	870	557
9. Andre lånytere (Medregnet statistiske feil)	490	550	60	1 469	505	—964	2 331	1 781	—550

[1] Tabelloppstillingen er laget av Byrået. [2] Kommuner og private svarer til Kredittmarkedstatistikkens sektorer A.4 Kommuneforvaltningen og C. Andre innenlandske sektorer. [3] Nasjonalbudsjettet for 1973 [4] Revidert nasjonalbudsjett for 1973. [5] Nasjonalbudsjettet for 1974. Bygger på Statistisk Sentralbyrås nye nasjonalregnskapsdefinisjoner. [6] Omfatter også interne fordringsposter. [7] Ekskl. Norges Bank, men nkl. lån ved grunnkjøpsobligasjoner. [8] Medregnet private pensjonskasser og -fond, FTP og annen forsikring.

ket seg. En stor del av kapitalinngangen fra utlandet går til investeringer som er avhengig av relativt langsiktige finansieringer. Med den investeringssammensetning som var ventet i 1973 syntes det å være rom for en viss øking av rammen for innenlandske emisjoner mot tilsvarende reduksjon av utenlandsopplåningen.

Statens netto lånebehov på det norske kapitalmarked i 1973 var etter det opprinnelige budsjett for 1973 anslått til nær 1 850 mill. kr. For de andre sektorene gikk anslagene ut på et lånebehov på ca. 1 900 mill. kr. I alt ble statens og andre låntakeres netto lånebehov på det norske obligasjonsmarked anslått til rundt 3 750, eller om lag 1 200 mill. kr. mer enn i 1972. Etter Nasjonalbudsjettet for 1974 ble det totale netto lånebehov på obligasjonsmarkedet anslått til vel 3 900 mill. kr. I forhold til regnskapstallene for 1972 er dette en øking på vel 2 000 mill. kr. Økingen skyldes for en stor del at staten i 1972 dekket en vesentlig del av lånebehovet ved opptak av såkalte midlertidige kontolån i folketrygdens likvide beholdninger. Utviklingen gjenspeiler også det forhold at en søker å overføre lån som tradisjonelt har vært opptatt på det utenlandske marked til det hjemlige obligasjonsmarkedet.

En regner med at den alt overveiende del av netto lånopptakene på det norske obligasjonsmarked er overtatt av bankene, Folketrygdfondet, Postgiro og livsforsikringsselskapene. En regner således ikke med noen skjerping av plasseringsreglene.

Kredittpolitiske tiltak gjeldende ved inngangen til 1973

Forretningsbanker

Etter kredittlovens § 9 var forretningsbanker med hovedkontor utenom de tre nordligste fylker pålagt å øke sine beholdninger av norske statsobligasjoner og andre norske obligasjoner med 33 prosent av økingen i forvaltningskapitalen. For forretningsbanker i de tre nordligste fylker var satsen satt til 15 prosent av økingen i forvaltningskapitalen.

I tillegg var forretningsbanker med forvaltningskapital over 1 000 mill. kr. etter kredittlovens §§ 4–6 pålagt å holde kombinerte likviditetsreserver (primære[1] og sekundære[2] reserver) som svarer til 16 prosent av beregningsgrunnlaget[3]. For andre forretningsbanker ble satsen satt til 15 prosent. (Kgl. res. av 25/9 1970). Innenfor det samlede reservekrav måtte forretningsbanker med hovedkontor utenom de tre nordligste fylker holde en primærreserve på 8 prosent av beregningsgrunnlaget. For forretningsbanker med hovedkontor i de tre nordligste fylker var primærreservesatsen satt til 6 prosent (Kgl. res. av 29/9 1972).

Sparebanker

For sparebankene gjaldt de samme bestemmelser om plasseringsplikt som for forretningsbankene.

Sparebanker med forvaltningskapital over 50 mill. kr. var pålagt å holde kombinerte likviditetsreserver på til sammen 18 prosent av beregningsgrunnlaget[3]. For sparebanker med forvaltningskapital mellom 10 mill. kr. og 50 mill. kr. var likviditetsreservesatsen 16 prosent (Kgl. res. av 6/10 1967). Innenfor det samlede reservekrav skulle banker med hovedkontor utenom de tre nordligste fylker holde en reserve av primære likvider på 3 prosent (Kgl. res. av 11/8 1972).

Livsforsikring, kommunale og private pensjonsfond og -kasser

Disse institusjoner — bortsett fra fond og kasser med forvaltningskapital på 2 mill. kr. og mindre — var pålagt å øke sine beholdninger av norske statsobligasjoner og andre norske ihendehaverobligasjoner med minst 40 prosent av økingen i forvaltningskapitalen. For fond og kasser i de tre nordligste fylker var prosentsatsen for plasseringsplikten satt til 20 prosent (Kgl. res. av 26/9 1969, 15/10 1971 og 24/3 1972).

Plikten for finansinstitusjonene til å øke sine beholdninger av norske ihendehaverobligasjoner i et bestemt forhold til økingen i forvaltningskapitalen gjaldt bare så lenge institusjonenes beholdninger i prosent av forvaltningskapitalen er mindre enn 30 prosent for forretningsbanker, 40 prosent for sparebanker og 60 prosent for andre finansinstitusjoner.

Private finansieringsselskaper

Etter kredittlovens § 12 var det for private finansieringsselskaper bestemt at utlånene ved utgangen av henholdsvis første, annet, tredje og fjerde kvartal 1973 ikke måtte overstige det tillatte utlånsnivå ved utgangen av tilsvarende kvartal 12 måneder tidligere (jfr. Kgl. res. av 3/12 1971) med mer enn 9 prosent

[1] Kassebeholdning, innskott på folio i Norges Bank og på Postgiro og beholdning av norske statskasseveksler.

[2] Beholdninger av norske stats- og statsgaranterte obligasjoner til bokført verdi.

[3] Passiva fratrukket rembursforpliktelser og liknede, men ikke betalte skatter.

Tabell 91. *Forretnings- og sparebanker. Likviditetsreserver*

	Pr. 31/10 1972									Pr. 31/10 1973								
	Beregningsgrunnlag[1] Mill. kr.	Pliktige reserver[2]		Faktiske likviditetsreserver						Beregningsgrunnlag[1] Mill. kr.	Pliktige reserver[2]		Faktiske likviditetsreserver					
				I alt		Primære		Sekundære					I alt		Primære		Sekundære	
		Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]		Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]
Forretningsbanker:																		
Forvaltningskapital																		
Over 1 000 mill. kr.	23 165	3 706	16,0	5 033	21,7	1 642	7,1	3 391	14,6	27 000	4 320	16,0	5 353	19,8	2 163	8,0	3 190	11,8
Under 1 000 mill. kr.																		
Alle banker	7 028	1 054	15,0	1 366	19,4	499	7,1	867	12,3	7 648	1 150	15,0	1 136	14,9	623	8,1	913	11,9
Nordnorske banker	1 436	215	15,0	227	15,8	83	5,8	144	10,0	1 693	257	15,0	281	16,6	119	7,0	162	9,6
Andre banker	5 592	839	15,0	1 139	20,3	416	7,4	723	12,9	5 955	893	15,0	855	14,4	504	8,5	751	12,6
Sparebanker:																		
Over 50 mill. kr.																		
Alle banker	16 492	2 969	18,0	3 328	20,2	539	3,3	2 789	16,9	19 334	3 480	18,0	4 121	21,3	973	5,0	3 148	16,3
Nordnorske banker	1 336	240	18,0	247	18,5	29	2,2	218	16,3	1 563	281	18,0	293	18,7	42	2,7	251	16,1
Andre banker	15 156	2 729	18,0	3 081	20,3	510	3,4	2 571	16,9	17 771	3 199	18,0	3 828	21,5	931	5,2	2 897	16,3
10—50 mill. kr.																		
Alle banker	6 170	987	16,0	1 148	18,6	221	3,6	927	15,0	6 000	960	16,0	1 189	19,8	303	5,1	886	14,8
Nordnorske banker	828	132	16,0	142	17,1	25	3,0	117	14,1	933	149	16,0	157	16,8	25	2,7	132	14,1
Andre banker	5 342	855	16,0	1 006	18,8	196	3,7	810	15,1	5 067	811	16,0	1 032	20,3	278	5,5	754	14,9

[1] Se note 3, side 103. [2] Primære og sekundære. [3] I prosent av beregningsgrunnlaget.

(20 prosent dersom utlånsvirksomheten hovedsakelig gjaldt factoring). Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet ble ikke regnet med. For selskaper stiftet før 1. desember 1972 gjaldt bestemmelsene bare dersom selskapets utlån — unntatt utlån til andre kredittinstitusjoner og utlandet — til sammen oversteg 1 mill. kr. ved utgangen av de enkelte kvartaler i 1973. For selskaper som er stiftet den 1. desember 1972 og senere gjaldt bestemmelsene dersom selskapets utlån – unntatt utlån til andre kredittinstitusjoner og utlandet — til sammen oversteg 0,5 mill. kr. ved utgangen av de enkelte kvartaler i 1973 (Kgl. res. av 1/12 1972).

Endringer i kredittpolitikken i løpet av 1973

Forretningsbankenes utlån tok til å stige svært raskt fra høstmånedene 1972. Den sterke veksten fortsatte også i begynnelsen av 1973. I januar—februar 1973 var stigningen i forretningsbankenes utlån kommet opp i over 3 milliarder kroner på årsbasis, eller betydelig mer enn forutsatt i kredittopplegget for 1973. Med sikte på å dempe veksten i forretningsbankenes utlån ble det derfor ved Kgl. res. av 13. april 1973 vedtatt å sette i verk kredittlovens § 8 om tilleggsreserver på utlånsøkingen utover angitte grenser. Den «tillatte» utlånsveksten i siste 12-måneders periode ble gradvis trappet ned utover sommeren og var ved utgangen av juli 9,5 prosent for de sørnorske forretningsbanker og 15 prosent for de nordnorske forretningsbanker.

Tilleggsreservekravene for forretningsbankenes utlånsøking fikk en tilsiktet virkning på forretningsbankenes utlån, og utover sommeren og høsten 1973 tydet utviklingen på at utlånsveksten for hele 1973 ville bli om lag som forutsatt i kredittbudsjettet. Kredittlovens § 8 om tilleggsreserver har imidlertid fra myndighetenes side ikke vært forutsatt brukt over lengre perioder; på lengre sikt ønsker en å påvirke utlånsutviklingen på en mer indirekte måte. Det ble derfor ved Kgl. res. av 30. november 1973 vedtatt å oppheve bruken av kredittlovens § 8 om tilleggsreservekrav på utlånsøkingen.

Utlånsveksten for *sparebankene* tiltok i løpet av første halvår 1973 og i løpet av sommeren 1973 har utlånsveksten vært oppe i en sesongkorrigert årsrate på vel 2 milliarder kroner. Måltallet for sparebankenes utlånsvekst i 1973 var ifølge kredittbudsjettet 1 650 mill. kroner.

Primærreservekravene for de sørnorske sparebanker (med forvaltningskapital over 10 mill. kr.) ble hevet med 1 prosentenhet til 4 prosent med virkning fra 1. juni 1973 (Kgl. res. av 1/6 1973). Da utlånsveksten fortsatte like sterkt, ble kravene for den samme bankgruppen skjerpet til 5 prosent med virkning fra og med 17. september 1973 (Kgl. res. av 14/9 1973). Selv om utlånsveksten for de nordnorske sparebanker har vært sterkere enn for de sørnorske sparebanker, er sparebankene i de tre nordligste fylker fortsatt unntatt fra primærreservekravet.

I forbindelse med kredittlovens § 9 om plasseringsplikt ble det ved Kgl. res. av 2. mars 1973 bestemt at sparebanker som har mer enn 30 prosent av forvaltningskapitalen plassert i norske ihendehaverobligasjoner kan unntas fra plasseringsplikten.

For andre finansinstitusjoner ble det ikke foretatt noen endringer i kredittpolitikken i løpet av 1973.

Kredittilførsel i 1973 til kommuner og private

Utlån

For å kunne sammenlikne forretnings- og sparebankenes faktiske utlånsøking i løpet av budsjettåret med kredittbudsjettets måltall, beregner Norges Bank såkalte «veiledende» månedstall for utlånsøkingen. Tabell 92 viser hvor stor utlånsøkingen, regnet fra utgangen av 1972, anslagsvis ville ha vært ved utgangen av de enkelte måneder i 1973 ved «normalt» sesongmønster og ved full utnytting av kredittbudsjettets måltall for hele året. En gjør oppmerksom på at forretnings- og sparebankenes måltall ble hevet med henholdsvis

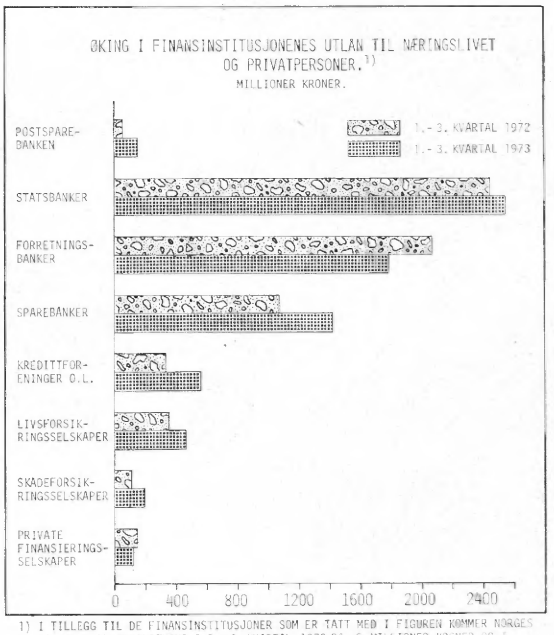

Fig. 37.

Tabell 92. *Forretnings- og sparebankenes utlån*[1]. *«Veiledende» og sesongkorrigert utlånsøking*[2] *i 1973. Mill. kr.*

	Jan.	Febr.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Forretningsbanker												
«Veiledende» utlånsøking	154	308	462	616	770	925	1 079	1 233	1 387	1 541	1 695	[3]1 850
Sesongkorrigert utlånsøking	7	430	573	721	565	569	700	793	1 090	1 315	1 583	2 376
Avvik	—147	122	111	105	—205	—356	—379	—440	—297	—226	—112	526
Sparebanker												
«Veiledende» utlånsøking	137	274	412	549	687	825	962	1 099	1 237	1 374	1 511	[3]1 650
Sesongkorrigert utlånsøking	145	300	540	678	826	1 050	1 214	1 318	1 467	1 586	1 785	1 908
Avvik	8	26	128	129	139	225	252	219	230	212	273	258

[1] Til kommuner og private utenom finansinstitusjoner. [2] Kilde: Norges Bank. Kumulerte tall. Veiledende utlånstall er beregnet ved en lineær fordeling av bankenes utlånsramme. De sesongkorrigerte utlånstallene er anslått ved å trekke en normal månedlig sesongfaktor fra de faktiske utlånstall.
[3] Kredittbudsjettets målsettingstall iflg. Rev. Nasjonalbudsjett 1973.

350 mill. kr. og 300 mill. kr. da det reviderte Nasjonalbudsjett for 1973 ble lagt fram i april (se tabell 90). Det «veiledende» månedlige utlånstall som myndighetene har støttet seg til ved tilretteleggingen av kredittpolitikken i 1973 ble justert opp i samsvar med forhøyelsen. De veiledende utlånstall for forretningsbankene i tabell 92 er beregnet på grunnlag av en lineær fordeling på de enkelte måneder av det høyeste måltallet for 1973. Dette betyr at avviket mellom de faktiske utlånstall og de «veiledende» utlånstall i månedene januar—mars 1973 for forretnings- og sparebankene (ikke vist i tabellen), som ble beregnet på grunnlag av et lavere måltall, stort sett var noe større enn de avvik som er vist i tabellen.

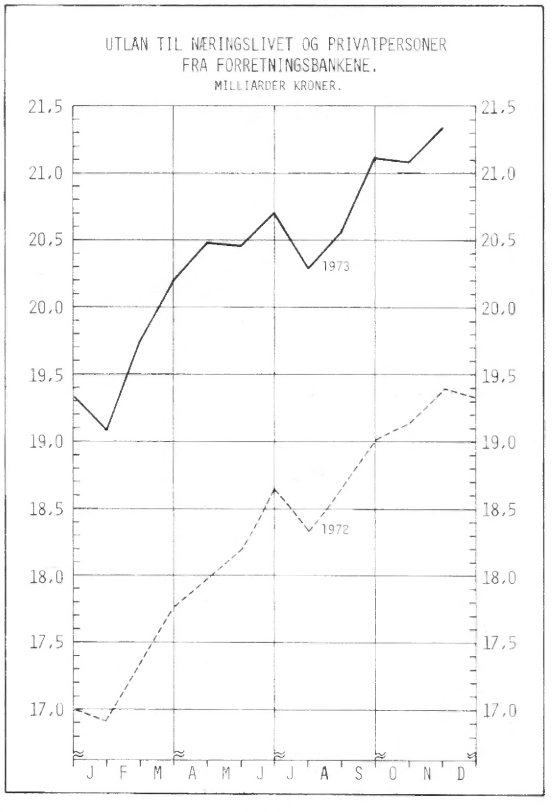

Fig. 38.

Den sesongkorrigerte utlånsøking i *forretningsbankene* lå høsten 1972 svært høyt i forhold til de veiledende utlånstallene. Som det går fram av tabell 92 lå *forretningsbankenes* utlånsøking i de første månedene av 1973 fortsatt klart over kredittbudsjettets veiledende utlånstall. Bruken av tilleggsreservekrav overfor forretningsbankene brakte stigningen i utlånene kraftig ned. Ut på høsten ble dessuten likviditetssituasjonen betydelig strammere, noe som reduserte forretningsbankenes utlånspotensial. På bakgrunn av denne situasjon besluttet myndighetene å sette kredittlovens § 8 om tilleggsreservekrav på utlånsøkingen ut av kraft fra 1. desember.

Etter en relativt moderat utlånsvekst i *sparebankene* i januar og februar, lå utlånsveksten utover våren og sommeren 1973 betydelig høyere enn de veiledende måltallene (se tabell 92). Etter utlånstrenden i juni og juli ville utlånsveksten for 1973 under ett komme opp i vel 2 000 mill. kr., mens måltallet i kredittbudsjettet var 1 650 mill. kr.

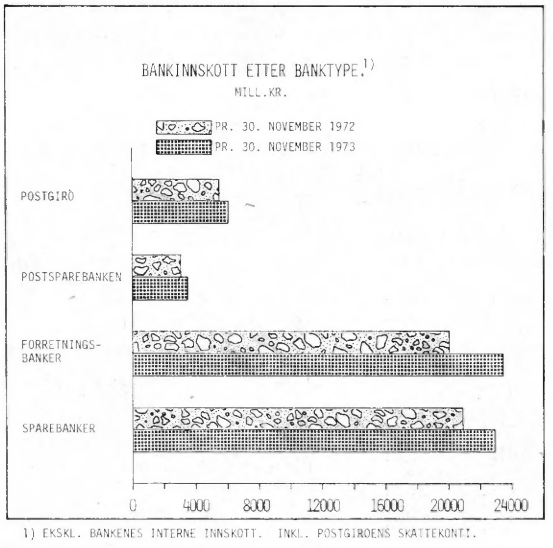

Fig. 39.

Primærreservekravene for de sørnorske sparebankene ble derfor i samsvar med tilråding fra Norges Bank besluttet hevet til 4 prosent med virkning fra 1. juni 1973 og til 5 prosent med virkning fra 17. september 1973.

Statsbankenes samlede innvilgningsbudsjett for 1973 var, ifølge Nasjonalbudsjettet for samme år, opprinnelig fastsatt til 4 967 mill. kr., dvs. en øking på 612 mill. kr. i forhold til det vedtatte budsjettframlegg for 1972. I forbindelse med Regjeringens innstrammingstiltak i 1973 ble innvilgningsrammen for enkelte statsbanker justert noe ned. Senere er rammen igjen blitt utvidet for enkelte statsbanker. Det samlede innvilgningsbudsjett for 1973 ble således satt til 4 828 mill. kr. Statsbankenes netto utlånsøking i 1973 er etter dette anslått til ca. 4 000 mill. kr., dvs. ca. 280 mill. kr. mer enn i 1972.

I løpet av de 11 første måneder av 1973 steg de samlede utlån fra statsbankene (inkl. Postsparebanken) med 3 432 mill. kr. For hele året 1973 ble utlånsøkingen nær 4 000 mill. kr.

Kommunenes og næringslivets nettogjeld (inkl. ihendehaverobligasjoner) *til utlandet* utgjorde ved utgangen av 1972 etter foreløpige tall ca. 21 500 mill. kr. I løpet av de tre første kvartaler av 1973 var det en netto inngang av kapital fra utlandet på ca. 3 719 mill. kr. mot en inngang på 930 mill. kr. i samme periode året før.

Utlånsutviklingen i de *andre kredittinstitusjonene*, som omfatter kredittforeninger o.l., private finansieringsselskaper og forsikringsselskaper, framgår av tabell 94.

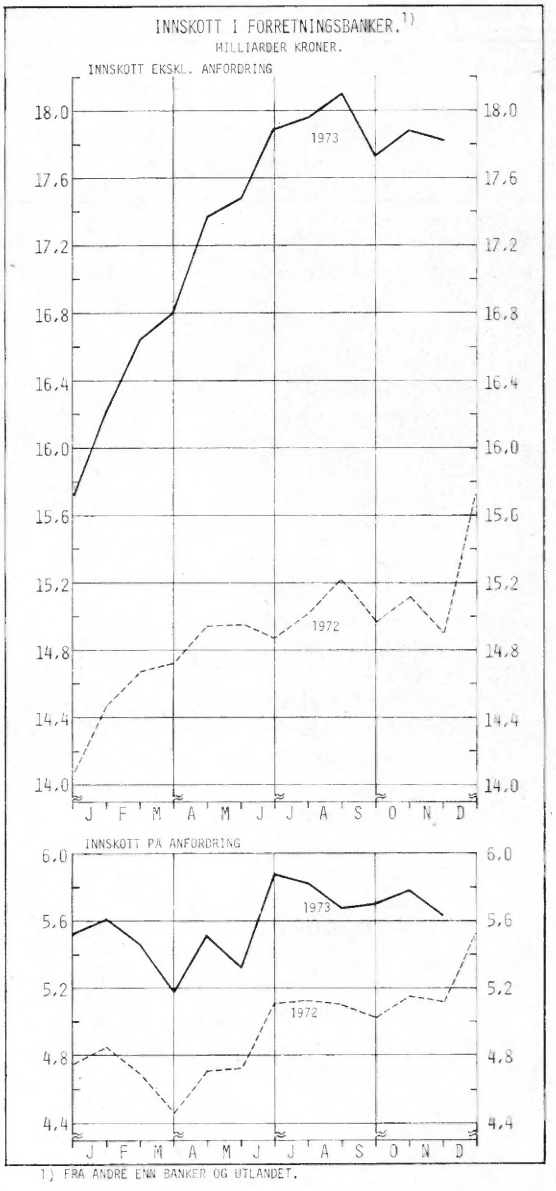

Fig. 40.

Ihendehaverobligasjoner

Kommunenes og næringslivets samlede innenlandske obligasjonsgjeld utgjorde 6 113 mill. kr. ved utgangen av 1972. Obligasjonsgjelden til utlandet var på 3 746 mill. kr. Den innenlandske obligasjonsgjelden gikk i løpet av de tre første kvartaler i 1973 opp med 492 mill. kr., mot en øking på 289 mill. kr. i samme periode året før. Obligasjonsgjelden til utlandet steg med 267 mill. kr.

I de tre første kvartaler av 1973 emitterte kommuner og næringslivet ihendehaverobligasjoner for 734 mill. kr. på det innenlandske marked og for 504 mill. kr. i utlandet.

Tabell 93. *Forretnings- og sparebankenes utlån til kommuner og private etter næring. Mill. kr.*

	Forretningsbanker				Sparebanker			
	Utestående lån pr. 31/12 1970	Utlånsøking			Utestående lån pr. 31/12 1970	Utlånsøking		
		1971*	1972*	1. halvår 1973*		1971*	1972*	1. halvår 1973*
I alt	15 108	1 892	2 321	1 379	12 620	1 420	1 513	948
1. Jordbruk og skogbruk	369	9	13	—5	1 816	100	106	66
2. Fiske m. v.	134	20	31	—20	116	19	17	3
3. Bergverksdrift m. v.	74	34	9	—21	24	–	1	1
4. Industri	4 281	383	255	125	1 036	92	58	72
a. Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksind.	586	86	66	69	226	15	14	—22
b. Tekstil- og bekledningsindustri m. v.	392	6	—5	21	62	4	12	–
c. Tre-, møbel- og innredningsindustri	424	53	77	36	232	12	11	8
d. Treforedlingsindustri	382	34	—41	9	25	9	7	—2
e. Grafisk industri, forlag m. v.	177	27	67	—1	41	11	—2	6
f. Lær- og gummivareind.	63	10	6	29	17	–	–	—3
g. Kjemisk industri, kull- og mineraloljeforedling	398	39	3	—36	41	2	—3	—8
h. Jord- og steinvareind.	111	10	27	19	45	5	–	8
i. Primær jern- og metallindustri	267	45	10	—76	12	7	–	17
j. Jern-, metallvare- og maskinindustri	566	28	58	—27	91	7	22	33
k. Elektroteknisk industri	202	47	—7	6	31	—3	—1	4
l. Skipsindustri	424	—5	—62	39	56	6	—4	11
m. Annen transportmiddelindustri	116	—8	16	21	90	9	—3	10
n. Diverse industri	173	11	40	16	67	8	5	10
5. Bygge- og anleggsvirksomhet	670	—14	207	52	421	87	90	—12
6. Kraft- og vannforsyning	81	6	—18	1	118	14	38	35
7. Varehandel	3 594	344	378	322	960	131	84	131
8. Boliger og forretningsbygg til utleie[1]	3 753	803	1 031	830	6 725	744	923	485
9. Sjøtransport	834	—10	71	12	108	15	—21	49
10. Annen samferdsel	267	53	34	27	225	22	12	—8
11. Annen tjenesteyting	651	166	214	—36	584	86	70	44
12. Kommunekasser og -foretak	400	98	96	52	487	110	135	82

[1] Gir ikke fullstendige tall for utlån til boliger og forretningsbygg, idet slike utlån til dels er tatt med under de respektive næringer, omfatter også den tidligere post Private forbrukere.

Aksjer

I 1973 ble det av det private næringsliv (inkl. kommune- og statsforetak) emittert aksjer for ca. 1 400 mill. kr., mot ca. 680 mill. kr. året før. I emisjonene er ikke medregnet aksjer som er finansiert av selskapenes fonds. Aksjeemisjoner i selskaper som er engasjert i oljeleting og oljeutvinning gjør seg nå sterkt gjeldende. I 1971 og 1972 var aksjeemisjonene for selskaper i denne gruppe henholdsvis ca. 65 mill. kr. og 145 mill. kr.

Nederst på side 110 er gjengitt enkelte større aksjeemisjoner i 1973 i selskaper som er engasjert i oljeboringsvirksomhet.

Tabell 94. *Kjent kredittilførsel til kommunene, næringslivet og privatpersoner. Mill. kr.*

	1969	1970	1971	1972		1973*	
				1.—3. kv.	Hele året	1.—3.[1] kv.	Hele[1] året
Kredittilførsel i alt[1]	5 402	9 954	13 381	8 565	11 539	12 619	16 720
Kredittilførsel fra utlandet[2]	—1 456	2 331	4 307	1 095	1 508	3 700	5 000
Innenlandsk kredittilførsel	6 819	7 623	9 074	7 470	10 031	8 919	11 720
Utlån	6 063	6 817	8 150	6 627	8 942	7 290	9 720
Norges Bank	— 30	— 36	18	6	5	8	10
Postgiro	–	–	–	–	–	–	–
Postsparebanken	36	24	36	48	48	148	170
Statsbanker	1 817	2 367	2 896	2 445	3 670	2 541	3 830
Forretningsbanker	1 676	1 266	1 892	2 065	2 328	1 783	2 000
Sparebanker	1 306	1 233	1 420	1 068	1 422	1 420	1 800
Kredittforeninger o. l.	490	850	959	337	668	562	800
Private finansieringsselskaper	274	253	199	143	123	122	200
Livsforsikringsselskaper	514	505	503	348	482	466	600
Private pensjonskasser og -fond	— 108	131	53	42	50	40	50
Fellesordningen for tariffestet pensjon	13	14	10	9	10	9	10
Skadeforsikringsselskaper	75	210	164	116	136	191	250
Annen innenlandsk kredittilførsel	756	806	924	843	1 089	1 629	2 000
Obligasjonsmarkedet (netto)	379	331	361	289	406	492	600
Aksjemarkedet[3]	377	475	563	554	683	1 137	1 400

[1] Delvis oppgaver i Byrået, delvis Nasjonalbudsjettets målsettingstall. [2] Ifølge utenriksregnskapet.
[3] Fondsemisjoner ikke medregnet.

Tabell 95. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr.*

Låntakere	Emittert			Obligasjonsgjeld i alt[1]		
	1972		1973			
	Hele året	1/1—30/9	1/1—30/9	31/12—71	31/12—72	30/9—73
A. Obligasjoner i norske kroner	4 949	3 797	4 592	25 390	28 616	31 869
1. Statskassen	2 340	1 830	2 226	12 597	14 098	15 645
2. Kommunekasser	76	56	79	1 034	1 061	1 094
3. Statsbanker	542	342	439	1 030	1 489	1 819
4. Forretningsbanker	–	–	–	4	4	4
5. Andre kredittinstitusjoner	1 375	1 088	1 193	5 999	6 912	7 796
6. Statsforetak	80	70	165	1 064	1 057	1 181
7. Kommuneforetak	280	225	292	1 795	1 978	2 194
8. Andre norske sektorer	256	186	198	1 867	2 017	2 136
B. Obligasjoner i utenlandsk valuta	753	618	587	5 002	5 530	5 793
1. Statskassen	–	–	–	900	923	851
2. Kommunekasser	351	350	358	1 680	1 890	2 081
3. Statsbanker	345	211	83	417	756	831
5. Andre kredittinstitusjoner	–	–	–	88	79	72
6. Statsforetak	57	57	146	524	518	650
7. Kommuneforetak	–	–	–	1 055	1 027	986
8. Andre norske sektorer	–	–	–	311	311	296
9. Utlandet	–	–	–	27	26	26
C. Obligasjoner i alt	5 702	4 415	5 179	30 392	34 146	37 662

[1] Inkl. oppkjøpte egne obligasjoner.

Tabell 96. *Enkelte større obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1972—31. oktober 1973*

Utsteder	Ar	Beløp	Rente-sats	Løpe-tid	Emisjons-kurs
		Mill. kr.	Pst.	Ar	Pst.
A. *Emisjoner i norske kroner:*					
1. Statskassen	1972 I	350	5¾	15	100
Statskassen	1973 I	233	5¼	5	100
Statskassen	1973 I	242	5¾	15	100
Statskassen	1973 II	362	5¾	8	99¼
Statskassen	1973 II	2 009	6	12	99
2. Kommunekasser:					
Haugesund kommune	1972	10	6½	21	100
Trondheim kommune	1973	10	6½	17	100
Drammen kommune	1973	10	6½	17	100
3. Statsbanker:					
Norges Kommunalbank	1972 III	200	5½	12	100
Norges Kommunalbank	1973 I/II	400	5½	10	99½
4. Kredittforeninger:					
A/S Eksportfinans	1973 I	80	6½	17	101
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene	1973	128	5½	10	100
Norsk Skibshypothekbank A/S	1973 I	100	6½	10	101
5. Statsforetak:					
A/S Norsk Jernverk	1973	50	6½	17	100
Selskapet for industrivekstanlegg	1973	25	5½	10	99½
6. Kommuneforetak:					
Østfold fylke	1973	55	6½	17	100
Sira - Kvina Kraftselskap	1973	50	6½	17	100
7. Andre norske sektorer:					
A/S Alnor Aluminium Norway	1973	35	6½	17	101
Elkem Spikerverket A/S (Lista)	1973	30	6½	18	100
Tandberg Radiofabrikk A/S	1973	20	6½	18	100
B. *Emisjoner i utenlandsk valuta:*					
1. Kommunekasser:					
Oslo kommunes lån i Vest-Tyskland	1973	192	6¾	17	99¼
2. Statsbanker:					
Norges Kommunalbanks lån i USA	1972	133	7½	17	99
3. Statsforetak:					
Norsk Hydros lån i Sveits	1973	146	6½	15	101

Selskapets navn	Beløp i mill. kr.
Norpipe A/S	384,3
Den Norske Stats Oljeselskap A/S	150,0
Norse Petroleum A/S	100,0
Det Norske Oljeselskap A/S	84,8
»	24,3
Sagapart A/S	90,0
Norsk Polar Navigasjon A/S	20,5
Atlant Oil A/S	5,0

I tillegg kommer aksjeemisjoner i Norsk Hydro som beløper seg til ca. 58 mill. kr. i 1972 og ca. 59 mill. kr. i 1973. Begge beløp er regnet pålydende, dvs. ekskl. innbetalinger som følge av overkurs.

Valutaforholdene 1973

Valutamarkedet har i de 2—3 siste årene vært preget av stadig uro.

Valutakrisen i desember 1971 innebar en nedskriving av dollaren med 7,89 prosent i forhold til gull, mens en rekke andre land skrev opp sine valutaer. De skandinaviske landene devaluerte imidlertid sine valutaer med 1 prosent i forhold til gull.

Utviklingen på det internasjonale valutamarkedet i 1972 og 1973 er kort omtalt under avsnittet om Verdensøkonomien, side 7.

I samband med kursjusteringene vinteren 1973 devaluerte Sverige kronen med 5 prosent i forhold til gull, mens Danmark opprettholdt sin kronekurs. For Norges vedkommende besluttet Regjeringen å holde kursen på norske kroner uendret i forhold til gull. Særlig var hensynet til den innenlandske prisutviklingen avgjørende for denne beslutningen.

Utover sommeren og høsten 1973 ble prisproblemene ytterligere forsterket. Spesielt var den markerte prisstigningen på importerte råvarer urovekkende. Som et ledd i prispolitikken besluttet Regjeringen den 15. november 1973 å oppskrive kronen med 5 prosent i forhold til gull. Dette innebar en ny sentralkurs for den norske krone (en krone svarer nå til 0,129328 gram fint gull, eller 0,14553 SDR[1]-enheter).

Den ulike utviklingen for de enkelte valutaer, med stadige kursjusteringer, gjør det vanskelig å vurdere kursbevegelsenes betydning for norsk økonomi. Som en indikator på kronens utvikling i forhold til andre valutaer totalt sett kan en nytte et veid gjennomsnitt av kursendringene for de viktigste valutaer, med vedkommende lands andel av Norges utenrikshandel nyttet som vekter. Fig. 41 viser en slik beregnet[2] kursutvikling i 1973. Figuren viser at den norske krone også i tiden før den formelle revalueringen den 15. november 1973 i realiteten ble gradvis revaluert i forhold til de viktigste valutaer.

1 Spesielle trekkrettigheter i Valutafondet.
2 Tallmaterialet er utarbeidd av Norges Bank.

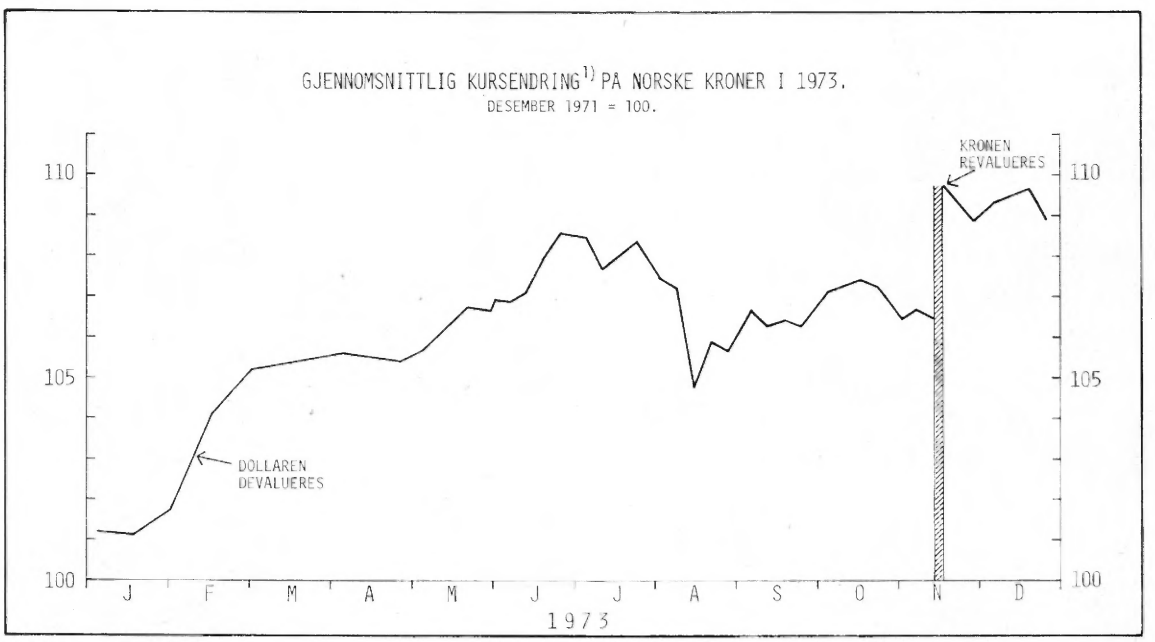

Fig. 41.

Prisutviklingen

Både konsumprisindeksen og engrosprisindeksen viste meget sterk stigning fra 1972 til 1973 — for engrosprisindeksen den sterkeste på over 20 år. I gjennomsnitt for 1973 lå konsumprisindeksen 7,5 prosent høyere enn i 1972, mot en stigning på 7,2 prosent fra 1971 til 1972 og 6,2 prosent fra 1970 til 1971.

Engrosprisindeksen steg gjennomsnittlig med 7,8 prosent fra 1972 til 1973 og viste altså litt sterkere stigning enn konsumprisindeksen i samme tidsrom. Fra 1971 til 1972 og fra 1970 til 1971 var stigningen henholdsvis 3,2

Tabell 97. *Prisindeks for importvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. (1970 = 100)*

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1971	104	106	105	106	105
1972	105	107	105	109	106
1973	108	109	112	121	113

prosent og 5,0 prosent for engrosprisindeksen.

Utenlandsprisene har også vist en markert stigende tendens det siste året; fra 3. kvartal 1972 til 3. kvartal 1973 steg prisindeksen for importvarer (uten skip) med om lag 7 prosent. Prisindeksen for eksportvarer steg med 12 prosent i samme tidsrom.

Importpriser

Byråets prisindeks for importvarer etter handelsstatistikken, som kan være påvirket av endringer i importens sammensetning, steg med om lag 3 prosent i løpet av de tre første kvartalene av 1973. Dette er en betydelig svakere stigning enn en kunne ha ventet, sett på bakgrunn av den sterke prisøking som har funnet sted på verdensmarkedet.[1] Prisutviklingen var svært forskjellig for de ulike varene (se tabell 98). For flere av varene viste prisene uvanlig sterk stigning fra oktober 1972 til oktober 1973. Importprisen for ull steg med 69 prosent, for ufarget kamgarn med 49 prosent, for hvete med 44 prosent, for fyringsolje med 44 prosent og for sukker med 37 prosent. På den annen side var det prisfall for råtobakk (12 prosent) og for råbomull (9 prosent). En viser ellers til avsnittet om de internasjonale råvareprisene, side 6.

[1] Byråets prisindeks for importvarer, som er en indeks for enhetspriser (verdiindeks dividert med volumindeks) gir ofte et noe annet bilde av importprisutviklingen enn noteringsprisene på verdensmarkedet.

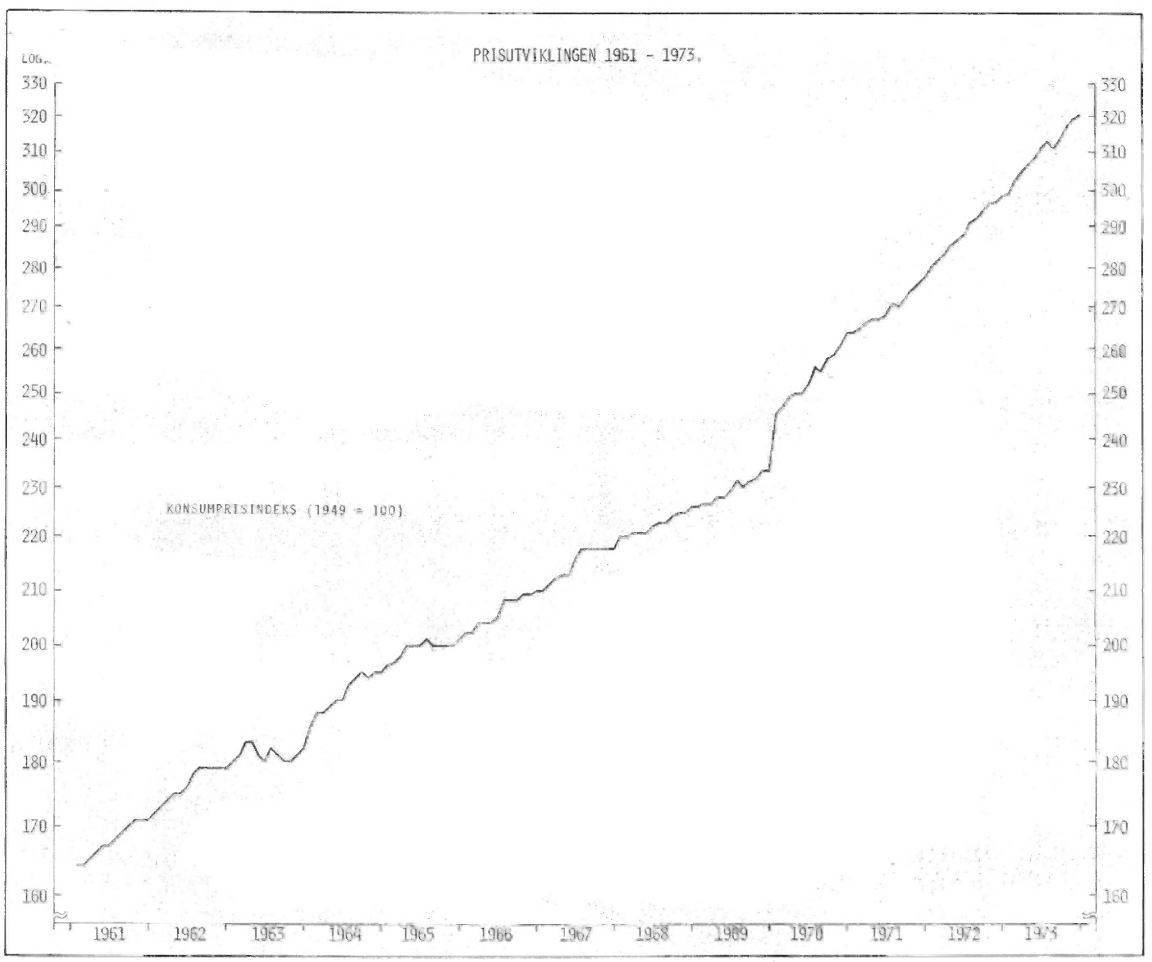

Fig. 42.

Tabell 98. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg*

	Hvete	Mais	Sukker i (farin)	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Råbomull	Kamgarn, ufarget	Bomullsgarn, ubleikt, unnt. til fiskeribruk	Fyringsolje nr. 1	Steinkull[1]
1966	0,47	0,46	0,56	6,91	10,95	1,49	12,79	4,11	26,63	9,89	0,17	120,72
1967	0,49	0,46	0,54	6,36	11,41	1,31	10,94	4,13	25,29	9,86	0,19	113,31
1968	0,45	0,41	0,51	6,15	11,12	1,70	9,18	4,18	23,66	9,16	0,20	108,07
1969	0,43	0,42	0,66	6,19	11,44	1,42	9,54	4,06	25,18	9,65	0,19	109,72
1970	0,42	0,46	0,77	8,48	12,23	1,68	8,91	3,92	24,51	9,96	0,19	138,52
1971	0,46	0,51	0,96	7,45	12,07	1,49	8,53	4,49	24,26	10,28	0,25	165,00
1972	0,42	0,39	1,17	7,32	11,90	1,06	10,30	5,12	24,84	10,41	0,24	171,75
1972 1. kv.	0,41	0,37	1,24	6,69	11,94	1,22	9,21	4,96	24,22	10,25	0,25	179,04
2. »	0,41	..	1,12	6,94	11,22	1,07	9,56	5,35	23,57	10,19	0,23	189,11
3. »	0,39	0,39	1,10	7,26	12,36	0,98	10,22	5,25	23,30	10,59	0,23	154,93
4. »	0,44	0,43	1,24	8,74	11,73	0,96	12,41	5,26	28,07	10,69	0,24	163,93
1973 1. kv.	0,54	0,43	1,53	8,54	10,43	0,96	15,33	4,44	35,49	10,92	0,25	181,11
2. »	0,54	0,46	1,61	8,21	8,69	0,99	17,93	3,90	35,81	10,93	0,27	164,59
3. »	0,69	0,47	1,62	8,24	11,25	1,10	18,68	3,77	34,70	10,72	0,28	159,88
Oktober ...	0,65	0,51	1,58	8,88	11,62	–	18,88	4,82	37,61	11,25	0,33	159,32
Prosentvis endring: Jan.—okt. 1972—1973	39,0	21,1	38,3	18,2	—15,4	—8,4	74,9	—19,3	49,0	5,4	16,7	—3,9
Okt. 1972—okt. 1973	44,4	..	37,4	5,1	—11,6	..	68,7	—9,4	48,7	8,3	43,5	2,7

[1] Prisen pr. tonn.

Tabell 99. *Engrosprisindeks. 1961 = 100*

	Totalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenselolje og elektrisk kraft	Animalske og vegetabilske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbeidde varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1966	112	117	119	108	103	119	108	112	108	111
1967	114	121	123	108	110	96	110	113	109	114
1968	115	123	123	106	113	83	111	115	111	116
1969	119	127	127	111	112	88	111	120	113	118
1970	127	136	131	124	115	133	114	129	120	124
1971	133	146	144	130	130	134	120	129	125	128
1972	137	153	147	128	134	112	124	133	131	134
1972 1. kvartal[1]	135	151	146	128	132	106	123	130	129	133
2. »	136	148	147	126	134	110	125	132	131	133
3. »	138	155	148	128	134	113	125	133	132	135
4. »	140	158	149	131	134	118	125	135	134	136
1973 1. kvartal	142	158	156	133	137	118	128	139	136	139
2. »	145	159	160	133	139	133	130	144	137	142
3. »	150	166	161	137	143	160	131	149	139	146
Oktober	153	167	161	142	148	159	135	154	142	149
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1972—3. kv. 1973 .	8,5	7,2	8,7	7,8	6,5	41,9	5,5	12,0	5,3	8,4
Okt. 1972—okt. 1973 ...	9,4	6,2	8,4	8,8	10,9	34,5	8,1	14,7	6,1	9,8

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

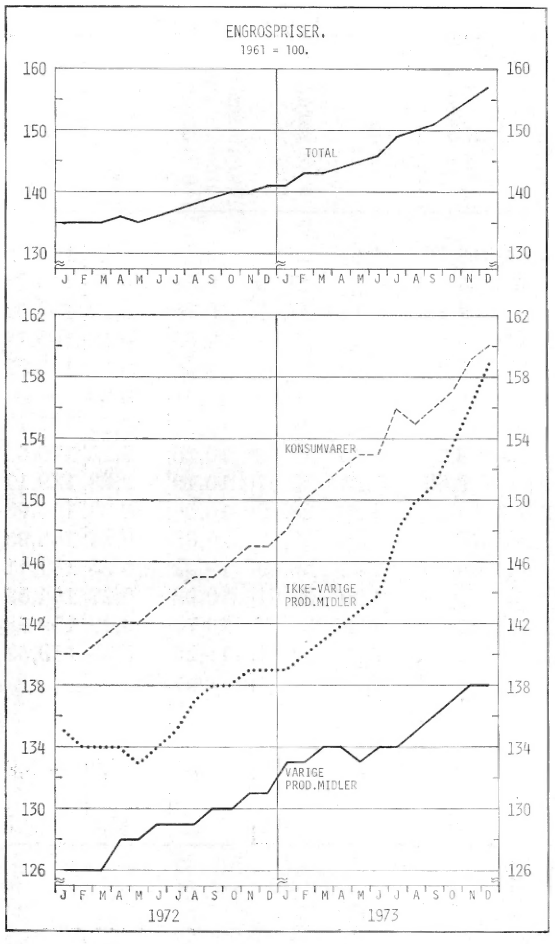

Fig. 43.

Engrospriser

I løpet av 1973 (fra 15. desember 1972 til 15. desember 1973) steg engrosprisindeksen med 11,8 prosent, mot 4,1 prosent året før. Takten i prisstigningen sammenliknet med tilsvarende måneder i 1972 var stort sett økende gjennom hele 1973. Fra januar 1972 til januar 1973 var stigningen 4,3 prosent, fra april til april 6,2 prosent, fra juli til juli 8,5 prosent og fra oktober 1972 til oktober 1973 9,4 prosent.

Prisutviklingen for de enkelte varegrupper i periodene 3. kvartal 1972—3. kvartal 1973 og oktober 1972—oktober 1973 framgår av tabell 99. Tabell 100 viser prisendringene i de samme tidsrom for varene gruppert etter anvendelse og fordelt på norskproduserte og importerte varer. (Alle varer som har gjennomgått en produksjonsprosess her i landet er regnet som norskproduserte.)

Konsumpriser

I løpet av 1973 (fra desember 1972 til desember 1973) steg konsumprisindeksen med 7,6 prosent dvs. samme stigning som gjennom 1972. (Myndighetenes prisdempende tiltak i 1973 er omtalt i avsnittet Prispolitikk og prisregulering.)

Til tross for pristilskott på en rekke viktige matvarer i løpet av året, steg indeksen for gruppen matvarer med 5,6 prosent fra oktober 1972 til oktober 1973. For de enkelte grupper av matvarer var prisbevegelsen svært ulik (se tabell 103). Den matvaregruppe som viste sterkest prisstigning var sukker, som på grunn av oppgang i sukkerprisen på verdensmarkedet steg med 21,6 prosent. Prisene på fisk og fiskevarer steg med 13,3 prosent og prisene på grønnsaker, frukt og bær med 10,8 prosent. I sistnevnte gruppe var det prisene på frukt og bær som viste særlig sterk stigning fra oktober 1972 til oktober 1973. Andre matvaregrupper med sterk prisstigning i denne perioden var kaffe, te, kakao og kokesjokolade med 9,3 prosent, mjøl, gryn og bakervarer med 6,6 prosent og andre matvarer med 8,4 prosent.

De matvaregrupper som viste minst prisstigning fra oktober 1972 til oktober 1973 var spisefett og spiseoljer med 4,6 prosent og kjøtt, kjøttvarer og flesk med 3,7 prosent. Den moderate prisstigning i begge disse grupper må

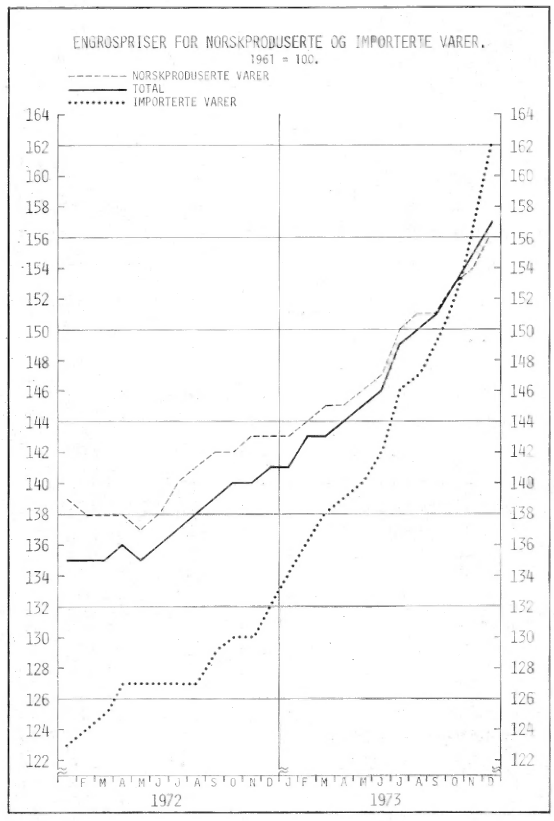

Fig. 44.

Tabell 100. *Engrosprisindeks. Grupper etter varenes anvendelse og fordeling på norskproduserte og importerte varer. 1961 = 100*

	Konsumvarer		Varige produksjonsmidler	Ikke-varige produksjonsmidler		Norskproduserte varer	Importerte varer
	I alt	Av dette: Matvarer		I alt	Av dette: Byggematerialer		
1966	113	116	107	112	116	113	109
1967	117	120	109	113	116	115	108
1968	119	123	110	114	119	117	109
1969	122	128	111	118	125	120	113
1970	129	136	117	127	135	129	120
1971	136	146	123	134	136	135	124
1972	144	156	129	136	140	140	127
1972 1. kvartal[1]	141	151	126	134	139	138	124
2. »	142	153	128	134	140	138	127
3. »	145	158	129	137	141	141	128
4. »	147	160	131	139	141	143	131
1973 1. kvartal	150	162	133	140	144	144	136
2. »	153	165	134	143	149	146	140
3. »	156	168	135	150	154	151	147
Oktober	157	168	137	153	158	153	152
Prosentvis endring:[2]							
3. kv. 1972—3. kv. 1973	7,5	6,1	4,3	9,6	9,4	6,9	14,9
Okt. 1972—okt. 1973	7,9	5,7	4,8	10,8	12,1	7,7	16,9

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

vurderes på bakgrunn av de ekstraordinære tilskott til nedskriving av prisene for margarin og tilskott av prissubsidier på okse, ku og kvige, sau og lam. Økte pristilskott var også årsaken til at gruppen mjølk, fløte, ost og egg viste et fall på 1,4 prosent fra oktober 1972 til oktober 1973. Prisen på mjølk til forbruker ble satt ned 8 øre pr. liter fra 1. mai 1973 og ble holdt uendret etter jordbruksavtalen gjeldende fra 1. juli 1973. Fra 1. november 1973 ble prisen på mjølk satt ned med ytterligere 5 øre pr. liter. Gruppen poteter og varer av poteter viste et fall på 6,1 prosent fra oktober 1972 til oktober 1973. For poteter ble det fastsatt midlertidige forskrifter for salg fra produsent for perioden 6. august 1973 til 16. juni 1974. Som maksimalpris ble fastsatt øvre prisgrense for poteter ifølge jordbruksavtalen.

Sammen med gruppen fritidssysler og utdanning var matvarer den konsumgruppe som viste minst prisstigning fra oktober 1972 til oktober 1973. Sterkest var prisstigningen for gruppen klær og skotøy i det nevnte tidsrom (hele 9,9 prosent). Deretter kom gruppene «reiser og transport», «bolig, lys og brensel» og «drikkevarer og tobakk» med henholdsvis 8,8 prosent, 8,7 prosent og 8,6 prosent. Stigningen i gruppen reiser og transport skyldes bl.a. øking i utgiftene til kjøp, drift og vedlikehold av egen bil, 25 prosent høyere portotakster og en stigning på telefon- og telegramtakster på 13,4 prosent. Innenfor gruppen bolig, lys og brensel steg prisen på fyringsolje med hele 40 prosent. For gruppen helsepleie steg delindeksen med 7,7 prosent og for begge gruppene «møbler og husholdningsartikler» og «andre varer og tjenester» med 7,1 prosent. Stigningen i sistnevnte gruppe skyldes bl.a. høyere priser på restauranter, hoteller m.v.

Tabell 101 viser de enkelte konsumgruppers prosentvise andel av stigningen i totalindeksen fra oktober 1972 til oktober 1973.

Fig. 45.

For å kaste noe mer lys over årsaken til stigningen i konsumprisene, er de varer og tjenester som inngår i konsumprisindeksen gruppert etter leveringssektor. I Økonomisk utsyn 1971, side 153, er det redegjort for grupperingen av varene.

Tabell 104 viser utviklingen i disse prisindeksene for årene 1970—1971 og for hvert kvartal i 1972 og 1973. I tillegg er beregnet gjennomsnittet av prosentvis prisøking i de to periodene desember 1970—desember 1971 og desember 1971—desember 1972.

I storparten av 1971 var det prisstopp; den ble opphevet først mot slutten av året. Ny prisstopp ble iverksatt i september 1972 og opphevet 1. januar 1973. Gjennomsnittet av prisstigningen i 1971 og 1972 er med andre ord beregnet for to om lag like lange perioder, den ene med og den andre uten prisstopp. Gjennomsnittet er tatt med for å ha et sammenlikningsgrunnlag for prisstigningen i 1973.

For 1973 viser tabellen prisstigningen i prosent for hele perioden desember 1972—desember 1973 og prosentvis prisstigning i de tre delperiodene desember 1972—mai 1973, mai 1973—juli 1973 og juli 1973—desember 1973. Periodene i 1973 er av ulik lengde, og størrelsen av prosentvis prisendring må selvsagt ses i forhold til periodelengden. Ved periodeinndelingen av 1973 har en i noen grad forsøkt å ta hensyn til tidspunktene for iverksettingen av prispolitiske tiltak. Dessuten har en lagt vekt på å isolere den uvanlig sterke stigningen i jordbruksprisene i perioden mai

Tabell 101. *Konsumprisindeksen. De enkelte konsumgruppers bidrag til endringen i totalindeksen oktober 1972—oktober 1973*

Konsumgruppe	Prosentvis andel
Matvarer	*23,4*
Mjøl, gryn og bakervarer	2,8
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	4,0
Fisk og fiskevarer	4,9
Mjølk, fløte, ost og egg	— 1,0
Spisefett og spiseoljer	0,9
Grønnsaker, frukt og bær	6,5
Poteter og varer av poteter	— 1,0
Sukker	2,0
Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	2,0
Andre matvarer	2,3
Drikkevarer og tobakk	*4,7*
Drikkevarer	1,6
Tobakk	3,1
Klær og skotøy	*16,1*
Bekledningsartikler	10,4
Tøyer og garn m. v.	1,4
Skotøy og skoreparasjoner	4,3
Bolig, lys og brensel	*13,4*
Bolig og vedlikeholdsutgifter	7,9
Lys og brensel	5,5
Møbler og husholdningsartikler	*9,1*
Møbler og golvtepper m. v.	3,0
Tekstiler og utstyrsvarer m. v.	2,6
Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	0,4
Kjøkkenredskap, glass, dekketøy m. v.	1,1
Diverse husholdningsartikler og tjenester	1,1
Leid hjelp til hjemmet	0,9
Helsepleie	*2,0*
Helsepleie	2,0
Reiser og transport	*19,4*
Kjøp av egne transportmidler	6,6
Drift og vedlikehold av egne transportmidler	8,5
Bruk av offentlige transportmidler	1,6
Porto, telefon og telegrammer	2,7
Fritidssysler og utdanning	*5,8*
Utstyr og tilbehør, inkl. reparasjon	1,4
Offentlige forestillinger og andre tjenester	1,0
Bøker, aviser og tidsskrifter	3,0
Skolegang	0,4
Andre varer og tjenester	*6,1*
Personlig hygiene	1,8
Andre varer, ikke nevnt foran	0,4
Utgifter på restauranter, hoteller, selskapsreiser m. v.	3,9
Total	*100,0*

Tabell 102. *Konsumprisindeks. 1968 = 100*

	Total	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Klær og skotøy	Bolig, lys og brensel	Møbler og husholdningsartikler	Helsepleie	Reiser og transport	Fritidssysler og utdanning	Andre varer og tjenester
1966	92,5	93	96	95	92	94	93	90	94	90
1967	96,6	97	99	98	96	97	99	94	97	95
1968	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1969	103,1	104	103	102	103	102	104	102	105	104
1970	114,0	117	112	110	115	112	110	111	114	118
1971	121,1	125	124	116	122	116	120	120	120	124
1972	129,8	133	129	125	129	125	129	129	130	133
1972 1. kvartal[1]	126,3	129	126	122	127	122	128	126	127	130
2. »	128,5	132	129	124	128	124	129	128	128	132
3. »	131,3	136	130	125	129	126	129	131	132	134
4. »	133,2	138	131	129	131	128	131	133	135	136
1973 1. kvartal	135,6	139	138	130	133	129	138	136	138	139
2. »	138,6	142	142	136	136	132	138	139	139	141
3. »	140,4	144	142	137	139	134	139	142	138	143
Oktober	142,4	145	142	141	142	137	140	144	141	145
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1972—3. kv. 1973	6,9	6,0	9,0	9,2	7,3	6,4	7,5	8,3	4,6	6,4
Okt. 1972—okt. 1973	7,3	5,6	8,6	9,9	8,7	7,1	7,7	8,8	4,8	7,1

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 103. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1968 = 100*

	Mjøl, gryn og bakervarer	Kjøtt, kjøttvarer og flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk, fløte, ost og egg	Spisefett og spiseoljer	Grønnsaker, frukt og bær	Poteter og varer av poteter	Sukker	Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	Andre matvarer
1966	93	89	92	88	112	97	84	104	105	96
1967	96	94	99	95	105	99	94	103	101	97
1968	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1969	107	106	102	101	99	104	110	120	103	104
1970	119	117	117	114	118	112	130	140	134	113
1971	126	127	133	120	132	119	119	168	127	116
1972	135	137	146	124	136	125	151	245	125	123
1972 1. kvartal[1]	132	133	141	120	136	118	131	244	121	120
2. »	134	134	144	124	134	121	146	263	122	123
3. »	137	138	147	125	136	129	174	231	126	125
4. »	137	142	153	126	138	132	154	244	131	125
1973 1. kvartal	138	143	157	124	137	131	162	300	138	128
2. »	140	144	161	125	134	135	191	294	140	132
3. »	144	143	164	124	139	140	200	291	141	134
Oktober	146	146	170	124	143	147	144	289	141	135
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1972—3. kv. 1973	5,3	3,5	11,5	—1,1	2,1	8,3	14,8	25,9	12,0	7,7
Okt. 1972—okt. 1973	6,6	3,7	13,3	—1,4	4,6	10,8	—6,1	21,6	9,3	8,4

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 104. *Konsumprisindeks 1968 = 100. Varer og tjenester etter leveringssektor*

	Jordbruksvarer			Fiske-varer	Andre norskproduserte konsumvarer			
	I alt	Mindre bearbeidde	Mer bearbeidde		I alt	Lite påvirket av verdensmarkedets priser	Påvirket av verdensmarkedet p.g.a. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	Påvirket av verdensmarkedet p.g.a. konkurranse fra utlandet
Vekt (promille)	176,0	119,2	56,8	24,4	[1]405,7	[2]143,5	[2]54,0	[1]208,2
1969	103,7	104,2	102,8	101,7	102,6	104,3	103,3	101,3
1970	115,8	117,5	112,2	116,7	113,1	117,4	114,9	109,5
1971	122,7	123,7	120,8	133,1	119,8	123,6	119,0	117,4
1972	132,3	133,2	130,4	146,4	127,8	134,7	124,8	123,8
1972 1. kvartal	127,4	127,9	126,5	141,2	125,4	132,4	123,2	121,1
2. »	130,3	131,4	127,9	144,2	127,2	133,6	124,3	123,5
3. »	135,4	136,5	133,0	147,4	128,3	135,5	125,4	124,1
4. »	136,2	137,1	134,4	152,7	130,3	137,4	126,2	126,5
1973 1. kvartal	137,2	137,8	135,8	157,3	132,7	141,0	128,5	128,2
2. »	140,2	141,5	137,3	160,9	135,8	142,7	130,8	132,4
3. »	140,1	140,3	139,4	164,4	137,7	145,2	133,0	133,8
4. »	138,7	139,0	138,3	176,0	142,0	149,4	137,8	138,0
Prosentvis endring:								
Gj.sn. årlig endring								
Des. 1970—des. 1972...	6,9	6,3	8,0	10,6	5,3	6,6	3,7	4,8
Des. 1972—mai 1973...	1,4	1,3	1,4	4,4	3,9	3,6	3,6	4,2
Mai 1973—juli 1973...	3,8	5,1	1,1	1,3	1,0	1,3	0,6	0,8
Juli 1973—des. 1973...	—3,1	—4,3	—0,1	10,7	4,5	4,2	5,8	4,6
Des. 1972—des. 1973...	2,0	1,9	2,4	17,1	9,6	9,3	10,2	9,8

	Importerte konsumvarer				Andre tjenester			
	I alt	Uten norsk konkurranse	Med norsk konkurranse	Husleie	I alt	Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	Også med andre viktige priskomponenter	Total
Vekt (promille)	[1]186,6	145,3	[1]41,3	56,2	151,1	43,6	107,5	1 000,0
1969	101,3	101,4	101,0	102,4	105,9	107,6	105,1	103,1
1970	113,9	115,2	108,1	111,0	115,0	117,8	113,8	114,0
1971	119,7	121,7	111,3	117,2	123,8	130,6	121,0	121,1
1972	127,1	130,0	116,9	123,3	135,4	143,7	132,2	129,8
1972 1. kvartal	123,6	126,2	114,5	120,6	130,6	139,0	127,1	126,3
2. »	125,8	128,6	115,9	122,8	133,1	140,9	130,0	128,5
3. »	128,0	131,1	117,0	124,1	138,4	146,0	135,4	131,3
4. »	130,9	133,9	120,2	125,6	139,8	148,7	136,1	133,2
1973 1. kvartal	132,6	135,9	120,7	127,4	145,0	152,9	141,7	135,6
2. »	134,4	136,5	127,1	130,6	148,8	155,7	146,0	138,6
3. »	138,4	140,9	129,6	132,7	149,5	158,1	146,1	140,4
4. »	141,8	144,0	134,0	134,9	151,2	161,0	147,2	143,2
Prosentvis endring:								
Gj.sn. årlig endring								
Des. 1970—des. 1972...	5,4	5,8	4,1	5,0	9,3	10,9	8,5	6,3
Des. 1972—mai 1973...	2,1	1,4	4,7	2,9	5,9	3,8	6,9	3,4
Mai 1973—juli 1973...	2,2	1,9	3,2	1,5	0,1	0,7	—0,1	1,6
Juli 1973—des. 1973...	2,9	2,7	3,6	3,1	1,7	2,9	1,0	2,5
Des. 1972—des. 1973...	7,3	6,2	11,9	7,8	7,7	7,6	7,8	7,6

[1] Reviderte vekter fra 15. januar 1972. [2] Reviderte vekter fra 15. juli 1972.

—juli. (Se avsnittet om prispolitikk og prisregulering.)

Den sterkeste prisstigningen fra desember 1972 til desember 1973 viste gruppen «fiskevarer», med hele 17,1 prosent. Den viktigste årsaken var de sterkt stigende fiskeprisene på verdensmarkedet, som på grunn av markedsforholdene for fiskeprodukter også påvirker innenlandsprisene.

Prisindeksen for gruppen «jordbruksprodukter» viste derimot moderat oppgang for hele 1973 under ett. Utviklingen i de tre periodene i 1973 var imidlertid svært ulik. Nedgangen i prisen på jordbruksprodukter fra juli 1973 til desember 1973 på 3,1 prosent var en følge av subsidieutbetalingene i denne perioden. Sammenholder en prisutviklingen på fiskevarer og jordbruksprodukter, ser en at det for forbrukerne har foregått en betydelig vridning i det relative prisforhold mellom jordbruksprodukter og fiskevarer i løpet av 1973.

Delindeksen for gruppen «andre norskproduserte varer», som stort sett omfatter norskproduserte industrivarer, viste i 1973 en sterkere stigning enn totalindeksen. Særlig var stigningen sterk i årets annen halvdel. Den relativt sterke stigningen i 1973 avviker fra det en har observert i de nærmest foregående år, da delindeksen for denne gruppen viste en svakere øking enn totalindeksen. En viktig grunn til utviklingen i 1973 er trolig den senere tids uvanlig sterke kostnadsøking i industrien, blant annet som følge av økende importpriser på vareinnsats. Den sterke prisstigningen på konkurrerende importvarer kan for flere bedrifter ha økt mulighetene for å overføre kostnadsøkingen til produktprisene.

Indeksen for gruppen «importerte konsumvarer» viste i 1973 en om lag like sterk stigning som totalindeksen. Utviklingen i de to undergruppene «importerte konsumvarer uten norsk konkurranse» og «importerte konsumvarer med norsk konkurranse» var imidlertid svært ulik, med 6,2 prosent prisstigning for den første gruppen og 11,9 prosent for den andre.

Indeksen for husleie steg litt sterkere enn totalindeksen i 1973, mot en noe svakere stigning enn totalindeksen i de nærmest foregående år. En av årsakene til dette var endringen i husleiereguleringsloven.

Gruppen andre tjenester viste fra desember 1972 til desember 1973 en stigning på 7,7 prosent, det vil si bare litt sterkere øking enn totalindeksen. I årene før hadde denne delindeksen steget til dels betydelig kraftigere enn totalindeksen. Ser en på utviklingen gjennom året 1973, legger en merke til at prisstigningen for gruppen var meget kraftig fram til mai. Stigningen stoppet så helt opp i perioden mai—juli, mens den var relativt moderat i årets siste halvdel. Neddempningen av prisstigningen fra mai til desember skyldes til en viss grad at takstøkingen ved Norges Statsbaner og statsstøttede ruteselskaper ble holdt tilbake som en del av indeksoppgjøret våren 1973. Dessuten slår den spesielt sterke importprisstigningen i 1973 på langt nær så kraftig ut for denne gruppen som for de andre gruppene.

Prispolitikk og prisregulering

På møte i Regjeringens kontaktutvalg den 25. januar 1973 ble det besluttet å nedsette et ad hoc forhandlingsutvalg, som skulle legge til rette det nødvendige materialet og komme med forslag om tiltak i samband med indeksoppgjøret våren 1973. Ad hoc utvalget var sammensatt av representanter for Staten, Landsorganisasjonen, Norsk Arbeidsgiverforening, Norges Bondelag, Norges Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag. Utvalget foreslo en rekke tiltak med sikte på å bremse prisstigningen. «Pakkeløsningen» forutsatte lavere kompensasjon ved det forestående indeksoppgjør enn vanlig, mot at Regjeringen satte i verk en rekke prisdempende tiltak.

Partene i indeksoppgjøret kom den 7. april 1973 til enighet om et meglingsforslag som innebar 45 prosent (mot tidligere ca. 70 prosent) kompensasjon. I møte i kontaktutvalget 13. april 1973 ble Regjeringen og organisasjonene enige om at arbeidet med prisproblemene i avtaleåret skulle foregå etter de retningslinjer som ad hoc utvalget hadde trukket opp. Utvalget foreslo blant annet at det skulle settes inn til sammen 250 mill. kroner på årsbasis til subsidier og andre støttetiltak for å dempe på prisstigningen. Av dette beløp skulle 50 mill. kroner bli nyttet fra 1. mai og 180 mill. kroner gå til å begrense prisvirkningene av jordbruksoppgjøret fra 1. juli. Resten skulle brukes til å motvirke prisstigningen på importert matmjøl. Videre skulle de takstøkinger ved Norges Statsbaner og statsstøttede ruteselskaper som normalt ville blitt resultatet av indeksoppgjøret sløyfes. Endelig skulle utgiftene på statsbudsjettet for 1973 reduseres med 100 mill. kroner. For hvert poeng eller deler av poeng som konsumprisindeksen pr. 15. september 1973 kom til å overstige 140,3, ble det forutsatt en øking i subsidiene m.v. for tiden fram til avtaleperiodens utløp svarende til 175 mill. kroner pr. indekspoeng på årsbasis.

I februar 1973 ble dollaren nedskrevet i forhold til gullverdien med 10 prosent. Dette førte til at også flere andre land endret sine

valutakurser. Særlig ut fra pris- og kostnadssituasjonen her hjemme bestemte Regjeringen at den norske krones sentralkurs skulle opprettholdes. Med denne avgjørelse ble valutakursene for første gang tatt i bruk som virkemiddel i prispolitikken. Vedtaket ble regnet som en del av «pakkeløsningen».

For bedre å få kontroll med den prisstigning som ikke direkte ble påvirket av indeksoppgjøret, framhevet ad hoc utvalget nødvendigheten av en mest mulig effektiv overvåking av pris- og avanseutviklingen. Også i retningslinjene for prismyndighetenes virksomhet i 1973, gitt i kongelig resolusjon av 23. februar 1973, ble dette sterkt framhevet som en av hovedoppgavene for prismyndighetene. Retningslinjene forutsatte også mer direkte inngrep hvis dette skulle vise seg nødvendig. Til orientering og for å fremme prisbevissthet hos forbrukere og ervervsdrivende skulle arbeidet med prisspredningsundersøkelser intensiveres. Ellers ble retningslinjene fra 1972 i hovedsaken opprettholdt for 1973, bortsett fra enkelte mindre tilpasninger.

Ifølge jordbruksavtalen for 1972/74 skulle det for annet avtaleår — fra 1. juli 1973 til 1. juli 1974 — gjennomføres tiltak som ville gi jordbruket en beregnet inntektsøking på 130 mill. kroner. Til jordbruksavtalen var det også knyttet en indeksreguleringsbestemmelse som svarte til indeksklausulen mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening. Som kompensasjon til jordbruksnæringen for det tillegg lønnstakergruppene hadde fått etter inntektsoppgjøret, ble det bevilget et beløp på 140 mill. kroner. Samlet øking i annet avtaleår ble således 270 mill. kroner.

Uten at forbrukerprisene ble endret, gav dette i første omgang produsentene en meriinntekt på kr. 1,50 pr. kg kjøtt av okse, ku, kvige, sau og lam, 4 øre pr. liter innveid mjølk, 2 øre pr. kg korn og 45 øre pr. kg ull. Distriktstilskottene for mjølk ble økt innenfor en ramme av 11,5 mill. kroner og Nord-Norgetilskottet på kjøtt med 2,0 mill. kroner.

Normalprisene for poteter og grønnsaker ble justert med sikte på å gi jordbruket en inntektsøking på henholdsvis 16 mill. kroner og 4 mill. kroner på årsbasis.

Gjennomsnittsprisene for mellomkalv ble forhøyet med 70 øre pr. kg, spedkalv med 50 øre pr. kg, flesk med 15 øre pr. kg og egg med 10 øre pr. kg på årsbasis.

Støttetiltak for fiskerinæringen i tiden 1. juni 1973—31. mai 1974 ble gitt i kongelig resolusjon av 25. mai 1973. Tiltakene ble beregnet til å gi fiskerinæringen en inntektsøking på 166,7 mill. kroner i avtaleperioden.

Som nevnt tidligere var konsumprisindeksen pr. 15. september 1973 avgjørende for om Regjeringen måtte øke subsidiene ytterligere for å dempe på prisstigningstakten. Da septemberindeksen for konsumprisene gikk opp i 141, måtte Staten på årsbasis øke subsidiene med 122,5 mill. kroner.

Etter dette ble forbrukerprisen på mjølk satt ned med 5 øre pr. liter fra 22. oktober. Fra 1. november ble prisene på ost til forbruker satt ned 70—80 øre pr. kg, og på smør med kr. 2,50 pr. kg. Engrosprisen på okse- og lammekjøtt gikk ned 60 øre pr. kg fra 7. november. Forbrukerprisene på pølser, deiger og påleggsvarer av disse kjøttsorter ble satt ned 14. november 1973.

Bakgrunnen for Regjeringens beslutning 15. november 1973 om å skrive opp den norske krone med 5 prosent var i første rekke den sterke stigning i eksport- og importprisene i løpet av 1973 og som etter prognosene også ville fortsette inn i 1974. Prismyndighetene satte derfor i verk kontroll med at prisene på importvarer ble satt tilsvarende ned. Den 20. november 1973 ble det i to kongelige resolusjoner gitt forskrifter for å sikre at revalueringen fikk den tilsiktede virkning på konsumprisene. Etter den ene bestemmelsen kan importører og videreforhandlere ikke ta priser som gir høyere avanser i prosent enn pr. 14. november 1973. Den andre bestemmelsen gir Forbruker- og administrasjonsdepartementet fullmakt til å fastsette bestemmelser til regulering og kontroll av priser fra produsenter for å sikre at produsentene ved prisfastsettelse tar hensyn til nedgang i prisene på de importerte råvarene.

Omtrent samtidig med revalueringen av kronen begynte virkningene av de arabiske lands nye oljepolitikk å merkes, blant annet i form av raskt økende importpriser. Til midlertidige pris- og næringstiltak ble det i salderingsproposisjonen foreslått en bevilgning på 200 mill. kroner, som om nødvendig skal kunne nyttes til selektive tiltak med sikte på å opprettholde produksjon og sysselsetting og å dempe prisstigning som har sin årsak i oljesituasjonen.

I kongelig resolusjon av 20. november 1973 ble det innført prisstopp på elektrisk kraft med virkning fra 1. november 1973. Tidligere var det bestemt at Statskraftverkene ikke skulle forhøye sine priser til alminnelig forsyning. De nye bestemmelser betød en utvidelse, slik at prisene på all elektrisk kraft ble holdt uendret.

Sterk prisstigning på trelast på verdensmarkedet førte til en sterk øking i eksporten av trelast. For å opprettholde boligproduksjonen her hjemme og for å dempe prisstig-

ningen på møbler og trevarer ble det innført lisensordning for eksport av trelast fra 4. desember 1973.

Den 14. desember 1973 ble det med virkning fra 14. november innført midlertidig avansestopp for norskproduserte tekstil- og konfeksjonsvarer og for norskprodusert skotøy, avanseregulering med maksimale avansesatser for møbler og pris- og avanseregulering for maling og lakk. Dessuten besluttet Forbruker- og administrasjonsdepartementet at forhåndsmelding om prisforhøyelser skulle utvides til å omfatte bedrifter med en omsetning på over 15 mill. kroner i året.

Det ble satt i verk en rekke prisreguleringer i 1973. For matpoteter var det 22. desember 1972 fastsatt midlertidige forskrifter for salg fra produsent på Østlandet i tiden 22. desember 1972 til 17. juni 1973. 22. januar 1973 ble det foretatt en endring i disse forskriftene fram til 1. april 1973. Gjeldende fra 6. august 1973 ble det igjen fastsatt midlertidige forskrifter for salg av matpoteter fra produsent fram til 16. juni 1974.

Fra 12. januar 1973 ble det gjort unntak fra midlertidige forskrifter om meldeplikt for prisforhøyelser og om avanser i veiledende videresalgspriser for soyamargarin og fra 8. mars for kaffe (bortsett fra pulverkaffe), mjøl, dypfryste fiskeprodukter, margarin og smør. Fra 8. mars ble detaljavansene forhøyet for mjølk, foredlede og uforedlede kjøttvarer, margarin, smør, kaffe (ikke pulverkaffe), alkoholholdig øl, mjøl og dypfryste fiskeprodukter.

Kvantumsatsen for brennevin, stempelavgiften for sigaretter og røyketobakk og avgiften på øl ble hevet fra 1. februar 1973.

Prisene på mineraloljeprodukter ble endret flere ganger i løpet av 1973 — særlig i siste kvartal var det hyppige prisreguleringer på disse varer. I alt steg prisen på fyringsolje med knapt 80 prosent i løpet av 1973.

I kongelig resolusjon av 2. mars 1973 ble det gitt midlertidige forskrifter om prisreduksjon på grunn av lavere importpriser. Forskriftene, som ble gitt på bakgrunn av devalueringen av visse utenlandske valutaslag kort tid i forveien, gikk ut på at importører ikke måtte ta høyere priser enn salgsprisen den 12. februar 1973 med fradrag av det beløp som reduksjonen i importprisen utgjorde. Slik justering måtte foretas både når reduksjonen i importprisen skyldtes lavere valutakurser og ved nedsettelse av prisen regnet i utenlandsk valuta. Forskriftene gjaldt ikke for varer med spesiell maksimalprisregulering og heller ikke for frisk frukt og grønnsaker, sukker, krydderier, vin eller brennevin. I kongelig resolusjon av 22. juni 1973 ble bestemmelsene i forskriftene av 2. mars opphevet igjen.

Som følge av stigning i lønn og sosiale utgifter, høyere bilpriser, reparasjonskostnader m.v., ble kilometertakstene for kjøring med drosjebil forhøyet fra 19. mai 1973. Taksameterprisene gjeldende 18. mai ble tillatt satt opp med 7,5 prosent.

Stigning i lønninger og sosiale utgifter var også årsaken til at timeprisen for transport med lastebil ble forhøyet med kr. 3,40 fra 9. juli 1973. Samtidig ble takstene for transport av fyllmasser forhøyet med 6 prosent.

For leverandører av brødvarer ble det fastsatt midlertidige forskrifter om veiledende videreforhandlerpriser gjeldende fra 25. juni 1973. De veiledende lovlige priser pr. 22. juni 1973 måtte ikke forhøyes med mer enn 4 prosent.

I lov av 1. juni 1973 ble det foretatt en liten endring i husleieloven av 7. juli 1967. Satsen for indre og ytre vedlikehold ble satt opp, samtidig som satsen for oppvurdering av egenkapital tilført selskapet før 31. desember 1972 ble endret. Ellers ble gyldighetstiden for husleieloven forlenget til 1. juli 1974.

Med sikte på å unngå en sterk prisøking på animalsk margarin ble det fra 13. august 1973 innført maksimalpris på fiske- og sildolje. Samtidig ble det gitt et pristilskott på 43 øre pr. kg margarin. Forbrukerprisen på animalsk margarin ble da uendret, mens prisen på plantemargarin gikk opp kr. 1,10 pr. kg som følge av prisøking på utenlandske råvarer.

	Mengdeenhet	Tilskott i kroner utenom avanse og merverdiavgift		Prosentvis endring: 2. halvår 1972—2. halvår 1973
		1. halvår 1972	2. halvår 1973	
		Kr.	Kr.	
Helmjølk ..	l	0,76	0,95	25,0
Fløte	»	2,15	2,25	4,7
Meierismør .	kg	5,06	7,09	40,1
Gudbrandsdalsost G35	»	4,27	5,18	21,3
Jarlsbergost	»	4,21	5,11	21,4
Gaudaost F 45	»	4,18	5,08	21,5
Margarin ..	»	0,60	1,03	71,7
Matmjøligj.-snitt.....	»	0,76	0,92	21,1

Til nedskriving av forbrukerpriser for epler og pærer av norsk produksjon levert til Nordland, Troms og Finnmark ble det fra 17. september gitt pristilskott varierende fra kr. 1,— til kr. 0,25 pr. kg etter forskjellige soneinndelinger.

Oppstillingen foran gir en oversikt over gjennomsnittlig pristilskott for mjølk, mjølkeprodukter, margarin og matmjøl i annet halvår 1972 og annet halvår 1973. De spesielle forbrukertilskott til Nord-Norge som ble satt i verk i 1970 er holdt utenfor. Prosentvis endring er beregnet fra 2. halvår 1972 til 2. halvår 1973. Til nedskriving av forbrukerprisene for kjøtt av okse, ku, kvige, sau, lam og tamrein ytes det for tiden et statstilskott på kr. 2,10 pr. kg.

Sluttord

Konjunkturbildet

Som helhet ble 1973 et utpreget høykonjunkturår for den vestlige verden, med høy utnytting av produksjonskapasiteten i de fleste land. Men veksttakten ble noe langsommere i løpet av året.

Den nåværende oppgangskonjunktur tok til ved årsskiftet 1970—1971 i Sambandsstatene og vinteren 1971—1972 i Vest-Europa. Oppgangen var svak til å begynne med. Gjennom 1972 ble den gradvis sterkere, og både i Sambandsstatene og i Vest-Europa ble den mest ekspansive fasen av konjunkturoppgangen passert høsten 1972 og i de første måneder av 1973. I denne perioden var nesten alle vestlige industriland med i oppgangen, og veksttakten for disse landene under ett var uvanlig høy. En avdemping fant sted i de fleste land i løpet av 1973. Dels oppstod det etter hvert på flere områder mangel på ledig produksjonskapasitet, og dels bidrog etterspørselsdempende tiltak til å gjøre veksten langsommere. Mot slutten av året skapte redusert oljetilførsel fra land i Midt-Østen usikkerhet om utviklingen, men i de fleste land ble produksjonsutviklingen i 1973 ikke særlig berørt.

Den internasjonale prisstigningen forsterket seg ytterligere i 1973. Når en ser tilbake, framtrer hele perioden etter 1970 i de fleste vestlige land som en uavbrutt rekke av år med prisstigningsrater langt høyere enn tidligere. Stigningstakten har variert noe over konjunkturfasene, men gir som helhet inntrykk av å ha tiltatt etter hvert. Fra november 1972 til november 1973 steg konsumprisindeksen i de vesteuropeiske OECD-land med gjennomsnittlig 9,4 prosent. For råvarer var prisstigningen nærmest eksplosiv; fra høsten 1972 til høsten 1973 ble Reuter's råvareprisindeks mer enn fordoblet. Prisstigningen på råvarer må først og fremst ses i sammenheng med den konjunkturbestemte, sterke økingen i etterspørselen i denne perioden, men for jordbruksvarenes vedkommende gir dårlige avlinger i viktige jordbruksland en vesentlig del av forklaringen. Høsten 1973 så det en stund ut til at oppgangen i råvareprisene var i ferd med å stanse. Men med krigen i Midt-Østen i september og begrensning av oljeleveransene i siste kvartal kom det nye impulser til kraftig prisstigning.

Etter de beregninger som foreligger ved årsskiftet, kan volumoppgangen i bruttonasjonalproduktet fra 1972 til 1973 for OECD-området under ett (Sambandsstatene, Canada, Japan og Australia medregnet) anslås til 6¾ prosent. Dette var en noe sterkere stigning enn fra 1971 til 1972 og betydelig sterkere enn gjennomsnittet for 1960-årene. Den sterkere veksten fra 1972 til 1973 kan i første rekke tilskrives utviklingen i Vest-Europa. I de europeiske OECD-land under ett økte totalproduksjonen siste år med 6 prosent, mot 4,3 prosent fra 1971 til 1972. Men også i Japan var veksten sterkere fra 1972 til 1973 (11 prosent) enn året før (9,6 prosent). Sambandsstatene hadde samme veksttakt (6 prosent) i de to år. Alle de større vesteuropeiske land hadde høy vekstrate i 1973; i Frankrike, Storbritannia og Vest-Tyskland lå den mellom 6 og 7 prosent og i Italia på 5¼ prosent. Blant de mindre landene i Nord- og Mellom-Europa var veksten sterk i Belgia, Finland, Irland og Østerrike (6 prosent i hvert av landene) og noe lavere i Danmark, Nederland, Norge, Sveits og Sverige (4—4¾ prosent). Både i Sambandsstatene og Vest-Europa ble veksten markant svakere i siste del av 1973.

For Norge ble 1973 et år med høy aktivitet og med en kraftig bedring av bytteforholdet overfor utlandet. Prisstigningen på verdensmarkedet slo sterkere ut i eksportprisene enn i importprisene og førte til at lønnsomheten i de konkurranseutsatte næringer bedret seg betydelig i løpet av året. Som tidligere i etterkrigstiden lå Norge etter de fleste land i Vest-Europa i den internasjonale konjunkturutviklingen. Som tidligere var også utslagene av konjunkturvekslingene i produksjon og sysselsetting mindre merkbare i Norge enn i andre land.

Bruttonasjonalproduktet regnet i faste priser økte, etter foreløpige oppgaver, med 3,9 prosent fra 1972 til 1973. Forklaringen på den noe lavere veksttakt enn året før (4,5 prosent)

er å finne dels i nedsettingen av pensjonsalderen fra 70 til 67 år fra begynnelsen av året, dels i lav vekst i flere næringer hvor produksjonen på kort sikt påvirkes lite av konjunkturene. Blant annet gikk produksjonen ned i jordbruk og fiske, og i sjøfart og en del flere tjenesteytende næringer var veksten svakere enn året før. I de andre, gjennomgående mer konjunkturfølsomme, næringer økte bruttoproduktet målt i faste priser med 3,6 prosent i 1973 mot 2,5 prosent i 1972.

Foreløpige beregninger, basert på ufullstendig statistikk ved årsskiftet, viser at bruttoproduktet i primærnæringene jordbruk, skogbruk og fiske samlet gikk ned med rundt 2 prosent fra 1972 til 1973. For industri, bergverksdrift og kraftforsyning sett under ett var økingen i bruttoproduktet 3,5 prosent; da er produksjonen av olje i Nordsjøen regnet med, men dette betyr foreløpig lite for totaltallene. I bygge- og anleggsvirksomhet var økingen i bruttoproduktet i 1973 såvidt moderat som 2,0 prosent. Bruttoproduktet i sjøfart steg med 8,2 prosent som følge av den betydelige tonnasjetilvekst til handelsflåten; året før var økingen i bruttoproduktet i sjøfart 12 prosent. For de tjenesteytende næringer utenom sjøfart viser foreløpige beregninger at bruttoproduktet i helsetjenester økte sterkt, med hele 12,0 prosent. I andre tjenesteytende næringer har en på noe svakt grunnlag, beregnet en øking i bruttoproduktet på linje med økingen i bruttonasjonalproduktet, eller noe svakere.

Da året 1973 tok til, hadde virkningene av den internasjonale konjunkturoppgangen lenge vært tydelige i volumtallene for eksporten. Disse hadde steget sterkt gjennom hele 1972. Også produksjonstallene for eksportindustrien hadde en tid vært i sterk vekst. Gjennom 1. halvår 1973 var økingen i utenlandsetterspørselen fortsatt den sterkeste drivkraft bak en moderat vekst i industriproduksjonen. Fra den innenlandske etterspørselen kom det i denne perioden ingen, eller bare svake, vekstimpulser. Den private konsumetterspørselen ble bremset av prisstigningen og av en skjerpet skattlegging fra årsskiftet og var, regnet i volum, sannsynligvis svakere i de første måneder av 1973 enn i siste del av 1972. I næringslivet var investeringsetterspørselen svak og ordrereservene i deler av verkstedindustrien synkende.

Omslaget i den innenlandske etterspørselen kom ikke før et godt stykke utpå våren 1973. Konsumetterspørselen fikk en viss stimulans ved indeksreguleringen av lønningene i april. Omtrent samtidig kunne en spore de første tegn til stigende investeringsetterspørsel fra industrien, men stigningen var i flere måneder beskjeden. Det er ikke uvanlig at det tar en viss tid før vekstimpulsene fra en konjunkturoppgang ute sprer seg via eksportekspansjon til den innenlandske investeringsetterspørselen, men det er grunn til å tro at helt spesielle faktorer forsinket investeringsveksten i 1973. I noen grad hadde industriens tilbakeholdenhet med plassering av nye bestillinger på kapitalvarer i 1972 og begynnelsen av 1973 sammenheng med uvisshet om Norges framtidige forhold til EF. Dette ble ikke avklart før våren 1973. Industriens tilbakeholdenhet hadde også sammenheng med den sterke kostnadsstigningen i de senere årene, som hadde svekket konkurranseevnen og skapt lønnsomhetsproblemer i mange bedrifter. En markert forsterking av investeringsetterspørselen, om vi ser bort fra investeringene i oljevirksomhet, kom ikke før utover sommeren og høsten 1973 da prisoppgangen for norske eksportprodukter ble tydelig. Først da fikk høykonjunkturen ute full gjennomslagskraft. Forsterkingen av investeringsetterspørselen, sammen med vekstimpulsene fra utenlandsetterspørselen, førte til en kraftig produksjonsøking i industrien gjennom 2. halvår i fjor. Ordreinngangen til industrien gikk sterkt opp og var rekordhøy i 4. kvartal. Samtidig ble arbeidsmarkedet klart strammere i løpet av høsten. Tallet på registrerte arbeidsløse ved siste årsskifte var det laveste som noen gang er registrert på denne årstid.

Den økonomiske politikken

Da nasjonalbudsjettet ble lagt fram høsten 1972, var norsk økonomi preget av et forholdsvis stramt arbeidsmarked for landet under ett, kraftige prisstigningstendenser og en bedring — iallfall på kort sikt — i driftsbalansen overfor utlandet. Investeringsetterspørselen var svak. Men et internasjonalt oppsving i konjunkturene var i gang, og dette gav grunn til å vente vekst i de private investeringer og i konsumetterspørselen. I denne situasjon ble det tatt sikte på også i 1973 å føre en forholdsvis stram budsjett- og kredittpolitikk med hovedvekten på å begrense den samlede etterspørselsøking og samtidig motvirke kostnadsstigning og press på arbeidsmarkedet.

Alt i alt ble budsjettpolitikken en god del strammere i 1973 enn i de to foregående år. Endringene i størrelsen «overskott før lånetransaksjoner» for stats- og trygdeforvaltningen og andre statsregnskap (medregnet skatteoppkreverkonti) sett under ett blir ofte brukt som et summarisk uttrykk for endringen i den kontraktive eller ekspansive virkning av

statens budsjettpolitikk. Etter foreløpige oppgaver økte dette overskottet fra 2,9 milliarder kr. i 1971 og 3,4 milliarder kr. i 1972 til 4,7 milliarder kr. i 1973. Den sterke økingen fra 1972 til 1973 skrev seg delvis fra at inntektsoverskottet i folketrygden viste seg å bli en god del høyere enn forutsatt. Regnet i forhold til bruttonasjonalproduktet var overskottet før lånetransaksjoner 4,3 prosent i 1973. Det tilsvarende forholdstall var 3,5 prosent i 1972 og 3,3 prosent i 1971. Det knytter seg imidlertid vesentlige svakheter til et slikt mål, hovedsakelig fordi det ikke tar hensyn til at samme endring i ulike inntekts- og utgiftsposter vanligvis har forskjellig virkning på aktivitetsnivået alt etter hvilke inntekts- og utgiftsposter endringen gjelder.

Forslaget til statsbudsjett for 1973 ble lagt fram med en øking i utgiftene til varer og tjenester og til overføringer på nærmere 11 prosent i forhold til det vedtatte budsjett for 1972. Dette var noe svakere enn den gjennomsnittlige utgiftsøking ifølge regnskapstall for de siste årene, om lag 15 prosent pr. år. Den lavere utgiftsøkingen var uttrykk for ønsket om å dempe det samlede etterspørselspresset. Det ble budsjettert med øking i skatte- og avgiftsinntektene. Satsene for skatter og avgifter til staten ble foreslått uendret, noe som på grunn av progressiviteten i den direkte beskatningen og stigende inntektsnivå innebærer økte skatteinntekter. I tillegg ble det foreslått en mindre heving av satsen for særskatten til utviklingshjelp. Regjeringsskiftet høsten 1972 førte til forslag om noen endringer på budsjettet. Det endrede budsjettforslag balanserte med et overskott før lånetransaksjoner på nærmere 400 mill. kr. Da den nye regjerings budsjettforslag ble endelig vedtatt, balanserte det med et overskott før lånetransaksjoner på 164 mill. kr., men regjeringen fikk i forbindelse med et vedtak om å oppheve prisstoppen fra 1. januar 1973 fullmakt til å unnlate å disponere inntil 180 mill. kr. av bevilgningene. Som følge av diverse justeringer i løpet av året og etter korreksjon av skatteanslag, mindre forbruk m.v. regner en nå med at bevilgningsregnskapet for 1973 vil vise et overskott før lånetransaksjoner på 800 mill. kr. Sammenliknet med 1972 er dette en nedgang i det regnskapsmessige overskott før lånetransaksjoner på nesten 170 mill. kr.

For trygdeforvaltningen regnet myndighetene med en utgiftsøking på om lag 20 prosent i 1973. Forslaget til trygdebudsjett var preget av pensjonsaldernedsettelsen fra 1. januar 1973 og ønsket om en mer parallell utvikling i disponibel realinntekt for yrkesaktive og trygdede. For å unngå at trygdebudsjettets sterke utgiftsøking skulle få uønskede etterspørselsvirkninger og for å få sparingen i folketrygden opp på et høyere nivå, ble folketrygdavgiftene foreslått hevet fra 1. januar 1973. Etter behandlingen i Stortinget, som resulterte i noe mindre avgiftsforhøyelser enn opprinnelig foreslått, ble det regnet med et inntektsoverskott i folketrygden på snaut 1 250 mill. kr. i 1973. Det faktiske overskott viste seg imidlertid å bli langt høyere enn dette og var, etter foreløpige oppgaver, 2 155 mill. kr. For trygdeforvaltningen under ett, medregnet blant annet renteinntekter av Folketrygdfondet, regner en foreløpig med et inntektsoverskott på om lag 2 420 mill. kr. for 1973, mot snaut 1 500 mill. kr. for 1972.

For andre statsregnskap, som omfatter en rekke fonds, statens pensjonskasser og skatteoppkrevernes virksomhet, kan det regnskapsmessige overskott i 1973 anslås til godt og vel 1 500 mill. kr., som er vel 500 mill. kr. mer enn i 1972 og 400 mill. kr. mindre enn i 1971.

Det kredittpolitiske opplegg for 1973 tok sikte på en stram kredittpolitikk med hovedvekt på å begrense den ventede øking i de private investeringer, men opplegget ble noe modifisert i løpet av våren. Med sikte på i noen grad å kompensere næringslivet for virkningene av at kronens internasjonale verdi hadde gått opp noen tid i forveien, ble det i april frigitt ekstraordinært om lag 375 mill. kr., som bedrifter i bergverk, industri og sjøtransport hadde avsatt skattefritt til investeringsfond i årene 1969—1971. Det ble også funnet nødvendig å justere opp de opprinnelig fastsatte utlånsrammer for forretnings- og sparebanker. Med virkning fra mai, ble det for forretningsbankene innført tilleggsreservekrav for å bremse utlånsøkingen, som var betydelig mer ekspansiv enn det som var tilsiktet med de reviderte utlånsmålene. Utover sommeren og høsten brakte dette stigningen i forretningsbankenes utlån kraftig ned, og fra 1. desember ble kravet om tilleggsreserver opphevet. Veksten i sparebankenes utlån tiltok i første halvår 1973 og lå i april—mai betydelig over den reviderte utlånsramme. Av denne grunn ble primærreservekravene for de sørnorske sparebanker (med forvaltningskapital over 10 mill. kr.) økt med 1 prosentpoeng i to omganger (fra 1. juni og 17. september). Etter foreløpige anslag utgjorde den samlede innenlandske kredittilførsel til næringslivet og kommunene i 1973 12,2 milliarder kr. Dette representerer en øking på bare 2,5 prosent i forhold til 1972. Men samtidig økte kredittilførselen fra utlandet sterkt, særlig til skipsfarten.

Også 1973 var preget av uro på valutamarkedene, og det skjedde betydelige kursendringer i løpet av året. I februar besluttet den

amerikanske regjering å nedskrive dollarkursen med 10 prosent i forhold til gull, samtidig med at den japanske yen ble gjort flytende. Den norske regjering vedtok at kronens sentralkurs skulle opprettholdes. Dette innebar en oppskrivning på 10 prosent i forhold til dollar. En tilsvarende beslutning traff de fleste andre vesteuropeiske land. Men noen av våre viktigste handelspartnere, blant dem Sverige, gikk til nedskrivning av sine valutaer. I november skjedde det igjen en viktig endring i den norske kronens internasjonale verdi ved at kronen ble skrevet opp med 5 prosent i forhold til gull. Avgjørelsene i februar og november betydde at valutakursendringer ble tatt i bruk i Norge som prispolitisk virkemiddel; begge ganger var hensikten å hindre den internasjonale prisstigning i å slå fullt ut i det innenlandske prisnivå. Året 1973 kjennetegnes også av betydelige endringer i kursene på de flytende valutaene. Det er beregnet at den norske krones internasjonale verdi (regnet som et veid gjennomsnitt av kursene på de enkelte lands valuta med Norges eksport og import på vedkommende land som vekter) steg med bortimot 8 prosent fra begynnelsen av 1973 til slutten av året. I gjennomsnitt for året 1973 lå kronens verdi med et rundt tall 5 prosent høyere enn året før.

Realøkonomi og etterspørsel

For året 1973 sett under ett viste hovedkomponentene i etterspørselen i store trekk det samme bilde som året før, trass i betydelige ulikheter i utviklingen gjennom året. Som i 1972 kom de sterkeste vekstimpulser fra utenlandsetterspørselen, som holdt seg usvekket gjennom hele året; foreløpige beregninger tyder på at om lag halvparten av produksjonsveksten i 1973 direkte og indirekte kan føres tilbake til øking i eksporten. Den innenlandske etterspørsel var, som i 1972, preget av svak vekst. Økingen i de private disponible realinntekter var beskjeden og gav bare rom for liten vekst i det private konsum. Den investeringsetterspørsel som rettet seg mot norsk produksjon viste også bare liten stigning fra året før, trass i den sterke øking i investeringsviljen mot slutten av året. Den sterke investeringsaktivitet i Nordsjøen slo hovedsakelig ut i importen. Lagerinvesteringene, som hadde vist lave tall i 1972, økte igjen i 1973, men økingen gjaldt først og fremst importvarer. Alt i alt var derfor vekstimpulsene fra investeringene temmelig beskjedne. Den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester viste, særlig som følge av svak vekst i investeringene i offentlig konsumkapital, noe svakere vekst i 1973 enn året før.

Eksporten av varer og tjenester i alt økte i verdi med 21,6 prosent fra 1972 til 1973. Dette var vesentlig sterkere enn året før, da økingen var 11,9 prosent. I volum var økingen i 1973, 9,7 prosent, mindre enn rekordtallet på 14,6 prosent året før, men den lå likevel godt over gjennomsnittet i perioden 1960—1969 (7,4 prosent årlig). For vareutførselen medregnet nye skip fra norske verft, men uten eksport av eldre skip, var volumøkingen 9,8 prosent fra 1972 til 1973, mot 13,1 prosent året før. Det var til dels betydelig verdioppgang for eksporten av de fleste tradisjonelle eksportvarer, særlig fôrstoffer, treforedlingsprodukter, malmer, dyre- og plantefett, metaller og maskiner. Men fordelingen av verdiøkingen på pris- og mengdestigning var svært ulik for de forskjellige eksportvaregrupper. Dyre- og plantefett, papirmasse og kunstgjødsel viste sterk volumoppgang, men bare liten prisstigning. De gruppene som hadde den største prisoppgang, hadde tildels betydelig nedgang i volum eller bare moderat øking. Blant disse siste gruppene finner en fôrstoffer, mineralolje og mineraloljeprodukter og brenselstoffer. For skipsfarten var det en oppgang i bruttofraktinntektene på vel 18 prosent. Volumet av skipsfartstjenestene, som stort sett gjenspeiler størrelsen av den seilende flåte, økte ytterligere fra et rekordhøyt nivå i 1972. Som følge av den sterke foryngelsesprosess som er i gang i den norske handelsflåten, var eksporten av eldre skip enda større i 1973 (3 800 mill. kr.) enn i 1972 (2 200 mill. kr.)

Bruttoinvesteringene i fast kapital i alt økte med 12,9 prosent i volum fra 1972 til 1973 etter et fall på 4,6 prosent fra 1971 til 1972. Tallene er sterkt påvirket av utviklingen i investeringene i skip og i investeringene i forbindelse med utvinning av olje og naturgass på den norske kontinentalsokkel. Investeringene i skip og båter har alltid vært sterkt svingende fra år til år, men siden 1967 har svingningene vært vesentlig sterkere enn tidligere. Etter å ha steget sterkt i de to foregående år, viste således skipsinvesteringene i volum et fall på 48 prosent i 1972 og en ny stigning på 50 prosent i 1973. Investeringene i utstyr og anlegg for oljevirksomheten, som i 1972 utgjorde 1 108 mill. kr. regnet i 1970-priser, kom i 1973 opp i 2 555 mill. kr. regnet i 1970-priser og utgjorde da vel 9 prosent av de samlede bruttoinvesteringer i fast kapital. Holdes investeringene i skip og båter og i oljevirksomhet utenfor, var volumøkingen fra 1972 til 1973 i de øvrige bruttoinvesteringer i fast kapital 2,0 prosent, mot en øking på 3,6 prosent året før. Bruttoinvesteringene i boli-

ger gikk opp med 3,6 prosent fra 1972 til 1973, mot 7,8 prosent fra 1971 til 1972 og 12,3 prosent året før etter reviderte tall. Økingen siste år var den minste siden 1963, men må ses på bakgrunn av det høye nivå som boliginvesteringene nå er kommet opp på. Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital steg lite fra 1972 til 1973, bare 2,9 prosent, mot hele 13,6 prosent fra 1971 til 1972 og 11,5 prosent året før. Investeringene i fast kapital i næringslivet utenom sjøfart og oljeutvinning (boliger og offentlig konsumkapital holdes da utenfor) har bare vist ubetydelige endringer i volum siden 1971 (i 1972 1,5 prosent ned, i 1973 0,6 prosent opp igjen). Industriens investeringer i fast kapital falt med 4,1 prosent fra 1972 til 1973, mot en nedgang på 7,1 prosent året før. For resten av næringslivet var det betydelige variasjoner fra næring til næring; samlet ble oppgangen 1,0 prosent fra 1972 til 1973, mot 2,6 prosent stigning året før.

Lagerinvesteringene i 1973 var i volum, etter foreløpige og usikre oppgaver, igjen betydelige etter å ha vært meget lave i 1972. Men de lå fortsatt langt under de uvanlig høye lagerinvesteringene i 1970 og 1971. Mye tyder på at den reduksjon av ferdigvarelagrene i eksportnæringene som pågikk i 1972, fortsatte i 1973. Ellers i næringslivet var det en ikke ubetydelig øking i varelagrene, mest utpreget for importvarer; disse lagrene hadde vist nedgang i begge de foregående år.

Det private konsumet regnet i faste priser steg med bare 1,8 prosent fra 1972 til 1973. Etter en stigning på 2,3 prosent fra 1971 til 1972 gir dette et årlig gjennomsnitt over to år på 2,1 prosent. Dette er under halvparten av gjennomsnittet for perioden 1961—1971 (4,3 prosent) og gjenspeiler i hovedsak den svake vekst i konsumentenes disponible realinntekter i de siste to år. For de fleste konsumvaregrupper var det bare små avvik fra det vanlige mønster i utviklingen, men for gruppen klær og skotøy ble det registrert fall for annet år på rad (—5,3 prosent i 1972 og —4,5 prosent i 1973). Også for gruppen drikkevarer og tobakk var det konsumnedgang fra 1972 til 1973 (—1,4 prosent). Gruppen helsepleie viste kraftig oppgang i volum, med 7,1 prosent, men hadde enda sterkere oppgang (13,6 prosent) året før. I disse tallene dominerer ytelsene fra offentlig helsestell.

Det offentlige konsumet økte i volum med 4,4 prosent fra 1972 til 1973 etter foreløpige og usikre anslag. Fra 1971 til 1972 er økingen anslått til 5,1 prosent. Omtrent hele økingen fra 1972 til 1973 falt på sivilt offentlig konsum, som steg med 5,4 prosent mot 6,1 prosent året før. Det meste av økingen antas å ha falt på kommunene, mens økingen for statens del var ubetydelig. Det militære konsumet økte bare ubetydelig, med 0,5 prosent, mot 1,7 prosent øking fra 1971 til 1972.

Den samlede import av varer og tjenester økte med hele 16,8 prosent i volum fra 1972 til 1973, mens det var en liten nedgang året før (0,3 prosent). En kraftig øking i skipsimporten, 41,6 prosent, forklarer alene 2,3 prosentpoeng av oppgangen i 1973. For skipsfartens driftsutgifter og utgifter til reparasjoner og investeringsarbeider i utlandet var det en øking på 6,8 prosent fra 1972 til 1973. Når skipsimporten og skipsfartens utgifter i utlandet holdes utenfor, var økingen i importvolumet 16,0 prosent fra 1972 til 1973, mot bare 1,9 prosent året før. Mer enn noe annet var det den økende aktivitet i forbindelse med olje- og gassutvinningen i Nordsjøen som trakk tallet for 1973 i været. Denne importen har hatt en nærmest eksplosiv vekst. Den var i 1973 kommet opp i 2,8 milliarder kr. i verdi, svarende til 5,8 prosent av verdien av all import. Når foruten skipsimporten og skipsfartens utgifter i utlandet også import som direkte henger sammen med oljevirksomheten holdes utenfor, økte importvolumet fra 1972 til 1973 med 10,8 prosent, mens økingen var 1,0 prosent fra 1971 til 1972 og 2,0 prosent året før. Veksten i 1973 var altså høy også for denne del av importen, men langt fra rekordartet. Utviklingen over treårsperioden 1970—1973 for denne del av importen henger i stor grad sammen med utviklingen i importvarelagrene, som ble sterkt redusert i 1971 og 1972, men økte igjen i 1973.

Priser og lønninger

Det er liten tvil om at den kraftige prisoppgangen ute i verden i de senere år gir en stor del av forklaringen på den sterke prisstigningen i Norge etter 1970. Gjennom storparten av 1950- og 1960-årene var det stort sett bare små svingninger i prisene på varer som Norge importerer og eksporterer. Prisindeksen for vareimporten lå på samme nivå i 1969 som 15 år tidligere, og prisindeksen for eksporten steg bare med 6—7 prosent i samme tidsrom. Siden 1969 har både import- og eksportprisene steget sterkt og nærmest kontinuerlig, bare avbrutt av et mindre fall for eksportprisenes vedkommende i de siste måneder av 1971 og i begynnelsen av 1972. Fra 2. kvartal 1969 til 3. kvartal 1973 gikk prisene på norske importvarer opp med 20 prosent og prisene på norske eksportvarer opp med 25 prosent. Prisstigningen var særlig sterk det siste året.

Trass i kursstigningen på den norske krone steg importprisene fra 3. kvartal 1972 til 3. kvartal 1973 med 7 prosent og eksportprisene med 12 prosent. Det er grunn til å tro at prisstigningen fortsatte i samme høye tempo i 4. kvartal 1973.

Prisnivået i Norge, målt med årsgjennomsnittet for konsumprisindeksen, steg med gjennomsnittlig 3,7 prosent om året i perioden 1965—1969, mens stigningen var 6,2 prosent fra 1970 til 1971, 7,2 prosent fra 1971 til 1972 og 7,5 prosent fra 1972 til 1973. Målt med nasjonalregnskapets konsumprisindeks var prisstigningen fra 1972 til 1973 7,8 prosent. Disse tallene antyder en akselererende prisstigning i perioden. Men prisstigningen fra år til år er i noen grad influert av at prisstoppbestemmelser var gjeldende i deler av perioden og av at subsidier har vært brukt i varierende grad.

For alle vare- og tjenestegrupper som inngår i konsumprisindeksen, var det en sterkere prisstigningstakt etter 1970 enn tidligere, men tendensen var noe mindre utpreget for matvarer enn for andre poster. Mens endringer i matvareprisene ikke trakk konsumprisindeksen nevneverdig mer opp etter 1970 enn tidligere, var stigningen i indeksen som følge av endringer i andre priser omtrent dobbelt så sterk i tidsrommet januar 1970—desember 1973 (4,80 prosent pr. år i gjennomsnitt) som i den foregående 5-årsperioden (2,36 prosent pr. år fra januar 1965 til desember 1969). I 1973 ble prisstigningen for matvarer særlig liten som følge av at matvaresubsidiene ble økt. Subsidieforhøyelsene bidrog til at delindeksen for norske jordbruksvarer i konsumprisindeksen bare steg med 2,0 prosent fra desember 1972 til desember 1973; i samme tidsrom førte oppgang i eksportprisene for fisk til en prisoppgang på 17,1 prosent for fiskevarene i konsumprisindeksen. Til bildet av konsumprisutviklingen i 1973 hører ellers at den store gruppen av norskproduserte varer utenom matvarer som inngår i konsumprisindeksen, hovedsakelig industrivarer, steg med ikke mindre enn 9,6 prosent fra desember 1972 til desember 1973 — sterkere enn totalindeksen — mens delindeksen for tjenester steg med 7,7 prosent. I motsetning til tidligere år steg således i 1973 prisen på konsumvarer fra industrien sterkere enn prisen på tjenester levert til privat konsum. Den sterke prisstigningen for industrivarer i 1973 skyldtes til dels prisoppgang for importerte råvarer.

Det var få tariffoppgjør i 1973; avtalene for de aller fleste lønnstakergrupper ble revidert i 1972 og løper ikke ut før i 1974. Avtalene fra 1972 inneholdt imidlertid bestemmelser om generelt tillegg, fortjenesteutviklingsgaranti og halvautomatisk indeksregulering i 1973. I forhandlingene om indekstillegget våren 1973 ble Regjeringen trukket inn. Resultatet var at det ble gitt en kompensasjon for prisstigningen på 45 prosent; dette var lavere kompensasjon enn vanlig ved tilsvarende oppgjør tidligere. Til gjengjeld ble det i første omgang bevilget 250 mill. kr. på årsbasis i prissubsidier fra og med juli, samtidig som det ble gitt tilsagn om ytterligere 175 mill. kr. på årsbasis for hvert poeng konsumprisindeksen oversteg 140,3 poeng pr. 15. september 1973. Denne siste klausulen ble aktuell og førte til prissubsidier på 122,5 mill. kr. på årsbasis; alt i alt kan en regne med at subsidieforhøyelsen i juli og september reduserte stigningen i konsumprisindeksen med 1,7 prosentpoeng. I tillegg til den avtalebestemte lønnsøking kom lønnsglidningen, som i 1973 lå på omlag samme nivå som året før. Det er beregnet at det fra 1972 til 1973 var en øking på 10,5 prosent i timefortjenesten (eksklusive betaling for helgedager og feriepenger) for voksne arbeidere i industri. Den gjennomsnittlige utbetalte lønn pr. årsverk for alle næringer steg fra 1972 til 1973 med 10,1 prosent etter foreløpige oppgaver. Fra 1971 til 1972 var oppgangen 9,6 prosent. Dette tilsvarer en reallønnsforbedring på 2,1 prosent i 1973, mot 3,0 prosent året før, når nasjonalregnskapets konsumprisindeks brukes som mål for prisstigningen.

Lønnsglidningen i siste halvdel av 1960-årene varierte for voksne menn i industri, bygg og anlegg og transportvirksomhet stort sett mellom 3 og 4 prosent pr. år. Fra 1969 av ble lønnsglidningen kraftigere; fra 1. kvartal 1970 til 1. kvartal 1971 er den beregnet til hele 7 prosent. I løpet av 1971 sank lønnsglidningen til 5 prosent på årsbasis, og den har senere ikke endret seg særlig. For de næringer som er nevnt foran, er lønnsglidningen i 1., 2. og 3. kvartal 1973 beregnet til henholdsvis 5,3 prosent, 5,5 prosent og 5,0 prosent fra de tilsvarende kvartaler ett år før. Tidligere har en kunnet spore en sammenheng mellom fortjenesteforholdene i de konkurranseutsatte næringer og lønnsglidningen; den betydelige tilstramming på arbeidsmarkedet i 2. halvår 1973 gir derfor grunn til å tro at lønnsglidningen forsterket seg mot slutten av året.

De samlede lønnskostnader pr. årsverk (utbetalt lønn med tillegg av arbeidsgiverandelen av trygdepremier) steg for alle næringer under ett med 11,7 prosent fra 1972 til 1973 ifølge nasjonalregnskapets foreløpige tall. Fra 1971 til 1972 var økingen 11,3 prosent og over toårsperioden 1971—1973 24,4 prosent. Veksten i de senere år i arbeidsgiverens andel av trygdepremier har bidratt sterkt til å trekke de samlede lønnskostnader opp. Fra 1972 til

1973 steg disse avgiftene i beløp med 22,9 prosent. Fra 1971 til 1972 var stigningen 24,4 prosent.

Inntekter og inntektsfordeling

Nasjonalregnskapets oppgaver over inntektsutviklingen bygger for en stor del på indirekte beregninger, og for de foreløpige tall må en regne med betydelige feilmarginer. Usikkerheten er særlig stor når det gjelder tall for eierinntekten og dens fordeling på næringer, hvor erfaring viser at de foreløpige tall kan bli betydelig revidert.

Med dette forbehold viser det foreløpige nasjonalregnskap at høykonjunkturen i utlandet og prisstigningen innenlands har satt spor etter seg i inntektstallene for 1973. Økingen i den samlede faktorinntekt i 1973 var betydelig sterkere enn i de foregående to år, og eierinntektene, som falt sterkt i 1971 og var lave også i 1972, viste betydelig oppgang. Økingen i eierinntektene var særlig utpreget i de konkurranseutsatte næringer, som hadde fordel av de stigende priser på verdensmarkedet.

Etter foreløpige beregninger økte den samlede faktorinntekt regnet i løpende priser med 9,2 milliarder kroner fra 1972 til 1973. Dette var en øking på hele 13,0 prosent. Det var stor forskjell fra næring til næring i utviklingen av faktorinntekten. Således steg faktorinntekten i konkurranseutsatt industri med 2,6 milliarder kr., eller vel 20 prosent, og i sjøfart med 1,0 milliarder kr., eller 23 prosent. Også i fiske og fangst var økingen relativt stor. I jordbruk og skogbruk var endringen fra året før liten. De øvrige næringer grupperte seg stort sett rundt vekstprosenter noe i underkant av tallet for den samlede faktorinntekt. Bank- og forsikringsvirksomhet var et unntak, med en øking på 21 prosent.

De samlede lønnskostnader økte med 6,9 milliarder kr. fra 1972 til 1973, fordelt med 5,2 milliarder kr. på øking i utbetalt lønn og 1,7 milliarder kr. i øking i arbeidsgiveravgiften til folketrygden m.v. Dette var en øking i lønnskostnadene fra 1972 til 1973 på 12,7 prosent. Den samlede eierinntekt gikk opp med 2,3 milliarder kr. i 1973. Inntektsutviklingen var således en helt annen i 1973 enn året før, da en øking i faktorinntekten på 6,2 milliarder kr. fordelte seg med knapt 4,5 milliarder kr. i utbetalt lønn, 1,5 milliarder kr. i arbeidsgiveravgifter til folketrygden m.v. og 0,3 milliarder kr. i eierinntekter. Regnet som andel av total faktorinntekt utgjorde utbetalt lønn for alle næringer under ett (eksklusive arbeidsgiveravgifter, men inklusive andre sosiale ytelser) 65,2 prosent i 1973. Det var noe mindre enn i de to foregående år, men likevel høyere enn i 1970. Fra 1970 til 1973 steg arbeidsgiveravgiften til folketrygden m.v. regnet som prosent av den samlede faktorinntekt fra 7,6 prosent til 11,4 prosent. De samlede eierinntekter, som var 28,4 prosent av faktorinntekten i 1970 og sank til 25,2 prosent i 1971 og 23,2 prosent i 1972, gikk noe opp igjen, til 23,4 prosent, i 1973, etter foreløpige tall.

Økingen i eierinntekt i 1973 fordelte seg med hele 1,7 milliarder kr. på konkurranseutsatte næringer og bare 0,6 milliarder kr. på skjermede næringer. Innenfor de konkurranseutsatte næringer var det stigning i eierinntekten både i konkurranseutsatt industri (1,3 milliarder kr.) og i sjøfart (0,4 milliarder kr.). Utviklingen i 1973 må ses på bakgrunn av det sterke fallet i eierinntektene i disse næringene fra 1970 til 1971 og 1972: Regnet som andel av den samlede faktorinntekt var eierinntekten i de konkurranseutsatte næringer sett under ett i 1973 (7,2 prosent) fortsatt betydelig lavere enn i 1970 (9,4 prosent).

Den samlede offentlige og private disponible inntekt (disponibel inntekt for Norge) steg i nominelle beløp fra 1972 til 1973 med 9,8 milliarder kr., eller med 11,9 prosent etter foreløpige tall. Av den samlede øking kan 3,6 prosentenheter tilskrives volumøkingen i nettonasjonalproduktet. Gunstige prisforhold i vare- og tjenestebyttet med utlandet (forbedring i bytteforholdet overfor utlandet) isolert sett førte til en øking på så mye som 2,0 prosentenheter, dvs. at den samlede disponible inntekt for Norge reelt sett økte med hele 5,6 prosent. Resten av økingen, 6,3 prosentenheter, må tilskrives stigningen i det nominelle inntektsnivå gjennom høyere lønnskostnader og fortjenester pr. produsert enhet. Av den samlede øking i den disponible inntekt la det offentlige beslag på 2,8 milliarder kr. i form av øking i skatter minus stønader, samt nettokapitalinntekt. Dette tilsvarte en øking i offentlig disponibel inntekt på 11,5 prosent.

Den private disponible inntekt (dvs. privat inntekt av arbeid og kapital med tillegg av stønader fra det offentlige og utlandet, men fratrukket trygdeavgifter og direkte skatter) økte med vel 7 milliarder kr., eller 12 prosent, fra 1972 til 1973. Dette var en svakere oppgang enn økingen i de private inntekter før skatt (+12,9 prosent), fordi skattene (regnet netto, dvs. med fradrag av stønader) steg vesentlig sterkere enn inntektene. Deflateres privat disponibel inntekt med nasjonalregnskapets konsumprisindeks, finner en at privat disponibel realinntekt økte med 3,9 prosent siste år. (Dette er en vesentlig høyere

vekst enn året før, da den bare utgjorde 0,2 prosent.)

Det foreligger bare summariske og forholdsvis usikre opplysninger om hvordan endringene i privat disponibel inntekt siste år fordelte seg på ulike sosialgrupper. For gruppen lønnstakere, trygdede og pensjonister sett under ett viser foreløpige anslag en oppgang fra 1972 til 1973 i den nominelle disponible inntekten på nærmere 12 prosent. Når en deflaterer med nasjonalregnskapets konsumprisindeks, svarer dette til en øking på 3,7 prosent i disponibel realinntekt. For andre inntektstakere — hovedsakelig selvstendig næringsdrivende og selskaper — sett under ett var det ifølge de foreløpige anslag en øking i nominell disponibel inntekt på nesten 13 prosent. Dette svarer til en øking i disponibel realinntekt på 4,7 prosent. Offentlige stønaders andel av den private disponible inntekten var større i 1973 enn året før. Selv om en del av stønadene går til de yrkesaktive, innebærer dette at en større del av faktorinntekten i 1973 enn året før ble overført fra yrkesaktive til dem som permanent eller midlertidig er ikke-yrkesaktive.

Beregninger over utviklingen i disponibel realinntekt fra 1972 til 1973 for utvalgte husholdninger viser at skattleggingen i 1973 sammen med pris- og inntektsutviklingen førte til svak vekst i disponibel realinntekt for de fleste av de husholdninger beregningene omfatter (se tabell 70). For lønnstakerhushold med høye inntekter viser beregningene direkte nedgang i disponibel realinntekt, til tross for en noe sterkere vekst i inntekt før skatt for disse grupper. Dette har sammenheng med de uendrede progresjonssatser i statsskatten som slår særlig sterkt ut i (automatisk) skatteskjerpelse for skattytere med høye inntekter. Beregningene er imidlertid basert på helt bestemte forutsetninger, og en må derfor i individuelle tilfelle regne med muligheter for betydelige avvik fra tabellens gjennomsnittstall. Også for trygdede ektepar uten annen inntekt enn folketrygdens grunnytelser (kr. 16 220 i 1973) var utviklingen i disponibel realinntekt fra 1972 til 1973 svak, med en øking på bare 0,5 prosent. Dette er markert lavere enn veksten i de foregående år, særlig fra 1970 til 1971. Dette skyldes både en svakere vekst fra 1972 til 1973 i de nominelle grunnytelser og en sterkere prisvekst dette året.

Utenriksøkonomien

Underskottet på driftsregnskapet overfor utlandet i 1973 ble rundt 2 000 mill. kr. etter foreløpige oppgaver. I 1972 var underskottet 415 mill. kr. Økingen i underskottet skyldtes i vesentlig grad import i samband med oljevirksomheten i Nordsjøen og en sterk øking i skipsimporten. Holdes oljevirksomheten utenfor, var det overskott på driftsregnskapet i 1972 og 1973, henholdsvis på 632 mill. kr. og 790 mill. kr.

For vare- og tjenestebalansen var det en endring på nær 1 100 mill. kr., fra et overskott på 740 mill. kr. i 1972 til et underskott på 350 mill. kr. i 1973. Både eksportverdien og importverdien steg sterkt fra 1972 til 1973, med henholdsvis 21,6 og 24,7 prosent. Nettoimporten av skip til handelsflåten (import av nye og eldre skip minus eksport av eldre skip) steg med nær 900 mill. kr. fra 1972 til 1973. Nettoimporten av varer (medregnet eksport av nye skip) økte med 1 555 mill. kr., av dette hadde om lag 1 400 mill. kr. sammenheng med oljevirksomheten i Nordsjøen. Nettofrakter av skip i utenriksfart gikk opp med vel 1 650 mill. kr. fra 1972 til 1973. For reisetrafikk og andre tjenester økte nettoimporten med om lag 300 mill. kr.

På rente- og stønadsbalansen økte underskottet sterkt, fra 1 155 mill. kr. i 1972 til 1 650 mill. kr. i 1973. En betydelig del av stigningen skyldtes økte renteutgifter for skipsfarten. Dessuten gikk statlige stønader til utlandet sterkt opp.

Det totale bytteforhold overfor utlandet bedret seg med 3,8 prosent i 1973 etter å ha vist nedgang i de to foregående årene. Betydningen av denne forbedring i bytteforholdet illustreres ved at med uendret bytteforhold fra 1972 til 1973 og med import- og eksportkvanta som i 1973 ville vare- og tjenestebalansen ha vist et bortimot 1,7 milliarder kr. større underskott. For det rene varebytte utenom skip er bedringen i bytteforholdet beregnet til 5,4 prosent.

Norges samlede netto gull- og valutabeholdninger økte med 2,6 milliarder kr. i de elleve første månedene av 1973 og var ved utgangen av november på i alt 10,7 milliarder kr. Ved utgangen av 1973 var den offisielle gull- og valutareserve i Norges Bank etter Det internasjonale pengefonds definisjon knapt 9 milliarder kroner. Uten dollardevalueringen i februar og kronerevalueringen i november ville økingen ha vært enda sterkere. En regner med at disse tiltakene isolert sett reduserte verdien av Norges Banks reserver regnet i kroner med henholdsvis om lag 750 og 420 mill. kr. Norges internasjonale likviditetssituasjon kan som ved forrige årsskifte betegnes som god.

Perspektiver

Ved inngangen til 1974 er den internasjonale høykonjunktur i ferd med å ebbe ut. Det sy-

nes, når dette skrives, sikkert at produksjonsveksten gjennom første del av 1974 vil måtte bli svak. En bedring i løpet av 2. halvår er mulig, men vil forutsette at tiltak for å stimulere etterspørselen blir satt i verk i de land som er bestemmende for utviklingen. En har lov til å tro at slike tiltak vil komme, selv om de usvekkede inflasjonstendenser og truende underskott på driftsbalansen som følge av høye oljepriser kan få mange land til å nøle med å innlede en mer ekspansiv politikk. Utviklingen avhenger sterkt av politiske faktorer og er svært uviss. For Vest-Europa kan en rimelig gjetning være at veksten fra 1973 til 1974 neppe vil overstige 1—3 prosent. I Sambandsstatene regnes det offisielt med en vekst fra 1973 til 1974 på 1 prosent. Disse anslag innebærer at veksten i løpet av året 1974 vil bli ytterst svak.

For norsk vareeksport må en etter dette i tiden framover regne med et betydelig mindre ekspansivt marked enn i 1972 og 1973. Likevel er utsiktene for norsk vareeksport i 1974 ikke dårlige. En stor del av produksjonen for året er forhåndssolgt på langsiktige kontrakter og til gode priser, slik at det — uansett konjunkturutviklingen ute — kan regnes med solid volumvekst i eksporten gjennom storparten av 1974. Produksjonsveksten og sysselsettingen i eksportnæringene er derfor foreløpig ikke truet. De oppnådde eksportpriser vil bli vesentlig høyere i 1974 enn i 1973.

Innenlands domineres konjunkturbildet av en kraftig investeringsbølge. I jern- og metallindustrien er ordrereservene ved årets inngang uvanlig store, og i hele den del av næringslivet som produserer investeringsvarer må et høyt aktivitetsnivå anses som sikret. En kan regne med positive vekstimpulser også fra lagerinvesteringene og den offentlige etterspørsel. For det private konsum vil de forestående inntektsoppgjør og prisutviklingen bli avgjørende. Prisstigningen kan også i 1974 bli sterk; blant annet er det grunn til å regne med at prisene ute vil fortsette å stige, og det er ikke sikkert at virkningene av importprisstigningen i 1973 ennå har slått fullt ut i det innenlandske prisnivå.

Mot denne bakgrunn er det — trass i avslapningstendensene ute i verden — grunn til å vente betydelig produksjonsvekst og høy sysselsetting i Norge i 1974. Norge kan igjen få et år med en konjunkturutvikling som avviker fra mønsteret ellers i Vest-Europa.

English summary

The economic situation

On the whole 1973 was a year characterized by a pronounced economic expansion in the Western world, with a high utilization of production capacity in most countries. The rate of growth began to decelerate somewhat, however, in the course of the year.

The economic upturn began at the end of 1970 in the United States and in the winter of 1971—1972 in Western Europe. The recovery was initially moderate, but through 1972 it gradually gained momentum, and both in the United States and in Western Europe the most expansive phase of the cycle was reached in the autumn of 1972 and during the first few months of 1973. During this period an economic upswing prevailed in almost all industrialized countries in the Western world, and the rate of growth for these countries was unusually high. The growth began to slow down in most countries in the course of 1973. Capacity limitations gradually began to be a limiting factor and measures to reduce demand also had a restraining influence on growth. Towards the end of the year the reductions in the supply of oil from countries in the Middle East created uncertainty about the future, but in most countries this did not have any major impact on production in 1973.

International prices increased at an even higher rate in 1973. In retrospect, the entire period after 1970 in most Western countries appears as an uninterrupted series of years with rates of price increases far higher than previously. Tre rate of increase has varied somewhat throughout the various cyclical phases, but on the whole seems to have gradually risen. The consumer price index in the West European OECD countries rose by an average of 9.4 per cent from November 1972 to November 1973. The rise in prices for raw materials was close to explosive; Reuter's index of raw material prices more than doubled from the autumn of 1972 to the same period in 1973. The rise in raw material prices must primarily be viewed in connection with the cyclically determined, sharp increase in demand during this period, although poor harvests in important agricultural countries provide much of the explanation in the case of agricultural products. In the autumn of 1973 it appeared for a while that raw material prices would level off, but the war in the Middle East in September and the cutbacks in oil deliveries during the last quarter provided new stimuli for a strong upward movement in prices.

On the basis of estimates at year-end, the volume of gross domestic product for the OECD countries combined (including the U.S., Canada, Japan and Australia) rose by 6¾ per cent from 1972 to 1973. This was a somewhat stronger growth than in 1972 and considerably higher than the average for the 1960's. The higher rate of growth in 1973 may primarily be ascribed to developments in Western Europe. Total output in the West European countries combined advanced by 6 per cent last year, as against 4.3 per cent in 1972. In Japan as well, the growth was higher in 1973 (11 per cent) than in the preceding year (9.6 per cent). The United States recorded the same rate of growth, 6 per cent, in both years. All the larger West European countries registered a high rate of growth in 1973; it amounted to between 6 and 7 per cent in France, Great Britain, and West Germany, and 5¼ per cent in Italy. Among the smaller countries in North and Central Europe, the growth was strong in Belgium, Finland, Ireland and Austria (6 per cent in each country) and somewhat lower in Denmark, the Netherlands, Norway, Switzerland and Sweden (4—4¾ per cent). The rate of growth slowed down considerably during the last part of 1973 in both the United States and Western Europe.

In Norway 1973 was a year with a high level of activity and a substantial improvement in the terms of trade. The surge in prices on world markets had a greater impact on export prices than on import prices, and in the course of the year this resulted in a sizable improvement in profitability for the industries exposed to foreign competition. As has previously been the case in postwar years, the

Norwegian economy showed a delayed reaction to international cyclical movements compared with most countries in Western Europe. Once again, the cyclical fluctuations abroad also had a less noticeable effect on production and employment in Norway than in other countries.

Based on provisional figures, gross domestic product at constant prices advanced by 3.9 per cent in 1973. The explanation for the somewhat lower rate of growth than in the preceding year (4.5 per cent) may be found in the reduction of the retirement age from 70 to 67 at the beginning of the year, as well as in the low growth recorded in several industries where production in the short run is not very much influenced by cyclical fluctuations; production declined in agriculture and fishing, and the growth in shipping and some service industries was lower than in 1972. In the other industries combined, which are generally more responsive to cyclical fluctuations, the gross product at constant prices increased by 3.6 per cent in 1973, compared with 2.5 per cent in 1972.

Preliminary estimates, based on incomplete data available at year-end, show that the gross product in the primary industries agriculture, forestry and fishing combined declined by about 2 per cent from 1972 to 1973. The gross product of manufacturing industry, mining and power supply combined recorded a gain of 3.5 per cent, excluding the production of North Sea oil which has little influence on the total figures at the present time. The increase in the gross product of the building and construction sector in 1973 was a moderate 2 per cent. In shipping, the gross product rose by 8.2 per cent as a result of the sizable increases in tonnage in the merchant fleet; in the preceding year shipping recorded a 12 per cent growth in gross product. Provisional estimates for other service industries show that the gross product in health services rose sharply, by as much as 12.0 per cent. Based on somewhat incomplete data, it is estimated that the gross product in other service industries increased at about the same rate as gross domestic product, or slightly less.

At the beginning of 1973 the effects of the international economic expansion had for some time been apparent in the figures relating to export volume. The volume of exports had expanded sharply throughout 1972 and the export industries had been registering considerable gains in production for some time. Demand from abroad continued to represent the main factor behind a moderate growth in manufacturing production through the first half of 1973. Domestic demand provided little or no impetus to growth during this period. Private consumer demand was restrained by the rise in prices and by tax increases and, in terms of volume, was probably more sluggish during the first few months of 1973 than in the last part of 1972. Investment demand in the business sector was weak and the order backlog in parts of the engineering industry was declining.

The turnaround in domestic demand did not occur until well into the spring of 1973. Consumer demand was to some extent spurred by the adjustment of wages in connection with the index settlement in April. At about the same time it was possible to detect the first sign of a rising investment demand for the manufacturing industry, but the rise was modest for several months. It is not uncommon that a certain time is required before the growth stimuli emanating from an economic upturn abroad spread via export expansion to domestic demand, but there is reason to believe that rather special factors delayed investment growth in 1973. Manufacturing industry's hesitation about placing new orders for capital goods in 1972 and in the beginning of 1973 was to some extent related to uncertainty about Norway's future relationship with the EEC. This was not clarified until the spring of 1973. The cautious investment policy of manufacturing industry was also related to a sharp rise in costs during more recent years, a factor which reduced competitiveness and created profitability problems in many companies. A pronounced expansion in investment demand, when investments in the oil sector are disregarded, did not occur until late summer and autumn of 1973 when the increases in Norwegian export prices became more discernible. Only then did the economic boom abroad have a full impact. The surge in investment demand, along with the growth stimuli from foreign demand, resulted in a substantial increase in manufacturing industry's production through the second half of 1973. New orders in manufacturing industry advanced sharply and reached a record level in the fourth quarter. The labour market became noticeably tighter in the autumn. The number of registered unemployed at the end of 1973 was the lowest ever recorded for this time of year.

The economic policy

When the National Budget was submitted in the autumn of 1972, the Norwegian economy was characterized by a relatively tight labour market for the country as a whole, strong in-

flationary tendencies and an improvement — at least in the short run — in the current account of the balance of payments. Investment demand was weak. An international economic upturn was in progress, however, and this gave cause to expect a growth in private investments and consumer demand. On this basis it was found advisable to pursue a relatively tight budget and credit policy again in 1973, with an emphasis on limiting the total growth in demand and at the same time restraining the rise in costs and pressures on the labour market.

The overall budget policy was considerably tighter than in the preceding two years. The magnitude of «surplus prior to loan transactions» for central government and social security sectors and other central government accounts (including tax collectors' accounts) combined is often used as a summary expression of changes in the contractive or expansive effects of budget policy. Based on provisional data, this surplus increased from 2 900 million kroner in 1971 and 3 400 million kroner in 1972 to 4 700 million kroner in 1973. The steep rise in 1973 may partly be attributed to the revenue surplus of the National Insurance Scheme which proved to be considerably higher than anticipated. Calculated as a percentage of gross domestic product, the surplus prior to loan transactions amounted to 4.3 per cent in 1973, as against 3.5 and 3.3 per cent in 1972 and 1971 respectively. This indicator, however, has major drawbacks inasmuch as it does not take into account that the same change in different revenue and expenditure items will usually have a different effect on the level of activity, depending on the revenue and expenditure items to which the change refers.

The fiscal budget for 1973 showed an increase in expenditure for goods and services and for transfers of close to 11 per cent in relation to the budget approved for 1972. This represented a somewhat slower rate of increase than in recent years when the accounts have shown an increase in expenditure amounting to about 15 per cent annually. The slower growth in expenditure was an indication of the desire to restrain total demand pressures. The budget assumed an increase in tax revenue. No changes were proposed in the rates for direct and indirect taxes assessed by the central government, a feature which entailed increased tax revenue based on the progression in direct taxation and rising income levels. In addition, the budget included a proposal relating to a small increase in the special tax in aid of developing countries. The change of Government in the autumn of 1972 resulted in some proposals for changes in the budget. The revised budget proposal balanced with a surplus prior to loan transactions of close to 400 million kroner. When the new Government's budget proposal was finally approved, it balanced with a surplus prior to loan transactions of 164 million kroner, but in conjunction with a decision to repeal the price freeze as of 1 January 1973, the Government was authorized to withhold up to 180 million kroner of the approved appropriations. As a result of various adjustments in the course of the year and based on a revision of tax estimates, the normal shortfall of spending as compared with appropriations, etc., it is now estimated that the accounts for 1973 will show a surplus prior to loans transactions amounting to 800 million kroner. Compared with the accounts for 1972 this represents a decline of almost 170 million kroner.

The authorities envisaged an increase in expenditure of about 20 per cent in 1973 for the social security sector. The social security budget proposal was influenced by the reduction in the age of retirement as of 1 January 1973 and the desire to have the disposable incomes of pensioners and wage-earners increase at about the same pace. In order to prevent the sharp rise in expenditure in the social security budget from having undesirable effects on demand, and to raise the level of savings of the National Insurance Fund, it was proposed that social security rates be increased as of 1 January 1973. Following the debate in the Storting, which resulted in a somewhat smaller increase in rates than originally proposed, the revenue surplus of the National Insurance Scheme was estimated at 1 250 million kroner in 1973. The actual surplus, however, proved to be far higher than this figure and, according to provisional data, amounted to 2 155 million kroner. The revenue surplus for the social security sector combined, including accrued interest of the National Insurance Fund, is provisionally estimated at about 2 420 million kroner for 1973 compared with 1 500 million kroner for 1972.

The surplus for other central government accounts, which includes a number of funds, central government pension funds and tax collectors' balances, is estimated at 1 500 million kroner in 1973, or about 500 million kroner more than in 1972 and 400 million kroner less than in 1971.

Credit policy for 1973 aimed at a tight credit policy line with emphasis being placed on limiting the anticipated increase in private investments. However, credit policy was modified somewhat in the spring of 1973. In order

to offset some of the adverse effects encountered by industry because of the rise in the international value of the Norwegian krone, it was decided in April to release ahead of time an amount of about 375 million kroner allocated to tax-free investment funds in the years 1969—1971 by enterprises engaged in mining, manufacturing and shipping. It was also deemed necessary to increase the originally stipulated lending guideline figures for commercial and savings banks. With effect from May a supplementary reserve requirement was imposed on commercial banks in order to curb the increase in lending, which had again exceeded the revised official guideline figures. Through the summer and autumn the growth in commercial bank advances declined substantially, and the supplementary reserve requirement was abolished as of 1 December. The growth in savings bank lending increased during the first half of 1973 and in April—May was considerably above the revised guideline figure. For this reason the primary reserve requirement for savings banks in Southern Norway (with total resources of more than 10 million kroner) was increased by 1 percentage point on two occasions (from 1 June and 17 September). According to preliminary estimates the total domestic credit supply to all industries and the municipalities amounted to 12 200 million kroner in 1973. This was only 2.5 per cent above the level in 1972. At the same time, however, the credit supply from abroad increased sharply, particularly for the shipping sector.

1973 was another year of disturbances in the foreign exchange markets, and considerable exchange rate changes took place in the course of the year. In February, the U.S. Government decided to devalue the dollar by 10 per cent against gold, while in Japan the authorities made the yen a floating currency. The Norwegian Government decided to maintain the central exchange rate of the krone which entailed a revaluation of 10 per cent in relation to the dollar. A corresponding decision was taken by most other West European countries. However, some of Norway's most important trade partners, including Sweden, decided to devalue their currencies. In November another important change in the international value of the Norwegian krone occurred when the krone was revalued by 5 per cent in relation to gold. The decisions in February and November entailed that the exchange rate changes were used in Norway as an instrument of price policy; the aim on both occasions was to prevent the international surge in prices from having a full impact on the domestic price level. The year 1973 was also marked by the considerable changes in the rates for the floating currencies. It is estimated that the international value of the Norwegian krone (computed as an average of the rate for each country's currency weighted with Norway's exports and imports for that country) rose by close to 8 per cent from the beginning of 1973 to the end of the year. On the average the value of the krone was about 5 per cent higher than in the preceding year.

Production and demand

The pattern of changes in the main components of demand from 1972 to 1973 was in broad outline the same as in the preceding year, in spite of considerable differences in the development *through* the year. As in 1972, the strongest impetus to growth emanated from foreign demand, which remained vigorous throughout the year; provisional estimates suggest that about half of the output growth in 1973 can be traced directly or indirectly to the increase in exports. Domestic demand continued to show a sluggish growth. The increase in private real disposable income was modest and allowed for only a small advance in private consumption. Investment demand for Norwegian produced goods showed only a slight gain over the preceding year, in spite of the marked increase in the propensity to invest towards the end of the year. The sizable investment activities in the North Sea primarily influenced imports. Investments in stocks, which showed a low figure in 1972, resumed an upward course in 1973, but the rise primarily related to imported goods. All told, the growth stimuli from investments were therefore rather modest. Public sector demand for goods and services showed a somewhat slower rate of growth in 1973 than in the preceding year, particularly as a result of the small increase in public fixed capital formation.

Total exports of goods and services increased in value by 21.6 per cent from 1972 to 1973. This was considerably higher than a year earlier, when the increase amounted to 11.9 per cent. Volume expanded by 9.7 per cent in 1973, which was lower than the record figure of 14.6 per cent registered in the preceding year, but still well above the average for the period 1960—1969 (7.4 per cent annually). Merchandise exports, including new ships from Norwegian yards but excluding exports of second-hand tonnage, showed a growth of 9.8 per cent in volume in 1973, as against 13.1 per cent a year earlier. Most of Norway's traditional export products recorded a considerable gain in value, particularly in

the case of feedstuffs, wood-processing products, ores, animal and vegetable fats, metals and machinery. But the distribution of the increased value on price and volume varied considerably for the different types of export products. Animal and vegetable fats, pulp and fertilizer showed a sharp expansion in volume, but only a slight increase in prices. Those groups which recorded the largest rise in prices often registered a sizable decline in volume, or only a moderate advance. This applies to such products as feedstuffs, mineral oil and mineral oil products and fuels. In the shipping sector there was an 18 per cent rise in foreign exchange freight earnings. The volume of shipping services, which generally reflects the size of the merchant fleet, increased further from a record level in 1972. As a result of the extensive modernization taking place in the Norwegian merchant fleet, the exports of second-hand tonnage were even higher in 1973 (3 800 million kroner) than in 1972 (2 200 million kroner).

Gross fixed capital formation increased by a total of 12.9 per cent in volume from 1972 to 1973, following a decline of 4.6 per cent in 1972. The figures are heavily influenced by the development for investments in ships and investments in connection with the production of oil and natural gas on the Norwegian continental shelf. Investments in ships have always shown considerable year-to-year fluctuations, but since 1967 these fluctuations have been even more pronounced than previously. After having risen sharply during the preceding two years, ship investments showed a decline in volume of 48 per cent in 1972 and a new increase of 50 per cent in 1973. Investments in plant and equipment for oil activities, which in 1972 amounted to 1 108 million kroner in 1970 prices, reached 2 555 million kroner (1970 prices) in 1973, representing 9 per cent of the total gross fixed capital formation. When investments in ships and offshore oil activities are excluded, the volume increase in gross fixed capital formation amounted to 2.0 per cent compared with a rise of 3.6 per cent in the preceding year. Gross investments in dwellings rose by 3.6 per cent from 1972 to 1973 as against 7.8 per cent in 1972 and 12.3 per cent in 1971 according to revised figures. The increase last year was the lowest since 1963 but must be viewed in terms of the high level of investments in dwellings which had already been attained. Public fixed capital formation advanced very little in 1973, only 2.9 per cent, compared with 13.6 per cent in 1972 and 11.5 per cent in the preceding year. Investments in fixed capital by all industries, excluding shipping and oil production (dwellings and public fixed capital formation are also excluded) have shown only negligible changes in volume since 1971 (a decline of 1.5 per cent in 1972, an increase of 0.6 per cent in 1973). Manufacturing industry's investments in fixed capital declined by 4.1 per cent in 1973 compared with a fall of 7.1 per cent in the preceding year. For the remaining industries there were sizable variations from one industry to the other; altogether it amounted to a rise of 1.0 per cent in 1973, as against a 2.6 per cent advance in the preceding year.

Based on preliminary and somewhat incomplete data, the volume of investments in stocks in 1973 was again high, following the low level recorded in 1972. However, they were still far below the unusually high level of investments in stocks registered in 1970 and 1971. There are indications that the reduction of stocks of finished goods in the export industries which took place in 1972 continued in 1973. Stocks in other industries showed a sizable expansion, most pronounced for imported goods; these stocks had shown a decline in the preceding two years.

Private consumption, calculated at constant prices, showed only a 1.8 per cent increase in 1973. Combined with a rise of 2.3 per cent in 1972, the annual average for the two-year period thus amounted to 2.1 per cent. This is less than half of the average for the period 1961—1971 (4.3 per cent) and primarily reflects the slow rate of growth in consumers' real disposable income during the last two years. Only small deviations from the usual pattern of developments were registered for most categories, but clothing and footwear recorded a decline for the second consecutive year (—5.3 per cent in 1972 and —4.5 per cent in 1973). Beverages and tobacco also showed a decline in 1973 (—1.4 per cent). Medical services showed a considerable expansion in volume, viz. 7.1 per cent, but the rise in the preceding year was even higher (13.6 per cent). The activities of public health services dominate in these figures.

Public consumption showed a gain in volume of 4.4 per cent in 1973 according to preliminary and uncertain estimates. The increase in 1973 related to government civilian consumption, which advanced by 5.4 per cent compared with 6.1 per cent in the preceding years. Military consumption rose only negligibly, by 0.5 per cent, as against 1.7 per cent in 1972.

Total imports of goods and services increased in volume by as much as 16.8 per cent in 1973, while there was a slight decline in the preceding year (0.3 per cent). A sub-

stantial rise in imports of ships, 41.6 per cent, accounts for as much as 2.3 percentage points of the growth in 1973. There was an increase of 6.8 per cent in 1973 for the shipping sector's operating expenditure and expenditure for repairs, and investment activities abroad. When ship imports and shipping expenditure abroad are excluded, imports expanded in volume by 16.0 per cent in 1973 compared with 1.9 per cent in the preceding year. The biggest boost in 1973 was provided by the oil and gas production in the North Sea. Imports for this sector showed a close to explosive growth. In 1973 it amounted to 2 800 million kroner in value, representing 5.8 per cent of total imports. When imports directly related to oil activities, as well as ship imports and shipping expenditure abroad, are excluded, the volume of imports showed a rise of 10.8 per cent from 1972 to 1973, while the increase was 1.0 per cent in 1972 and 2.0 per cent in 1971. The import growth in 1973 was thus high for this sector as well, but was not spectacular. The development over the three-year period 1970—1973 for this sector of imports is to a large extent related to the stocks of imported goods, which showed a sharp reduction in 1971 and 1972, but increased again in 1973.

Prices and wages

There is little doubt that the steep rise in world market prices during recent years provides much of the explanation for the sizable price increases in Norway since 1970. Through most of the 1950s and 1960s there were generally only small fluctuations in the prices of goods imported and exported by Norway. The level of the price index for merchandise imports was the same in 1969 as 15 years earlier while the price index for exports had increased by only 6—7 per cent during this same period. Since 1969 both import and export prices have risen sharply and almost continually, interrupted only by a slight drop in export prices during the last few months of 1971 and the beginning of 1972. From the second quarter of 1969 to the third quarter of 1973 the prices of Norwegian imported goods rose by 20 per cent while the prices for Norwegian exports climbed by 25 per cent. The rise in prices was particularly steep last year. In spite of the rise in the exchange rate of the Norwegian krone, import prices increased by 7 per cent from the third quarter of 1972 to the third quarter of 1973 and export prices surged by 12 per cent. There is reason to believe that prices continued to rise at the same rapid pace in the fourth quarter of 1973.

The price level in Norway, measured by the annual average of the consumer price index, rose by 3.7 per cent annually during the period 1965—1969, while the rise was 6.2 per cent from 1970 to 1971, 7.2 per cent in 1972 and 7.5 per cent in 1973. The consumer price index of the national accounts indicates a price rise amounting to 7.8 per cent in 1973. These figures suggest an increasing rate of inflation during the period. To some extent, however, the year-to-year rise in prices has been influenced by the introduction of price freezes during parts of the period and the use of subsidies to a varying degree.

The prices for all goods and services included in the consumer price index rose more sharply after 1970 than earlier, although the trend was somewhat less marked for food than for other items. While the changes in food prices did not boost the consumer price index noticeably more after 1970 than previously, the rise in the index stemming from changes in other prices was about twice as steep during the period January 1970—December 1973 (an average of 4.80 per cent annually) as compared with the preceding five-year period (2.36 per cent annually from January 1965 to December 1969). In 1973 food prices rose only moderately as a result of the increased food subsidies. The increased subsidies entailed that the sector index for Norwegian agricultural goods in the consumer price index only increased by 2.0 per cent from December 1972 to December 1973; during the same period the rise in fish export prices led to a price increase of 17.1 per cent for fish products in the consumer price index. To complete the picture of the consumer price development in 1973, it should be noted that the large group of other Norwegian-produced goods than food products — primarily manufactured goods — included in the consumer price index, increased by not less than 9.6 per cent from December 1972 to December 1973, i.e. more than the total index, while the sector index for services rose by 7.7 per cent. In contrast to previous years, the price of consumer goods from manufacturing industry increased more sharply than the price of services for private consumption in 1973. The steep price increases for manufactured goods in 1973 was partially due to the rise in prices of imported raw materials.

There were few wage settlements in 1973; the agreements for most wage and salary earners were revised in 1972 and do not expire until 1974. The agreements for 1972, however, contained provisions for a general wage supplement, a wage drift guarantee and semi-automatic index adjustments in 1973. The

Government was drawn into the negotiations concerning the index supplement in the spring of 1973. The result of the negotiations provided for a compensation of 45 per cent for the price rise; this was a lower compensation than has been the case in similar settlements earlier. In return, price subsidies amounting to 250 million kroner on an annual basis were appropriated, with effect from July, at the same time that the Government promised to provide an additional 175 million kroner on an annual basis for each point the consumer price index exceeded 140.3 points as of 15 September 1973. This latter clause became effective and led to price subsidies of 122.5 million kroner on an annual basis. Altogether it is estimated that the subsidy increases in July and September reduced the rise of the consumer price index by 1.7 percentage points. Wage drift comes in addition to contractual wages and in 1973 the level of wage drift remained about the same as in the preceding year. It is estimated that hourly wages (excluding payment for public holidays and holiday allowances) for adult workers in manufacturing increased by 10.5 per cent in 1973. Average wage payments per man-year for all industries rose by 10.1 per cent according to provisional figures, compared with an advance of 9.6 per cent in 1972. This corresponds to an improvement in real wages amounting to 2.1 per cent in 1973, as against 3.0 per cent in the preceding year, when deflated by the consumer price index of the national accounts.

The wage drift for adult males in manufacturing, building and construction and the transport sector generally varied between annual rates of 3 and 4 per cent during the last half of the 1960s. After 1969 the wage drift increased. It is estimated that it rose to as much as 7 per cent from the first quarter of 1970 to the first quarter of 1971. In the course of 1971 the wage drift dropped to 5 per cent at an annual rate and it has not altered to any great extent since that time. It is estimated that wage drift for those industries cited above in the first, second and third quarters of 1973 was 5.3 per cent, 5.5 per cent and 5.0 per cent in relation to the corresponding quarters a year earlier. Previously, it was possible to detect a relationship between profit developments in the industries exposed to foreign competition and wage drift; the considerably tighter labour market in the second half of 1973 therefore leads one to believe that the wage drift increased towards the end of the year.

The total wage bill per man-year (wage payments along with the employers' contributions to social security) rose for all industries combined by 11.7 per cent in 1973 according to preliminary figures in the national accounts. The increase in 1972 was 11.3 per cent and 24.4 per cent over the last two-year period. The growth in recent years in the employers' share of social security premiums has been an important factor in boosting the total wage bill. The amounts of these contributions increased by 22.9 per cent in 1973 and 24.4 per cent in 1972.

Incomes and income distribution

The national accounts' income figures are to a large extent based on indirect calculations, entailing that there may be considerable margins of error in the preliminary figures. There is particular uncertainty attached to the figures concerning entrepreneurial income and its distribution by industry, where experience shows that sizable revisions of the preliminary figures may be required.

With this reservation in mind, the provisional figures in the national accounts show that the economic boom abroad and the domestic rise in prices have had a definite impact on the income figures for 1973. The increase in total factor income in 1973 was considerably higher than in the preceding two years, and entrepreneurial income, which declined sharply in 1971 and was low in 1972 as well, showed a sizable expansion. The increase in entrepreneurial income was particularly pronounced in the industries exposed to foreign competition which benefited from the rising prices on world markets.

Based on preliminary estimates, total factor income, calculated at current prices, rose by 9 200 million kroner in 1973, representing an increase of as much as 13.0 per cent. There were sizable variations in the changes in factor income from one industry to another. Thus factor income in manufacturing industries exposed to foreign competition expanded by 2 600 million kroner, or about 20 per cent, and in shipping by 1 000 million kroner or 23 per cent. Fishing recorded a relatively large gain as well. Agriculture and forestry registered only a slight change from the preceding year. The remaining industries generally recorded growth percentages which were slightly below the figure for total factor income. Bank and insurance activities were an exception, with an increase of 21 per cent.

The total wage bill increased by 6 900 million kroner in 1973, with 5 200 million kroner representing an increase in wage and salary payments and 1 700 million kroner the rise in the employers' share of social security premiums. The wage bill thus increased by 12.7

per cent in 1973. Total entrepreneurial income expanded by 2 300 million kroner in 1973. The development in income was thus quite different in 1973 from that registered in the preceding year when an increase of 6 200 million kroner in factor income was distributed as 4 500 million kroner in wage and salary payments, 1 500 million kroner in employers' social security contributions and 300 million kroner in entrepreneurial income. Calculated as a share of total factor income, wage and salary payments for all industries combined (excluding the employers' social security contributions, but including other social benefits) amounted to 65.2 per cent in 1973. This was somewhat lower than in the preceding two years, but still higher than in 1970. From 1970 to 1973 the employers' contributions to social security, calculated as a percentage of factor income, rose from 7.6 per cent to 11.4 per cent. Total entrepreneurial income, which represented 28.4 per cent of factor income in 1970 and declined to 25.2 per cent in 1971 and to 23.2 per cent in 1972, increased again slightly, to 23.4 per cent, in 1973 according to preliminary figures.

In 1973 entrepreneurial income expanded by as much as 1 700 million kroner in the industries exposed to foreign competition and by only 600 million kroner in the sheltered industries. Of those industries exposed to foreign competition, an increase in entrepreneurial income was registered both in manufacturing industry exposed to competition (1 300 million kroner) and shipping (400 million kroner). The development in 1973 must be viewed in terms of the sharp decline in entrepreneurial income experienced in these industries in 1971 and 1972. As a share of total factor income, entrepreneurial income in all industries exposed to competition continued to be considerably lower in 1973 (7.2 per cent) than in 1970 (9.4 per cent).

Total public and private disposable income (disposable income for Norway) rose in nominal amounts by 9 800 million kroner in 1973, or by 11.9 per cent according to preliminary figures. Of the total increase, 3.6 percentage points can be ascribed to the increase in volume in net domestic product. Favourable price conditions in the exchange of goods and services with other countries (improvement in the terms of trade), if considered separately, led to an increase of as much as 2.0 percentage points, i.e. the total disposable income for Norway in real terms rose by as much as 5.6 per cent. The remainder of the increase, 6.3 percentage points, must be attributed to the rise in the nominal income level resulting from higher wages and profits per unit produced. Of the total increase in disposable income, the public sector claimed 2 800 million kroner in the form of an increase in taxes minus subsidies, and net capital income. This corresponds to an increase of 11.5 per cent in the public sector's disposable income.

Private disposable income (i.e. private earned income plus transfers from the public sector and abroad, minus social security premiums and direct taxes) increased by about 7 000 million kroner or 12 per cent in 1973. This was a weaker growth than the increase in private income before taxes (+12.9 per cent), because taxes (net) rose considerably more sharply than income. When deflated by the consumer price index of the national accounts, private real disposable income expanded by 3.9 per cent last year. (This represents a considerably stronger growth than in the preceding year when it only amounted to 0.2 per cent.)

Only summary and comparatively unreliable information is available to show how changes in private disposable income were distributed among different social groups. For the category wage and salary earners, social security recipients and pensioners taken as a whole, provisional estimates show a gain of close to 12 per cent in nominal disposable income in 1973, corresponding to an increase of 3.7 per cent in real disposable income when deflated by the consumer price index of the national accounts. Provisional estimates indicate that the growth in nominal disposable income for all other income earners — primarily self-employed persons and business enterprises — amounted to almost 13 per cent, corresponding to an increase of 4.7 per cent in real disposable income. Government transfer payments, as a share of private disposable income were larger in 1973 than in the preceding year. Even though some of the transfers are made directly to the enconomically active groups, this means that in 1973 a larger proportion of factor income was transferred from the economically active groups to those who permanently or temporarily are not gainfully employed.

Calculations on the changes in real disposable income from 1972 to 1973 for selected households show that taxes in 1973 along with the development in prices and income resulted in a weak growth in real disposable income for most of the households included in the calculations (cf. table 70). The calculations indicate a direct decline in real disposable income for wage-earner households with high incomes, in spite of the somewhat sharper growth in income before taxes for these groups. This is related to the unaltered rates

applied in the progressive income tax, a feature which — with rising levels of income — automatically entails an particularly big increase in taxation for taxpayers with high incomes. The calculations are based on very definite assumptions, however, and considerable individual deviations from the calculated averages must be anticipated. The real disposable income for insured married couples with no other source of income than the basic benefits provided under the National Insurance Scheme (16 220 kroner in 1973) also showed a feeble growth of only 0.5 per cent in 1973. This is noticeably less than the growth recorded in the preceding years, particularly when compared with 1971. This can be ascribed to the slower growth in the nominal basic benefits in 1973 as well as the stronger price rise that year.

The balance of payments

The deficit on current account in the balance of payments amounted to about 2 000 million kroner in 1973 according to preliminary figures, compared with a deficit of 415 million kroner in 1972. The increase in the deficit is to a large extent due to imports in connection with offshore oil activities in the North Sea and a sharp rise in imports of ships. When oil activities are excluded, the current account showed a surplus both in 1972 and 1973, amounting to 632 million kroner and 790 million kroner respectively.

The balance on goods and services showed a change of close to 1 100 million kroner, from a surplus of 740 million kroner in 1972 to a deficit of 350 million kroner in 1973. The value of both exports and imports increased sharply in 1973, by 21.6 and 24.7 per cent respectively. Net imports of ships for the merchant fleet (imports of new and second-hand ships minus exports of second-hand tonnage) rose by nearly 900 million kroner in 1973. Net merchandise imports (including exports of new ships) increased by 1 555 million kroner, of which about 1 400 million kroner related to oil activities in the North Sea. Net foreign exchange freight earnings recorded a gain of about 1 650 million kroner in 1973. Net imports related to tourism and other services increased by about 300 million kroner.

The deficit on the balance of interest and transfer payments increased sharply, from 1 155 million kroner in 1972 to 1 650 million kroner in 1973. A significant share of the increase was due to increased interest expenditure for the shipping sector. Norwegian government transfers abroad also showed a sizable expansion.

Total terms of trade showed an improvement of 3.8 per cent in 1973 after registering a deterioration in the preceding two years. The importance of the improvement in the terms of trade may be illustrated in the following way: if the terms of trade had shown no change in 1973, and with the volume of imports and exports recorded in 1973, the deficit on the balance of goods and services would have been close to 1 700 million kroner higher. The improvement in the terms of trade for merchandise excluding ships is estimated at 5.4 per cent.

Norway's total gold and foreign exchange reserves increased by 2 600 million kroner in the first eleven months of 1973, and at the end of November amounted to a total of 10 700 million kroner. At the end of 1973 the official gold and foreign exchange reserves held by the Bank of Norway, based on the definition of the International Monetary Fund, amounted to 9 000 million kroner. The increase would have been even greater without the dollar devaluation in February and the revaluation of the krone in November. It is estimated that these two measures alone reduced the value of the reserves held by the Bank of Norway, calculated in kroner, by about 750 and 420 million kroner respectively. As was the case last year, Norway's international liquidity position may be considered favourable.

Prospects

At the beginning of 1974 the international economic boom is in the process of expiring. At this writing, it appears certain that the production growth through the first part of 1974 will be low. An improvement during the second half of the year is possible, but will require the introduction of measures to stimulate demand in those countries which have a major influence on the developments. It is probable that such measures will be taken, even though continued inflationary pressures and threatening deficits in current accounts resulting from high oil prices may cause many countries to hesitate about initiating a more expansive policy. The development depends very much on political factors and is very uncertain. It would seem reasonable to estimate that the growth in Western Europe will not exceed 1—3 per cent in 1974. In the United States the official estimate for growth is 1 per cent in 1974. These estimates entail that the growth in the course of the year will be extremely low.

Against this background it must be anticipated that Norwegian merchandise exports will encounter considerably less expansive

markets than in 1972 and 1973. Nonetheless, the prospects for Norwegian exports in 1974 are not unfavourable. A large part of the production for the year has been pre-sold on long-term contracts and at favourable prices, so that — irrespective of economic developments abroad — a solid growth in the volume of exports may be envisaged through most of 1974. The output growth and employment in the export industries are therefore not threatened at the present time. Export prices will reach an even higher level in 1974 than in 1973.

The domestic economic situation is dominated by a strong wave of investment activities. The order backlog in the iron and metal industry was unusually high at the beginning of 1974, and a high level of activities for all industries producing capital goods must be considered certain. Positive stimuli to growth may also be anticipated from investments in stocks and public consumption. The forthcoming income settlement and price developments will be decisive for private consumption. The price rise in 1974 may again be steep; there is reason to assume — inter alia — that the prices in world markets will continue to surge, and it is not certain whether the rise in import prices has yet had its full impact on the domestic price level.

Against this background — and in spite of the indications of a slowdown abroad — there is reason to expect a sizable growth in production and high employment in Norway in 1974. Norway may once again have a year with economic developments which deviate from the pattern elsewhere in Western Europe.

Økonomisk-politisk kalender 1973

Utlandet

Januar

1. E F
Storbritannia, Irland og Danmark blir medlemmer av EF.

1. S v e r i g e
Regjeringen innfører prisstopp på meieriprodukter og kjøttvarer for hele 1973.

1. I t a l i a
Merverdiavgift blir innført. Hovedsatsen er 12 prosent, mens satsen for luksusvarer er 18 prosent og for de fleste matvarer og offentlige tjenester 6 prosent.

1. Ø s t e r r i k e
Merverdiavgift blir innført med en hovedsats på 16 prosent. Enkelte varer, bl.a. matvarer, får en sats på 6 prosent.

2. J a p a n
Statsbudsjettet for finansåret 1973 legges fram med en utgiftssum på 14 300 milliarder yen, en øking på 24,5 prosent fra forrige års budsjett.

11. S v e r i g e
Statsbudsjettet for finansåret 1973/74 viser en utgiftssum på 66,2 milliarder sv. kr., og et underskott på hele 5,7 milliarder kr. Utgiftssummen er om lag 11 prosent høyere enn i forrige budsjett.

11. S a m b a n d s s t a t e n e
Myndighetene setter i verk en ny fase («fase 3») i pris- og lønnsprogrammet. I hovedtrekk er den nye fasen basert mer på frivillige ordninger enn tidligere.

12. V e s t - T y s k l a n d
Med sikte på å bremse prisstigningen heves diskontoen fra 4,5 til 5 prosent, og bankenes rediskonteringsmuligheter begrenses.

15. S a m b a n d s s t a t e n e
Diskontoen blir forhøyet fra 4,5 til 5 prosent.

16. J a p a n
Nasjonalbanken hever forretningsbankenes minstereservesatser for å bremse likviditetsveksten.

22. I t a l i a
Det innføres et dobbelt sett valutakurser («two-tier» system); kursen på kommersielle transaksjoner blir fortsatt holdt innenfor de fastsatte svingningsmarginer, mens kursen på finansielle transaksjoner blir «flytende».

22. S v e i t s
Diskontoen blir forhøyet fra 3¾ til 4½ prosent.

23. S v e i t s
Etter store dollarsalg på valutabørsen i Zürich beslutter myndighetene å innføre flytende valutakurser.

29. S a m b a n d s s t a t e n e
Budsjettforslaget for finansåret 1974 (1.juli 1973—30. juni 1974) viser en utgiftssum på 268,7 milliarder dollar — en øking på 7,6 prosent fra budsjettet for finansåret 1973. Budsjettforslaget for 1974 er gjort opp med et underskott på 13 milliarder dollar, mot et underskott på 25 milliarder i 1973-budsjettet.

Februar

1. J a p a n
Japan innfører kvantitative eksportrestriksjoner gjeldende til og med august 1973 for optiske artikler, radio- og stereoutstyr, og elektriske husholdningsapparater.

2. V e s t - T y s k l a n d
Regjeringen setter i verk flere tiltak for å begrense tilførselen av utenlandsk valuta til landet, det skal bl.a. føres streng kontroll med utlendingers kjøp av aksjer og fast eiendom i Vest-Tyskland.

7. Vest-Tyskland
Forretningsbankene får ikke benytte mer enn 60 prosent av sine tilgodehavender i Sentralbanken. Sentralbankens vedtak må ses på bakgrunn av de siste dagers sterke likviditetsøking som følge av dollartilstrømningen.

8. Belgia
For å bremse prisstigningen legger myndighetene fram et program som blant annet innebærer 90-dagers prisstopp på alle offentlige tjenester og redusert vekst i de offentlige investeringene.

12. Sambandsstatene
Dollaren devalueres med 10 prosent.

13. Japan
Kursen på yen gjøres «flytende».

13. Italia
Lirekursen på kommersielle transaksjoner gjøres «flytende».

14. Israel
Israelske pund devalueres med 10 prosent.

15. Sverige
Svenske kroner devalueres med 5 prosent.

15. Finland
Finske mark devalueres med 5 prosent.

19. Island
Islandske kroner devalueres med 10 prosent.

23. Sambandsstatene
Diskontoen blir forhøyet fra 5 til 5½ prosent.

28. Island
Det islandske Allting vedtar handelsavtalen med EF. Avtalen skal tre i kraft fra 1. april.

Mars

1. Sverige
Miljøvernsavgift blir innført — en 10-øres avgift på engangs- og returemballasje på leskedrikker, vin og brennevin. Avgiften beregnes å gi staten 140 mill. kr. i inntekter.

1. Vest-Tyskland
Minstereservesatsene heves for å redusere likviditetsvirkningene av de siste dagers sterke dollartilstrømning.

2. Vest-Europa
Valutauroen fører til at de fleste valutabørsene i Vest-Europa stenges.

4. EF
Finansministrene i EF-landene innleder forhandlinger med sikte på å løse valutakrisen.

6. Storbritannia
Statsbudsjettet for finansåret 1973/74 legges fram. Budsjettet er også denne gang gjort opp med et betydelig underskott før lånetransaksjoner. For å redusere prisvirkningene av underskottsbudsjettet vil tiltak med sikte på å stimulere personlig sparing bli satt i verk.

12. EF
Etter valutadrøftingene mellom EF-landenes finansministre revalueres vest-tyske mark med 3 prosent, samtidig som Belgia, Danmark, Frankrike, Nederland, Luxembourg og Vest-Tyskland får «flytende» kurser overfor dollar, men faste kurser seg imellom. Storbritannia, Eire og Italia vil foreløpig beholde sine «flytende» kurser (som også gjelder overfor de andre EF-landene). Norge og Sverige slutter seg til de seks førstnevnte EF-landenes kurssystem.

13. Østerrike
Østerrikske schilling revalueres med 2,25 prosent.

16. Frankrike
Det blir innført streng valutakontroll, blant annet ved at utlendinger forbys å kjøpe lettomsettelige obligasjoner og ved at det ikke gis rente på utlendingers bankinnskott i Frankrike.

16. Japan
En rekke reservesatser for banker og finansinstitusjoner blir satt opp for å bremse likviditetsøkingen.

21. Danmark
Etter brudd i lønnsforhandlingene mellom Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen blir det satt i verk generalstreik.

31. Frankrike
Priskontrollen forlenges inntil det oppnås enighet om ny kontrollperiode.

April

1. EF
De opprinnelige EF-land og de tre nye medlemsland reduserer gjensidig tollen på industriprodukter med 20 prosent. Samtidig foretar EF og landene med handelsavtale, dvs. Sverige, Finland, Sveits, Østerrike og Portugal, den første gjensidige tollreduksjon også med 20 prosent.

1. Storbritannia
Merverdiavgift innføres med en avgiftssats på 10 prosent.
Et detaljert program for pris- og lønnskontroll trer i kraft. Programmet avløser lønnsstoppen som opphørte 31. mars og prisstoppen som skal opphøre 28. april.

1. Danmark
Importavgiften på 4 prosent oppheves.

2. Japan
Diskontoen blir forhøyet fra 4¼ til 5 prosent.

3. EF
EF oppretter et europeisk fond for pengepolitisk samarbeid.

8. Canada
Diskontoen forhøyes fra 4¾ til 5¼ prosent.

9. Danmark
Arbeidskonflikten (se 21. mars) blir avblåst etter at et meglingsforslag blir godtatt av begge parter.

13. Japan
Myndighetene legger fram et program for å dempe prisstigningen. Blant annet skal flere offentlige arbeider utsettes, flere forbruksavgifter reduseres og en rekke importkvoter forhøyes.

23. Sambandsstatene
Diskontoen heves fra 5½ til 5¾ prosent.

30. Island
Den islandske kronen revalueres med 6 prosent. (Se 19. februar).

Mai

4. Vest-Tyskland
Diskontoen heves fra 5 til 6 prosent.

5. Frankrike
Regjeringen vedtar nye retningslinjer for kontroll med prisene på industriprodukter. I gjennomsnitt tillates prisene å stige med inntil 3,6 prosent i de kommende 12 måneder. Bedrifter som stort sett er avhengig av importerte råvarer, gis imidlertid en noe videre margin.

10. Vest-Tyskland
Regjeringen legger fram forslag om nye vidtrekkende bremsetiltak, som er beregnet å redusere likviditeten med om lag 15 mrd. mark. Dette skal oppnås blant annet ved en betydelig skatteøking for alle inntekter over en viss størrelse og ved innføring av en spesiell investeringsavgift på 11 prosent. Forslaget blir vedtatt i Forbundsdagen 23. mai.

10. Sambandsstatene
Diskontoen heves fra 5¾ til 6 prosent, bare 17 dager etter forrige diskontoforhøyelse.

10. Belgia
Diskontoen forhøyes med 0,5 prosent til 5,5 prosent, for å dempe den innenlandske aktiviteten.

11. Canada
Diskontoen heves fra 5¼ til 5¾ prosent.

21. Storbritannia
Regjeringen reduserer statsbudsjettets utgiftsside med 600 mill. pund for å bremse prisstigningen. Nedskjæringen rammer spesielt veibygging og statseide industribedrifter.

30. Nederland
Regjeringen gjeninnfører priskontroll; prismyndighetene skal varsles om prisforhøyelser en måned i forveien.

30. Japan
Diskontoen heves fra 5 til 5,5 prosent.

Juni

1. Vest-Tyskland
Diskontoen heves fra 6 til 7 prosent, knapt en måned etter forrige diskontoforhøyelse.

4. Danmark
Folketinget vedtar lov om bedriftsdemokrati. Arbeiderne får rett til 2 representanter i styret i bedrifter med 50 eller flere ansatte.

4. Nederland
Diskontoen forhøyes fra 4 til 4½ prosent.

5. Finland
Det innføres flytende kurs på den finske mark overfor dollar.

11. Sambandsstatene
Diskontoen heves fra 6 til 6½ prosent.

11. Canada
Diskontoen heves fra 5¾ til 6¼ prosent.

13. Sambandsstatene
60-dagers prisstopp blir innført. Unntatt er bare råvarer fra landbruket.

16. Island
Myndighetene vedtar å la islandske kroner flyte i forhold til dollar.

16. Japan
Forretningsbankenes minstereservesatser heves for å dempe likviditetsveksten og prisstigningen.

28. Nederland
Diskontoen heves fra 4½ til 5 prosent.

29. Vest-Tyskland
Vest-tyske mark revalueres med 5,5 prosent. Revalueringen tar sikte på å bremse tilstrømningen av kapital fra utlandet.

29. Irland
Regjeringen innfører omfattende priskontroll på matvarer.

Juli

1. Finland
Diskontoen heves fra 7¾ til 9¼ prosent.

2. Sambandsstatene
Diskontoen forhøyes fra 6½ til 7 prosent.

2. Japan
Diskontoen heves fra 5½ til 6 prosent.

2. Østerrike
Den østerrikske schilling revalueres med 4,8 prosent, vesentlig for å dempe prisstigningen på importvarer fra Vest-Tyskland, Østerrikes viktigste handelspartner. Se også 13. mars.

5. Belgia
Diskontoen heves fra 5½ til 6 prosent.

5. Frankrike
Diskontoen forhøyes fra 7½ til 8½ prosent. Det blir også satt i verk andre kredittpolitiske tiltak, blant annet forhøyelse av enkelte reservesatser.

5. Sambandsstatene
Regjeringen innfører eksportkontroll med 41 jordbruksprodukter, blant annet matolje, animalsk fett og proteinfôr.

11. Danmark
Diskontoen forhøyes fra 7 til 8 prosent.

18. Sambandsstatene
Prisstoppen som ble satt i verk 13. juli oppheves for matvarer med unntak av storfekjøtt.

18. Nederland
Diskontoen forhøyes fra 5 til 6 prosent.

19. Nederland
Pliktige minstereserver pålegges forretningsbankene.

24. Italia
Det innføres prisstopp på matvarer og priskontroll for industrivarer fram til 31. oktober i år, som ledd i et større anti-inflasjonsprogram.

25. Frankrike
Hovedtrekkene av statsbudsjettet for 1974 blir offentliggjort. Budsjettet er gjort opp med balanse, og både utgifts- og inntektssiden viser en nominell stigning på vel 12 prosent.

31. Belgia
Statsbudsjettet for 1974 legges fram og viser en utgiftsøking på 11,7 prosent fra inneværende års budsjett.

August

2. Frankrike
Diskontoen heves fra 8½ til 9½ prosent, det høyeste nivå siden 2. verdenskrig.

2. Belgia
Diskontoen heves fra 6 til 6½ prosent.

2. Italia
Forslaget til statsbudsjett for 1974 legges fram og viser et underskott på 8 600 milliarder lire, mot et antatt regnskapsunderskott på 8 800 milliarder lire på inneværende års budsjett.

6. Storbritannia
Regjeringen forlenger opphevelsen av importavgift på en rekke stålprodukter fram til utgangen av året.

7. Canada
Diskontoen forhøyes med ½ prosent til 6¾ prosent.

8. Nederland
Diskontoen blir forhøyet fra 6 til 6½ prosent.

10. Sambandsstatene
President Nixon undertegner ny jordbrukslov som blant annet inneholder tiltak for å øke hveteproduksjonen.

13. Sambandsstatene
Diskontoen blir hevet for 7. gang i år, denne gang fra 7 til 7½ prosent. Dette er den

høyeste diskonto Sambandsstatene noen gang har hatt. Ved inngangen til 1973 var diskontoen 4,5 prosent.

Prisstoppen oppheves og et system som tillater lønns- og prisstigning innenfor fastsatte rammer trer i kraft.

29. Japan
Diskontoen heves fra 6 til 7 prosent, og reservesatsene økes for forretningsbankene.

29. Finland
Det settes i verk midlertidig importregulering for biler, radio og TV. Årsaken er store underskott i handelsbalansen med utlandet.

31. Japan
Eksportrestriksjonene som ble innført i september 1972 på 20 viktige produkter (blant annet biler, kameraer, visse stålvarer og elektriske husholdningsapparater) blir opphevet.

September

3. Irland
Merverdiavgiften på matvarer, 5,3 prosent, blir opphevet.

6. Vest-Tyskland
Statsbudsjettet for 1974 blir lagt fram. Det viser en utgiftsøking på 10,5 prosent i forhold til 1973-budsjettet. Myndighetene vurderer budsjettet som nøytralt i virkningen på samlet etterspørsel.

7. Sverige
Regjeringen vedtar prisstopp for trevarer bestemt for det innenlandske marked.

7. Finland
Budsjettforslaget for 1973/74 blir lagt fram. Det viser en utgiftsside på 17,1 mrd. mark eller 14 prosent mer enn foregående år.

9. Ungarn
Ungarn blir medlem av GATT.

13. Canada
Diskontoen blir forhøyet fra 6¾ til 7¼ prosent.

14. Island
Kronen revalueres med 3,6 prosent i forhold til dollar. Tidligere på året hadde den islandske kronen blitt devaluert med 10 prosent (19. februar) og revaluert med 6 prosent (30. april.)

16. Italia
Diskontoen blir forhøyet fra 4 til 6,5 prosent.

17. Nederland
De nederlandske myndigheter revaluerer gylden med 5 prosent for å dempe prisstigningen.

18. Nederland
Budsjettforslaget for 1974 legges fram. Det viser en utgiftssum på 51 068 mill. gylden og et underskott på 2 042 mill.

18. FN
Øst-Tyskland og Vest-Tyskland blir medlemmer av FN.

19. Frankrike
Budsjettforslaget for 1974 legges fram og viser en utgiftsøking på 12,4 prosent sammenliknet med inneværende års budsjett. Budsjettet er gjort opp med et lite overskott. Skattleggingen av høye inntekter vil bli skjerpet, og det vil bli opprettet et motkonjunkturfond.

20. Frankrike
Diskontoen blir hevet fra 9,5 prosent til 11 prosent. Samtidig blir det varslet økte krav til bankenes minstereserver og krav om sterkere utlånsbegrensning.

Oktober

2. Sambandsstatene
Det innføres rasjonering på fyringsolje og propangass.

4. Vest-Tyskland
Myndighetene vedtar forskjellige kredittpolitiske tilstramningstiltak med sikte på å nøytralisere likviditetsvirkningene av kapitaltilstrømningen fra utlandet i september.

4. Belgia
Diskontoen blir hevet fra 6,5 til 7 prosent i et forsøk på å dempe inflasjonen.

5. Finland
Frihandelsavtalen med EF blir underskrevet i Brüssel.

8. Danmark
En del forbruksavgifter blir økt for å redusere etterspørselspresset og den sterke prisstigningen. Myndighetene vil også redusere de offentlige utgiftene.

12. Sverige
Prisstoppen på viktige matvarer, som ble innført 21. desember 1972, forlenges til 1. juli 1974.

16. Nederland
Diskontoen blir hevet fra 6,5 til 7 prosent.

17. Midt-Østen
De største oljeproduserende land i Midt-Østen beslutter å redusere sin oljeproduksjon med 5 prosent for hver måned framover inntil Israel har trukket seg tilbake fra okkuperte områder.

21. Frankrike
Bankenes reservekrav heves fra 12 til 14 prosent for å bremse den sterke likviditetsøkingen.

31. Italia
Prisstoppen forlenges på ubestemt tid.

November

3. Frankrike
Det blir innført priskontroll på en rekke konsumvarer.

5. Midt-Østen
De oljeproduserende land i Midt-Østen beslutter å redusere produksjonen med 25 prosent straks. Fra og med desember skal produksjonen skjæres videre ned med 5 prosent hver måned. Sambandsstatene og Nederland skal totalboikottes.

6. Storbritannia
Et nytt og mer detaljert pris- og lønnsprogram settes i verk. Programmet gir retningslinjer for tillatte maksimale pris- og lønnsforhøyelser i de kommende 12 måneder.

13. Storbritannia
«Minimum lending rate» forhøyes fra 11¼ til 13 prosent og enkelte reservesatser heves.

13. Japan
Etter at kursen på japanske yen de siste to ukene har falt i forhold til dollar, setter myndighetene i verk kontrolltiltak for å regulere japanske kjøp av amerikanske verdipapirer.

18. Midt-Østen
Det kunngjøres at oljeleveransene ikke vil bli redusert med ytterligere 5 prosent fra 1. desember som tidligere planlagt.

29. Belgia
Diskontoen heves fra 7 til 7¾ prosent.

29. Vest-Tyskland
Forretningsbankenes rediskonteringskvoter økes med 15 prosent. Det betyr en svak oppmyking av den stramme kredittpolitikken.

30. Midt-Østen
Storbritannia og Frankrike unntas fra oljeboikotten. Eksporten til disse land vil da fra 1. januar 1974 ligge på samme nivå som i september og ikke bli redusert med 30 prosent fra septembernivået slik som opprinnelig forutsatt.

30. Japan
Regjeringen vedtar et økonomisk-politisk program som inkluderer streng priskontroll og energirasjonering.

30. Vest-Tyskland
Investeringsavgiften på 11 prosent, som ble innført i mai i år, oppheves.

Desember

1. Danmark
Forslaget til statsbudsjett for 1974 legges fram. Det har en utgiftssum på 57,7 milliarder kroner, en stigning på 13 prosent fra inneværende års budsjett, og er gjort opp med et overskott på 3,5 milliarder kroner.

1. Japan
Begrensningen av utlendingers investeringer i japanske verdipapirer opphører etter å ha vært i kraft siden oktober 1972.

5. Frankrike
Myndighetene varsler om kredittpolitiske tiltak for å bremse prisstigningen. Blant annet blir det satt snevre rammer for bankenes utlånsøking, bedriftenes skatteinnbetalinger framskyndes og innskottsrenten blir økt.

6. Nederland
Diskontoen heves fra 7 til 8 prosent.

13. Storbritannia
Det varsles om strenge tiltak for å spare energi. Fra 17. desember og ut året vil en rekke industri- og tjenestesektorer få krafttilførsel for bare 5 arbeidsdager. Fra 31. desember innføres 3-dagers arbeidsuke for en rekke bedrifter.

17. Storbritannia
Det varsles om en rekke tiltak, blant annet spesialreserver og strafferenter for bankene, for å redusere utlånsøkingen i de nærmeste månedene framover.

17. Japan
Forslaget til statsbudsjett for finansåret 1974 legges fram. Det viser en utgiftsstigning på 20 prosent fra inneværende års budsjett.

20. Danmark
Diskontoen økes fra 8 til 9 prosent.

22. Japan
Diskontoen heves fra 7 til 9 prosent og enkelte reservesatser økes. Tiltakene må ses på bakgrunn både av den sterke prisstigningen og den synkende yen-kurs i den senere tid.

24. Midt-Østen
De seks største oljeproduserende land i Midt-Østen varsler om fordobling av råoljeprisen fra 1. januar 1974.

26. Midt-Østen
Istedenfor å redusere oljeproduksjonen med ytterligere 5 prosent fra 1. januar som tidligere planlagt, vil de oljeproduserende land i Midt-Østen øke produksjonen med 10 prosent fra denne dato. Produksjonen vil dermed være 15 prosent lavere enn i september, i stedet for 30, som opprinnelig planlagt. Japan og Belgia skal fra 1. januar behandles likt med Storbritannia og Frankrike, dvs. oljeleveransene til disse landene vil bli som i september.

Norge

Januar

1. Prisstoppen, som ble satt i verk i september i fjor, oppheves, men større prisforhøyelser må likevel meldes til Prisdirektoratet.

1. Pensjonsalderen settes ned til 67 år.

1. Loven om bedriftsdemokrati trer i kraft.

Februar

1. Avgiftsforhøyelsen på brennevin og tobakk, som ble vedtatt i finansdebatten i desember 1972, trer i kraft.

14. Regjeringen beslutter å la kronens kurs være uforandret etterat dollaren 12. februar ble devaluert med 10 prosent. Beslutningen må ses i sammenheng med den virkning en nedskrivning av kronen ville få for det innenlandske pris- og omkostningsnivå. Den nye sentralkursen på dollar blir kr. 5,9808 mot tidligere kr. 6,645.

16. Norge innleder formelt frihandelsforhandlingene med EF.

Mars

1. Portotakstene går opp.

2. Det vedtas ved kgl. resolusjon at sparebanker som har mer enn 30 prosent av forvaltningskapitalen plassert i norske ihendehaverobligasjoner, kan unntas fra plasseringsplikten.

14. Regjeringen beslutter at norske kroner skal gå sammen med de fleste EF-lands valutaer i en felles «flyting» overfor dollar, men med faste kurser seg i mellom.

April

7. Ved vårens indeksoppgjør oppnås etter megling enighet mellom LO og NAF om en pakkeløsning. Pakkeløsningen gir bare 45 prosent lønnskompensasjon for prisstigningen, men myndighetene skal bevilge 250 mill. kr. på årsbasis i prissubsidier fra og med juli og gi ytterligere 175 mill. kr. i subsidier på årsbasis for hvert poeng konsumprisindeksen overstiger 140,3 poeng pr. 15. september.

10. Regjeringen legger fram forslag om subsidier på 170 mill. kr., samt nedskjæring med 100 mill. kr. av statsbudsjettets utgiftsside.

12. Forhandlingene med EF om frihandelsavtale sluttføres. Avtalen skal tre i kraft 1. juli.

13. Krav om tilleggsreserver på forretningsbankenes utlånsøking utover nærmere angitte grenser blir vedtatt med virkning fra mai.

26. Stortinget gir sin tilslutning til Stortingsmeldingen om ilandføring av olje og gass fra Ekofiskfeltet til henholdsvis Teesside i England og Emden i Vest-Tyskland.

26. Regjeringens langtidsprogram for perioden 1973—77 legges fram. Etter programmet vil bruttonasjonalproduktet øke med gjennomsnittlig 6 prosent pr. år i løpet av perioden (4,5 prosent når oljevirksomheten holdes utenfor).

Mai

14. Norges handelsavtale med EF blir underskrevet i Brüssel.

24. Handelsavtalen med EF blir godkjent enstemmig av Stortinget.

25. Stortinget vedtar å opprette et fond for vekst og omstilling i industrien.

Juni

1. Primærreservekravet for de sør-norske sparebankene (med forvaltningskapital over 10 mill. kr.) blir hevet fra 3 til 4 prosent.

5. Stortinget vedtar med 73 mot 71 stemmer Regjeringens forslag om en nedskjæring av utgiftene på netto 100 mill. kr. på budsjettet for innværende år.

25. Et utvalg som ble nedsatt i september 1972, med direktør Hermod Skånland som formann, har gjort ferdig en innstilling om botemidler mot prisstigningen. Det sentrale punkt er et forslag om opprettelse av et nytt organ, Rådet for pris- og inntektspolitikk, som skal ha vide fullmakter.

25. Ministerrådet i EF ratifiserer handelsavtalen mellom Norge og Det europeiske fellesskap.

Juli

1. Handelsavtalen med EF trer i kraft, og den første tollreduksjon på 20 prosent finner sted. Som en hovedregel skal tollavviklingen skje i fem etapper à 20 prosent og være avsluttet 1. juli 1977.

September

9.—10. Stortingsvalget fører til uvanlig store forskyvninger i mandatfordelingen mellom partiene i Stortinget. Mens Sosialistisk Valgforbund vinner 16 mandater, Kristelig Folkeparti 6 mandater og Anders Langes nye parti 4 mandater, taper Arbeiderpartiet 12 mandater og Venstre 11 mandater. Sosialistisk Valgforbund og Arbeiderpartiet får tilsammen 78 av 155 mandater.

17. Primærreservekravene for de sør-norske sparebankene heves igjen, nå fra 4 til 5 prosent, etter at utlånsøkingen har vært svært sterk i sommermånedene.

Oktober

9. Da konsumprisindeksen pr. 15. september, offentliggjort i dag, var 141,0, må myndighetene etter avtalen i forbindelse med vårens indeksoppgjør yte 122,5 mill. kr. på årsbasis i prissubsidier.

11. Regjeringen Korvalds forslag til statsbudsjett for 1974 viser en utgiftsside på 34,3 milliarder kr., en øking på 11,5 prosent i forhold til budsjettforslaget for 1973. Det budsjetterte overskott før lånetransaksjoner er 300 mill. kroner, det samme som i forrige budsjett.

Forslaget innebærer blant annet takstøking for offentlige transporttjenester, økt bensinavgift og miljøvernavgift på visse forbruksvarer med forurensningseffekt. Videre foreslås det heving av nedre grense for statsskatt.

I nasjonalbudsjettet, som legges fram sammen med statsbudsjettet, regnes det med en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 5,4 prosent, mens veksten fra 1972 til 1973 anslås til 4,3 prosent. Det private konsumet ventes neste år å stige med 4 prosent, bruttoinvesteringene med 4,3 prosent (5,8 prosent utenom sjøfart) eksporten av varer og tjenester med 6,9 prosent og importen med 5,9 prosent.

12.—15. Regjeringen Korvald går av og Trygve Bratteli danner ny mindretallsregjering utgått av Arbeiderpartiet. Den nye regjering legger utover høsten fram en rekke forslag til omdisponering av både inntekter og utgifter i det opprinnelige statsbudsjett. Nettovirkningen av forslagene vil imidlertid neppe være betydelig. Storparten av forslagene blir senere vedtatt av Stortinget.

November

15. Regjeringen vedtar å revaluere kronen med 5 prosent. Vedtaket begrunnes med ønsket om å dempe prisstigningen.

20. Det innføres prisstopp på elektrisk kraft, og Forbruker- og administrasjonsdepartementet gis fullmakt til å fastsette bestemmelser for regulering av og kontroll med produsentpriser.

23. Som følge av reduksjonen av oljeleveransene fra Midt-Østen fastsetter Handelsdepartementet midlertidige forskrifter for begrensninger i leveranser og forbruk av olje og bensin. Bensinstasjonenes åpningstid innskrenkes og leveransene av petroleum, parafin og fyringsolje til boligoppvarming skjæres ned med 25 prosent i perioden 1. oktober 1973—30. april 1974, i forhold til samme periode ett år tidligere.

Desember

1. Krav om tilleggsreserver på forretningsbankenes utlånsøking, som ble innført 13. april i år, oppheves.

5. Det kunngjøres forbud mot bruk av motorkjøretøyer i helgene 8.—9. og 15.—16. desember, for å spare bensin og olje.

14. Det innføres forbud mot å forhøye nettopriser eller veiledende videresalgspriser for varer før minst en måned etter at det er sendt melding til Prisdirektoratet om forhøyelsen. Forbudet gjelder bare store bedrifter.

14. Det innføres midlertidig avansestopp for norske tekstil- og konfeksjonsvarer og for norsk skotøy.

Nasjonalregnskap.

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.					
Privat konsum	39 324	43 814	48 844	53 152	58 332
Offentlig konsum	10 952	12 124	14 237	15 874	17 746
Sivilt	8 402	9 303	11 201	12 657	14 320
Militært	2 550	2 821	3 036	3 217	3 426
Bruttoinvestering	17 661	24 925	28 965	27 573	33 771
Bygninger og anlegg	10 179	11 615	13 410	14 839	16 199
Skip og båter	1 184	3 066	5 020	3 403	5 154
Annet transportmateriell	1 785	1 786	2 105	2 176	2 450
Maskiner, redskap, inventar	3 801	4 598	5 535	5 729	6 104
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	113	313	704	1 217	2 820
Lagerendring	599	3 547	2 191	209	1 044
Eksportoverskott	1 510	— 1 028	— 2 934	740	— 350
Eksport	29 368	33 403	35 808	40 059	48 700
— Import	27 858	34 431	38 742	39 319	49 050
Bruttonasjonalprodukt	69 447	79 835	89 112	97 339	109 499
Kapitalslit	9 572	11 083	12 315	13 482	15 333
Bygninger og anlegg	2 928	3 285	3 628	3 956	4 385
Skip og båter	2 721	3 036	3 327	3 614	4 241
Annet transportmateriell	1 264	1 481	1 664	1 928	2 116
Maskiner, redskap, inventar	2 557	3 041	3 350	3 577	3 969
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	102	240	346	407	622
Nettonasjonalprodukt	59 875	68 752	76 797	83 857	94 166

B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling.					
Privat konsum	56,6	54,9	54,8	54,6	53,3
Offentlig konsum	15,8	15,2	16,0	16,3	16,2
Sivilt	12,1	11,7	12,6	13,0	13,1
Militært	3,7	3,5	3,4	3,3	3,1
Bruttoinvestering	25,4	31,2	32,5	28,3	30,8
Bygninger og anlegg	14,6	14,6	15,0	15,2	14,8
Skip og båter	1,7	3,8	5,6	3,5	4,7
Annet transportmateriell	2,6	2,2	2,4	2,2	2,2
Maskiner, redskap, inventar	5,5	5,8	6,2	5,9	5,6
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	0,2	0,4	0,8	1,3	2,6
Lagerendring	0,8	4,4	2,5	0,2	0,9
Eksportoverskott	2,2	— 1,3	— 3,3	0,8	— 0,3
Eksport	42,3	41,8	40,2	41,2	44,5
— Import	40,1	43,1	43,5	40,4	44,8
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	13,8	13,9	13,8	13,9	14,0
Bygninger og anlegg	4,2	4,1	4,1	4,1	4,0
Skip og båter	3,9	3,8	3,7	3,7	3,9
Annet transportmateriell	1,8	1,9	1,9	2,0	1,9
Maskiner, redskap, inventar	3,7	3,8	3,7	3,7	3,6
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	0,2	0,3	0,4	0,4	0,6
Nettonasjonalprodukt	86,2	86,1	86,2	86,1	86,0

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
C. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser. 1970 = 100.					
Privat konsum	..	100,0	106,6	113,4	122,2
Offentlig konsum	..	100,0	109,3	116,0	124,2
Sivilt	..	100,0	109,4	116,6	125,1
Militært	..	100,0	109,1	113,7	120,4
Bruttoinvestering	..	100,0	104,8	112,1	117,0
Bygninger og anlegg	..	100,0	105,9	111,1	119,5
Skip og båter	..	100,0	104,0	134,8	135,8
Annet transportmateriell	..	100,0	105,5	117,2	123,3
Maskiner, redskap, inventar	..	100,0	103,0	103,6	108,8
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	..	100,0	105,9	111,9	110,4
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	..	100,0	103,7	101,3	112,3
— Import	..	100,0	105,4	107,3	114,6
Bruttonasjonalprodukt	..	100,0	105,8	110,6	119,7
Kapitalslit	..	100,0	104,8	110,2	118,7
Bygninger og anlegg	..	100,0	106,1	111,4	118,9
Skip og båter	..	100,0	104,6	111,8	127,7
Annet transportmateriell	..	100,0	105,8	116,7	122,2
Maskiner, redskap, inventar	..	100,0	103,0	104,0	109,2
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	..	100,0	105,8	112,4	115,4
Nettonasjonalprodukt	..	100,0	105,9	110,6	119,9

D. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr.

Jordbruk	2 500	3 036	3 421	3 605	3 549
Skogbruk	684	878	1 021	921	961
Fiske og fangst	853	1 326	1 485	1 433	1 659
Bergverksdrift inkl. oljeutvinning	634	676	725	923	1 009
Industri	15 040	17 416	19 043	20 708	24 041
Kraft- og vannforsyning	1 960	2 423	2 571	2 837	3 054
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. oljeboring	5 738	6 490	7 384	7 984	8 652
Varehandel m.v.	14 149	15 376	17 266	18 581	20 544
Hotell- og restaurantdrift	897	1 032	1 156	1 310	1 536
Sjøfart	6 222	7 305	7 624	7 800	9 404
Annen samferdsel inkl. oljetransport med rør	4 389	5 221	5 771	6 602	7 458
Bank- og forsikringsvirksomhet	1 598	1 896	2 215	2 574	3 150
Eiendomsdrift	3 509	3 936	4 354	4 854	5 345
Forretningsmessig tjenesteyting	1 045	1 437	1 661	2 119	2 334
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	11 693	13 096	15 430	17 405	19 531
Korreksjon frie banktjenester	—1 464	—1 709	—2 015	—2 317	—2 728
Bruttonasjonalprodukt	69 447	79 835	89 112	97 339	109 499
Av dette i:					
Bedrifter	61 020	70 401	77 857	84 601	95 047
Stats- og trygdeforvaltning	3 657	3 992	4 707	5 297	5 773
Kommunalforvaltning	4 770	5 442	6 548	7 441	8 679

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
E. Privat konsum. Mill. kr.					
Matvarer	9 237	10 500	11 435	12 175	13 299
Drikkevarer og tobakk	3 010	3 373	3 803	4 159	4 470
Klær og skotøy	4 016	4 580	5 017	5 164	5 393
Bolig, lys og brensel	5 156	6 031	6 500	7 248	8 033
Møbler og husholdningsartikler	3 295	3 496	3 934	4 248	4 575
Helsepleie	2 477	3 047	3 534	4 237	4 940
Transport, post- og teletjenester	4 871	4 867	5 858	6 319	7 067
Fritidssysler og utdanning	2 917	3 154	3 523	3 855	4 167
Annet konsum	3 656	4 162	4 567	5 013	5 518
Spesifisert konsum	38 635	43 210	48 171	52 418	57 462
+ Korreksjonsposter[1]	689	604	673	734	870
Privat konsum	39 324	43 814	48 844	53 152	58 332

F. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	1 001	982	1 129	1 177	1 213
Skogbruk	130	131	136	145	150
Fiske og fangst	278	312	372	441	442
Bergverksdrift ekskl. oljeutvinning	177	206	247	223	341
Industri	2 355	3 242	3 775	3 550	3 634
Kraft- og vannforsyning	1 595	1 732	1 990	2 075	2 114
Bygge- og anleggsvirksomhet ekskl. oljeboring	407	434	505	542	615
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	1 437	1 484	1 827	2 194	2 516
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	1 311	1 395	1 585	1 838	1 921
Sjøfart	1 002	2 866	4 808	3 142	4 891
Annen samferdsel ekskl. oljetransport med rør	1 484	1 614	1 737	1 646	1 877
Bank- og forsikringsvirksomhet	204	253	300	348	265
Boliger	3 383	3 940	4 684	5 251	5 868
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	2 185	2 474	2 975	3 555	4 010
Utvinning og boring etter olje og gass, olje- og gasstransport med rør	113	313	704	1 237	2 870
Bruttoinvestering i fast kapital	17 062	21 378	26 774	27 364	32 727
Av dette i:					
Private bedrifter	10 976	14 600	18 913	18 554	22 120
Offentlige bedrifter	2 690	3 041	3 455	3 554	4 837
Stats- og trygdeforvaltning	1 192	1 289	1 414	1 684	1 794
Kommunalforvaltning	2 204	2 448	2 992	3 572	3 976

[1] Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
G. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr.					
Nettonasjonalprodukt	59 875	68 752	76 797	83 857	94 166
— Indirekte skatter[1]	10 785	14 650	16 714	18 206	19 953
+ Subsidier[1]	3 295	4 274	4 827	5 495	6 155
Faktorinntekt	52 385	58 376	64 910	71 146	80 368
Av dette i:					
Jordbruk	2 241	2 287	2 670	2 821	2 750
Skogbruk	685	745	887	775	785
Fiske og fangst	592	911	1 050	994	1 175
Bergverksdrift inkl. oljeutvinning	558	297	211	312	226
Industri	12 854	15 188	16 344	18 098	21 263
Herav: Skjermede industrigrupper[2]	3 876	4 278	4 959	5 520	6 111
Hjemmekonkurrerende industrigrupper[2]	6 640	8 170	8 853	9 981	11 731
Utekonkurrerende industrigrupper[2]	2 338	2 740	2 532	2 597	3 421
Kraft- og vannforsyning	1 250	1 253	1 263	1 440	1 514
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. oljeboring	4 676	5 418	6 165	6 669	7 175
Varehandel m. v.	6 810	7 218	7 980	8 364	9 245
Hotell- og restaurantdrift	817	764	861	998	1 185
Sjøfart	3 762	4 479	4 523	4 429	5 439
Annen samferdsel inkl. oljetransport med rør	3 446	3 560	3 939	4 473	5 081
Bank- og forsikringsvirksomhet	1 628	1 916	2 254	2 629	3 182
Eiendomsdrift	2 258	2 517	2 793	3 180	3 485
Forretningsmessig tjenesteyting	975	1 136	1 316	1 692	1 882
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	11 297	12 396	14 669	16 589	18 709
Korreksjon frie banktjenester	— 1 464	— 1 709	— 2 015	— 2 317	— 2 728

H. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	164	173	185	204	220
Skogbruk	295	283	315	299	325
Fiske og fangst	100	104	108	116	122
Bergverksdrift inkl. oljeutvinning	282	324	355	418	482
Industri	10 269	11 586	13 235	14 686	16 469
Herav: Skjermede industrigrupper[2]	3 007	3 408	3 931	4 415	4 945
Hjemmekonkurrerende industrigrupper[2]	5 615	6 330	7 208	8 046	9 066
Utekonkurrerende industrigrupper[2]	1 647	1 848	2 096	2 225	2 458
Kraft- og vannforsyning	505	546	639	692	763
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. oljeboring	3 584	4 063	4 627	5 004	5 434
Varehandel m. v.	4 431	4 935	5 809	6 669	7 649
Hotell- og restaurantdrift	590	635	716	837	1 015
Sjøfart	2 712	2 710	3 292	3 526	4 115
Annen samferdsel inkl. oljetransport med rør	3 218	3 543	4 075	4 690	5 262
Bank- og forsikringsvirksomhet	1 041	1 197	1 405	1 612	1 755
Eiendomsdrift	40	45	54	57	66
Forretningsmessig tjenesteyting	691	830	983	1 199	1 362
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	9 728	10 821	12 919	14 638	16 536
Lønnskostnader i alt	37 650	41 795	48 717	54 647	61 575
Av dette i:					
Bedrifter	29 693	32 936	38 130	42 663	47 941
Stats- og trygdeforvaltning	3 502	3 799	4 473	5 034	5 485
Kommunalforvaltning	4 455	5 060	6 114	6 950	8 149

[1] Se note til tabell Q. [2] Se noter til tabell N.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
I. Eierinntekt etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	2 077	2 114	2 485	2 617	2 530
Skogbruk	390	462	572	476	460
Fiske og fangst	492	807	942	878	1 053
Bergverksdrift inkl. oljeutvinning	276	— 27	— 144	— 106	— 256
Industri	2 585	3 602	3 109	3 412	4 794
Herav: Skjermede industrigrupper[1]	869	870	1 028	1 105	1 166
Hjemmekonkurrerende industrigrupper[1]	1 025	1 840	1 645	1 935	2 665
Utekonkurrerende industrigrupper[1]	691	892	436	372	963
Kraft- og vannforsyning	745	707	624	748	751
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. oljeboring	1 092	1 355	1 538	1 665	1 741
Varehandel m. v.	2 379	2 283	2 171	1 695	1 596
Hotell- og restaurantdrift	227	129	145	161	170
Sjøfart	1 050	1 769	1 231	903	1 324
Annen samferdsel inkl. oljetransport med rør	228	17	— 136	— 217	— 181
Bank- og forsikringsvirksomhet	587	719	849	1 017	1 427
Eiendomsdrift	2 218	2 472	2 739	3 123	3 419
Forretningsmessig tjenesteyting	284	306	333	493	520
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	1 569	1 575	1 750	1 951	2 173
Korreksjon frie banktjenester	— 1 464	— 1 709	— 2 015	— 2 317	— 2 728
Eierinntekt	14 735	16 581	16 193	16 499	18 793
J. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.					
Privat kapitaltilvekst	2 731	6 652	6 255	5 565	7 435
Offentlig kapitaltilvekst[2]	6 269	5 462	6 712	8 111	9 003
Øking i nasjonalformuen	9 000	12 114	12 967	13 676	16 438
Innenlandsk nettoinvestering	8 089	13 842	16 650	14 091	18 438
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet[3]	911	— 1 728	— 3 683	— 415	— 2 000
K. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	50 711	57 166	64 084	69 979	78 979
Lønnskostnader	37 650	41 795	48 717	54 647	61 575
Herav: Utbetalt lønn	32 633	37 356	42 705	47 171	52 386
Arbeidsgiveravgift til folketrygden m. v.	5 017	4 439	6 012	7 476	9 189
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	2 711	3 107	3 696	3 647	3 704
Inntekt av boliger	684	660	833	1 062	1 370
Personlige renteinntekter (netto)	913	1 133	1 248	1 377	1 532
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	8 753	10 471	9 590	9 246	10 798
Offentlig nettoinntekt av kapital	1 108	589	78	139	39
Renter, aksjeutbytter og inntektsført overskott av statlige foretak[4]	405	318	155	15	— 51
Skatt på statlige foretak	63	65	67	83	90
Kapitaltilvekst i statlige foretak	640	206	— 144	41	–
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	566	621	748	1 028	1 350
Faktorinntekt	52 385	58 376	64 910	71 146	80 368

[1] Se noter til tabell N. [2] Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. [3] Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet. [4] Inklusive eierinntekt i kommuneforetak.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
L. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	96,8	97,9	98,7	98,3	98,3
Utbetalt lønn	62,3	64,0	65,8	66,3	65,2
Arbeidsgiveravgift til folketrygden m. v.	9,6	7,6	9,2	10,5	11,4
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	5,2	5,3	5,7	5,1	4,6
Inntekt av boliger	1,3	1,1	1,3	1,5	1,7
Personlige renteinntekter (netto)	1,7	2,0	1,9	1,9	1,9
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	16,7	17,9	14,8	13,0	13,5
Offentlig nettoinntekt av kapital	2,1	1,0	0,1	0,2	–
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	1,1	1,1	1,2	1,5	1,7
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
M. Utenriksregnskap. Mill. kr.					
Varer og tjenester:					
Eksport:					
Varer fob	13 618	15 536	16 319	18 238	22 075
Skip, nybygde	403	810	1 060	1 316	1 400
Skip, eldre	1 916	1 369	802	2 242	3 800
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	10 550	12 490	13 990	14 175	16 800
Reisetrafikk	914	1 128	1 227	1 368	1 400
Andre tjenester	1 967	2 070	2 410	2 720	3 225
I alt	29 368	33 403	35 808	40 059	48 700
Import:					
Varer cif	19 696	23 673	25 347	25 754	31 230
Skip	1 687	2 978	3 771	3 478	5 920
Skipsfartens utgifter i utlandet	3 935	4 700	5 695	5 540	6 500
Reisetrafikk	824	1 014	1 194	1 402	1 600
Sjøfolks utgifter i utlandet	705	655	620	590	600
Andre tjenester	1 011	1 411	2 115	2 555	3 200
I alt	27 858	34 431	38 742	39 319	49 050
Eksportoverskott	1 510	—1 028	—2 934	740	— 350
Renter og stønader:					
Fra utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	974	1 055	1 000	873	1 050
Stønader	373	408	516	502	500
I alt	1 347	1 463	1 516	1 375	1 550
Til utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	1 540	1 676	1 748	1 901	2 400
Stønader	406	487	517	629	800
I alt	1 946	2 163	2 265	2 530	3 200
Rente- og stønadsoverskott	— 599	— 700	— 749	—1 155	—1 650
Overskott på driftsregnskapet	911	—1 728	—3 683	— 415	—2 000
Netto endring i totale netto gull- og valutabeholdninger og lånegjeld ikke forårsaket av transaksjoner	— 42	215	182	610	..
Nedgang i Norges nettogjeld til utlandet	869	—1 513	—3 501	195	..
Kapitalregnskap:					
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner	— 901	976	2 457	2 161	..
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	36	— 136	579	—1 734	..
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	— 46	708	463	— 196	..
Netto kapitaltransaksjoner i alt	— 911	1 548	3 499	231	..
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer m. v.	42	— 35	2	— 426	..
Oppgang i Norges nettogjeld til utlandet	— 869	1 513	3 501	— 195	..

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
N. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Mill. kr.					
Inntekt av jordbruk	2 241	2 287	2 670	2 821	2 750
Lønn utenom jordbruk	37 486	41 622	48 532	54 443	61 355
Herav: Skjermede næringer[1]	27 000	30 198	35 342	40 053	45 042
Hjemmekonkurrerende næringer[2]	6 007	6 714	7 628	8 474	9 539
Utekonkurrerende næringer[3]	4 479	4 710	5 562	5 916	6 774
Eierinntekt utenom jordbruk	12 658	14 467	13 708	13 882	16 263
Herav: Skjermede næringer[1]	9 006	8 990	9 378	9 769	10 472
Hjemmekonkurrerende næringer[2]	1 907	2 869	2 812	3 042	3 783
Utekonkurrerende næringer[3]	1 745	2 608	1 518	1 071	2 008
Faktorinntekt	52 385	58 376	64 910	71 146	80 368
O. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Prosentvis fordeling.					
Inntekt av jordbruk	4,3	3,9	4,1	4,0	3,4
Lønn utenom jordbruk	71,6	71,3	74,8	76,5	76,4
Herav: Skjermede næringer[1]	51,5	51,7	54,4	56,3	56,1
Hjemmekonkurrerende næringer[2]	11,5	11,5	11,8	11,9	11,9
Utekonkurrerende næringer[3]	8,6	8,1	8,6	8,3	8,4
Eierinntekt utenom jordbruk	24,1	24,8	21,1	19,5	20,2
Herav: Skjermede næringer[1]	17,2	15,4	14,5	13,7	13,0
Hjemmekonkurrerende næringer[2]	3,6	4,9	4,3	4,3	4,7
Utekonkurrerende næringer[3]	3,3	4,5	2,3	1,5	2,5
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
P. Private inntekter og utgifter. Mill. kr.					
Inntekter:					
Privat inntekt av arbeid og kapital[4]	50 711	57 166	64 084	69 979	78 979
Stønader fra det offentlige[5]	8 455	11 173	13 606	15 694	18 415
Stønader fra utlandet	373	408	516	502	500
Inntekter i alt	59 539	68 747	78 206	86 175	97 894
Utgifter:					
Direkte skatter og trygdepremier[6]	17 300	18 093	22 863	27 213	31 858
Stønader til utlandet	184	188	244	245	269
Privat konsum	39 324	43 814	48 844	53 152	58 332
Privat kapitaltilvekst	2 731	6 652	6 255	5 565	7 435
Utgifter i alt	59 539	68 747	78 206	86 175	97 894

[1] Utenom jordbruk, men inkl. mjølkeforedling. [2] Skogbruk, fiske og fangst, utvinning og boring etter olje og gass og hjemmekonkurrerende industri (del av produksjon av næringsmidler, produksjon av tobakksvarer, tekstil- og bekledningsvarer, møbler og innredninger av tre, kjemiske produkter ekskl. kjemiske råvarer, keramikk, glass- og glassvarer, del av metallvareproduksjon, verkstedprodukter ekskl. metallkonstruksjoner og rep. av maskiner, produksjon og rep. av jernbane, sporvognsmateriell og fly; annen industriproduksjon). [3] Malm- og kullgruver, utenriks sjøfart, lufttransport og utekonkurrerende industrigrupper (del av produksjon av næringsmidler, del av treforedling, kjemiske råvarer, og del av produksjon av metaller). [4] For spesifikasjon, se tabell K. [5] Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. [6] Ekskl. skatter fra offentlige foretak.

Nasjonalregnskap (forts.).

Q. Offentlig forvaltnings[1] inntekter og utgifter[2]. Mill. kr.

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
Inntekter:					
Formuesinntekt	1 623	1 748	1 839	1 934	2 170
Direkte skatter og trygdepremier	17 363	18 158	22 930	27 296	31 948
Indirekte skatter	10 785	14 650	16 714	18 206	19 953
Stønader fra utlandet	–	–	–	–	–
Inntekter i alt	29 771	34 556	41 483	47 436	54 071
Utgifter:					
Renteutgifter	1 218	1 430	1 684	1 919	2 221
Stønader til private konsumenter	8 455	11 173	13 606	15 694	18 415
Subsidier	3 295	4 274	4 827	5 495	6 155
Stønader til utlandet	222	299	273	384	531
Offentlig konsum	10 952	12 124	14 237	15 874	17 746
Kapitaltilvekst	5 629	5 256	6 856	8 070	9 003
Utgifter i alt	29 771	34 556	41 483	47 436	54 071

R. Sysselsetting etter næring. 1 000 årsverk.

Jordbruk	166	161	155	147	142
Skogbruk	13	12	12	11	11
Fiske og fangst	30	28	27	26	25
Bergverksdrift inkl. oljeutvinning	9	9	9	10	10
Industri	371	380	383	382	381
Herav: Skjermede industrigrupper[3]	116	120	121	122	122
Hjemmekonkurrerende industrigrupper[3]	203	208	210	210	210
Utekonkurrerende industrigrupper[3]	52	52	52	50	49
Kraft- og vannforsyning	16	16	16	16	16
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. oljeboring	129	132	133	131	130
Varehandel m. v.	200	206	208	207	209
Hotell- og restaurantdrift	30	30	30	30	32
Sjøfart	65	60	60	60	59
Annen samferdsel inkl. oljetransport med rør	103	105	106	107	108
Bank- og forsikringsvirksomhet	28	30	31	32	33
Eiendomsdrift	3	4	4	4	4
Forretningsmessig tjenesteyting	27	29	31	33	34
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	338	352	360	369	377
Årsverk utført i alt	1 528	1 554	1 565	1 565	1 571
Årsverk utført av selvstendige	294	286	280	270	265
Årsverk utført av lønnstakere	1 234	1 268	1 285	1 295	1 306

[1] Inklusive kommuneforetak. [2] I denne tabell og ellers i nasjonalregnskapet er skatter, avgifter, subsidier og stønader i prinsippet registrert med de i året påløpne (i motsetning til innbetalte) beløp. Tallene for offentlige inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet avviker derfor fra tallene i de offentlige regnskaper. [3] Se noter til tabell N.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
S. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1970-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	..	3 036	3 316	3 441	3 440
Skogbruk	..	878	922	887	902
Fiske og fangst	..	1 326	1 359	1 366	1 240
Bergverksdrift inkl. oljeutvinning	..	676	708	929	893
Industri	..	17 416	18 144	18 706	19 345
Kraft- og vannforsyning	..	2 423	2 568	2 693	2 882
Bygge- og anleggsvirksomhet inkl. oljeboring	..	6 490	6 900	7 005	7 147
Varehandel m. v.	..	15 376	16 159	16 368	17 068
Hotell- og restaurantdrift	..	1 032	1 066	1 064	1 086
Sjøfart	..	7 305	7 643	8 564	9 265
Annen samferdsel inkl. oljetransport med rør	..	5 221	5 434	5 718	6 016
Bank- og forsikringsvirksomhet	..	1 896	1 976	2 045	2 094
Eiendomsdrift	..	3 936	4 153	4 305	4 434
Forretningsmessig tjenesteyting	..	1 437	1 498	1 732	1 758
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	..	13 096	14 195	15 099	15 775
Korreksjon frie banktjenester	..	— 1 709	— 1 802	— 1 879	— 1 896
Bruttonasjonalprodukt	..	79 835	84 239	88 043	91 449
Av dette i:					
Bedrifter	..	70 401	73 966	77 053	79 747
Stats- og trygdeforvaltning	..	3 992	4 332	4 641	4 743
Kommunalforvaltning	..	5 442	5 941	6 349	6 959

T. Privat konsum. I 1970-priser. Mill. kr.					
Matvarer	..	10 500	10 786	10 751	10 988
Drikkevarer og tobakk	..	3 373	3 459	3 629	3 577
Klær og skotøy	..	4 580	4 796	4 540	4 336
Bolig, lys og brensel	..	6 031	6 098	6 448	6 688
Møbler og husholdningsartikler	..	3 496	3 756	3 771	3 760
Helsepleie	..	3 047	3 262	3 707	3 972
Transport, post- og teletjenester	..	4 867	5 411	5 445	5 614
Fritidssysler og utdanning	..	3 154	3 339	3 404	3 451
Annet konsum	..	4 162	4 287	4 463	4 560
Spesifisert konsum	..	43 210	45 194	46 158	46 946
+ Korreksjonsposter[1]	..	604	636	712	791
Privat konsum	..	43 814	45 830	46 870	47 737

[1] Se note til tabell E.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
U. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. I 1970-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	..	982	1 111	1 084	1 051
Skogbruk	..	131	135	135	132
Fiske og fangst	..	312	357	411	401
Bergverksdrift ekskl. oljeutvinning	..	206	236	207	297
Industri	..	3 242	3 608	3 351	3 212
Kraft- og vannforsyning	..	1 732	1 884	1 863	1 769
Bygge- og anleggsvirksomhet ekskl. oljeboring	..	434	484	518	553
Varehandel, hotell, restaurantdrift, forretningsbygg	..	1 484	1 728	1 962	2 136
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	..	1 395	1 501	1 651	1 614
Sjøfart	..	2 866	4 625	2 281	3 560
Annen samferdsel ekskl. oljetransport med rør	..	1 614	1 666	1 472	1 587
Bank- og forsikringsvirksomhet	..	253	284	316	225
Boliger	..	3 940	4 423	4 769	4 939
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	..	2 474	2 817	3 230	3 432
Utvinning og boring etter olje og gass, olje- og gasstransport med rør	..	313	665	1 108	2 601
Bruttoinvestering i fast kapital	..	21 378	25 524	24 358	27 509
Av dette i:					
Private bedrifter	..	14 600	18 075	16 404	18 362
Offentlige bedrifter	..	3 041	3 281	3 221	4 278
Stats- og trygdeforvaltning	..	1 289	1 340	1 517	1 520
Kommunalforvaltning	..	2 448	2 828	3 216	3 349

V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1970-priser. Mill. kr.					
Privat konsum	..	43 814	45 830	46 870	47 737
Offentlig konsum	..	12 124	13 020	13 689	14 291
Sivilt	..	9 303	10 238	10 859	11 446
Militært	..	2 821	2 782	2 830	2 845
Bruttoinvestering	..	24 925	27 640	24 594	28 859
Bygninger og anlegg	..	11 615	12 662	13 357	13 559
Skip og båter	..	3 066	4 829	2 525	3 796
Annet transportmateriell	..	1 786	1 995	1 857	1 987
Maskiner, redskap, inventar	..	4 598	5 373	5 531	5 612
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	..	313	665	1 088	2 555
Lagerendring	..	3 547	2 116	236	1 350
Eksportoverskott	..	—1 028	—2 251	2 890	562
Eksport	..	33 403	34 517	39 544	43 368
— Import	..	34 431	36 768	36 654	42 806
Bruttonasjonalprodukt	..	79 835	84 239	88 043	91 449
Kapitalslit	..	11 083	11 750	12 238	12 915
Bygninger og anlegg	..	3 285	3 418	3 551	3 687
Skip og båter	..	3 036	3 181	3 232	3 322
Annet transportmateriell	..	1 481	1 573	1 652	1 731
Maskiner, redskap, inventar	..	3 041	3 251	3 441	3 636
Oljeboreplattformer, oljeutvinningsanlegg m. v.	..	240	327	362	539
Nettonasjonalprodukt	..	68 752	72 489	75 805	78 534

Nasjonalregnskap (forts.).

	1969*	1970*	1971*	1972*	1973*
W. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Vekstrater.					
Privat konsum	..	..	4,6	2,3	1,8
Offentlig konsum	..	..	7,4	5,1	4,4
Sivilt	..	..	10,1	6,1	5,4
Militært	..	..	—1,4	1,7	0,5
Bruttoinvestering	..	..	10,9	—11,0	17,3
Bygninger og anlegg	..	..	9,0	5,5	1,5
Skip og båter	..	..	57,5	—47,7	50,3
Annet transportmateriell	..	..	11,7	— 6,9	7,0
Maskiner, redskap, inventar	..	..	16,9	2,9	1,5
Oljeboreplattformer, oljeutvinnings-anlegg m. v.	..	..	112,5	63,6	134,8
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	..	..	3,3	14,6	9,7
— Import	..	..	6,8	— 0,3	16,8
Bruttonasjonalprodukt	..	..	5,5	4,5	3,9
Kapitalslit	..	..	6,0	4,2	5,5
Bygninger og anlegg	..	..	4,0	3,9	3,8
Skip og båter	..	..	4,8	1,6	2,8
Annet transportmateriell	..	..	6,2	5,0	4,8
Maskiner, redskap, inventar	..	..	6,9	5,8	5,7
Oljeboreplattformer, oljeutvinnings-anlegg m. v.	..	..	36,3	10,7	48,9
Nettonasjonalprodukt	..	..	5,4	4,6	3,6

Vedlegg 1

Appendix 1

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1973

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1973

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke XII — Boktrykk 1973

Nr. 275 Økonomisk utsyn over året 1972 *Economic Survey* Sidetall 162 Pris kr. 15,00
— 276 Statistisk årbok 1973 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 477 Pris kr. 15,00

Rekke A — Offsettrykk 1973

Nr. 527 Psykiatriske sykehus 1971 *Mental Hospitals* Sidetall 49 Pris kr. 7,00
— 528 Bøndenes inntekt og formue 1970 *The Holders' Income and Property* Sidetall 45 Pris kr. 8,00
— 529 Bygge- og anleggsstatistikk 1971 *Construction Statistics* Sidetall 27 Pris kr. 7,00
— 530 Industristatistikk 1971 *Industrial Statistics* Sidetall 157 Pris kr. 9,00
— 531 Kriminalstatistikk Reaksjoner 1971 *Criminal Statistics Sanctions* Sidetall 71 Pris kr. 7,00
— 532 Dødsårsaker 1971 *Causes of Death* Sidetall 87 Pris kr. 8,00
— 533 Regnskapsstatistikk 1971 Bergverksdrift og industri *Statistics of Accounts Mining and Manufacturing* Sidetall 79 Pris kr. 8,00
— 534 Regnskapsstatistikk 1971 Engroshandel *Statistics of Accounts Wholesale Trade* Sidetall 49 Pris kr. 8,00
— 535 Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk september 1972 *Wage Statistics for Wage-Earning and Salaried Employees in Agriculture and Horticulture* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 536 Sjøulykkesstatistikk 1972 *Marine Casualties* Sidetall 61 Pris kr. 8,00
— 537 Undervisningsstatistikk Universiteter og høgskoler Høstsemesteret 1970 *Educational Statistics Universities Autumn Term* Sidetall 211 Pris kr. 8,00
— 538 Legestatistikk 1972 *Statistics on Physicians* Sidetall 75 Pris kr. 8,00
— 539 Sykehusstatistikk 1971 *Hospital Statistics* Sidetall 31 Pris kr. 7,00
— 540 Jordbruksteljinga 20. juni 1969 VII Oversikt *Census of Agriculture VII General Survey* Sidetall 191 Pris kr. 9,00
— 541 Varehandelsstatistikk 1971 *Wholesale and Retail Trade Statistics* Sidetall 103 Pris kr. 8,00
— 542 Formuesstatistikk 1970 Personlige inntektstakere og husholdninger *Property Statistics Personal Income Earners and Households* Sidetall 71 Pris kr. 8,00
— 543 Inntektsstatistikk 1970 Personlige inntektstakere og husholdninger *Income Statistics Personal Income Earners and Households* Sidetall 119 Pris kr. 9,00
— 544 Folkeavstemningen om EF II *The Advisory Referendum on Norway's Accession to the EC II* Sidetall 115 Pris kr. 9,00
— 545 Finansinstitusjoner 1971 *Financial Institutions* Sidetall 117 Pris kr. 9,00
— 546 Lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1972 *Wage Statistics for Workers in Mining and Manufacturing* Sidetall 31 Pris kr. 7,00
— 547 Barneomsorg 1971 *Child Welfare Statistics* Sidetall 61 Pris kr. 7,00
— 548 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart november 1972 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 33 Pris kr. 5,00
— 549 Undervisningsstatistikk Vaksenopplæring og folkeopplysning 1970 *Educational Statistics Adult Education and Popular Education* Sidetall 51 Pris kr. 7,00
— 550 Kriminalstatistikk Fanger 1971 *Criminal Statistics Prisoners* Sidetall 59 Pris kr. 8,00
— 551 Sosialhjelpstatistikk 1970 *Social Care Statistics* Sidetall 71 Pris kr. 8,00
— 552 Folketallet i kommunene 1972—1973 *Population in Municipalties* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 553 Hotellstatistikk 1972 *Hotel Statistics* Sidetall 67 Pris kr. 7,00
— 554 Helsestatistikk 1971 *Health Statistics* Sidetall 79 Pris kr. 8,00
— 555 De offentlige sektorers finanser 1968—1970 *Public Sector Finances* Sidetall 61 Pris kr. 8,00
— 556 Statistikk over lavinntektsgrupper 1970 *Statistics on Low Income Groups* Sidetall 135 Pris kr. 9,00
— 557 Kredittmarkedstatistikk 1970—1971 *Credit Market Statistics* Sidetall 271 Pris kr. 11,00
— 558 Undervisningsstatistikk Gymnaseksamen 1970 *Educational Statistics Matriculation Examinations* Sidetall 65 Pris kr. 8,00
— 559 Fiskeritellingen 1. oktober 1971 I Tallet på fiskere, deltaking i fiske m. v. *Fishery Census I Number of Fishermen. Participation in Fishery etc.* Sidetall 137 Pris kr. 9,00
— 560 Utenrikshandel 1972 I *External Trade I* Sidetall 233 Pris kr. 11,00

Rekke A — Offsettrykk 1973 (forts.)

Nr. 561 Veitrafikkulykker 1972 *Road Traffic Accidents* Sidetall 65 Pris kr. 8,00
— 562 Arbeidsmarkedstatistikk 1972 *Labour Market Statistics* Sidetall 75 Pris kr. 8,00
— 563 Jaktstatistikk 1972 *Hunting Statistics* Sidetall 71 Pris kr. 7,00
— 564 Skogavvirking til salg og industriell produksjon 1971—72 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production* Sidetall 55 Pris kr. 7,00
— 565 Undervisningsstatistikk Fag- og yrkesskoler og høgskoler 1. oktober 1971 *Educational Statistics Vocational Schools and Colleges* Sidetall 139 Pris kr. 8,00
— 566 Lønnsstatistikk 1972 *Wage Statistics* Sidetall 67 Pris kr. 8,00
— 567 Kommunerekneskapar 1971 *Municipal Accounts* Sidetall 121 Pris kr. 9,00
— 568 Utdanningsstatistikk Folkehøgskolar, realskolar og gymnas 1. oktober 1972 *Educational Statistics Folk High Schools and Secondary Schools* Sidetall 67 Pris kr. 8,00
— 569 Folkeavstemningen om EF III *The Advisory Referendum on Norway's Accession to the EC III* Sidetall 81 Pris kr. 8,00
— 570 Alkoholstatistikk 1972 *Alcohol Statistics* Sidetall 43 Pris kr. 7,00
— 571 Utenrikshandel 1972 II *External Trade II* Sidetall 253 Pris kr. 11,00
— 572 Jordbruksstatistikk 1972 *Agricultural Statistics* Sidetall 105 Pris kr. 9,00
— 573 Skattestatistikk 1971 Kommuner og handelsdistrikter *Tax Statistics Municipalities and Trade Districts* Sidetall 97 Pris kr. 9,00
— 574 Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. januar 1973 *Wage Statistics for Local Government Employees* Sidetall 79 Pris kr. 8,00
— 575 Sivilrettsstatistikk 1972 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 31 Pris kr. 7,00
— 576 Undervisningsstatistikk Avsluttet utdanning 1971—72 *Educational Statistics Education Finished* Sidetall 149 Pris kr. 9,00
— 577 Flyttestatistikk 1972 *Migration Statistics* Sidetall 65 Pris kr. 8,00
— 578 Folkemengden etter alder og ekteskapelig status 31. desember 1972 *Population by Age and Marital Status* Sidetall 109 Pris kr. 8,00
— 579 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. mars 1973 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 75 Pris kr. 8,00
— 580 Skattestatistikk 1971 *Tax Statistics* Sidetall 125 Pris kr. 9,00
— 581 Veterinærstatistikk 1972 *Veterinary Statistics* Sidetall 71 Pris kr. 8,00
— 582 Fiskeritellingen 1. oktober 1971 II Tallet på fiskebåter, deltaking i fiske m. v. *Fishery Census II Number of Fishing Boats, Participation in Fishery etc.* Sidetall 135 Pris kr. 9,00
— 583 Bøndenes inntekt og formue 1971 *The Holders' Income and Property* Sidetall 51 Pris kr. 8,00
— 584 Skogstatistikk 1972 *Forestry Statistics* Sidetall 139 Pris kr. 9,00
— 585 Kriminalstatistikk Forbrytelser etterforsket av politiet 1972 *Criminal Statistics Crimes Investigated by the Police* Sidetall 73 Pris kr. 8,00
— 586 Folkemengdens bevegelse 1972 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 57 Pris kr. 8,00
— 587 Undervisningsstatistikk Vaksenopplæring og folkeopplysning 1971 *Educational Statistics Adult Education and Popular Education* Sidetall 55 Pris kr. 7,00
— 588 Byggearealstatistikk 1972 *Building Statistics* Sidetall 101 Pris kr. 8,00
— 589 Statistisk fylkeshefte 1973 Østfold Sidetall 169 Pris kr. 9,00
— 600 Sosial hjemmehjelp 1972 *Social Home-Help Services* Sidetall 37 Pris kr. 7,00
— 601 Laks- og sjøaurefiske 1972 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 61 Pris kr. 8,00
— 602 Elektrisitetsstatistikk 1972 *Electricity Statistics* Sidetall 51 Pris kr. 8,00
— 603 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1973 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport* Sidetall 37 Pris kr. 7,00
— 605 Sosialhjelpstatistikk 1971 *Social Care Statistics* Sidetall 69 Pris kr. 8,00
— 606 Stortingsvalget 1973 I *Storting Elections I* Sidetall 143 Pris kr. 9,00

Rekke XII — Boktrykk 1974

Nr. 277 Økonomisk utsyn over året 1973 *Economic Survey* Sidetall 166 Pris kr. 15,00

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS):

Nr. 22 Forsvarets virkninger på norsk økonomi *The Impact of the Defence on the Norwegian Economy* Sidetall 141 Pris kr. 9,00

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART):

Nr. 50 National Accounting and the Environment *Nasjonalregnskap og miljøverdier* Sidetall 60 Pris kr. 8,00
— 51 Analytic Graduation of Age-Specific Fertility Rates *Analytisk glatting av aldersspesifikke fødselsrater* Sidetall 49 Pris kr. 8,00
— 52 Kommentarer til Statistisk Sentralbyrås framskriving av folkemengden i kommunene 1972—2000 *Comments to the Regional Population Projections for Norway* Sidetall 29 Pris kr. 7,00
— 53 Estimering av konsumfunksjoner på grunnlag av nasjonalregnskapsdata 1865—1968 *Estimating Consumption Functions from National Accounts Data* Sidetall 60 Pris kr. 8,00
— 54 Usikkerhet ved befolkningsprognoser *Inaccuracy of Population Projections* Sidetall 63 Pris kr. 8,00
— 55 Prognoser for de langsiktige endringer i sammensetningen av det private konsum *Long Term Forecasts for the Changes in the Composition of the Private Consumption* Sidetall 71 Pris kr. 8,00
— 56 Inhomogeneous Semi-Markov Processes, Select Actuarial Tables and Duration-Dependence in Demography *Inhomogene semimarkovprosesser, selekte aktuartabeller og varighetsavhengighet i demografi* Sidetall 54 Pris kr. 8,00
— 57 Revisjon av indeksene for utenrikshandelen *Revision of Indices for Foreign Trade* Sidetall 47 Pris kr. 7,00
— 58 Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser: Elementer av det matematiske grunnlaget *The Sample Surveys of the Central Bureau of Statistics of Norway: Basic Mathematical Elements* Sidetall 59 Pris kr. 8,00
— 59 Aktuelle skattetall 1973 *Current Tax Data* Sidetall 63 Pris kr. 8,00
— 60 Om oppstilling og bruk av regionalt nasjonalregnskap *Construction and Use of Regional National Accounts* Sidetall 74 Pris kr. 7,00

I serien Statistiske analyser (SA):

Nr. 3 Rentabilitet og kapitalstruktur i store industriforetak *Profit Rates and Composition of Assets and Liabilities for Large Manufacturing Enterprises* Sidetall 55 Pris kr. 7,00
— 4 Lavinntektsundersøkelsen 1967 *Survey of Low income Groups* Sidetall 49 Pris kr. 8,00
— 5 Alder og yrkeskombinasjonar i jordbruket og korleis desse faktorane verkar inn på drifta av bruka *Holders in Agriculture by Age and Occupational Combinations and how these Factors Influence the Operation of the Holdings* Sidetall 69 Pris kr. 8,00
— 6 Lønnsstruktur og lønnsutvikling 1960—1971 *Wage Structure and Wage Development* Sidetall 101 Pris kr. 9,00
— 7 Driftsformer i jordbruket *Types of Farming* Sidetall 99 Pris kr. 8,00

Vedlegg 2

Appendix 2

Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Selected publications in the series Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Nr.	4	Innføring i maskinregning. Hefte 1. Addisjonsmaskiner
—	5	Innføring i maskinregning. Hefte 2. Kalkulasjonsmaskiner
—	8	Framlegg til nordisk statistisk terminologi
—	9	Standard for næringsgruppering
—	13	Standard for handelsområder
—	19	Varenomenklatur for industristatistikken
—	22	Statistisk testing av hypoteser ved regresjonsberegninger
—	23	Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk
—	24	Standard for gruppering av sykdommer — skader — dødsårsaker i offentlig norsk statistikk
—	26	Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen
—	27	Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk. Fra Forbruksundersøkelsen 1958
—	28	Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk
—	29	Norsk-Engelsk ordliste
—	30	Lov, forskrifter og overenskomst om folkeregistrering
—	32	Konsumprisindeksens representantvarer. Gruppering etter leveringssektor og art.

Pris kr. 15,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co., Oslo,
og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-0331-7